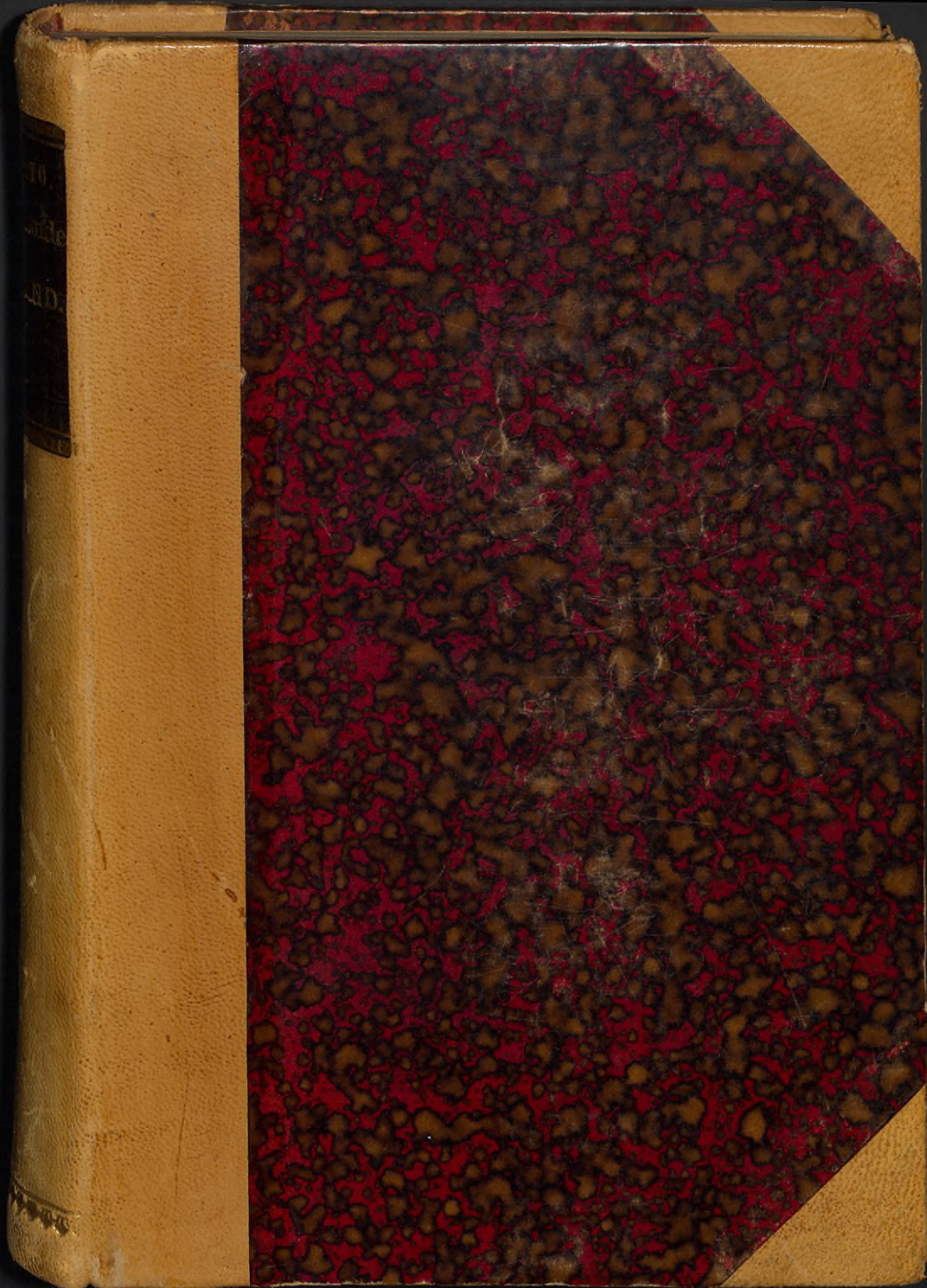

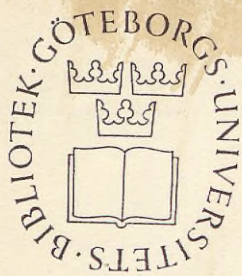

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Allmänna Sektionen

Litt.
Ital.
Övers.

DEN RASANDE ROLAND

AF

LODOVICO ARIOSTO.

ÖFVERSATT

AF

CARL A. KULLBERG.

TREDJE DELEN.

STOCKHOLM, 1868.

P. A. NORSTEDT & SÖNER
KONGL. BOKTRYCKARE.

F.R.

Tjugondefemte Sången.

1. **O** stora kamp i unga hjertan, när
Mot ärelusten kärleks makt sig ställde!
Hvem mest förmår, ej lätt att säga är,
Ty ömsevis de hade öfvervälde.
För båda riddarne var hedern kär,
Och pligten bjöd, som högt hos båda gällde,
Att kärlekstvisten skjuta upp, tills de
Åt hednahären hunnit bistånd ge.
2. Men mest förmådde kärleken; ty lade
Ej jungfrun band på deras kämpaglöd,
Den grymma striden icke slutat hade,
Förr'n en fått seger, en der fallit död;
Och Agramant, den Frankerna belade,
Förgäfves väntat bistånd i sin nöd.
Så är ej Amor städs att klandra; stjelper
Han ofta nog, han stundom äfven hjälper.

3. De tappra hednakämparne alltså,
Som sköto upp sin egen tvist, att draga
Till Morerhärens räddning, båda två
Med tärnan mot Paris nu kosan taga.
Den lille dvergen följde med också,
Som vetat i Tartarens spår att jaga,
Tills Moren, drifven af svartsjukans makt,
Han blick mot blick med honom sammanbragt.

4. De kommo till en bäck, der makligt neder
Sig lägrat fyra riddersmän; två
Med hjälm, och två oväpnade de se der;
En tärna skön var med dem äfvenså.
Hvad dessa hette, se'n jag säger eder;
Till Rudiger jag nu vill återgå,
Till Rudiger, om hvilken jag er sade
Att i en brunn han skölden kastat hade.

5. En mil från brunnen han ej hunnit än,
Då en kurir till mötes honom lände,
Af dem som Agramant till riddersmän
Och krigare rundtom i trakten sände
Att be om hjälp. Han hörde nu af den,
Hur kejsarn Morerhären hårdt kringrände,
Och att om hjälp ej snart den blir till del,
Stå lif och ära innan kort på spel.

6. Nu många tankar genom själen draga
På Rudiger, som tvekan fattat har;
Men hvad beslut som här är bäst att taga,
Det att besinna tid och plats ej var.
Han lät budbärarn gå och börjar jaga
Framåt den väg, som tärnan honom drar,
Som honom skyndar på med rastlös ifver
Och ingen tid att dröja honom gifver.
7. Fortsättande den väg, han tagit hade,
Han kom vid solens nedgång till ett slott.
Marsil det midt i landet innehade;
Med krigets rätt han i sin hand det fått.
Ej något hinder i hans väg man lade,
Så port som brygga för dem öppna stått,
Fast väpnadt folk i mängd der syntes svärma
Kring galler och kring graf, när de sig närma.
8. Då folket här den unga tärnan kände,
Som i hans sällskap var, fanns ingen som
Hans väg bestred och ingen som sig vände
Till honom spörjande, hvarfrån han kom.
Han platsen når, der re'n man bålet tände,
Och vilda skaror ser han der rundtom;
Och midt ibland dem står med bleka drag
Den yngling, som är dömd att dö i dag.

9. När Rudiger på honom närm're såg,
Som blicken tårad emot jorden böjde,
Rann Bradamante genast i hans håg:
Så ynglingen med henne likhet röjde.
Att det var hon, det utom tvifvel låg
Allt mer, ju mer hans blick vid dragen dröjde.
Han tänker: »Der står Bradamante ju,
Så framt jag sjelf är Rudiger ännu.
10. »Hon alltför oförvägen var kanhända
Att ila fram till ynglingens försvar;
Och när hon ej sitt värf förmått fullända,
Man henne, så det tyckes, gripit har.
Ack, hvi så brådt, att jag ej hit hann lända
Till hennes bistånd, förr'n för sent det var?
Dock Gud jag tackar att jag hit dock hunnit,
Förr'n hvarje möjlighet till hjälp försvunnit.»
11. Och fort han drar sitt svärd (ty lansen redan
Vid andra borgen han i stycken bröt)
Och in bland hopen sporrar hästen sedan,
Som ger åt bröst och sidor mången stöt.
Han hugger pannor, kinder, strupar, medan
Åt alla håll hans stål som blixten sköt.
Med rop de fly, och mången fick der stanna
Med bräckta lemmar eller krossad panna.

12. Som fågelskaran, som vid sjön sig breder,
Der den att söka föda trygg sig sänkt,
Om mordisk falk från höjden skjuter neder
Och griper en utaf dem oförtänt,
På flykten hastar med förspridda leder,
En hvar på egen räddning blott betänt:
Så denna hop förskräckt här flykten tog,
När ned bland dem som blixten riddarn slog.
13. På fyra, sex tvärt afhögg hufvut han,
Och se'n till flykt de just ej voro snara;
Till bröstet neder klöf han mången man,
Till ögon, tänder en otalig skara.
Sannt är att inga hjälmars här han fann,
Dock hufvor nog af jern som blänkte klara;
Men om de än så starka hjälmars haft,
Så hade de ej motstått denna kraft.
14. En kraft, lik Rudigers, får ej man se
Hos våra dagars riddare; för henne
Få björnar, tigrar, lejon vika ge
Och vilddjur fler, så många som vi känne.
Jordskalfvet ginge upp mot den kanske,
Kanske den *store djefvulen*; ej denne
Från afgrund, men min herres, som med lågor
Och dunder sopar rent kring jord och vågor.

15. För hvarje af hans hugg der föll i sanden
Minst *en* man död, och oftast föll ett par;
Ja stundom fyra, fem uppgåfvo anden,
Så att han snart till hundra hunnit har.
Det skarpa svärd, han svingade i handen,
Som ystad mjölk det hårda jernet skar.
Af Falerina smiddes denna klinga,
Då Roland hon om lifvet ville bringa.
16. Hon sedan ångrade sitt verk, ty med
Det samma såg sin trädgård hon förstöras.
Hvad mord och nederlag det kring sig spred,
Då nu det kom af sådan arm att föras!
Om nånsin Rudiger var vild och vred
Och lät sin hjeltekraft åskådliggöras,
Så var det här; här lät han nu den se,
I hopp att hjälp åt den tillbedda ge.
17. Som haren sig mot hundar värna kan,
Så hopen värjer sig mot huggen bråda.
Stor var den mängd, som här sin bane fann,
Otalig den, som flydde i sin våda.
Af tärnan löstes nu den unge man,
Som hade bundna sina händer båda;
Hon honom väpnar bäst här kunde ske
Och skyndar svärd och sköld att honom ge.

18. Och fort han hastar nu, af harm betagen,
Att kräfva hämd på dem som honom kränkt;
Och sådan mandom lade han i dagen,
Att mindre kraft man sin beundran skänkt.
Den gyllne vagnen re'n, af böljan tvagen,
I vesterhafvet solen hade sänkt,
När Rudiger, då allt nu flykten tager,
Med ynglingen ur borgen åter drager.
19. När ynglingen, till lifvet tryggad vorden,
Med riddarn utom porten hunnen var,
Med ädelt skick och artighet i orden
Till denne fram sin tacksamhet han bar,
Att, för att honom rädda undan morden,
Fast okänd, här sitt lif han vågat har,
Och honom bad att namnet veta få
På den, han kände sig förpligtad så.
20. Jag ser — så Rudiger inom sig tänkte —
Den härliga gestalt, de sköna drag;
Men dessa ljud, som hon i sötma dränkte,
Min Bradamantes stämman hör ej jag.
Och denna tack är icke af det slag,
Hon borde ge den vän hon hjertat skänkte.
Men är det Bradamante, hur så brådt
Har då mitt namn ur hennes minne gått?

21. Han säger alltså, för att visshet vinna:
»Jag sett er förr, så framt jag fel ej tar;
Men hur jag grubbla må och eftersinna,
Jag ej kan draga mig till minnes, hvar.
O säg det, om ni kan er det påminna,
Och säg mig äfvenleds hvad namn ni har,
Att jag må veta hvem det är, som jag
Från död och lågor räddat har i dag.»
22. »Att ni mig sett, är möjligt — hörs han svara —
Men hvar det skett, jag vet ej, och ej när.
Väl också jag kring verlden brukar fara
Och söka äfventyr, än här, än der.
Den ni har sett, min syster torde vara,
Som rustning ock samt svärd vid sidan bär.
Ett tvillingpar så likt man ej får skåda,
Ej ens vår släkt kan skilja sär oss båda.
23. »Ni ej den förste är, som miste tar,
Och ej den andre, tredje eller fjerde.
Knappt fader, bröder, knappast hon, som bar
Oss på en gång, att oss åtskilja lärde.
Sannt är, mitt hår, som kort och fritt jag har
På männens vis, en ledtråd här beskärde,
Då sitt hon långt, kring hjessan flätadt bar;
Och det oss skilde åt i forna dar.

24. »Men när en dag i hufvudet ett sår
Hon fått (för långt det blef att allt förklara),
Då skar en klosterbroder hennes hår,
Att hennes lif för följderna bevara.
Ej annat skiljetecken återstår
Nu mellan oss, än kön och namnet bara.
Jag heter Richardett, hon Bradamante;
Rinaldo är vår bror, den vidtbekante.
25. »Om det er roar, jag förtälja kan
Hvad eder med förvåning skall betaga:
Hur genom denna likhet nyss jag vann
I början fröjd och sedan skäl att klaga.»
Och Rudiger, som ej af skönsta saga,
Af bästa sång ett större nöje fann,
Än då han om den älskade fick spörja
En nyhet, honom bad att genast börja.
26. »Det hände nyss — han sade — att här nära
Intill min syster genom skogen drog,
Och som hon råkade att ej hjelmen bära,
Ett sår en morisk skara henne slog.
Sitt långa hår hon nödgades att skära,
Att läka såret, hvilket, farligt nog,
Hon fått i hufvudet. Så genom skogen
Med kortklippt hår hon drog, sin vana trogen.

27. »Hon kom så till en skuggrik källa klar,
Och som hon började att trötthet röna,
Hon steg af hästen, hjelmen af hon tar
Och lägger sig att sofva i det gröna.
Jag tror ej man en saga diktat har,
Mer skön än detta äfventyret sköna.
Hit Flordespina, Spaniens dotter, kom,
Som ströfvade på jagt i skogen om.
28. »När hon min syster här nu skåda fick,
I vapen hölj'd, blott hjessan undantagen,
Med svärd för slända, hon på ögonblick
Sig tror en riddare der se. Hon dragen
Beskådar och det ädla mannaskick,
Tills hon i hjertat känner sig betagen.
Hon henne bjöd på jagt och med sig drog
Långt från de andra in i dunkel skog.
29. »Och när hon till ett ensligt ställe kom,
Der hon ej öfverraskning kan befara,
Med blick och ord hon röjer småningom
Hur hjertat råkat uti Amors snara.
Med ögon lågande, med suckar som
Af eld hon vet sin trånad att förklara.
Än är hon blek, än röd; förlägen nyss,
Hon är nog djerf till slut att ta' en kyss.

30. »Min syster ej behöfde tanken spänna,
Att fatta detta missförstånd; och som
Hon ej förmådde lindra nöd, som denna,
Hon i en stor förlägenhet nu kom.
Det bättre är, hon tänkte, att bekänna
Mitt kön och villan skingra, bättre om
Jag som en ädel qvinna mig bevisar,
Än som en stackare till karl mig visar.
31. »Och rätt hon hade, ty eländigt var
Och passande en gipsbild — vill jag mena —
Att, då så skön en dam man träffat har,
Så fylld af ljufva nektarsafter rena,
Förlägen stå der under tal och svar
Och sloka vingen som en gök allena.
Förståndigt därför svarar hon och lär
Den sköna veta, att en mö hon är,
32. »Som sökte, likt Hippolyta, Camilla,
I vapnen ärans pris; vid hafvets strand
I Afrika hon föddes, i Arzilla,
Som barn hon svängde sköld och lans i hand.
Men fast den sköna togs så ur sin villa,
En gnista släcktes ej af kärleks brand.
För sent för såret läkemedlet blef:
Så djupt i hjertat Amor pilen dref.

33. »Ej mindre skönt hon detta anlet finner,
Ej mindre sköna blick och väsen nu.
Och ej sitt hjerta hon tillbaka vinner;
Det lefver blott i dessa ögon ju.
Att kunna stilla åtråns eld, som brinner,
Af drägten dårad, drömmer hon ännu;
Men se'n, vid tanken att hon är en qvinna,
Hon suckar, gråter och kan tröst ej finna.
34. »Den hennes gråt och klagan hört den dag,
Han nödgats att med henne tårar fälla.
»När fanns ett qual utaf så bittert slag
Som mitt — hon säger —, grym förtviflans källa?
All annan kärlek, brottslig, loffig, jag
Dock kunde hoppats en gång tillfredsställa.
Jag kunde rosen skilt från törnet väl;
Men nu är längtan hopplös i min själ.
35. »Om du, o Amor, ville qual mig sända,
Af harm att lyckan blid emot mig lett,
Du borde nöjts med ett utaf de kända,
Af dem du andra älskande beredt.
Af kärlek till hvarann plä qvinnor tända
Ej bli; man slikt bland menskor, djur ej sett.
Ej qvinnan finner skön en annan qvinna,
Ej hind för hind, ej get för get plär brinna.

36. »På jord, i luft, i haf åt mig allena
Ett sådant qual du i din grymhet spar,
Blott därför att min villa måtte tjena
Som ett bevis på hvilken makt du har.
Semiramis af lågor, föga rena,
För sonen brann, och Myrrha för sin far;
Kretensiskan begär till tjuren brände;
Men mer dåraktig eld mitt hjerta tände.
37. »Det var om mannen städs som qvinnan drömde,
Och åtrån fann hon tillfredsställd till slut.
Pasiphaë i kon af träd sig gömde,
Och andra funno andra medel ut.
Men om än Dædalus sitt snille tömde
Här ut, han dock ej löste denna knut;
Ty den en skicklig mästare har slingat,
Naturen, som än ingen makt betvingat.»
38. »Så klagar hon och luft åt smärtan gifver,
Den unga sköna, och kan ro ej få.
Hon slår sin kind, hon håret af sig rifver
Och söker på sig sjelf sig hämna så.
Min syster rörd af denna smärta blifver,
Hon känner den ock sig till hjertat gå.
Så vansint åtrå hon att qväfva söker;
Men fåfängt är hvart ord, den blott sig öker.

39. »Hon, som vill *hjelp*, ej tröst, kan ej betvinga
Sin sorg, men klagar, jämrar sig alltmer.
Af dagen återstod nu mer blott ringa,
Ty sol'n mot vester rodnande sjönk ner.
Den ej i skogen vill sin natt tillbringa,
Vid denna stund sig gerna hem beger.
Den sköna bjöd nu Bradamante träget
Hem till sitt slott, ej långt derfrån beläget.
40. »Min syster kunde sig ej undandraga;
Och så till detta ställe paret gick,
Der hopen hunnit re'n i ordning laga
Mitt bål, då räddning genom dig jag fick.
Här lät den sköna Flordespina taga
Min syster artigt mot med höfviskt skick,
En qvinlig dräkt hon äfven henne gifver,
Att hennes kön för alla tydligt blifver.
41. »Ty då hon såg att mannadräkten illa
Förmådde lindra hennes hjertequal,
Så ville hon åtminstone ej spilla
Sitt goda rykte genom folks förtal.
Kanhända ock hon trodde att den villa,
Som genom denna sig i hjertat stal,
Med qvinnodräkten åter, som bedraga
Ej vill, hon kunde ur sin själ förjaga.

42. »Dem samma bädd se'n i sitt sköte sluter,
Men olik är den ro som han dem ger.
Den ena sof, den andra suckar gjuter
Att hennes åtrå städse växer mer.
Och om ett ögonblick en blund hon njuter,
Den gyckelbilder blott i drömmen ter;
Det henne tycks som himlen nådigt handlat
Och Bradamante i en man förvandlat.

43. »Liksom en sjuk, af törsten plågad, om
Han somnar under qvalen som han lider,
I drömmen skådar allt det vatten, som
Han sett, och sig i rolös slummer vrider:
Så henne det i drömmen förekom,
Som om hon nått sin längtans mål omsider.
Hon vaknar, sträcker handen ut och ser
Sig städse dårad af en dröm, ej mer.

44. »Hur ofta ropte ej den natt hon an
Sin Mahomed och alla gudars skara,
Att göra sängkamraten till en man
Och så sin allmakts under uppenbara!
Men utan verkan hvarje bön hon fann,
Och kanske himlen log åt henne bara.
Och natten skred; ur purpurfärgadt haf
Steg solen upp och ljus åt verlden gaf.

45. »När dagen kom och de ur bädden gått,
Så öktes Flordespinas smärta bara;
Ty Bradamante sade sig ha brådt, —
Hon ett så kinkigt hinder qvitt vill vara.
En präktig häst, en spansk, i rikligt mått
Med guld utsmyckad, vill, förr'n hon skall fara,
Den unga henne ge; hon dertill lade
En dyrbar drägt, som sjelf hon stickat hade.
46. »Ett stycke följde hon den kära gästen;
Se'n vände gråtande till slottet om.
Min syster jagade så flinkt på hästen,
Att samma dag till Montalban hon kom.
Här blef nu fröjd och gamman, glädjefesten
Af mor och bröder delades; ty som
Vi henne ej hört af på länge, voro
För hennes lif vi i den största oro.
47. »Vi på det korta håret akt nu gifva,
Som förr kring hennes hjessa slingadt var;
Och likaså förvånade vi blifva
Att se den nya främlingsdrägt hon bar.
Hon skyndar att omständligt allt beskrifva
För oss, så som jag det berättat har:
Hur hon i skogen hade sårad blifvit
Och, att bli läkt, sitt hår tillspillogifvit;

48. »Och hur, när hon vid bäcken sof en dag,
Den sköna jägarinnan henne störde,
Som fann i hennes mannaskick behag
Och henne bort ifrån de andra förde.
Och hennes sorg beskref hon drag för drag,
Som till medömkan våra hjertan rörde;
Och hur hon låg hos henne, och hvad som
Hon gjort, tills hon till slottet vände om.
49. »Jag kände Flordespina mycket väl;
I Saragossa, Frankrike jag skatta
Lärt hennes fägring; hon betog min själ
Med sina vackra ögon, kinder glatta.
Men ej begäret rum jag gaf likväl,
Ty hopplös kärlek plägar man beskratta.
Nu, då hon vinkar mig med nytändt hopp,
Den gamla flämman väcktes åter opp.
50. »Af hoppet Amor dessa snaror spann;
Af andra trådar han det ej förmådde.
Mig sättet visade och lärde han
Att vinna målet, som jag eftertrådde.
Att kunna lyckas lätt jag medlet fann;
Den likhet, mellan mig och systemn rådde,
Liksom den många andra re'n bedrog,
Så äfven denna lätt skall dåra nog.

51. »Skall, eller skall jag ej? Omsider bäst
Mig tycks att följa dit oss nöjet leder.
När denna tanke i min själ sig fäst,
Jag ingen den förtror, om råd ej beder.
Jag gick om natten till det rum, hvarest
Min syster hade lagt sin rustning neder;
Jag tog den, steg på hennes häst och red
Min väg, förr'n gryning sig kring östern spred.
52. »Jag flög i natten (Amor för mig an)
För att den sköna Flordespina finna
Och kom till hennes slott förr'n sol'n, som brann
I vester, setts i hafvet ned försvinna.
Säll den, som före alla andra hann
Att detta båda för sin herrskarinna!
För sådan tidning kan han hoppas få
Ej ynnest blott, men riklig lön också.
53. »Det gick med dessa så, som dig det hände,
Mig en och hvar för Bradamante tog;
Helst dit med samma häst och drägt jag lände,
Med hvilken dagen förut bort hon drog.
Snart Flordespina kom, igen mig kände
Och hjertligt sina armar kring mig slog
Och smekte mig så lycklig och förnöjd,
Att ej hon kunnat visa större fröjd.

54. »De sköna armar om min hals hon bredde
Och tryckte ömt och kysste mig på mund.
Nu tänk dig huru Amor sig betedde,
Hur pilen trängde rakt till hjertats grund.
Vid handen hon mig tog och skyndsamt ledde
Mig till sitt rum och löste der på stund
Från hjälm till sporrar mina vapen alla,
Och ingen ville till sin hjälp hon kalla.

55. »När detta skett, så lät hon efterskicka
En präktig klädning och med egen hand
Mig klädde, liksom vore jag en flicka,
Och i ett gyllne nät mitt hår hon band.
Jag sökte blygsamt som en jungfru blicka,
Som sådan tedde mig i minsta grand;
Och rösten, som mig kunnat röja, visste
Jag bruka så, att en och hvar tog miste.

56. »Hon sedan till en sal mig med sig drog,
Der mängd af riddare och damer lyste,
Som oss med all den heder emottog,
Mot hvilken någonsin furstinnor myste.
Åt en och annan för mig sjelf jag log,
Som icke visste hvad min klädning hyste
För käckt och modigt under qvinligt skick
Och mig betraktade med lysten blick.

57. »När nattens timmar ryckte mera nära
Och bordet tagits bort, som var försedt
Med allt hvad fint kan bjudas att förtära
Och allt hvad läckert årets tid beredt,
Ej jungfrun gaf mig tid att ens begära
Att få hvad som min ankomst föranledt;
Hon på det vänligaste bad mig att
Med henne bädden dela denna natt.
58. »När fruarna och tärnorna nu mer
Oss lemnat, jemte tjenarens skara,
Och vi oss båda lagt i bädden ner
Vid lampors sken, som himlens ljus så klara,
Jag sade: »Må det ej förundra er
Att se mig här så snart tillbaka vara;
Ty kanske trodde ni er ej mig här
Få åter se, förr'n — himlen vete när.
59. »Hör skälet först hvi jag mig bort begaf,
Se'n hvi jag återkom skall ni förnimma.
Om eder längtan kunnat stillas af
Att här jag dröjt, der edra ögon glimma,
Jag velat dö och lefva som er slaf
Och ej er öfvergifvit för en timma;
Men då jag såg att er mitt dröjsmål qualde,
Jag som det bästa medlet flykten valde.

60. »Mig slumpen bort från raka vägen förde
In i en skog, af snärjda grenar tät,
Der jag ett plötsligt skri helt nära hörde,
En kvinnas rop på hjälp, så tycktes det.
Jag skyndar till, att se hvad tystna'n störde,
Och ser en faun, som fångat i sitt nät
I en kristallklar sjö en naken tärna,
Och att den arma äta tycks han ärna.
61. »Fram' rusar jag, mitt svärd i hast jag drog,
Ty annorleds ej hjälp jag kunde bringa,
Och från den snöde fiskarn lifvet tog;
Hon syntes strax i vattnet åter springa.
»Ej fåfängt du mig hjälpt — hon sade —; nog
Du lön skall få, och den som ej är ringa;
Begär hvad helst du vill, ty nymf jag är
Och bor uti den klara vägen här.
62. »Att göra underverk har jag förmåga,
Natur och elementer lyda mig.
Begär blott hvad jag mäktar ge och fråga
Ej se'n hur jag skall tillfredsställa dig.
Jag sjunger månen ned från himlens stig,
Gör luften hård, till is förvandlar låga;
Jag ofta med ett ord tvang jorden gå
Och solen stilla på sin bana stå.»

63. »Så hon. Ej skatter ville jag begära,
Ej herravälde öfver folk och land,
Ej att få seger i hvar kamp med ära,
Ej större mod, ej mera kraftig hand.
Jag endast bad att hon mig ville lära
Ett sätt att stilla eder längtans brand;
Ej hur och på hvad vis, jag föreskrifver,
Åt hennes skön det öfverlemnadt blifver.
64. »Knappt denna bön för henne framställd var,
Förr'n hon sig åter ned i vågen sänkte;
Och ej hon gaf mig något annat svar,
Än att hon med trollvattnet mig bestänkte,
Som knappt i anletet mig träffat har,
Då jag förvandlad vardt, förr'n jag det tänkte;
Jag ser det, känner, och knappt tro det kan:
Från qvinna känner jag mig bli en man.
65. »Er tro väl aldrig detta skulle vinna,
Om ej det kunde visas i en blink;
Ej mindre nu som man, än förr som qvinna,
Jag färdig är att lyda eder vink.
Befall blott; nu och städse skall ni finna
I eder tjenst mig vaken, kry och flink.
Så sade jag, och henne sjelf jag lät
Med handen öfvertyga sig om det.

66. »Likt en, som re'n måst låta hoppet fara
Om hvad han länge ifrigt eftertrått;
Om, bäst han gräms att det beröfvad vara
Och sörjer, ängslas, rasar utan mått,
Han vinner det, han så sig grämer bara
Att han så länge uti sanden sått,
Och så förtviflan honom har tryckt ner,
Att han, förvirrad, tror sig sjelf ej mer:
67. »Så hon, då nu hon det berör och ser,
Hvarefter så begäret henne brände,
Ej ögat, känseln, ej sig sjelf tror mer,
Och vet ej om en dröm den villan sände.
Ett starkt bevis blott visshet henne ger,
Att, hvad hon tror sig känna, hon ock kände.
»Gud! — sade hon — om dröm är detta, må
Jag städse sofva och ej vakna då!»
68. »Ej trummor och trumpeter hördes lifva
Oss upp, då vi till kärlekskampen gå;
Men kyssar, såsom dufvokyssar, gifva
Signal att rycka fram, att stilla stå.
Ej pilar, slungor här använde blifva;
Jag utan stege lyckas muren nå,
Der mitt standar jag skyndar att plantera,
Och motstånd gör min fiende ej mera.

69. »Var denna bädden under förra natt
Af bitter klagan full och suckar heta,
Så var den nu ej utan fröjd och skratt
Och smekningar och nöjen, kan ni veta.
Mer tätt ej tvinnar sig kring marmor glatt
Akanthen, som vet slingrig väg sig leta,
Än vi omslingra i omfamning varm
Hvarandra nu, hals, höfter, bröst och arm.
70. »Tyst saken blef, vi kände den allen,
Och några månader vi njöto glade.
Men slutligt märktes det af någon se'n,
Som, till min ofärd, det för kungen sade.
Ni, som från dessa frälste mig, då re'n
Mitt bål på torget der man antändt hade,
Ni kan det öfriga nu lätt förstå;
Men ack, min sorg, den vet blott Gud ändå.»
71. Ung Richardett förkortar vägen så
För Rudiger, der de i natten rida.
Uppför en bergshöjd färdades de två,
Af vilda klyftor omhvärfd på hvar sida.
En brant och stenig stig, och trång också,
En uppgång ger, der mödosamt de skrida.
På toppen här låg slottet Aigremont,
Bevakadt af Aldigier af Clermont.

72. Oäkta son af Buovo denne var,
En bror till Malegys och Vivian.
Den honom för en son af Gerard tar,
Af äkta bädd, mot sanning vittnar han.
Men hur som helst; han mod i bröstet har,
En tapper, gästfri, klok och artig man;
Och dag och natt det broderliga slott
Han troget vaktar, som i vård han fått.
73. En hjertlig välkomst, såsom här var lagen,
Af honom Richardett, kusinen, fick,
Som broder älskad; höfligt emottagen
Blef Rudiger också. Dock värden gick
Så glad ej mot sin gäst på denna dagen,
Som han var van, men med en sorgsen blick;
Ty denna dag en tidning han försporde,
Som anlete och hjerta sorgsna gjorde.
74. Till Richardett nu alltså sade denne:
»O broder, elak nyhet ha vi sport;
Ty genom säkert bud i dag vi känne,
Att Bertolag ifrån Bayonne har gjort
Förbund med skändliga Lanfusa: henne
Han lofvat skatter ge af värde stort,
Och våra bröder får af henne han
I stället, Malegys och Vivian.

75. »Se'n Ferragu dem fått i sina händer,
Ett dystert fängelse hon dem bestått,
Tills hon det skändliga fördrag, som länder
De två till skam, med denne nu ingått.
I morgon hon till Mainzaren dem sänder,
Till trakten af Bayonne och ett hans slott.
Sjelf ger han lösen der med egen hand
För bästa blodet uti Frankerland.
76. »Jag strax ett bud lät till Rinaldo sända
I sträckt galopp, ty brådt är härvidlag.
Men lång är vägen; han ej fram skall lända
Förrän det är för sent, det fruktar jag.
Här har, tyvärr, jag folk ej att använda;
Stark är min vilja, men förmågan svag.
Dem skurken dödar, får han väl dem ega;
Jag vet ej hvad jag göra skall, hvad säga.»
77. Slik nyhet Richardett bekymmer ger;
För hans skull gräms ock Rudiger den höra,
Som, då han båda två der tysta ser,
Ur stånd att tänka ut hvad bäst att göra,
Helt dristeligen säger: »Lugnen er!
Jag, ensam jag, vill detta värf utföra;
Och detta svärd, för tusen, skall förslå
Att frihet ge åt edra bröder två.

78. »Jag vill ej bistånd ha vid detta göra;
Mig sjelf jag nog är, ej behöfvas fler.
Blott gifven mig en man som kan mig föra
Till stället, der den slemma handeln sker.
I skolen ända hit få ropen höra
Af dem som äro der, jag lofvar er.»
Så sade han; för en utaf de båda
Det var ej nytt, ty han bevis fått skåda.
79. Den andre lyssnar, som man lyssnar på
Den mycket talar, men ej mäktar stort.
Men Richardett förtäljer honom då
Afsides, hvad för honom riddarn gjort;
Och han var viss att mera väl än så
Uträtta skulle han på tid och ort.
Sitt öra ger Aldigier då mer villigt
Och honom hedrar, ärar, såsom billigt.
80. Vid bordet se'n, der Ymnigheten gjuter
Rikt ur sitt horn, han hedrar honom så,
Som man sin herre hedrar. Här besluter
Men utan hjälp att rädda dessa två.
Den tröga sömnen ändtligt ögat sluter
På herrar och på tjenare också.
Dock ej på Rudiger; en tanke gnager
Hans hjerta ständigt och all sömn förtager.

81. För detta budskap, han i dag fått höra,
Om Agramants betryck, han ro ej får.
Om han det minsta dröjer med att göra
Sin herre bistånd, nesa förestår.
Hvad skam, hvad skymf skall det ej med sig föra,
Om med sin herres fiender han går!
O hur som feghet, som ett brott, i fall
Han tager dopet nu, det tydas skall!
82. Att verklig fromhet honom manat har,
Vid annan tid väl kunnat troligt vara;
Men nu, då högt hans arm af nöden var
Att bistå Agramant i dennes fara,
Nu skall långt förr det tros af en och hvar,
Att fruktan, feghet drifvit honom bara,
Och icke längtan till en bättre tro.
Och detta lemnar riddarn ingen ro.
83. Att nödgas resa, förr'n han återsett
Sin sköna, månde ock han bittert finna.
Så än *ett* tvifvel plågar och än *ett*,
Och skilda tankar makt med honom vinna.
Re'n längese'n han hoppet öfvergett
I Flordespinas slott att henne hinna,
Dit båda ämnat sig, som jag er sagt,
Att frälsa Richardett, i nöden bragt.

84. Då mindes han, de skulle sig begifva
Till Vallombrosa; så hans löfte var.
Der — tänker han — hon lär ej uteblifva,
Hon undrar visst, hvi henne jag bedrar.
Om blott ett bud han kunde sända, skrifva
Ett bref, att skäl till klagan hon ej har,
Först, att han ej sitt löfte trogen varit,
Och se'n att utan afsked bort han farit!
85. Se'n hit och dit han tänkt, beslöt han så
Att skrifva om hvad honom hinder gjorde;
Och fast han icke vet, hur han skall få
Det säkert fram till ort som vederborde,
Han dock ej dröja vill; ty nog han på
Sin väg en trogen budsven finna torde.
Han skyndar upp ur sängen och på fläck
Befaller penna, papper, ljus och bläck.
86. Af flinka tjenarena genast blifver
Åt riddarn lemnadt allt hvad han begär.
Han börjar nu, och helsningar han skrifver
I första raderna, som bruket lär.
Och se'n för henne han tillkännagifver
I hvilket stort betryck hans herre är;
Och att, om ej han skyndar till hans sida,
Död eller bojor honom säkert bida.

87. Se'n for han fort, att, då i sådan fara
Han om hans bistånd bad, han kunde se
Att evig skam det skulle honom vara,
Om nu han ville honom öfverge.
Och för hvar fläck han måste sig bevara,
Om hon sin hand skall vilja honom ge;
Ty henne ej, den tadelfria, skära,
Fick någonting befläckadt komma nära.
88. Och om han nånsin i sitt lif försökt
Med ädel bragd ett ryktbart namn förvärfva
Och, när han vunnit det, det hålla sökt
I helgd mot allt, som kunde det förderfva,
Nu denna åtrå ännu mer sig ökt,
Då han det borde dela med den djerfva,
Som han till maka hade valt, att i
Två kroppar blott *en* själ med henne bli.
89. Och löftet, som med munnen gifvet var,
I detta bref nu åter vare gifvet:
Att, när han löst från eden blifvit har
Till Agramant, så framt han är i lifvet,
Han kristen blifva vill så oppenbar,
Som hjertat re'n var kristna tron tillgifvet,
Och henne se'n begära oförtäckt
Af fadern och Rinaldo jemte slägt.

90. »Jag vill — han skref — om det behagar er,
Min konung frälsa från betryck och fara,
Att skäl till klander jag ej hopen ger,
Som säga skulle, till min nesa bara:
När lyckan log mot Agramants baner,
Hos honom städs man Rudiger såg vara;
Men knappt hon Carl sin ynnest visat har,
Förr'n han med segrarn höjer sitt standar.

91. »Så gif mig femton, tjugo dagar blott,
Att jag en gång må visa mig i striden;
Och när jag Morers läger rädda fått
Från dess betryck och faran är förliden,
Jag vill ett skäl, ett giltigt skäl och godt,
Att öfverge det, söka under tiden.
För ärans skull jag blott om detta ber;
Mitt hela lif skall sedan helgas er.»

92. I slika ord sig Rudiger utgöt;
Det blef för långt om jag er alla sade.
Han lade flera till och förr ej slöt,
Än hela bladet fullt han skrifvit hade.
Han brefvet veckade, det sammanknöt
Och se'n försegladt uti barmen lade,
I hopp att andra dagen träffa på
Ett bud, att hemligt det till jungfrun få.

93. När brevet hop han slutit, han sig sänkte
I bädd och ögat snart ock slutit har;
Ty sömnen kom och öfver honom stänkte
Med qvisten, som i Lethe doppad var.
Han sof tills hvitt och rödt ett skimmer blänkte
Kring österns rand, som glödde ljus och klar,
Och den med rosor öfvergöt rundtom,
Och solen ur sin gyllne boning kom.

94. När fågelskaran lät i lunden höra
Sin sång, att helsa nya dagen, då
Var Aldigier på benen först, ty föra
Han ville sina ädla gäster två,
Att Bertolags försåt omintetgöra,
Så att ej i sitt våld han måtte få
De bröder två. De andra, när de røjde
Hans steg, ej heller qvar i bädden drøjde.

95. När de sig klädt och väpnat, med de båda
Kusiner Rudiger från slottet drar,
Se'n länge fåfängt först dem bedt han har
Att ensam få om företaget råda.
Men, längtande att bröderna få skåda
Och tyckande att sådant nesligt var,
Som klippor fasta vid sitt nej de stå
Och ej tillåta honom ensam gå.

96. I rätta stunden de till stället hinna,
Der detta snöda byte skulle ske.
På vidsträckt fält, der solens strålar brinna
Förutan skygd, befunno sig de tre.
Ej lager och ej myrten här de finna,
Cypress och ask och bok de här ej se;
Men naket grus och låga buskar bara,
Dem aldrig ploget än fått öfverfara.

97. De tappra trenne stannade nu här,
Hvarest en gångstig öfver fältet leder.
En riddare, hvars rustning smyckad är
Med gyllne prydnader, de nu få se der;
Som vapentecken han i grönt fält bär
Den fågel, som sin graf och vagga reder.
Men sången hunnit till sitt slut. Ej mer,
O herre, nu; att hvila få jag ber.

Tjugondesjette Sängen.

1. **F**orntiden många ädla qvinnor tett,
Som velat dygdiga, ej rika vara.
I våra dagar endast få man sett,
Som något högre sökt, än vinning bara.
Men de, som, ledda af sitt hjertas vett,
Ej följa girighetens fala skara,
Förtjena under lifvet sällhets lott,
Och ett odödligt pris, se'n bort de gått.

2. Pris evigt värd är Bradamante sköna,
Hvars dyrkan guld det ej, ej makten vann,
Men denna dygd och detta mod, som kröna
Den hjertes själ, för hvilken jungfrun brann.
Och väl förtjente hon att kärlek röna
Af en så ädel, tapper riddersman
Och att för hennes skull han ut sågs föra
Hvad efterverlden skall med undran höra.

3. Jag nämnt att Rudiger kom med de två
Kusiner, hvilka Clermonts hus tillhörde,
Med Aldigier och Richardett, att stå
De begge fångna bröder bi. Ni hörde
Tillika, att de fingo sigte på
En riddare af ståtligt skick, som förde
Den fågel i sin sköld, som sig förtär
Och föds på nytt och städse ensam är.
4. Knappt riddarn varsnat dessa, der han kom,
Som stodo färdiga att hugg ej spara,
Förr'n lust han kände strax att pröfva, om
Mot stolta skicket deras krafter svara.
»Är någon — säger han — bland eder, som
Sin arm mot min vill pröfva, det må vara
Med lansen eller svärdet, hur det täcks,
Tills en utaf oss ned till marken sträcks?»
5. »Ej skulle — svarar Aldigier — här tryta
Svärd eller lans, alltefter ditt behag;
Men af en annan kamp, der blod du flyta
Skall se, om här du stannar, hindras jag,
Så att jag eger nu ej tid att byta
Ens ord med dig, än mindre hugg och slag.
Sexhundra män, och fler', vi här förbida,
Mot hvilka vi förbundit oss att strida.

6. »Att två af våra uti frihet sätta
För dem, ha ömkan, kärlek hit oss ledt.»
Se'n for han fort att närmare berätta,
Hvi de, beväpnade, sig hit begett.
»Ett giltigt, omotsägligt skäl är detta —
Hörs krigarn svara — som du företett.
Och viss jag är att se i er tillika
Tre riddersmän, dem få blott äro lika.
7. »Jag om en lansstöt eller två med er
Nyss bad, att pröfva edra krafter bara.
Men kan på annans risk det ske, ej mer
Jag strida vill, och får mig nöjd förklara.
Dock låten mig med hjälm och sköld, jag ber,
I denna kamp på eder sida vara;
Jag hoppas visa, får jag stanna här,
Att jag ert sällskap ej ovärdig är.»
8. Nu det mig tyckes att jag mången ser,
Som efter namnet vill på denne fråga,
Som sig för Rudiger och sällskap ter
Och vill med dem en kamp, så farlig, våga.
Vet, denna (*denne* säger jag ej mer)
Marfisa var, som sände, till hans plåga,
Zerbin på halsen denna hexa led,
Gabrina, som jag tror den onde red.

9. Hon Rudiger behagar och de tvenne;
Man henne gerna i sitt sällskap tar;
Ty för en riddare de höllo henne,
Ej för en jungfru, ej för den hon var.
Snart för de andra Aldigier (ty denne
Det först blef varse) visar ett standar,
Som syntes fladdrande för vinden fara
Och följdes af en talrik krigarskara.
10. När denna skara närmare dem drar,
Så att de Morerdrägten varseblifva,
De finna att det Saracener var,
Som mellan sig de fångna bröder drifva,
Dem man på simpla hästar bundit har,
För att mot guld till Mainzaren dem gifva.
Marfisa sade: »Hvarför dröja nu
Att börja festen? Här de komma ju.»
11. »Ej alla ännu — Rudiger hörs svara —
Infunnit sig, en god del fattas än.
Stor bal tillredes här, vi måste bara
Se till att riktigt präktig blifver den.
Men nu de andra måste snart här vara.»
Knappt var det sagdt, förrän de snöda män
Från Mainz de se på afstånd komma redan;
Och intet hindrar börja dansen sedan.

12. Från ett håll Mainzarne man fram ser rida
Och föra mulor, som de lastat med
Guld, drägter, skatter; från en annan sida,
Af spjut och svärd omhvärfda led vid led,
Inväntade vid mötesplatsen, skrida
De bröder två, af sorgen tryckta ned.
Re'n Bertolag, som hat i skölden förde,
Med Morerhöfdingen de tala hörde.
13. Så Buovos son som Haimons, när de skåda
Förrädaren från Mainz, ej töfva mer;
På en gång fällde lansarne de båda
Och rände fram att stöta honom ner.
En magen träffade med stöten bråda,
Den andre i hans anlet stöten ger.
Så må det hvarje brottsling gå en dag,
Som nu det gick den snöde Bertolag.
14. Marfisa, jemte Rudiger, nu körde
Framåt, trumpet ej bidande. Så fast
Var lansen, som med kraftig arm hon förde,
Att, förrän tre hon fällt, han icke brast.
För riddarns lans den Moren, som anförde
De andra, sträcks till marken död i hast;
Och, utom denne, tvenne andra sänder
Med samma lans han ned till dödens länder.

15. Häraf en irring uppstod bland dem alla,
Som bragte dem uti förderfvet brådt.
Ty Mainzarne tro Morerskaran falla
Sig an och att dem denna har förrådt;
Och hedningarne åter dessa kalla
För mördare, som i försåt dem gått;
Och vildt de börja rusa mot hvarandra
Med bågar, svärd och spjut och vapen andra.
16. Än hit, än dit ses Rudiger nu spränga,
Och tio här, der tjugo slår han vred;
Och hvart man ser den tappra jungfrun tränga,
Med lika många minskas deras led.
Hvarhelst de skarpa stålen dessa svänga,
Der tumlar allt ur sadeln lifflöst ned;
Plats gáfvo hjelmur, harnesk för de båda,
Som skogens torra träd för elden bråda.
17. Om någongång ni sett, om kanske er
En annan, som det sett, har låtit höra,
Hur, när som bien ej förlikas mer
Och strid emot hvarann i luften föra,
En hungrig svala rusar bland dem ner,
Att äta, döda och en mängd förstöra:
Så tänk er Rudiger, Marfisa nu
Bland detta folk: så rasade de tu.

18. Ej Richardett och hans kusin här så
På båda sidor folket nederlade.
De ej om Morerna sig brydde; på
De andra ifrån Mainz de ögat hade.
Rinaldos bror, behjertad såsom få,
Ett dristigt mod och kraft i dagen lade;
Och mod som kraft fördubblades nu här
Af hatet, som till Mainzarne han bär.
19. Och samma skäl ett modigt lejon gjort
Af Buovos son, det fingo de erfara;
Med svärdet klöf han sköldar immerfort
Och bräckte, som om ägg de varit bara.
Hos hvilken blefve ock ej modet stort,
Hvem skulle ej en Hektor synas vara
Med Rudiger i sällskap och Marfisa,
Dem man som blomman må bland kämpar prisa?
20. Marfisa midt bland lansarne och svärd
Tillbaka på sitt sällskap ofta ser,
Och, vid så stora mandomsprof, hon gården
Af sin beundran alla villigt ger.
Men Rudiger ej like har i verlden —
Hon tror — så häpnadsvärd hans kraft sig ter;
Från femte himlen visst — hon ofta tänkte —
Krigsguden sjelf i stridens larm sig sänkte.

21. Hon ser de fasansfulla huggen ljunga,
Och ej ett enda fåfängt nederfar.
För Balisardas bett och skarpa tunga
Likt papper, ej metall här jernet var.
Hon hjälmär sönderklöf och harnesk tunga,
Till hästen ned hon ryttarn genomskar,
Att han tvådelad föll till marken neder,
En hälft på hvar sin sida var att se der.
22. Än längre stundom skarpa hugget tog,
Och jemte ryttarn hästen dödad blifver.
Från skuldror hufvuden i mängd han slog,
Och bål från höfter skilde han med ifver.
För fem och fler' *ett* hugg var ofta nog;
Och vore jag ej rädd att man ej gifver
Åt sanning tro, som sken af lögnen eger,
Jag sade mer; jag nu för litet säger.
23. Turpin, som vet att han sannfärdig är
Och låter en hvar tro hvad han behagar,
Om Rudiger förtäljer ting, som, när
Man hör dem, man ej tror i sina dagar.
Som is tycks allt ock för Marfisa här,
Hon som en eld, den ingen kraft försvagar;
Ej mindre Rudiger beundrar henne,
Än hon förvånad har sin blick på denne.

24. Och om i honom hon trott Mars sig se,
Han för Bellona tagit visst den djervfa,
Om hon blott velat sig som jungfru te,
Och ej som riddare, att pris förvärfva.
Och täflan föddes mellan dem kanske,
För att det arma folket här förderfva,
Uti hvars kött och nerver, ben och blod
De pröfva hvem har mest af kraft och mod.

25. De fyras mod och tapperhet förslog
Att båda skarorna på flykten drifva.
Ej bättre värn för den som flykten tog
Fanns än de vapen, fötterna oss gifva.
Väl den, som har en häst med hurtig bog!
Ty lunk och traf af föga gagn här blifva;
Och den som häst ej har, han pröfva får,
Hur slätt en krigare till fots sig står.

26. Så fält som byte segervinnarns var,
Ty fot- som trossknekt var ej mer att skåda.
Här Mainzarn flyr, der Moren flykten tar;
Gods, fångar öfverges i denna våda.
Med fröjd i blick och hjerta en och hvar
Sig skyndar lösa nu de bröder båda.
Och tjenarne ej töfva heller att
Aflossa varorna, en riklig skatt.

27. Förutom silfver uti ymnighet,
Till kärll arbetadt ut i mångfald mycken,
Och qvinnodrägter, med konstfärdighet
Broderade, och, jemte andra smycken,
För kungliga gemak en väggtapet
I siden, guld, af Flanderns mästerstycken,
Samt andra rara ting i öfverflöd,
De funno här lifsmedel, vin och bröd.
28. Vid hjelmaftagningen man skönja får,
Att dem en mö stått bi med sådan ära;
Hon röjdes af det rika gyllne hår
Och utaf ansigtshyn, den fina, skära.
Hon helsas vördnadsfullt, der fram hon står,
Att hennes namn få veta de begära;
Och, städs bland vänner vänlig, tappra mön
Ej vägrar att bevilja deras bön.
29. Man kan sig icke mätt på henne se,
Ty så i striden de beundrat henne.
Hon ser blott Rudiger, tycks akt ej ge
På andra och hon talar blott med denne.
Nu kommo tjenarne att henne be
Att njuta kosten med de andra trenne;
Man måltid ordnat vid en källas rand,
Som skyddas af ett berg mot solens brand.

30. Och detta en af Merlins brunnar var,
Ty fyra slika Frankrike han gifvit.
Af marmor, lysande och glatt och klar,
Mer hvit än mjölk, den rundt omsluten blifvit;
Der mängd af bilder Merlin mejslat har
Med konst, som honom visst en gud ingifvit;
Du skulle sagt, de andas, och, om blott
Ej stämman felade, att lif de fått.
31. Ett gräsligt odjur såg man här, som kom
Ur skogen; grymt, uthungraadt, fram det rände.
En åsnas öron; hufvud, tänder som
En varg, det hade; klorna, som det spände,
Ett lejons voro, eljest förekom
Det som en räf; det öfver Gallien vände
Sitt lopp, Italien, Spanien, Englands strand,
Europa, Asien, ja, all verdens land.
32. Och öfverallt det dödat, sönderrifvit
Så lägre folk som högre utan tal,
Men kungar, furstar, höga herrar gifvit
De flesta såren och det mesta qual.
Dock värst har Romarfolket plågadit blifvit,
Ty lika slog det påfve, kardinal;
Det Petri sköna stol har fläckt skändligt
Och hånat tro och religion offentligt.

33. Hvar mur och vall, som klon det lägger på,
För detta hemska djur tycks ramla neder.
Ej ses en stad, som kan emot det stå;
Borg, fäste öppnas, hvart det kosan leder.
Gudomlig ära kräfver det också,
Och dumma pöbeln fånigt det tillbeder;
Ja, nycklarna till himmelen och till
Helvetet fräckt det sig tillegna vill.
34. Se'n såg en riddare man komma der,
Med kejsarlagern om sitt hår. Tillika
Af trenne ynglingar han åtföljd är,
Med gyllne liljorna på drägten rika.
Ett lejon ock, som samma tecken bär,
Mot djuret rusar, det vidunderlika.
De hade namnen skrifna dels uppå
Sin hjälm och dels på mantelns bräm också.
35. Den ene, som sitt svärd af riddarglans
I grymma djurets buk till fästet sände,
Var (så stod skrifvet) Galliens förste Franz;
Max, österrikarn, vid hans sida kände
Man der igen. Och kejsar Carl sin lans
I strupen på det leda vilddjur rände;
Och den sin pil i bröstet skjutit har,
Han Henrik åttonde af England var.

36. *Den tionde* på ryggen skrifvet var
Af lejonet, som högg i djurets öra
Sin tand och det så länge ruskat har,
Tills andra hunnit fram att bistånd göra.
Ej fruktan, tycks det, verlden mer betar;
Och, att de gamla villorna förstöra,
Lopp ädelt folk nu till (fast det var få),
Och dödadt blef det grymma odjur så.
37. Så riddarne som jungfrun lust nu hade
Att veta hvilka dessa voro, som
Så tappert detta odjur nederlade,
Som död och sorg spridt öfver allt rundtom.
Ty fastän marmorn deras namn väl sade,
Ej något dock bekant dem förekom.
De be hvarann att, skulle saken vara
För någon känd, han måtte den förklara.
38. Till Malegys, som stod der tyst, nu vände
Sig Vivian och sade: »Du skall ge
Besked på detta; du ju allting kände
Och känner detta ock, det kan jag se.
De som med pilar, svärd och lansar rände
Mot detta djur, säg hvilka voro de?»
»Det en historia är — så svarar denne —
Som ej af någon auktor än vi känne.

39. »De, hvilkas namn här uti marmorn stå,
Ej uppträdt än på livvets vädjobana;
Först när sju sekel hunnit att förgå,
En efterverld skall deras ära spana.
Den vise Britten, trollkarln Merlin på
Kung Arthurs tid lät denna brunnen dana
Och ting, som stunda, med konstnärlig hand
I bilder mejsla ut i marmorns rand.
40. »Vilddjuret der med så missbildad kropp
Från afgrund sändes ut af mörkrets makter
Den tid, då gränsestenar funnos opp
Och mått och vigt och skriftliga kontrakter.
Ej öfverallt kring verlden strax det lopp,
Men skonade i början flera trakter.
I vår tid har det hemsökt mången ort,
Men blott åt lägre folket skada gjort.
41. »Allt från sin början intill våra dar
Det städs har växt, och tycks ej växt tillräckligt,
Förr'n större, än ett monster ännu var,
Det blir och än mer rysligt och förskräckligt.
Ja Python sjelf, om hvilken hört man har
Så mycket fasansfullt och hemskt och eckligt,
Var icke hälften så förfärlig och
Så led och grym som detta odjur dock.

42. »Det grymt skall härja, och ett land ej ges,
Som denna pest ej skall tillspillogifva.
Och ringa är, hvad här i stenen ses,
Mot allt det skändliga det skall bedrifva.
När verlden re'n på hjälp sig ropat hes,
Då skall af desse, som här nämnde blifva
Och som i glans rubinen öfvergå,
Hon uti högsta nöden bistånd få.
43. »Af Galliens konung mest, af förste Frans,
Skall detta grymma odjur få att lida.
Och väl bör främsta äran vara hans;
Framför är ingen, få stå vid hans sida.
I kunglig dygd, liksom i kunglig glans,
Han skall fördunkla många, dittills vida
Berömda som fullkomliga: likså
För solen alla stjernor vika få.
44. »Re'n under sin regerings första år,
Då kronan knappt än sitter säkert, tågar
Han öfver Alperna och nederslår
Den här, som sig i vägen ställa vågar.
Af rättvis harm och ädel vrede lågar
Han för ohämnad skymf och nesa svår,
Som raserit, från betesmarker gröna
Och herdeskjul, lät Franska hären röna.

45. »Han blomman se'n af Franska hären leder
På Lombardiets rika slätter ner
Och krossar Schweizarn, slår hans makt så neder,
Att ej sitt horn han dristar höja mer.
Till skam för kyrkan och de Spanska leder,
Liksom för Florentinarnes banér,
Den stolta fästning blir af honom tagen,
Som ointaglig troddes till den dagen.
46. »Och, framför andra vapen, att den tvinga
Ger det berömda svärdet honom makt,
Hvarmed han lyckats att om lifvet bringa
Det odjur, som förhärjat hvarje trakt.
För detta svärd, hvarhelst han det må svinga,
Hvar fana sänks, som ej på flykt blir bragt,
Ej vallar, grafvar, och ej murar breda
Mot det ett värn åt städerna bereda.
47. »Hos denne finnes allt, som plär förvärfva
Åt lyckliga härförare beröm:
Med Cæsars mod och med den klokhet djerfva,
Som Trasimenus såg och Trebias ström,
Han skall ock Alexanders lycka ärfva,
Förutan hvilken allt är rök och dröm.
Han är så gifmild, att jag ingen finner,
Som honom öfvergår, som honom hinner.»

48. Så Malegys. Och af hvad re'n han sade
Få riddarena lust att veta mer
Om några utaf dem, som nederlade
Det grymma vilddjur, som lagt andra ner.
Sitt namn en Bernhard bland de främste hade,
Åt hvilken Merlin stora loford ger.
»Igenom denne — sade han — Bibiena
Blir så berömdt som Florens och Siena.
49. »För ingen vika här i någon mån
De tappra hjeltarne: Gismond Gonzaga,
Johan Salviati, Ludvig Aragon;
Med lika eftertryck de djuret jaga.
Der är ock Frans Gonzaga, och hans son
Syns i sin faders fotspår troget draga;
Vid sidan ses hans måg och svåger der:
En från Urbin, en från Ferrara är.
50. »Ej Guidobald, den enes son, kan lida
Att fadren eller andra se framom.
Och der, vid Ottobon's af Flisco sida,
Ses Sinibald; de priset täfla om.
Och Ludvig af Gazolo vill ej bida,
I djurets hals han borrarat pilen, som
Apollo jemte bågen honom skänkte,
Se'n Mars gett svärdet som vid sidan blänkte.

51. »Två Herkules, två Hippolyter der
 Af Este, samt *en* Herkules Gonzaga,
En Hippolyt af Medici helt när'
 Förfölja djuret och dess kraft försvaga.
 Ej Julianus efter sonen är,
 Vid broderns sida Ferdinand ses jaga.
 Andreas Doria håller tappert i,
 Frans Sforza vill af ingen gås förbi.
52. »Der af Avalo's ädla blod man ser
 Två, som i skölden ha det berg, som täcker
 Från hufvudet till hans ormfötter ner
 Typhœi jättekropp, så vidt han räcker.
 Ej någon framför dessa två sig ter
 I jagten mot det djur, som så förskräcker:
 Frans af Pescara en, den andre är
 Alfons af Vasto, som står skrifvet här.»
53. Men Ferdinand Gonsalvo, har jag då
 Förgätit honom, Spaniens tappra klinga,
 Som Malegys så prisade som få
 Bland dessa, och hvars rykte högt skall klinga?
 Vilhelm af Montferrat här syns också
 Bland dem, som detta djur om lifvet bringa;
 Och få de voro mot den skara stor,
 Som hade dött och blödt, der fram det för.

54. Med höfvisk lek och muntert glam, då redan
Måltiden slutats, dagen blef tillbragt
I trädens skugga här vid brunnen, sedan
På fina mattor de till ro sig lagt.
Men Malegys och brodern Vivian, medan
De andra hvila, hålla trogen vakt.
Då få de se en ensam tärna, som
Sig närmar stället; brådslande hon kom.
55. Det var Hippalka, som blef så förlägen,
Då Rodomont Frontin från henne tog.
Hon dagen förut följt den vilde trägen
Och honom bedt och bannat mer än nog.
Till slut, att Rudiger få träffa, vägen
Till Aigremont med sorgset sinn' hon drog.
Se'n hörde hon (jag vet ej på hvad sätt)
Att här han sig befann med Richardett.
56. Och som hon kände stället (ty på detta
Hon varit förr), hon red till brunnen brådt
Och der, som nyss ni hörde mig berätta,
Hon honom fann. Men när hon platsen nått,
Likt klok budbärerska, som vet uträtta
På bästa sätt det uppdrag som hon fått,
Då här hon varsnar Bradamantes frände,
Hon låtsar som hon Rudiger ej kände.

57. Mot Richardett, som om blott honom gällde
Det ärende hon för, ett steg hon tar.
Han sporde vänligt hvart hon kosan ställde,
Ty strax han känt igen hvem tärnan var.
Med ögon röda af den gråt hon fällde
Hon under många suckar ger till svar
(Men dock så högt, att Rudiger, som eger
Sin plats helt nära, hör hvart ord hon säger):
58. »Vid tygeIn förde jag — så tärnan sade —
(Ty af er syster så mig ålagdt var)
En skön och präktig häst, som kär hon hade;
Frontin han nämns och knappt sin like har.
Väl tio mil jag så tillryggalade
På vägen till Marseille; om några dar
Hon skulle resa sjelf till denna stad,
Och der invänta henne hon mig bad.
59. »Jag drog min väg helt djerf och modig fram,
Ty ej jag trodde någon nog förmäten
Att hästen från mig ta', då han förnam
Det var Rinaldos systers häst. Men det en
Förhoppning var, som kom i går på skam:
En Saracen den tog, en pligtförgäten;
Och att jag sade hvem Frontin tillhörde,
Förgäfves var; det alls ej honom rörde.

60. »I går, i dag jag honom följt. Mig lände
Ej bön, ej bot till något gagn; med hån
Och skymford sist jag ryggen honom vände
Och honom lemnade ej långt härifrån,
Der sig och häst han mödar utan ände,
Förtvifladt fäktande med larm och då
Emot en riddare, som honom så
Ansätter, att jag hoppas hämd att få.»
61. Upp sprang nu Rudiger på sina ben —
Knappt tid han gaf sig till att slutet höra —
Och Richardett besvor och bad han se'n
Att, för den tjenst han kunnat honom göra,
Tillåta att han följa må allen'
Med tärnan, tills hon hunnit honom föra
Till Saracenen, som så utan fog
Och billighet från henne hästen tog.
62. Och Richardett, fastän försyn han har
Att låta här en annan öfvertaga
Det värf, som honom tillhör, nödgad var
Att låta riddarns önskan sig behaga.
Strax af sitt sällskap denne afsked tar
Och skyndar se'n att med Hippalka draga;
Och utaf häpnad, ej blott undran, stod
En hvar betagen öfver hjeltens mod.

63. Se'n de tillräckligt långt sig bort begifvit
Från stället, tärnan masken af nu lade
Och sade, att från henne sänd hon blifvit,
Som städs hans bild uti sitt hjerta hade.
Och allt hvad Bradamante henne gifvit
I uppdrag, oförstäldt hon honom sade,
Och att, om nyss hon annat hade sagt,
För broderns skull hon tagit sig i akt.
64. Hon sad' att den, som hästen tagit, var
Nog öfvermodig till att säga henne:
»Om hästen tillhör Rudiger, så tar
Jag den så mycket hellre. Och om denne
Att honom återvinna önskan har,
Så säg åt honom (fritt en hvar det känne)
Att jag är Rodomont, hvars tappra svärd
Med bragders glans förvånat har en verld.»
65. På riddarns kinder, som i flammor stå,
Det röjdes hvilken harm hans hjerta brände,
Dels därför att han satte värde på
Frontin, att Bradamante honom sände,
Dels att han sjelf var hånad här också.
Till nesa och till skam det honom lände,
Om ej sin häst han skyndsamt tog igen
Och hämnades på den som röfvat den.

66. Hippalka riddarn för och sig försena
Ej vill, ty lust att hinna fram hon har.
Snart såg man vägen sig i två förgrena;
Åt fältet en, en uppåt berget drar.
Men ned till dalen gick så väl den ena
Som andra, der hon Moren lemnat qvar.
Kort var, men svår, den väg som uppåt ledde,
Den andra lång, men slät och jemn sig tedde.
67. Begär att hämnas skymfen, som hon led,
Och få Frontin tillbaka tärnan drifver.
Hon därför vägen uppför berget red,
Ty färden kortare på denna blifver.
Men Algiers kung, med Mandricard samt med
De två jag ofvan nämnt, som bäst begifver
Sig nu den väg som öfver slätten går,
Att honom Rudiger ej träffa får.
68. De skjutit upp sin tvist (som re'n ni hörde),
Tills hjälp de hunnit Agramant att gifva;
Och sköna Doralise, som striden rörde,
I deras sällskap var. Men nu beskrifva
Jag vill hvad sedan hände. Vägen förde
Dem till den brunnen, der sin tid fördrifva
Marfisa, Aldigier och Richardett
Samt Vivian, Malegys på bästa sätt.

69. Marfisa hade, på de andras bön,
Lagt kläder an, som hennes kön förråda,
Af dem som Bertolag från Mainz till lön
Lanfusa ämnat för de fångar båda.
Och fast det sällan händt att tappra mön
Sig låtit utan krigisk rustning skåda,
Hon nu tog af den och sig lät förmå
Att som en qvinna taga klädning på.
70. Så snart Tartaren får Marfisa se,
Han vill, ty lätt han tror sig henne vinna,
Åt Rodomont i byte henne ge
För Doralise, som kom hans blod att brinna;
Liksom om Amor tillät sådant ske,
Att älskarn sälja må sin älskarinna
Och byta bort och låta sig behaga
Att mista en, för att en annan taga.
71. För att få dam åt honom och allena
För sig behålla denna, tänker han
Marfisa, som med skönhet ses förena
Behag och värdig tycks hvar riddersman,
Åt honom ge (som kunde för den ena
Som andra strax hans hjerta tändas an);
Och hela riddarskaran, som här fanns,
Han manar ut till strid på svärd och lans.

72. De båda bröder, som ha vapnen på
Och hålla vakten för de andra, bida
Ej på sin plats, men springa båda två
Från marken upp, beredda till att strida,
Ty de med två här tro sig göra få.
Men Rodomont är stilla å sin sida,
Han gör ett tecken ej, ej rör en led;
Så att blott en de ha att kämpa med.
73. Först spränger Vivian fram, hvars mod ej svigtar,
Och fäller lansen, att Tartaren nå;
Mot honom loppet hednakungen riktar,
Den kämpe båld, med större kraft ändå.
En hvar med lansen mot det ställe sigtar,
Der största verkan han tror stöten få.
Motståndarns hjälm väl träffar Vivian,
Men ej han böjs, än mindre faller han.
74. Men Mandricard, hvars lans var mera fast,
Lät Vivians sköld som is i stycken remna;
I gräset tumlade han ned i hast
Bland blomstren, tvingad brådt att sadeln lemna.
Fram rusar Malegys nu utan rast
Emot Tartaren, att sin broder hämna;
Men, alltför häftig i sitt anlopp, mer
Sin broder sällskap här, än hämd, han ger.

75. Förr, än kusinen, andre brodern hann
Att väpna sig och upp på hästen springa;
Och mot Tartaren vildt han stormar an
Med lösa tyglar och en fart, ej ringa.
Tätt under ögat träffar hjälmen han,
Mot hvilken hårda stöten hördes klinga;
I fyra stycken lansen flög i hast,
Men Saracenen satt der lika fast.
76. I venstra sidan sjelf han stöten kände,
Som Saracenen gaf med arm så stark,
Att sköld och harnesk ej till båtnad lände,
Men strax sig öppnade som murken bark.
In genom hvita skuldran jernet rände;
I sadeln vacklar Aldigier; till mark
Han ändligt föll bland gräs och blommor veka,
Med röda vapen och med kinder bleka.
77. Fram flög nu Richardett till kampen fort
Med lansen fälld, så trotsande all fara,
Att väl han visar — hvad han ofta gjort —
Sig värd att paladin af Gallien vara.
Och hedningen det nog här hade sport,
Om allt emellan dem vägt lika bara;
Men öfver ända, tappande sitt spel,
Han föll med hästen, utan eget fel.

78. När ingen riddare nu mer syns kvar,
Som sig till kamp mot Saracenen ställer,
Tror denne att han damen vunnit har
Och nalkas henne och de orden fäller:
»Min är ni, sköna, om till ert försvar
Ej någon mer här sitter upp; ej heller
Är lönt ni vägrar eller ursäkt gör,
Ty enligt krigets rätt ni mig tillhör.»
79. Stolt pannan lyftande, Marfisa tog
Till ordet nu och hördes trotsigt svara:
»Jag medger att du talat här med fog,
Att enligt krigsbruk din jag skulle vara,
Om någon ibland dem, till mark du slog,
Min riddare, min herre vore bara.
Men jag är *min*, hör ingen annan till;
Från *mig* mig tage, den mig vinna vill.
80. »Jag sköld och lans vet sköta, jag också;
Och mången riddare jag fällde neder.
Fort häst och vapen hit — hon ropar så
Till väpnarne, som lydde, — skynden eder!»
Och drägten föll, i tröjan sågs hon stå;
Och växten röjdes och de fasta leder.
Af allt, förutom anletsdragen blott,
Man skulle trott att krigets gud der stått.

81. Beväpnad snart, hon svärdet om sig hängde
Och hoppade på springarn, lätt och vig;
Tre gånger hit och dit hon hästen svängde
I volter kring och lät den stegra sig;
Se'n, manande Tartaren ut, hon sprängde
Med tunga lansen fram på kampens stig.
Penthesilea på Trojanska fälten
Achilles mötte så, Thessalske hjelten.
82. Till fästet splittrades de lansar två
I stycken, liksom glas, när hop de körde;
Men icke kunde märkas alls ändå
Att kämparne en fingerbredd sig rörde.
Marfisa, som vill pröfva om också
I närmre strid den vilde hedning förde
Sig lika käckt och stånd mot henne höll,
Med draget svärd motståndarn nu anföll.
83. På jord och himmel Saracenen svor,
Då han Marfisa såg i sadeln vara;
Och hon, som dennes sköld i stycken tror,
Ej heller i sin harm hörs ödet spara.
I blinken svärdet ur sin skida for,
Och mot trollvapnen föllo huggen snara:
Förhexad rustning hade båda två,
Den aldrig bättre de behöft än då.

84. Så fasta, hårda äro ring och skena,
Dem svärdet ej, ej lansen biter på,
Att striden kunde räckt till qvällen sena
Den dagen, och den andra äfvenså.
Men Rodomont gick mellan krigarena
Och hördes nu rivalen förebrå
Slikt uppehåll: »Om lust till strid du eger,
Så slutom först den vi begynt» — han säger.
85. »Vi ingått, vet du, på det vilkor frid,
Att vi de våra skulle bistånd göra.
Och ej uti tornering eller strid,
Förr'n detta skett, vi oss inlåta böra.»
Se'n för Marfisa, den han helsar blid,
Budbärarn visar han och henne höra
Han låter nu, hur denne kommen var
Från Agramant, som hjelp af nöden har.
86. Se'n ber han henne, att hon täcks behaga
Ej blott att afstå ifrån striden här,
Men ock i deras sällskap skyndsamt draga
Att bistå Agramant och dennes här.
En högre flygt dess rykte skulle taga
Och vida härligare stråla der,
Än om hon för en tvist, af vigt så ringa,
En sådan plan om intet skulle bringa.

87. Marfisa, som beständigt önskat hade
Carls hjeltar pröfva få med lans och svärd
Och ej af annat skäl tillryggalade
Ifrån så fjerran trakter hit sin färd,
Än för att se, om ryktet sanning sade
Och deras ära var berömmet värd,
Besluter genast att dem sällskap göra,
Då hon om Agramants betryck får höra.
88. Förgäfves Rudiger, så fort han hann,
Bergvägen red, som tärnan föreslagit,
Imellertid; ty, hunnen fram, han fann
Att Rodomont den andra vägen tagit.
Men att han långt ej hunnit, trodde han,
Och att han rakt framåt till brunnen dragit;
Han därför nu ditåt sig brådt beger
Uti de färska spår, som här han ser.
89. Men tärnan först till Montalban han sänder,
Som låg en dagsled nära, eller så;
Ty om till källan hon tillbaka vänder,
För långt från raka vägen tar hon då.
Han nog Frontin skall få i sina händer —
Han säger — det hon bör ej tvifla på.
På Montalban hon skulle, eller hvart
Hon sig begaf, få detta spörja snart.

90. Se'n gaf han brefvet, som han skrifvit hade
På Aigremont och ännu på sig bar;
Och mycket annat muntligt henne sade
Han se'n, som till hans ursäkt nödigt var.
Hippalka noga allt på minnet lade,
Se'n svänger hästen om och afsked tar.
Sin väg så fort den flinka tärnan finner,
Att Montalban hon samma afton hinner.

91. Snabbt Rudiger förföljde nu sin man
Uti de spår, som öfver fältet föra,
Men icke förr'n vid källan honom hann,
Der Mandricard sågs honom sällskap göra.
De tvenne kämpar lofvat re'n hvarann
Att under vägen ej hvarandra störa,
Tills Saraceners här de bistånd gett,
Åt hvilken Carl har undergång beredt.

92. Frontin han känt igen, så snart han höjde
Sin blick, och visste strax hvem honom red;
Och öfver lansen neder han sig böjde
Och manade till kamp med stämman vred.
Mer tålmod än Hjob väl Libyern röjde
I dag, som kufvade sin stolthet ned
Och vägrade att slåss, hvad eljest han
Beständigt söker, hvar och när han kan.

93. *Det* var den första gång och sista, då
Den vilde Moren vägrade att strida;
Men allt fick nu för pligten efterstå,
Som honom manar till hans konungs sida;
Ja, höll han Rudiger i klorna så,
Som snabba pantern håller haren, bida
Han ville icke ens så länge blott,
Tills ett hugg eller två han gifva fått.
94. Än mer: han visste Rudiger det var,
Som kom Frontin att honom stridig göra,
En man så ryktbar, att i dessa dar
Om ingen slika bragder man fick höra,
Den han att pröfva länge önskat har,
Hur kraftigt han förmådde lansen föra;
Och dock han afslog striden, som han bjöd:
Så honom låg på hjertat kungens nöd.
95. Trehundra mil, ja tusen, för den striden
Han gått, om detta blott ej hinder bragt;
Men om i dag han manats af Peliden,
Han dock ej mera gjort än hvad jag sagt:
Så under askan han, till gagn för friden,
Söft vredens eld och kufvat nu dess makt.
Han säger skälet, hvi ej slåss han kan,
Och Rudiger dem följa beder han.

96. Ty dermed skulle han sin tro bevara
Emot sin herre, som det höfs hvaren.
Så snart belägringen man upphäft bara,
Det nog blef tid att sluta tvisten se'n.
»Ej mig är mot — så Rudiger hörs svara —
Att den uppskjuta, tills från hvarje men
Och fara Agramant befriad blifvit,
Blott min Frontin du först mig återgifvit.
97. »Att visa dig hvad simpelt dåd du öfvat, —
Ett dåd som aldrig tapper man begått, —
Då du min häst ifrån en qvinna röfvat:
Skall dermed dröjas tills vi hofvet nått,
Så ge Frontin tillbaka oförtöfvadt.
Tro ej i annat fall, jag tar för godt
Att mellan oss uppskjutes denna strid,
Ja, att du anstånd får en timmes tid.»
98. När Rudiger så sätter honom an,
Att han Frontin skall lemna eller strida,
Och denne omsvep gör, ithy att han
Ej hästen lemna vill, ej heller bida,
Så kommer Mandricard, som ämne fann
För annan tvist, nu från en annan sida,
När han det tecken sett, som riddarn bär,
Den fågel, som beherskar luftens här.

99. En vit örn uti blått fält skölden tedde,
Som fordom Trojas sköna vapen var.
Emedan Rudiger sin härkomst ledde
Från tappre Hektor, han det tecknet bar.
Tartaren vet ej detta. Honom skedde
En skymf, så tror han och ej alls fördrar,
Att någon ann' tillvällar sig den ära
Att Hektors hvita örn i skölden bära.
100. Tartaren bar den fågeln äfvenså,
Som upp mot skyn med Ganymedes svingat.
Hur han till lön den fick den dagen, då
I trollféns slott han seger sig tilltvingat,
Jag ej behöfver minna eder på,
Och hur hon jemte skölden honom bringat
De andra sköna vapnen, dem Vulkan
Förärade den modige Trojan.
101. Re'n förr en gång de varit hardt deran
Att slåss, de tappra två, för denne bara.
Hur då de skildes åt, jag nu ej kan
Förtälja, och bekant det tör er vara.
Se'n dess de aldrig träffat på hvarann,
Förr'n nu; men Mandricard, då skölden klara
Han känt igen, helt trotsigt reste sig
Och hotfullt ropte: »Jag utmanar dig.

102. »Du djerfs, förmätne, att mitt tecken draga;
Ej första gång i dag jag sagt dig det.
Tror du, jag städs det låter mig behaga,
Du galning, fast jag en gång det tillät?
Men då ej hot, ej lämpor kunna taga
Dig ur den villa, du dig dåra lät,
Jag visa vill hur mycket bättre varit
För dig, om strax min önskan du villfarit.»
103. Liksom den torra, väl uppvärmda veden
Vid minsta vindpust upp i flamma slår,
Så blossar upp hos Rudiger nu vreden
Vid första orden, som han höra får.
»Du tänker — sade han — jag tigger freden,
För det att denne också mot mig står;
Men jag kan taga — det skall visa sig —
Frontin från honom, Hektors sköld från dig.
104. »Vi förr en gång för denna saken ju
(Det är ej längese'n) begynte strida;
Men jag ditt lif då skonade, ty du
Ej något svärd sågs bära vid din sida.
En vink var detta, handling kommer nu,
Och ondt skall du för hvita fågel'n lida.
Det tecken, som från fordöm prydt min ätt,
Du dig tillvällat, jag det bär med rätt.»

105. »*Du förr tillvällat dig mitt vapen*» — sade
Nu stolte Mandricard och svärdet drog,
Detsamma, som i yran Roland hade
Nyss kastat från sig i den vilda skog.
Men tappre Rudiger, som alltid lade
I dagen ädelhet och riddarfog,
När han Tartarens klinga dragen ser,
Sin lans nu falla lät till marken ner.
106. Och i en blink han Balisarda svängde,
Sitt goda svärd, och skölden grep mer fast;
Men Afrikanen mellan båda sprängde,
Marfisa äfven skyndar fram i hast.
Den ene han, den andre jungfrun trängde
Tillbaka, båda manande till rast.
Och Moren klagar, att den fred, de slutit,
För andra gången Mandricard nu brutit.
107. Först för Marfisa, såsom segerns pris,
Han dristat här mot flera lansen föra;
Nu vill han roffa Rudigers devis,
Och Agramant tycks honom mer ej röra.
»Om du — han sade — gör på sådant vis,
Så må vi först vår egen tvist uppgöra,
Som mer tillständig och befogad är
Än någon utaf dem, du börjat här.

108. »På sådant vilkor gjorde vi ju frid
Emellan oss och slöto tvisten. Bara
Med dig jag hunnit lykta denna strid,
Så skall jag denne se'n för hästen svara.
För dig, om än du är vid lif, det tid
Ju blifver sedan att din sköld försvara;
Men jag skall nog dig så på lifvet gå,
Att föga Rudiger skall återstå.»
109. »Derhän, jag tänker, skall du ej det drifva —
Så svarar Mandricard med trotsigt hot —
Ty mera än du vill skall jag dig gifva,
Du svettas skall från hjessa ned till fot.
Och dock tillräckligt skall mig öfrigt blifva
(Som källan städs har vatten) för att mot
Så Rudiger som andra, ja en verld,
Om den har lust, bestå med detta svärd.»
110. Så vilda vreden städse växte här
Och bittra föllo orden från hvar sida.
Med Rodomont och Rudiger begär
Tartaren på en gång att genast strida.
Och Rudiger, som skymf ej tåla plär,
Vill också strid och kan ej uppskof lida.
Marfisa, att dem blidka, mellan går,
Men ensam hon ej någonting förmår.

111. Som bonden, när ej dammen mer kan hämma
Den strida flod, som söker annat lopp,
I akt att hindra den att öfversvämma
De gröna fält, den unga skörd, hans hopp,
Än här, än der försöker honom stämma,
Men, om han *här* ock dämmer honom opp,
Ser honom *der* de lösa hinder spränga
Och vattnet ut i många forsar tränga:
112. Så, medan Rudiger och detta par
Nu larma vildt och ut i vrede fara —
Ty käckast visa sig vill en och hvar
Och ingen sämre än de andra vara —
Marfisa, att dem blidka, ospard har
All flit, men tid och möda spiller bara.
Ty om med en hon lyckas makt att få,
Strax rusa mot hvarann de andra två.
113. Marfisa, som dem vill förlika, säger:
»I herrar, lyssnen till mitt råd. Att här
Uppskjuta hvarje tvist, tills kungens läger
Vi ha befriat, bäst och klokast är.
Om blott för sitt en hvar här tanke eger,
Jag också kamp med Mandricard begär;
Och jag vill se om han, som han har sagt,
Förmår att vinna mig med vapnens makt.

114. »Men är vår mening kungen bistånd gifva,
Så må det ske, och tvistom här ej mer.»
»Jag — svarar Rudiger — skall icke blifva
Till hinders, blott min häst man återger.
Min häst — det vilkor får jag föreskrifva —
Man gifve, eller kamp, om det ej sker.
Ty hellre vill jag ock mitt lif här ända,
Än ej på den till lägret återvända.»
115. »Det första torde — Rodomont hörs svara —
Mer lätt du ernå, än det sista.» Se'n
Han fortfor så: »Om kungen någon fara
Nu drabbar, så är skulden din allen',
Jag det bedyrar; ty *jag* plär ej vara
Till hvad som pligten kräfver trög och sen.»
Ett sådant språk ej Rudiger fördrager;
Af raseri upptänd han svärdet drager.
116. Fram som ett vildsvin störtande, han gifver
Med skölden och med hästens bog en stöt
Åt Algiers kung, som bragt ur fattning blifver
Och ena bygeln tappar. »Håll! — så röt
Nu vilde Mandricard med ilsken ifver —
Håll, Rudiger! Om ej, så *mig* först möt!»
Mer grym än eljest, Rudiger han ger
Härvid ett hugg, som föll på hjelmen ner.

117. Till hästens hals det riddarns hjessa tvingar;
Han upp sig resa vill, men ej han kan,
Ty svärdet öfver honom plötsligt svingar
Den vilde Rodomont och stormar an.
Mot hjälmen, hård som en demant, det klingar;
Om mindre fast, i tu då klufvits han.
Ej sina händer riddarn kan befalla;
En tygeln lät, den andra svärdet falla.
118. Bort hästen honom bar åt fältet vida,
Och Balisarda låg på marken qvar.
Marfisa, som har kämpat vid hans sida
I dag, uppblössar, henne harm betar,
Att han skall ensam så mot tvenne strida;
Och som hon tapper, ädelmodig var,
Hon flög nu fram och lät af krafter alla
Ett hugg uppå Tartarens hufvud falla.
119. Fort efter riddarn Afrikanen sprängde:
Frontin är hans, ger än ett hugg han blott.
Men Richardett med Vivian sig trängde
Emellan Rudiger och Moren brådt.
Mot Rodomont den ene stålet svängde,
Tills honom skild från Rudiger han fått;
Den andre, Vivian, fort sitt svärd har räckt
Åt Rudiger, till sansning återväckt.

120. När Rudiger sin sansning återfått
Och svärdet honom Vivian räckt, så spänner
Sin kraft han åter, hämd han andas blott
Och fram mot Algiers kung förgrymmad ränner,
Ett lejon lik, som tjuren upplyft brådt
På sina horn och som ej smärtan känner:
Så harm och raseri och vredesifver
Till hämden eggas det och sporrar, drifver.
121. Mot Libyerns hjessa vildt han stormar an,
Och om sitt eget svärd han haft nu bara,
Det re'n, som sagdt, i stridens början han,
Utaf ett nidhugg träffad, låtit fara,
Så hade Saracenens hjälm försann
Ej mäktat dennes hjessa att försvara,
Den hjälm, som Babels konung låtit göra,
När krig mot stjernorna han tänkte föra.
122. Tvedrägten, som nu väl i farten ser
Det split, den tvist, som hon har lyckats tända,
Och tror att dessa stridigheter fler'
Med frid och endrägt aldrig kunna ända,
Till systemen säger, att de tryggt nu mer
Till sina munkar kunde återvända.
Vi låta henne gå och stanna kvar,
Der Rudiger sin ovän träffat har.

123. Så kraftigt Rudiger högg till sin man,
Att emot länden af Frontin han neder
Med hjelmen slog och denna hud, som han
Som pansar bar kring sina jätteleder.
Tre, fyra gånger vacklar af och an
Han se'n lik en, som sig till fall bereder.
Och svärdet ur hans hand väl hade farit,
Om ej vid denna fast det bundet varit.

124. Marfisa ansatt har Tartaren, den
Hon ymnigt svettas låter under tiden;
Och denne henne gaf så godt igen.
Men bådas pansar voro fasta, liden
På intetdera var en skada än,
Och lika vägde mellan båda striden.
Men vid en sväng, som hennes häst nu tar,
Marfisa riddarns hjälp af nöden har.

125. Marfisas häst, när han på ängen, som
Var våt och slipprig, plötsligen sig vände,
På foten slant, så att han hvälfde om
Och föll åt högra sidan öfver ände;
Och när han ville resa sig, så kom
Der Brigliador och tvärt mot honom rände,
Framjagad af oridderlig Tartar;
Och så han åter öfver ända far.

126. När Rudiger i sådant läge fann
Marfisa, sprängde han till hennes sida;
Hvad lätt ock var, ty Rodomont försvann
Bedöfvad på Frontin åt fältet vida.
Han träffade Tartarens hjälm, den han
I blinken klufvit strax som en ärtskida,
Om eget svärd han svängt med sådan kraft
Och annan hjälm Tartaren på sig haft.
127. Men Algiers kung, som nu sig hemtat har,
Sig vände om och Richardett fick skåda.
Han minnes hur till Rudigers försvar
Han kom och bragte honom nyss i våda.
Han ädel handling grymt att löna var
Beredd och sprängde fram till hämden bråda.
Men utaf Malegys han hindrad blef,
Som ny och mäktig trollkonst här bedref.
128. Ty Malegys, som i all trollkonst är
Så lärd som någon nekromant i verlden,
Fast ej sin bok han hade med sig här,
Hvarmed han solen hejda kan på färden,
Dock den besvärjning känner, hvilken plär
Betvinga andar: han i minnet bär den.
I Doralises häst han skyndsamt kör
En ande nu, som denne kollrig gör.

129. I tame klipparn, som på ryggen förde
Prinsessan sköna från Granadas land,
Med blotta orden Vivians broder körde
En af demonerna från Stygens strand.
Och hästen, som sig eljest aldrig rörde,
Om icke då han lydde ryttarns hand,
I luften plötsligt med en sats nu flög,
Väl tretti fot i längd och sexton hög.
130. Stort språnget var, dock icke af den art,
Att det ur sadeln ryttarinnan sände.
Högt skrek hon, troende sig uppenbart
Förlorad, när hon sig i luften kände.
Nu, som om djefvulen gett honom fart,
Den yra hästen bort med jungfrun rände,
Som skrek på hjälp, i så förtvifadt lopp,
Att ej ens pilen hunnit honom opp.
131. Den vilda kampen Libyern öfverger,
Så snart som denna röst förnummen blifver;
Dit hästen rasande han skena ser,
Till jungfruns bistånd skyndar han med ifver.
På samma sätt sig Mandricard betar,
Han Rudiger, Marfisa öfvergifver;
Om stillestånd han bad ej eller fred,
Men efter Doralise och Moren red.

132. Från marken sprang Marfisa under tiden,
Och utaf harm och raseri hon brann.
Hon hämnas vill, men tiden är förliden,
Ty långt till vägs hon re'n sin ovän fann.
När Rudiger ser detta slut på striden,
Han suckar ej, som lejon ryter han.
Frontin och Brigliador — det nog de finna —
De kunna ej med sina hästar hinna.
133. Ej Rudiger har ro, förr'n tvisten om
Sin häst med Algiers kung han bragt till ända;
Marfisa vill Tartarn ej släppa, som
Hon än ej visa fått sin kraft, den kända.
Att så sig ge tillfreds, dem förekom
Ovärdigt och till skam dem skulle lända.
Enstämmigt nu beslöto de alltså
Att följa uti spåren dessa två.
134. I Morerlägret måste de dem hinna,
Så framt ej förr de träffa dem; ty der
De utan tvifvel skola sig infinna,
Förr'n Franske kungen krossat Morers här.
Ditåt alltså, der hämd de hoppas vinna
På vedersakarne, nu kosan bär.
Så brådt dock Rudiger sin väg ej drager,
Att ej han afsked af sitt sällskap tager.

135. Han alltså till det ställe återvänder,
Hvarest han såg sin skönas broder stå.
Sin vänskap bjuder han med räckta händer
I ondt och godt, hur ödet vexla må.
Och sedan artigt han sin helsning sänder
Till system; och han vet det göra så,
Att denne ej och ej de andra heller
Misstanke draga af de ord han fäller.
136. Af Vivian, Malegys han afsked tar,
Så ock af Aldigier, som sårad blifvit.
Sin skuld till honom alla, en och hvar,
Erkännsamt tillstå, för den hjälp han gifvit.
Marfisa till Paris så brådtom har,
Att utan afsked hon sig bort begifvit;
Dock skynda Malegys och Vivian
Sig efter, helsande, förr'n hon försvann.
137. Så äfven Richardett. Men vackert still
För såret nödgas Aldigier att vara.
De första tvenne tagit vägen till
Paris; åt samma håll nu desse fara.
I nästa sången jag förtälja vill
Om bragder djerfva, ohördt underbara,
Som dessa tvenne par utförde der,
Till skada stor för kejsarn och hans här.

Tjugondesjunde Sången.

1. **E**tt bättre råd från qvinnan ofta kom
Oöfverlagdt, än då betänkt det blifvit;
Ty detta är en särskild gåfva, som,
Bland många andra, himlen henne gifvit.
Men sällan mannens råd är nyttigt, om
Ej mogen öfverläggning honom drifvit
Att fatta det och om han ej dervid
Begrundan användt, möda, flit och tid.
2. Godt syntes Malegys' beslut, men var
Ej godt likväl; fast han, som nyss jag sade,
Dymedelst gaf en kraftig hjälp och snar
Åt Richardett, som Moren hotat hade.
För att aflägsna detta hednapar,
Han anden tvang i hästen in, men lade
Ej märke till, att *dit* de drogos så,
Der ondt af dem de kristna skulle få.

3. Men om han blott haft tid att sig betänka,
Så tror jag att han kunnat lätt och snart
Behöfligt bistånd åt kusinen skänka,
Och ej de kristna skada uppenbart.
Han kunnat bjuda anden blott att länka
Åt öster eller vester hästens fart
Och sköna mön så långt ur vägen föra,
Att Gallien ej om henne mer fått höra.

4. Som till Paris, så hade till hvad ort
Som helst sin sköna följt de Morer båda;
Men den beräkning Malegys ej gjort,
Ty ej han tänkt derpå i faran bråda.
Demonen, jagad ifrån himlens port,
Som blod och mord och brand blott ville skåda,
Då annan väg ej mästarn antydt har,
Tog den som mest för Carl förderflig var.

5. Af anden sporrad, hästen brådt försvann
Med den förskräckta Doralise. Han skenar
Så vildt, att ej af flod han hindras kan,
Af grafvar, skog, moras och stockar, stenar,
Tills midt igenom kristna lägret han
Och all den mängd, som kejsar Carl förenar
Kring sitt standar, att nedslå Morers makt,
Till fadern, Stordilan, har henne bragt.

6. Furst Rodomont och Mandricard ej ge
Sig ro, men följa henne första dagen,
Så länge de på afstånd henne se.
Men se'n hon vardt ur deras åsyn tagen;
Och nu i spåren följde henne de,
Som hunden haren spåra plär förslagen;
Och ej de stanna, förr'n de lägret nått
Och, att hon var hos fadern, veta fått.
7. Dig akta, Carl; ty raseriet vreda
Så stormar an, att jag ej räddning ser.
Ej *dessa* blott ditt nederlag bereda,
Gradass med Sakripant sig äfven ter.
Och ödet, att dig riktigt bringa sveda,
Beröfvat dig de tvenne ljus nu mer
Af kraft och klokhet, som du egt; och du
Omkring dig famlar blind i mörkret nu.
8. Om Roland och Rinaldo talar jag:
Den ene, rent besatt och galen, ströfvar
I hetta, köld, regn, solsken, natt och dag
Helt naken kring och vilda dåd blott öfvar;
Den andre, hvars förnuft ock fått ett slag,
I nödens stund sitt bistånd dig beröfvar;
Ty, se'n Angelika han icke fann
Uti Paris, blott henne söker han.

9. En gammal svekfull trollkarl, som ni er
Påminner (jag i början er det sade),
Med ett af sina många bländverk fler'
Lät honom tro, att Roland följt hon hade.
Svartsjukan, hvilken qualde honom mer
Än någon, som i bojor Amor lade,
Dref honom till Paris, dit knappt han lände,
Förrän till England kejsarn honom sände.
10. Och sedan, efter stora slaget, när
Kung Agramant var innesluten, vände
Han åter till Paris och sökte der
I kloster, hus, palatsér utan ände.
Så framt hon ej var innemurad här,
Han skulle funnit den hans åtrå tände.
Men då ej hon, ej Roland synlig var,
Att båda söka åter bort han drar.
11. I Brava, i Anglant väl Roland än —
Så tror han — fröjdas med sin älskarinna.
På båda ställena han sökte, men
På intetdera stod hon till att finna.
Då vände till Paris han om igen;
Der måste innan kort han sig infinna,
Den tappre paladinen — tänkte han —,
Ty re'n hans dröjsmål tadelvärdt man fann.

12. Här några dar han dröjde, angelägen
Att Roland träffa. Ändtligt i sin nöd
Till Brava, till Anglant han styrde vägen
På nytt, i hopp att något spår sig bjöd.
Så både dag och natt han färdas trägen,
I morgonsvalka och i middagsglöd;
Och denna färd vid solens, månens sken
Han hundra gånger gör, så visst som en.
13. Men gamle fienden, som Evas lust
Till den förbudna frukten listigt tände,
På Carl nu vände sneda blicken, just
Då borta var Rinaldo, likt hans frände;
Och, seende att skada och förlust
Nu kristna hären kunde göras, sände
Han hit hvad ypperst så med svärd som lans
Bland verldens alla Saracener fanns.
14. Han kung Gradass och käcke Sakripant,
Som följt hvarandra, se'n det slott de lemnat,
Som hörde till den gamle nekromant,
Den tanken ingaf, att, för att få hämnadt
Det sista slaget, bistå Agramant
Och krossa Carl, som dennes ofärd ämnat;
Och genom obekanta trakter leder
Han dem och banad väg för dem bereder.

15. En annan ande han det uppdrag gifver
Att skynda Mandricard och Libyern på
Och efter Doralise, som med all ifver
Den förste bortför, jaga dessa två.
Och än en annan sänder han, som drifver
På Rudiger, Marfisa äfvenså;
Men denne mera in på tygeln drar,
Att ej så fort hann fram det sista par.
16. Det sista paret ej så tidigt kom,
En halftimme det dröjde väl kanhända;
Ty listigt svarte afgrundsanden, som
Ett dråpslag tänkte mot de kristna vända,
Vill förekomma att ej tvisten om
Frontin hans plan skall kasta öfver ända.
Ty säkert tände sig ånyo flamman,
Om Rodomont med Rudiger kom samman.
17. De första fyra hunnit re'n det fält,
Der de framför sig se de kristnas skara,
Så väl som Morernas, med deras tält
Och deras fanor, som för vinden fara.
De höllo råd, och det var snart bestäldt:
Beslutadt blef att Agramant försvara,
I trots för Carl och dennes makt, och på
Belägringen en ända göra så.

18. Och, slutna tätt tillsammans, så de falla
I kristna lägret in och rusa fram
Med ropen: *Spanien, Afrika*, för alla
Så tydligt röjande sin hednastam.
Till vapen! hördes rundt kring lägret skalla;
Men först man hugg och handgemäng förnam,
Och att af eftertruppen re'n en mängd,
Anfallen knappast, var på flykten sprängd.
19. De kristna detta larm på benen ställer
I hast, men ingen vet hvad timat har.
Man tror att det bland Schweizerfolket eller
Gascogarne ett vanligt upplopp var.
Men som ej mängden vet hvarom det gäller,
Så samlas hvarje folk kring sitt standar,
Dit trummors och trumpeters ljud dem kallar,
Och högt mot skyn det vilda larmet skallar.
20. Den store kejsarn, väpnad (hjessan bar
Blott sågs), med sina paladiner tedde
Sig nu och sporde hvad på färde var
Och hvad som slik förvirring föranledde.
Än den, än den han hotande höll kvar;
Med sår i anlet, bröst bli många sedde,
En strupen blodig har, *en* klufven pannan,
En handen mistat har, sin arm en annan.

21. När längre fram han kom, hvad syner vilda!
På jorden, nej uti en blodsjö ser
En mängd han ligga der med lifven spillda:
Ej läkare, ej trollkarl hjälper mer.
Från bålen ser han hufvudena skilda
Och armar, ben: en syn som fasa ger;
Och från det första till det sista tältet
Han döda män ser strödda öfver fältet.
22. Der lilla skaran sig en väg beredt,
Värd evigt rykte, klarare än dagen,
Der dröjde i ett blodspår, långt och bredt,
Ett tecken, minnesvärdt, af bistra slagen.
Carl ser det grymma nederlag som skett,
Af undran, häpnad och af harm betagen:
Så den, hos hvilken blixten nederslog,
I huset letar vägen som han tog.
23. Ej denna första hjälp än hunnen var
Till vallarne kring Saracenertälten,
Då från ett annat håll Marfisa har
Med Rudiger sig närmat, tappre hjelten.
Se'n en gång eller två det djerfva par
Sitt öga kastat rundtkring öfver fälten,
Att se hvar vägen kortast var att nå
Till kungens bistånd, fram det störtar så.

24. Liksom, då man en mina ämnar tända
Och krutet strödt i långa fåran är,
Lössläppta flamman löper den i ända
Så snabbt, att blicken knappt kan följa der;
Som plötsligt verkningarna då bli kända
I sprängda klippblock, murar vräkta sär:
Så kom här nu med Rudiger Marfisa,
Och sådan verkan de i striden visa.
25. På längden och på tvär'n, der fram de rusa,
De klyfva hjessor, stympa armar, ben
Bland hopen, som, der blodets strömmar frusa,
Att ge dem plats i ångsten är för sen.
Den som på berget sett orkanen brusa,
Hur *en* trakt han förhärjar vildt och *en*
I loppet skonar, den så tänke sig
Bland detta folk det djerfva paret's stig.
26. En mängd, som Libyerns raseri fördrifvit,
Som lyckligt undflytt har de andra tre,
Lofprisar Gud, som dem i benen gifvit
En sådan hurtighet; men nu då de
Marfisa, Rudiger ha varseblifvit,
Som mot dem storma, de, bedragna, se
Att menskan, hon må flykta eller stå,
Ej sitt bestämda öde kan undgå.

27. Den som *en* fara undgått, föll uti
En annan brådt och i sitt blod sig sänkte.
Så plär med sina ungar räfven bli
Ett rof för hunden, just som fly han tänkte,
Då grannen, för hans myckna tjufveri,
I gamla kulan ro ej honom skänkte,
Men listigt genom rök och eld till slut
Från ort, der trygg han var, dref honom ut.
28. Re'n välbehållna Rudiger, Marfisa
Ha inom Morerlägrets vallar nått,
Der alla nu med höjda ögon prisa
Och tacka Gud, att sådan hjälp de fått.
För paladinerna ej fruktan visa
De nu: den fegaste mot hundra gått;
Och genast man beslöt med nytändt mod
Att åter dränka fältet uti blod.
29. Re'n pukor dåna, horn, trumpeter klinga,
Och upp mot skyn det vilda skallet far;
I vinden hurtigt fanorna de svinga
Och modigt lyftas fladdrande standar.
Carls höfdingar å andra sidan bringa
Sitt folk tillsammans: hvad från Tyskland var,
Från Frankrike, Italien, Englands stränder;
Och vild och blodig re'n sig striden tänder.

30. Den fruktansvärde Afrikanens makt,
Och Mandricards, så vild i stridens ifver,
Och Rudiger, med mod så oförsagdt,
Gradass, som så af ryktet prisad blifver,
Marfisa, som för faran har förakt,
Cirkassern, som för ingen vika gifver —
De tvungo Carl Sankt Johan att åkalla
Och Sankt Dionys samt återtåg befalla.
31. De prof på kraft och mod, så underbart,
Som här Marfisa och de andra gifva,
Ej voro, herre, af det slag, den art,
Att man dem tänka kan — hur då beskrifva?
Att folk här skulle falla, det är klart,
På denna dag, och slaget kännbart blifva
För kejsar Carl. Till dessa räkna se'n
Med Ferragù mång frejdad Saracen.
32. En mängd blef störtad uti Seinen ner;
För smal för denna hop var bryggan trånga.
Framför och bakom man blott döden ser,
Och Icars vingar önskade sig många.
På Olger när och Olivier — ej fler' —
Hvarenda paladin här togs till fånga.
I skuldran Olivier ett sår dock har
Och Olgers hjessa hårdt tilltygad var.

33. Och om, på Rolands och Rinaldos vis,
Ur spelet Brandimart här gått tillika,
Så hade Carl måst öfverge Paris,
Om han med lifvet undgått faror slika.
Dock gjorde Brandimart hvad möjligtvis
Han kunde, tills han nödgad var att vika.
Så lyckan log mot Agramant, och han
För andra gången Carl belägra kan.
34. Från enkor och från faderlösa små,
Från fäder utan söner ropen fara
Igenom töcknig luft mot himmel blå,
Dit upp der Mikael dväljs bland strålar klara.
Han blickar ned och ser ett byte då
För varg och korp det trogna folket vara,
Från Tyskland, England, Frankrike. Förblödt,
Det ligger öfver hela fältet strödt.
35. En rodnad syntes engelns kinder täcka,
Då nu han ser hur slätt man åtyldt har
Hvad Gud befallt. Tvedrågten vågat gäcka
Och narra den, som himlens budskap bar.
Att tvist och split bland hedningarna väcka
Han henne bjöd; det illa utfördt var.
Fast mer, af allt att sluta, verkställdt blifvit
Motsatsen af det uppdrag som han gifvit.

36. Liksom en tjenare, som mera kan
Af trohet än af minne sig berömma,
Om han en sak, som mer på hjertat han
Än lifvet lägga bort, har råkat glömma,
Vill för sin herres ögon helst sig gömma,
Tills han sitt felsteg att godtgöra hann:
Så engeln ej vill träda fram för Gud,
Förrän han punktligt utfört har hans bud.
37. Till klostret, der bland frön till kardinaler
Tvedräkten förr han sett, han flygten styrde.
Och här vid val af nya officialer
Hon i Kapitlet satt. I eld, som byrde,
Hon rörde om och log, då brevialer
Kring öronen på munkarne här yrde.
I håret engeln henne grep med hast
Och hand och fot använde utan rast.
38. Ett krucifix han slog i stycken se'n
På hennes hufvud, rygg och armar tvenne.
Hon skrek och bad om nåd och var ej sen
Att ödmjukt famna engelns knän. Men denne
Ej släppte henne dock, förrän han re'n
Till Saracenerlägret piskat henne.
Då säger han: »Jag värre dig kringklappar,
Om utom lägret här jag dig ertappar.»

39. Tvedrågten, som båd' rygg och armar fått
Mörbultade förskräckligt, nu, emedan
Hon räddes att ånyo få sitt mått
Af dessa slag, hvaraf hon kände svedan,
Sig skyndade att bälgen hemta brådt,
Gaf näring åt den eld, som brann allredan,
Och tände ny, så att af vredesmod
Snart månget hjerta uti låga stod.
40. Tartaren, Libyern, Rudiger hon sätta
Så vet i lågor, att de alla gå
Till kungen nu, då intet hindrar detta
Se'n Carl de lyckats att tillbaka slå.
De sina stridigheter här berätta
Och hvad som föranledt dem äfvenså;
Och se'n åt kungen lemna de att säga,
Hvem af dem först bör rätt till fältet ega.
41. Marfisa äfven fram sin sak nu lade
Och påstod att hon genast sluta vill
Den kamp, hon med Tartaren börjat hade,
Och hvilken denne tvingat henne till.
Och ej hon vill för dessas skull, hon sade,
En dag, ej ens en timme dröja still;
Men fordrar med enträgenhet, att denne
Skall mäta sig i striden först med henne.

42. Ej mindre Rodomont på stund begär
Att med rivalen denna kamp få sluta,
Som, för att bistå Saraceners här,
Han brutit af och måst tills nu uppskjuta.
Nu framför Rudiger ock sitt besvär
Och säger att han ingen ro kan njuta,
Om Rodomont hans häst behåller kvar
Och ej mot honom först sin klinga drar.
43. Att mer inveckla tvisten, kom också
Nu Mandricard; han Rudiger bestrider
Till hvita örnen hvarje rätt, och så
Af harm och vrede blir han vild omsider,
Att på *en* gång, om de gå in derpå,
Han vill utkämpa alla dessa strider.
Och ej de andra något hinder tett,
Om kungen blott sitt bifall hade gett.
44. Med böner Agramant, så godt han kan,
Och goda ord försöker mäkla friden.
Men fred och stillestånd man ej tar an
På några vilkor, och han spiller tiden.
Då eftersinnar nu ett medel han
Att ordning få åtminstone i striden;
Och bäst han tror till slut, att en och hvar
Sin plats i striden efter lottning tar.

45. Han gjorde fyra sedlar: Mandricard
Och Rodomont man på den ena skrifver;
En tecknas Rudiger och Mandricard,
En Rodomont och Rudiger; se'n blifver
Marfisa sammanställd med Mandricard.
Nu, alltsom nyckfulla gudinnan gifver,
Man drager lott: den förste namnen har
På Sarzas herre och på vild Tartar.
46. Så kommo Rudiger och Tartardrotten,
Och Rodomont med Rudiger se'n kom;
Marfisa, Mandricard bli kvar i botten;
Hvad stolta jungfrun tyckte föga om.
Ej heller Rudiger var nöjd med lotten;
Han vet att kraften hos de båda, som
Först skola kämpa, så skall striden sluta,
Att han och jungfrun ej sin rätt få njuta.
47. Der fanns en plats ej långt ifrån Paris,
En half mil väl i omkrets; rundt sig svängde
Kring den en jordvall, som på samma vis
Som en theater honom innestängde.
Ett slott der legat; gifvet nu till pris
Åt eld och svärd, som tak och murar sprängde.
Ett dylikt Parmesanen skåda får
Vid vägen, när hans färd åt Borgo går.

48. Här stakas banan ut imellertid,
Och med ett pålverk lågt man den omgifver:
En fyrkant, för behovvet lagom vid,
Med portar två, som bruket föreskrifver.
På dag, som kungen utsatt har för strid,
Då än ej svalnat riddarens ifver,
Man nära skranket, midt för hvarje port,
På båda sidor reste tälten fort.
49. Uti det tält, som sig mot vester vände,
Stod Rodomont, i växt lik en gigant;
Och drakepansar't kring hans skuldror spände
Den djerfve Ferragù och Sakripant.
I det mot öster stod den vredestående
Tartaren, städse stolt och på sin kant;
Gradass och Falsiron här knäppte om
Hans lif den rustning, som från Troja kom.
50. På ett beqvämt och upphöjdt tribunal
Satt Agramant med Spaniens kung. Slik ära
Fick Stordilan ock, samt de furstars tal,
För hvilka hedningarne vörndnad bära.
Den lycklig var, som till en plats sig stal
I något träd, på någon höjd der nära;
Ty stor var trängseln, och på hvarje sida
Sågs folket bölja rundt kring skranket vida.

51. Omkring Castiliens drottning här sig rada
Furstinnor och förnäma damer fler'
Från Aragon', Sevilla och Granada,
Ja ända ifrån Herkuls stoder ner.
Här dottern ock af Stordilan i glada
Och rika färger skönt sig smyckad ter;
Röd dräkten är och grön; men matt ses glänsa
Det röda och till hvitt dess skiftning gränsa.
52. Uppskörtad är den dräkt Marfisa har,
Så som det höfs en sköldmö klädd att vara:
Så på Thermodons strand i forna dar
Hippolyta sig tedde med sin skara.
På vink af Agramant inträde tar
Härolden nu, som kom för att förklara
Och bjuda, att sig ingen undertiden
Med ord och handling blanda fick i striden.
53. Den täta hopen sig begärlig ter
Att striden se; när riddarena dröjde,
Ett högljudt utbrott åt sitt knot den ger,
Då från Tartarens tält man plötsligt röjde
Ett buller, hvilket växte mer och mer.
Nu, herre, vet, att detta buller höjde
Med rop och larm den mäktige Tartar
Och han, som Sericanas konung var.

54. Med egen hand re'n herr'n af Sericana
Kring Tartariets kung hans rustning snört
Och ville honom ge det segervana
Och vidtberömda svärd, som Roland fört;
Då läste han på knappen *Durindana*
Och såg det tecken, som Almont tillhört,
Från hvilken Roland, då än ung var han,
På Aspramont vid källan svärdet vann,
55. Att svärdet, hvarpå förr han ej gett akt,
Var riddarns af Anglant, han genast funnit,
För hvilket med den största, bästa makt,
Som från Levanten vesterns trakter hunnit,
Castiliens rike han sig underlagt
Få år förut och Gallien öfvervunnit.
Men ej han fatta kan, hur det tillgått,
Att Mandricard uti sitt våld det fått.
56. Han sporde, när och hvar han lyckats bringa
Det i sin hand, om genom våld, fördrag.
Tartaren svarade: »För denna klinga
En väldig kamp med Roland hade jag.
Och denne, att bemantla se'n sitt ringa
Och fega mod, sig galen ställt en dag;
Ty krig, det visste han, att vänta var
Från mig, så länge svärdet han haft kvar.

57. »Han bäfvern härmade, som, stadd i fara,
Uppoffrar sina födslollemmar, när
Han snabbe jägarn ser bakom sig vara,
Ty annat, vet han, denne ej begär.»
Gradass ej hör till slut, men skyndar svara:
»Ej ditt, ej någon annans svärdet är.
Så mycket guld och folk och kamp för detta
Jag offrat har, att mitt det är med rätta.
58. »Sök dig ett annat svärd; låt detta gälla
För mitt. Ej sällsamt du det finna bör.
Må galen eller klok sig Roland ställa:
Hvar jag det ser, jag anspråk derpå gör.
Du utan vittnen fann för godt tillvälla
Dig det på vägen; jag vill kämpa för
Det nu. Mitt stål skall här min talan föra;
Vi inom skranket må vår tvist uppgöra.
59. »Beredd dig gör att vinna denna klinga,
Förrän mot Rodomont du henne drar
Att först förvärfva vapen, sedan svinga
I striden dem, en gammal sed ju var.»
»Ej tal, mer ljuft, kan för mitt öra klinga —
Med lyftad panna svarar stolt Tartar —
Än då till svärdslek jag uppfordrad blifver;
Men laga Rodomont sitt bifall gifver.

60. »För mig du gerna må den förste vara,
 Om med den andra platsen nöjd han är;
 Och frukta icke att jag ej skall svara
 Så dig som hvem som helst, som kamp begär.»
 Då ropar Rudiger: »Jag får förklara,
 Ogiltig är nu mer hvar ändring här.
Först Rodomont skall strida enligt lott,
 Han eljest dröje tills *jag* kämpa fått.
61. »Om hvad Gradass har sagt som regel gäller,
 Att vapnen först man bör förvärfva sig,
 Så har du till min hvita örn ej heller
 Här rätt, förrän du vunnit den af mig.
 Men jag till efterrättelse mig ställer
 Hvad en gång sagts och är oryggelig:
 Om första striden Rodomont hör till,
 Jag med den andra då mig nöja vill.
62. »Om delvis rubbning i vår ordning sker,
 Så vill jag helt och hållet den förvrída.
 Tänk icke du att jag min sköld dig ger,
 Om ej du strax för den med mig vill strida.»
 »Om Mars ock vore en och hvar af er —
 Tartaren svarar vredgad å sin sida —
 Dock ingen af er vore man att tvinga
 Från mig min sköld och denna goda klinga.»

63. Med knuten hand, sig sjelf ej mäktig mer,
Han störtar fram mot herr'n af Sericana,
Och så hans högra hand ett slag han ger,
Att denna tvangs att släppa Durindana.
Gradass, som icke väntat slikt manér
Och ej så vetlös djerfhet kunnat ana,
Af intet visste, förr'n han slaget fått,
Och såg sig svärdet så beröfvad brådt.
64. Vid denna skymf en blixtn hans öga skjuter
Och vredens flamma kinden öfverfar;
Och än mer galla i hans hjerta gjuter
Att så offentligt skymfen gifven var.
Han ger sig ingen ro förr'n hämd han njuter,
Tillbaka träder han och svärdet drar.
Men Mandricard så litat på sin styrka,
Att ock med Rudiger han strid djerfs yrka.
65. »Fram träden båda två, ja kommen bara!
Och komme Rodomont med er också,
Ja Spanien, Afrika, all världens skara!
Mot alla vänder pannan jag ändå.»
Så ropar han, som aldrig fruktar fara,
Och svänger Almonts svärd, och skölden på
Sin arm han kastar, trädande emöt
Gradass och Rudiger med trotsigt hot.

66. »Låt mig — så sade nu Gradass med ifver —
För galenskapen bota få den der.»
»Tro ej — sad' Rudiger — jag bifall gifver
Till slikt; den första kampen jag begär.
»Tillbaka du!» — »Nej, du!» — så ropadt blifver
Från båda håll, och ingen viker här.
Re'n blossar striden upp emellan tre,
Och snart en sällsam lek man här fått se,
67. Om ej en mängd emellan dem sig lagt,
Fast bättre varit sig från platsen fjerma;
De lärde hvad det är att, utan akt
På egen trygghet, vilja andras skärma.
Ej hela verlden dem till sämja bragt,
Om ej, med Spaniens kung, man sett sig närma
Furst Agramant, för hvilken, när man röjde
Hans ankomst, alla sig i vördnad böjde.
68. Kung Agramant lät grunden sig förklara
Till denna nya tvist, förbittrad så;
Och sedan, utan att ett medel spara,
På allt sätt sökte han Gradass förmå
Att Hektors svärd för denna dagen bara
Tillåta Mandricard behålla få,
Tills på den strid han hunnit slut att göra,
Som nu med Rodomont han skulle föra.

69. Nu, medan, att dem blidka, Agramant
Sig från den ene till den andre vände,
I andra tältet mellan Sakripant
Och Rodomont en annan tvist sig tände.
Cirkassiens kung — hvad re'n er är bekant —
Här nyss kring Rodomont hans rustning spände;
Med Ferragù han honom iklädt har
De vapen, som hans stamfar Nimrod bar.
70. Till hästen se'n de närmat sig, som stod
Och tygeln tuggade, att skummet stänkte:
Frontin, för hvars förlust i vredesmod
Var Rudiger, den intet förr så kränkte.
Kung Sakripant, som sådan kämpe god
Att väpna har, nu noga tillsyn skänkte
Åt hästen, om beslag och tyg i skick
Så var, som höfdes, då i strid man gick.
71. Och när han hunnit i beskådan taga
Hans fina växt och tecknen, som han bar,
Han tydligt såg (han kan sig ej bedraga)
Att Frontalatt, hans egen häst, det var,
Som fordom mände honom så behaga,
För hvilken mången fejd han utstått har;
Af hvars förlust en tid han grämdes så,
Att han hardt när beslöt till fots att gå.

72. Brunell med list den vid Albracca tog
På samma dag då han, den illa kände,
Angelika från fingret ringen drog,
Med Rolands horn och Balisarda rände
Sin väg, Marfisa på dess svärd bedrog.
När han till Afrika tillbaka lände,
Med Balisarda gaf han häst så fin
Åt Rudiger, som nämnde den Frontin.
73. När Sakripant så fullt förvissat sig,
Han sade: »Herre, om det okänt är dig,
Så vet, att min är denna häst; från mig
Den vid Albracca stal en man ovärdig.
Med vittnen kunde jag det styrka dig,
Men då de fjerran sig befinna, färdig
Jag är mot hvem, som det i tvifvel drar,
Bevisa med mitt svärd att rätt jag har.
74. »Dock, som vi sällskap gjort i kamp och slag
På sista tiden, så vill jag förklara,
Att du må låna hästen för i dag;
Ty utan den, jag ser, du ej kan vara.
Erkänna må du dock, det fordrar jag,
Att min den är och att du lånt den bara.
På annat sätt ej hoppas honom få;
Du måste först tillkämpa dig den då.»

75. Furst Rodomont, än hvilken ingen var
Mer stolt ännu bland dem som vapnen dyrka,
Med hvilken ingen uti forna dar
Sig kunde mäta uti mod och styrka,
Till Sakripant nu lemnade det svar:
»Om någon annan vågat slikt att yrka,
Han skulle snart fått se, till tystnad nödd,
Att bättre varit, stum han blifvit född.
76. »Men för det sällskap, som på sista tiden,
Såsom du säger, har förent oss två,
Vill jag ej genast bryta med dig friden,
Men ber dig låta saken uppskof få,
Tills du har slutet sett på denna striden,
Som mellan mig och Mandricard skall stå.
När det exemplet du fått se, för resten,
Du artigt säger nog: Behåll du hästen.»
77. »Att groft bete sig är att höflig vara
Hos dig — Cirkassern svarar mäkta vred —
Men nu mer tydligt vill jag mig förklara:
Lägg hvarje anspråk på den hästen ned.
Ty med mitt svärd jag tänker den försvara,
Så länge ingen ur min hand det vred;
Och om det ej kan ske på annat sätt,
Med naglar, tänder värnar jag min rätt.»

78. Från ord till gräl så kom nu detta par,
Till rop, till hotelser, till kamp omsider,
Som genom vreden blossar upp mer snar,
Än elden sig i torra halmen sprider.
Fullt rustad Rodomont för striden var,
Cirkassern brist på all betäckning lider;
Men så parerar han med skicklighet,
Att blott med svärdet han sig värja vet.
79. Ej styrkan, raseri't förmådde mer
Hos Rodomont, fast gränslös var hans ifver,
Än snabba blicken och de finter fler',
Hvarmed sin kraft Cirkassern fyllnad gifver.
Qvarnhjulet ej mer hastig svängning ger
Åt stenen, som i smulor säden rifver,
Än denne snabbt vet flytta hand och fot
Än hit, än dit, att gäcka Libyerns hot.
80. Men Ferragù och Serpentin dem störa,
Med dragna svärd emellan dem de gå;
Och Isolier, Grandon dem sällskap göra,
Och andra Morerhöfdingar också.
Och detta var det larm som lät sig höra
Till andra tältet, der man just höll på
Att med Tartaren, fastän ingen vika
Vill ge, Gradass och Rudiger förlika.

81. Nu kom till Agramant imellertid
Ett bud om hvad på denna sidan hände:
Hur Sakripant begynt en häftig strid
Med Rodomont om hästen, som han kände
Igen. Och Agramant, förbryllad vid
Så mycken tvist, nu till Marsil sig vände:
»Sök hindra du att värre ej sker här,
Så vill jag söka slita tvisten der.»
82. Furst Rodomont, hur än hans högmod lågar,
Vid kungens åsyn sig tillbaka drar;
Och Sakripant ej heller trotsa vågar
Sin herre, men ett steg tillbaka tar.
Hvad tvisten föranledt, nu denne frågar
Med kunglig blick och stämma, djup och klar,
Och söker se'n, när allt han veta fått,
Att dem försona, men förgäfves blott.
83. Cirkassern vill ej — så han hörs förklara —
Med hästen Algiers kung till tjenst mer stå,
Så framt ej denne vill så ödmjuk vara
Och vackert bedja att till låns den få.
Och stolt, som alltid, Rodomont hörs svara:
»Ej du, ej himlen ens skall mig förmå
Att för en sak, som svärdet kan mig gifva,
En annan än mig sjelf förbunden blifva.»

84. Hvad rätt till denna häst Cirkassern har,
Och hur han honom mist, nu kungen sporde,
Och denne, medan rodnad öfverfar
Hans kind, för allting noga redogjorde:
Hur listig skälm, när han försjunken var
I djup begrundan (slikt ju hända torde),
På fyra stöttor hade sadeln fäst
Och under honom stulit så hans häst.
85. Marfisa, hvilken larmet hit ock drog,
När nu hon hör hur hästen blifvit tagen,
Vardt brådt i synen mörk; hon minnes nog,
Hur på sitt svärd hon äfven blef bedragen.
Hon hästen känt igen, som flykten tog
Så fort, som om han vingar haft, den dagen;
Och Sakripant hon kände äfvenså
Ígen, hvad ej hon hade gjort förr'n då.
86. De andra här, som ofta hört om detta
(Brunell af bragden ofta skrutit har),
På denne se och utom tvifvel sätta
Med sina vinkar, att just han det var.
Marfisa vill sig säkert underrätta,
Hon spörjer den och den, och af de svar
Hon får, till slut hon finner tydligt nog,
Att det var just Brunell som svärdet tog.

87. Hon veta fick, att för en slik mandat,
För hvilken han i galgen dinglat borde,
Kung Agramant af Tingitanas stat —
Ovanlig lön — till herre honom gjorde.
Marfisa, eggad af sitt gamla hat,
Beslöt att hämnas strax, som vederborde,
Och straffa hånet, som dessutom han
Se'n viste, när med svärdet han försvann.
88. Hon låter väpnarn ge sig hjelmen brådt;
För öfrigt klädd i krigisk rustning var hon.
Ty utan harnesk, så vidt jag förstått,
Ej tio gånger i sin lefnad har hon
Sig visat, alltse'n, djerf till öfvermått,
Hon vant sig att det bära. Hjelmen tar hon
Nu på och träder fram och griper fatt
Brunell, der han bland fursteskaran satt.
89. För bröstet genast griper gynnarn hon
Och lyfter upp från marken, som vi skåda
Rofgirig örn ibland i krumma klon
En höna lyfta upp i flygten bråda.
Dit bär hon honom, der med högstämd ton
Nu inför kungen tvista dessa båda.
Brunell, som sig i svåra händer ser,
Ger hals och tjuter och om nåd blott ber.

90. Högt öfver larmet, ropen, bullret, som
Sig spridde re'n kring hela platsen vida,
Hörs stämman af Brunell, som beder om
Förskoning, hjälp; och re'n från hvarje sida
Tillströmmar folket uti mängd rundtom
Den skrikande, som ses i ångst sig vrida.
Marfisa dristigt fram till kungen gick
Och talade med stolt och trotsig blick:
91. »Jag denne tjufven, din vasall, vill sätta
Kring halsen snaran: han förtjent det väl;
Ty samma dag som han — kan jag berätta, —
Stal dennes häst, han stal mitt svärd jemväl.
Men påstår någon att ej sannt är detta,
Han tråde fram och säge blott sitt skäl;
Ty inför dig jag visa vill, försann,
Att rätt jag handlar och med lögn far han.
92. »Men som kanske jag kunde tadlad blifva,
Att jag dermed har dröjt till denna tid,
Då de förnämste kämparne här kifva
Och äro hindrade af annan strid,
Så vill jag trenne dagars anstånd gifva.
Kom, den som hjälpa vill, imellertid;
Ty om ej innan dess jag hindrad blifver,
Hans kött till spis åt fåglarne jag gifver.

93. »En mil härifrån jag till det torn vill draga,
Som vid en skogslund man beläget ser;
Ej talrikt följe skall mig dit ledsaga:
En tärna och en väpnare, ej mer.
Djerfs någon komma se'n, att tjufven taga
Från mig, välkommen dit jag honom ber.»
När så hon sagt, hon genast vägen tar
Till denna ort och väntar ej på svar.
94. På hästen framför sig hon sätter brådt
Brunell, som hon vid håret håller stilla.
Den arme tjöt och skrek och ropte blott
Hvar gammal vän vid namn och gaf sig illa.
Kung Agramant, när trasslet hade nått
En sådan höjd, ej vet i denna villa
Att reda sig; och värst af allt han tyckte
Att så Brunell man bort från honom ryckte.
95. Ej att han aktning, kärlek honom skänkte,
Fastmer han länge honom hatat har
Och ofta nog att hänga honom tänkte,
Se'n ringen ifrån honom tagen var.
Men denna handling så hans ära kränkte,
Att blygselns rodnad upp i kinden far;
Han genast sjelf vill efter henne jaga
Och hämd af all sin makt på henne taga.

96. Men kung Sobrin, som var tillstädes, lade
Sig mellan nu och sökte hindra det;
Ty illa stämde slikt tillsammans, sade
Han honom, med en konungs majestät,
Om ock han säkert hopp om seger hade,
I fall i sådan strid han sig inlät:
Mer skam än ära stod deraf att vinna,
Om han med nöd besegrade en qvinna.
97. Det föga ära blef, men mycken fara,
Att fresta denna i ett vapenprof.
Och därför torde bästa rådet vara,
Att låta galgen få sitt laga rof.
Ja, trodde han en vink tillräcklig bara
Att frälsa ifrån repet denne bof,
Han borde ej den ge, af skäl allena
Att ej rättvisan hennes gång förmena.
98. »Sänd dit ett bud — han sade —, sök förmå
Den stolta, att åt dig hon domen gifver;
Och lofva blott att tjuften rep skall få
Om halsen, så att tillfredsställd hon blifver.
Och skulle än hon vägra, må hon då
Sitt rof behålla, svalka hämdens ifver.
Blott detta ej er vänskaps band får spränga,
Hon må Brunell och alla skälmar hänga.»

99. Kung Agramant lät gerna sig behaga
Sobrins inrådan, såsom vis och god.
Han lät i ro sin väg Marfisa draga
Och stäffjade de andras heta blod.
Ej ens till bön vill han sin tillflykt taga,
Men smälte skymfen, Gud vet med hvad mod,
För att de större vådorna bekämpa
Och vilda larmet i sitt läger dämpa.
100. Tvedräkten ler, när splitet sig förmerar;
Hon räds nu mer ej sämja eller fred.
Hon löper hit och dit och jubilerar
Och hoppar utaf fröjd båd' upp och ned.
Högmodet dansar ock samt glorierar
Och lägger under elden mera ved
Och skriker så, att till de regioner,
Der Mikael dväljs, förnimmas segrens toner.
101. Paris, vid skränet af de såta vännerna,
Förskräcks och Seinen skälfver vid dess klang;
Det vilda skallet tränger till Ardennerna,
Hvart djur förskrämdt utur sitt ide sprang.
Till Alperna det hördes och Sevennerna,
Till hafvets kust, till Blaye, till Arles, Rouen;
Saône och Rhone, Garonne och Rhendetskrämde,
Och mödrarna till bröstet barnen klämde.

102. Fem riddare här pocka på sin rätt,
En hvar att kämpa först *sin* strid besluten.
Så tvisterna förvecklats, att ej lätt
Apollo sjelf förmått att lösa knuten.
Kung Agramant försöker på allt sätt
Att slita första tvisten, oförtruten,
Som Libyern och Tartaren oförsynt
För dottern af kung Stordilan begynt.
103. Kung Agramant ses mellan begge gå
Från en till annan, för att dem förlika;
Som herre bjuder han dem, men också
Som trogen broder beder han tillika.
Men då han döfva finner begge två
Och ingendera böjd att alls ge vika
Och afstå från besittningen utaf
Den sköna, som till striden upphof gaf,
104. Så faller äntligen det utslag han,
Som båda två ock låta sig behaga,
Att Doralise skall välja sjelf till man
Den af de två, som hon vill föredraga.
Hvad hon besluta må, ej rubbas kan,
Och ingen driste sig att sedan klaga.
Förslaget båda funno smak uti,
En hvar i hopp, att han skall gynnad bli.

105. Kung Rodomont, som älskat jungfrun sköna
Långt förr än hon Tartarens kärlek vann,
Och som hon ock sin ynnest låtit röna,
Så långt det för en ärbar mö går an,
Tror att det val, som skall hans lycka kröna,
På ingen ann' än honom falla kan.
Och denna tro ej hyser han allena,
Men alla Morerna det ock förmena.
106. De visste ju hvad han uträttat re'n
För henne i torneringar och strider.
Och Mandricard, så tycker hvar och en,
Enfaldig är, som domen ej bestrider.
Men han, som ofta lönligt och allen'
Den skönas sällskap njöt vid midnattstider
Och vet hvad säkerhet han har på hand,
Ej bryr sig om hvad hopen tror ett grand.
107. Fördraget nu i kungens hand de två
Berömda friarne bekräfta. Glade
I hoppet se'n de till den sköna gå,
Som, blygsamt sänkande sitt öga, sade,
Att hon Tartaren mest höll kär ändå;
Hvad ingen utaf alla väntat hade.
Bestört, förintad Rodomont der stod;
Att lyfta ögat ens han ej har mod.

108. Men vreden vaknade på nytt och dref
If från hans kinder blygselns rodnad åter.
Han nämner domen orättvis och skef,
Och, gripande sitt svärd, han sig utlåter,
Så att af kung och alla hördt det blef:
»Åt detta blott min sak jag öfverlåter;
Ej utslag här en qvinnas nyck skall ge,
Som lutar städs till hvad som minst bör ske.»
109. På nytt sig reser Mandricard och fäller
De ord: »Välan, må du din vilja få!»
Och så en lång seglats ännu det gäller,
Förr'n detta skepp kan in i hamnen gå.
Men Agramant mot Rodomont nu ställer
Fördragets kraft: för denna tvist ej må
Han kalla Mandricard till nya strider;
Så detta raseri strök flagg omsider.
110. Furst Rodomont, som skymf af dubbelt slag
Så led på en gång inför dessa alla,
Af kungen först, hvars vilja är hans lag,
Och se'n af den, han tänkt sin brud få kalla,
Vill här ej dröja mer en enda dag;
Och af den stora mängd, han kan befalla,
Blott tvenne väpnare han med sig tar
Och bort från Saracenerlägret drar.

111. Som tjuren, gramse, när hans styrka tryter,
Åt segrarn qvigan lemnar; efter hand
Han drar sig bort åt skogen eller byter
Det friska betet ut mot mo och sand;
I skugga, solsken vrålar han och ryter,
Men minskar ej sin brånads vilda brand:
Så, vild af harm för skymfen, han fått röna,
Vek Algiers kung, försmådd utaf sin sköna.
112. Att återfå sin häst ur rövvarns händer,
Fort följer Rudiger, som väpnad var;
Men se'n han mins, att han ej kämpat än der
Med Mandricard, som på sin lott han har.
Han ej förföljer mer, men återvänder
Att inom skranket möta stolt Tartar,
Förrän Gradass sig ter på stridens bana,
Som har en annan kamp om Durindana.
113. Att se för sina ögon så försvinna
Frontin, och ej det kunna hindra, skär
I hjertat honom; men han nog skall hinna
Den se'n, när denna striden slutad är.
Men Sakripant, som intet skäl kan finna,
Likt Rudiger, att längre stanna här
Och ej förbunden var att klingan draga,
I Afrikanens spår nu börjar jaga.

114. Och snart han skulle honom hunnit, om
Ett äfventyr ej honom händt på vägen,
Som honom uppehöll tills qvällen kom
Och han mist spåret, som han följt så trägen.
Han fann en dam, i Seinen fallen, som
Helt säkert drunknat, om ej han, benägen
Till bistånd, skyndsamt henne räckt sin hand:
Han ilar ned och henne drar till strand.
115. Och se'n, när han vill sitta upp igen,
Ej hästen vänta vill tills fram han hinner;
Till sena qvällen fick han följa den,
Ty undan honom städse han försvinner.
Han ändligt lyckas honom fånga, men
Sin rätta väg han mer ej återfinner.
Väl hundra mil han red kring berg och slätt,
Förr'n åter han på Rodomont fick rätt.
116. Hvar, när han honom fann, och hur den dagen
Han till sin nackdel stridde samt hur då
Han hästen miste, blef tillfångatagen,
Jag nu förtiger; först förtäljas må,
Hur, utaf harm och bittert hat betagen
Till Agramant och till sin brud också,
Kung Rodomont från lägret sig begaf
Och mot dem båda luft åt vreden gaf.

117. Med heta suckars eld han luften tände,
Der fram han drog, den sorgsne Saracen;
Och Eko, som med honom ömkan kände,
Ur tomma klyftor svarade allen.
»O qvinna, qvinna! — sade han — Hur vände
Du städs dig lätt och bytte sinn'! Ett sken
Du är, ett vederspel af tro, för sann.
Ha, den dig tror, eländig, osäll han!
118. »Ej trägen tienst, ej tusen prof så klara
På kärlek stor, som du har röna fått,
Förmådde dig att hjertats tro bevara,
Att ej den bröts åtminstone så brådt.
Ej därför att du trott mig sämre vara
Än Mandricard, du har mig så förrådt;
Jag för mitt ofall ingen grund kan finna,
Om ej den enda blott, att du är qvinna.
119. »Naturen velat visst — min tro det är —
Fördömda kön, dig hit till verden bringa
Till mannens straff och börda och besvär,
Som skulle utan dig haft sorger inga.
Så hon åt hala ormar lif beskär,
Åt varg och björn; med getingar, som stinga,
Med flugor, bromsar hon fyllt luften opp
Och qväfver medelst ogräs odlarns hopp.

120. »Hvi fick naturen ej den kraften ega,
 Att bringa män till lifvet utan dig,
 Som äpplen, päron vi inympa pläga
 Uti hvarann, att de fortplanta sig?
 Men hon ej alltid kan gå rätt till väga:
 Fastmer af hennes namn det synes mig,
 Att hon fullkomligt ej kan skapa. Rönet
 Är klart: naturen hör till qvinnökönet.
121. »Uppblåsta varen ej och er förhäfven,
 I qvinnor, dock, att mannen föds af er;
 Af hvassa törnet alstras rosen äfven,
 Och orent gräs åt liljan upphof ger.
 Nyckfulla, stolta, I all trohet jäfven
 Och hycklen kärlek blott, när munnen ler,
 Otacksamma och grymma för det mesta,
 Till verlden födda blott att den förpesta.»
122. Så fortfor Sarzas kung att framåt draga,
 Sin harm utösande i ändlöst hån,
 Och än med låg och dämpad stämma klaga,
 Än med en röst, som hördes långt ifrån.
 Han skymfar, smädar qvinnökönet svaga,
 Men hade orätt i ej ringa mån;
 Ty för *en* dålig qvinna eller två
 Man torde hundra goda träffa på.

123. Om ock bland alla, som jag älskat mer
Än billigt, ingen trogen mig förblifvit,
Jag dock ej alla skuld för otro ger;
Mitt öde blott jag detta har tillskrifvit.
Det många finns, och funnits har än fler',
Som aldrig skäl till klagan mannen gifvit;
Mitt öde vill, att, om bland hundra det
En trolös finns, jag fångas i dess nät.
124. Dock vill jag söka, förr'n mig döden hunnit,
Nej förr'n mitt hår blir hvitt, som grånat re'n,
Om jag en dag kan säga, att *jag* funnit
En qvinna ock, som trogen är och ren.
Om detta sker (och hoppet ej försvunnit
Ännu), så skall jag aldrig tröttna se'n
Att henne utaf all förmåga rosa
I både tal och skrift, på vers och prosa.
125. Ej Saracenen i sin vredes brand
Vill kungen mera, än den sköna, spara.
Han utfar mot dem båda utan band
Af sans och återhåll. Han önskar bara
Uti sin harm, att öfver dennes land
En sådan ödets olycksstorm må fara,
Att sorg det blir i Libyen i hvart hus
Och sten för sten allt ramlar der i grus;

126. Att Agramant, beröfvad undersåter
Och land, i sorg och nöd må lefva; men
Att *han* det blir, som honom allt ger åter
Och honom sätter på hans thron igen
Och, visande sin trohets frukter, låter
Så honom se, att han en verklig vän
Med rätt och orätt föredraga bort,
Om ock all verlden honom motstånd gjort.
127. Så kungen än, än Doralise anklagar
Den sorgsne Saracenen, der med hast
Och utan uppehåll framåt han jagar,
Frontin förunnande blott föga rast.
Saône han nådde inom några dagar,
Till Medelhafvet styrande, i fast
Beslut till Afrika att segla åter,
Hem till sitt land, så fort sig göra låter.
128. På floden mindre skepp och båtar rörde
Sig öfverallt i mängd från strand till strand;
Till härens nödtorft munförråd de förde
Från många håll, att bringas här i land;
Ty redan Saracenerna tillhörde
Hvad som befinner sig på höger hand,
Då från Paris ned till Aiguesmortes stränder
Man vägen tar och sig åt Spanien vänder.

129. På vagnar och på ökar lastar man,
Se'n man dem lossat, alla dessa frakter,
Och dit med båtar man ej komma kan,
Till lands de föras se'n med starka vakter.
En mängd af boskap ock sig här befann,
Som hit man bringat ifrån skilda trakter;
Och drifvarne sig skaffat nattqvarter
I husen, som kring stränderna man ser.
130. Kung Rodomont, som utaf kolmörk natt
Här öfverraskad blef, lät sig behaga
En landtlig värdshusvärd's begäran att
Hos honom gunstigt in han ville taga.
Se'n hästen sörjts för, bordet fram blef satt,
Med viner ifrån Grekland, icke svaga;
Ty Rodomont, en Mor förutan vank
I öfrigt, ville dricka som en Frank.
131. Med fryntligt väsen och anrättning fin,
Vår värd ej syntes artigheter spara;
Ty väl han såg af gästens skick och min,
Att han förnäm och tapper måtte vara.
Men Moren var ej stämd för glam och vin
I qväll, och fjerran bort hans tankar fara;
Emot hans vilja flög hans hjerta till
Den brud han mist, och tyst han satt och still.

132. Den flinke värden, en ibland de bästa,
Om hvilka man i Gallien höra fått,
Som bland de fiender, som landet gästa,
Sitt hus och gods bevara har förstått,
Nu några slägtingar, som för det mesta
Tillhanda honom gå, tillkallat brådt;
Men ingen djerfs ett ord att yttra här,
Då Saracenen tyst och tankfull är.
133. Liksom bortkommen från sig sjelf, der satt
I tankar hedningen, den föga glade,
Med blicken sänkt mot golfvvet, utan att
På någon se, och ej ett ord han sade.
Se'n länge tyst han suttit, upp han spratt,
Liksom ur sömnen plötsligt väckts han hade;
En suck han drar och sina ögon vänder
På värden ändtligt och på dennes fränder.
134. Han tystna'n bryter; med en blick som är
Mer mild, med anlet mindre sorgbetaget,
Han spörjer värden och de andra der,
Om någon af en husfru njöt behaget.
Till svar han får, att äkta bojan bär
Ej mindre värden, än hvaren i laget.
Han frågar då, hvad en hvar håller för
Om vännen sin i hvad som trohet rör.

135. På värden när, de alla ge till svar,
Att sina fruar de tro kyska vara.
Men denne säger: »Gerna må en hvar
Så tro; jag vet det är en villa bara.
Af eder dumma tro jag rätt mig tar
Att er för narrar allihop förklara;
Och så tror denne herre ock om er,
Så framt han icke svart för hvitt er ger.
136. »Ty, som det ges en enda Fenix blott
Och mer än en i verlden ej kan finnas,
Så sägs, att blott åt en beskärts den lott
Att af sin fru med falskhet ej omspinnas.
En hvar tror sig ha denna lyckan nått,
Tror denna palm af sig allena vinnas.
Hur är det möjligt att en hvar den vann,
Då af en enda blott den vinnas kan?
137. »Jag trodde förr som I, bedårad illa,
Att flera kyska fruar funnos nog,
Till dess en ädling skingrade min villa,
Den från Venedig hit min lycka drog.
Han med exempel och med skäl, som gilla
Jag måste, ur villfarelsen mig tog.
Och Johan Frans Valerio hette han;
Ty aldrig jag hans namn förgäta kan.

138. »Hur fruar, älskarinnor pläga svika,
Det kände han i botten; äfvenså
Med nya, gamla äfventyr tillika,
Samt egna rön, dem han ej pröfvat få,
Beviste han, att fruar, arma, rika,
Ej varit någonsin att lita på.
Och syntes *en* mer kysk än andra vara,
Hon bättre visste sig förstålla bara.
139. »Och bland den mängd historier, fram han drog,
(Så många att jag hälften hunnit glömma)
En i mitt minne sådant fäste tog,
Att marmorn ej en skrift kan bättre gömma.
Och hvem den höra fick, han torde nog,
Som jag, om dessa falska väsen döma.
Jag vill, min herre, om det nöje ger,
Till deras blygd förtälja den för er.»
140. »Hvad bättre — svarar Moren — kan du göra,
Att mig behaga och ett nöje ge,
Än en berättelse mig låta höra,
Som stämmer med hvad sjelf jag tror kanske?
Men att den bättre fatta må mitt öra,
Sitt här, så att jag kan ditt anlet se.»
I nästa sång jag säga vill hvad som
För Rodomont nu värden talte om.
-

Tjugondeåttonde Sången.

1. **I** sköna och I, som gen könet heder,
För all del lyssnen ej till hvad som nu
Att här förtälja värden sig bereder,
Till skymf och hån för hvarje ärbar fru!
Fast mun så låg ej kan nedsätta eder
Och ej upphöja. Det är vanligt ju,
Att dumma hopen tadel helst består
Och pratar mest om hvad den minst förstår.
2. Gån denna sång förbi! Begriplig blifver
Min dikt förutan den och klar ändå.
Turpin den har, jag därför ned den skrifver,
Och ej af elakhet jag handlar så.
Att jag er älskar, det tillkännagifver
Ej blott min tunga, aldrig karg uppå
Ert pris, men tusen prof nog uppenbara,
Att er jag är och ej kan annat vara.

3. Hvem som det vill, må gerna förbigå
Här några blad; och den dem läsa ämnar,
Han ej behöfver mera tro derpå,
Än prat och lösa fabler tro man lemnar.
Men för att till vårt ämne återgå:
När värden ser, att Moren pannan jemnar
Och lyssna vill och honom plats beskär,
Då börjar han historien så här:
4. »Astolf, som Longobarders krona bar,
Se'n honom munken lemnat detta rike,
Så skön uti de unga åren var,
Att verlden knappast skådat än hans like.
Ej sådan bild Apelles målat har,
Ej Zeuxis eller färgkonstnärer slike.
Skön var han och en hvar han syntes så,
Men mest så tyckte han det sjelf ändå.
5. »Ej deraf han så högt sig smickrad fann,
Att öfver alla uti rang han gällde,
Att ibland konungarne rundtom han
Var ypperst uti rikedom och välde,
Som att för skönhet allas pris han vann,
Att honom främst bland vackra män man ställde;
Att härför prisas gladde honom mer,
Än hvad för annat helst som fröjd oss ger.

6. »En Romersk ädling, Faust Latin, han hade
Bland sina hofmän fäst med vänskaps band.
För denne skröt han mången gång och sade:
»Hur skönt är ej mitt anlet, skön min hand!»
En dag för honom han den frågan lade,
Om än en man han sett i något land,
Som en så skön gestalt naturen skänkte,
Men ej han fick det svar, som han sig tänkte.
7. »Jag säger att, af hvad jag skådar — så
Han svarar —, af hvad alla här förklara,
Jag tror att dig i verlden likna få,
Ja, jag vill gå så långt, en enda bara.
Min bror Giocondo denne är, och då
Han undantages, tror jag ingen vara
Så skön, att ej för dig han vika får;
Men denne hinner dig, ja öfvergår.
8. »Omöjligt kungen tycks hvad han får höra,
Ty palmen hittills obestridd han bar.
Att med en yngling, så beprisad, göra
Bekantskap, genast stort begär han har.
Han Faust besvor att dit sin broder föra,
Och denne att det lofva nödgad var,
Fast att hans bror dertill förmå ej hade
Sig lätt, så trodde han och skälet sade.

9. »Ty brodern var en man, som ej begifvit
Sig med sin fot från Rom i all sin tid,
Der af det goda, lyckan honom gifvit,
Han städse njutit uti ro och frid;
Och ej det arf, af fadern lemnadt blifvit;
Han minskat eller ökat mellertid.
Att till Pavia gå, det skulle vara
För honom långt som att till Tanais fara.
10. »Men att från makan honom skilja, värre
Besvär dock blef, ty kärlek med hvarann
Dem så förband i större ting och smärre,
Att hvad hon icke vill, det vill ej han.
Dock, för att visa lydnad mot sin herre,
Han göra vill allt hvad han möjligt kan.
Till böner kungen äfven skänker lade,
Så att till vägran intet skäl han hade.
11. »Han reste alltså, och till Rom han nådde,
Till faderns boning re'n om några dar.
Han brodern här så länge bad och rådde,
Tills han att honom följa villig var.
Och svägerskan till slut han ock förmådde
Att ge sitt bifall, fast hon tungt det bar;
Ty båtnaden af resan han beskref,
Samt hur han henne städs förbunden blef.

12. »Giocondo hästar, tjenare beställer,
Och re'n för färden dagen utsatt är.
Och garderoben han ej glömmet heller;
En vacker drägt ju skönhet höja plär.
Hans maka, som beständigt tårar faller
(Hon natt som dag är städse honom när),
Bedyrar, att olidlig henne blifver
Skilsmessa slik: den döden henne gifver.
13. »Det var som hjertat, vid den tanken bara,
Ur bröstet slets; hon ej sig trösta låter.
»Ack, gråt ej, du mitt lif! — så hörs han svara —
(Och mellertid ej mindre sjelf han gråter)
O må så visst min resa lycklig vara,
Som jag om tvenne månader är åter.
Så länge dröjer jag, en dag ej mer,
Om kungen ock mig halfva riket ger.»
14. »Men föga dermed tröstar han sin maka;
För lång termin hon tycker att han tar.
Och om han henne, när han kom tillbaka,
Ej funne död, ett underverk det var.
Så natt som dag af sorg hon tärs, ej smaka
Hon kan en bit, och ingen sömn hon har;
Så att Giocond, som helt medlidsam blifvit,
Sig ofta ångrar att han löftet gifvit.

15. »Ett halsband löste hon, som hon bar om
Sin hals; ett kors, af ädelstenar gjordt,
Vid detta hängde, samt relikier, som
En Böhmisk pilgrim bragt från mången ort.
När sjuk ifrån Jerusalem han kom,
Hos hennes fader gästfrihet han sport;
Och denne vid hans död i arf det vann.
Hon kedjan löste nu och gaf sin man;
16. »Och honom bad om halsen bära den,
Så att han henne städse sig påminner.
Giocondo gåfvan tog emot, fastän
Påminnelsen han öfverflödigt finner;
Ty icke tid, ej afstånd, huru än
Hans öde blir, hvar helst han sig befinner,
Kan i hans själ det minne plåna ut,
Som lefver ännu efter livets slut.
17. »Den natt, som föregick den morgon, då
Han resa måste, ville hjertat brista
Hos frun, hon nästan dör i famnen på
Sin älskade Giocond, som hon skall mista.
Der sofves ej; knappt skymtar dagern grå,
Förr'n mannen afskedskyssen tog, den sista;
Han steg till häst och bort i hast han red,
Och makan åter kröp i bädden ned.

18. »Då knappt en mil Giocondo hunnit hade,
Han mins att korset han ej med sig bär;
Om qvällen under kudden han det lade,
Och utaf glömska han det lemnat der.
»O ve, hur skall jag finna — så han sade
För sig — en ursäkt, som antaglig är,
Så att min fru ej tror, i vidrigt fall,
Att för så gränslös kärlek jag är kall?»
19. »Han öfverväger, och han finner nu,
Att ingen ursäkt hon för god lär akta,
Om en betjent han sänder till sin fru,
Och att han henne måste sjelf uppvakta.
Han säger till sin bror: »Rid före du
Till första värdshus, till Baccano, sakta;
Till Rom jag måste vända åter, men
Jag hinner dig på vägen nog igen.
20. »Jag kan ej någon i mitt ställe sända;
Men tvifla ej, jag snart dig hinner nog.
Farväl!» Så sagdt, han brådt sågs hästen vända,
Och ensam han tillbaka vägen tog.
Till floden hunnen, såg han dagen tända
Sig re'n, och skuggan bort för ljuset drog.
Han vid sitt hus steg af, till bädden ilar,
Der djupt insomnad än hans maka hvilar.

21. »Förhänget tyst han undandrog och fick
Här se, hvad minst han trodde sig få skåda:
Hans trogna, kyska fru i sorglöst skick
Låg i en ynglings famn; de sofvo båda.
Han älskarn känt igen vid första blick,
Ty dessa drag en välbekant förråda:
En utaf husets tjenare det var,
Af ringa stånd, som han uppdragit har.
22. »Att han bestört och missnöjd blef, det torde
Man hellre tänka sig och tro, än få
(Som denne till sin stora sorg nu gjorde)
Af eget rön bekräftelse derpå.
Af vreden eggad, tyckte han han borde
Dra svärdet ut och döda begge två;
Men af den kärlek, som till trolös maka
Han mot sin vilja bär, hölls han tillbaka.
23. »Ja, denna kärlek honom ej tillåter
(Ni ser hur djupt han var vid henne fäst)
Att henne väcka ens, att ej hon gråter
Sig sjuk, ertappad med en sådan gäst.
Så tyst som möjligt ut han smög sig åter,
Gick ned för trapporna och steg till häst;
Af kärlek sporrad, sporrar han så brådt,
Att Faust han hann, förr'n han värdshuset nått.

24. »För alla tycktes han förändrad vara,
Det syntes tydligt att han sorgsen var;
Men ingen kunde skälet dock förklara,
En hemlighet det blef för en och hvar.
De trodde han dem lemnat för att fara
Till Rom, och på Hornsborg han varit har.
Att kärlek vållat sorgen, gissas lätt,
Men ingen kan förklara, på hvad sätt.
25. »Hans broder tror, att hvad som sorgen sänder
Är, att sin fru han ensam öfvergett;
Motsatsen dock hans raseri just tänder:
För mycket sällskap han hos henne sett.
Med rynkad panna, sammanbitna tänder,
Den arme ser mot jorden allt i ett.
Faust söker honom trösta bäst han kan;
Men fåfängt: sorgens grund ej känner han.
26. »Med orätt balsam smörjer han hans sår,
Han läka vill, men gör motsatsen raka;
Ej smärtan mindre, men mer skarp och svår
Han gör alltjemt med talet om hans maka.
Så natt som dag den arme ro ej får,
Sömn, matlust fly, och komma ej tillbaka.
Hans anlet, förr så skönt, förvandladt ser
Man så, att snart det ej igenkåns mer.

27. »In i hans hufvud ögats glob sig drar,
Från köttlöst anlet tycks sig näsan höja;
Och af hans skönhet är så föga kvar,
Att knappt ett spår lär sig vid täflan röja.
En feber honom sorgen skaffat har,
Som honom tvang vid Arbia, Arno dröja;
Och fanns ett skönt, som än ej flytt sin kos,
Det vissnar som i sol'n en bruten ros.
28. »Det Faust väl grämer mycket, att ej lisa
Han kan sin broders qval, men mer ändå
Att han för kungen, som hört honom prisa
Hans skönhet, han som lögnare skall stå.
Den skönaste bland män han lofvat visa,
Och nu han visa skall en ful som få.
Dock han fortsätter resan (löftet tvingar)
Och till Pavia ändtligt honom bringar.
29. »Oförberedd skall kungen dock hans bror
Ej se, han sjelf omdömeslös ej gälla;
Han därför honom genom bref förtror,
Att knappast lefvande han fram kan ställa
Sin bror; ty af en hjertesorg, en stor,
Hvartill en feber kommit att sig sälla,
Hans skönhet sådan afbräck lidit har,
Att han ej synes mer den förr han var.

30. »Giocondos ankomst kungen så behagade,
Som om han sett sin bästa vän sig te;
Ty ingenting hans åtrå efterjagade
I verlden så, som att den mannen se.
Och ej han missnöjd blef, när han uppdagade,
Att denne måste priset honom ge;
Fast väl han såg att, om han helsan finge,
Han honom jemnlik blef, ja öfverginge.
31. »I sitt palats han gästen emottager,
Besöker honom dagligt, efterhör
Hans tillstånd jemt, försorg för honom drager
På bästa vis och honom heder gör.
Giocondo tynar dock, ty honom gnager
Hans makas falskhet och hans ro förstör;
Ej skådespel att se, musik att höra
Förmå ett grand hans smärta mindre göra.
32. »Högt, närmast taket sina rum han hade,
Och utanföre låg en gammal sal,
Dit han, som icke trufdes bland de glade
Och skydde sällskap, mången gång sig stal.
Här han, försänkt i dystra tankar, lade
Till sina sorger städse nya qval;
Och här (hvem skulle slikt väl trott?) vår man
Omsider bot för grymma såret fann.

33. »I salens dunkla ända (ty man plär
Ej öppna fönstren der) han varseblifver
Att golvet ej till väggen slöt, och der
En springa genomgång åt ljuset gifver.
Han blickar ned och ser, hvad ingen lär
För troligt hålla, när man det beskriver.
Han hör det ej beskrivas, han det ser,
Och knappt dock tro åt sina ögon ger.
34. »Han skådar drottningens gemak, just det
Mest sköna, lönlige, dit in att stiga
Ej någon dristar sig, som hon ej lät
Af gunst i sitt förtroende inviga.
Här ser han med det hulda majestät
En dverg (helt sällsamt!) brottas väldeliga;
Och denne uti striden var så qvick,
Att drottningen inunder sig han fick.
35. »Bestört, förvånad står Giocondo der
Och tror, en dröm sitt spel med honom drifver.
När se'n han märker att han vaken är,
Han börjar tro hvad ögat varseblifver.
»Åt slikt vanskapligt odjur, som den der —
Han säger — alltså *denna* hän sig gifver,
Som till gemål har sådan konung, känd
Som skönast ibland män? Hvad smak förvänd!»

36. »Och nu hans fru kom plötsligt för hans minne,
Som han så ofta bittert klagat an
För det hon haft hos sig en yngling inne;
Och nu han henne väl ursäkta kan
Det fel, som vi hos hela könet finne,
Som aldrig lät sig nöja med *en* man.
Om alla klandras må af samma grunder,
Så hade *hon* ej valt dock ett vidunder.

37. »Vid samma stund den andra dagen han
Till samma ställe gick, och sammaledes
Han dverg och drottning här tillsammans fann,
Och samma skymf åt konungen beredes.
Den tredje dagen ock arbetar man,
Den fjerde; aldrig man vid mödan ledes.
Hon klagar (hvad han sällsamt fann med fog),
Att dvergen icke älskar henne nog.

38. »En dag han såg att hon bedröfvad var,
Såg ur de sköna ögon tårar rinna;
Två gånger efter dvergen tärnan har
Hon sändt, men denne vill sig ej infinna.
Hon sände tredje gången, och det svar
Af tärnan fick: »Han spelar, min furstinna
Och för att ej en penning släppa till,
Den skälmen ej till eder komma vill.»

39. »Vid sådan syn Giocond förgat sin nöd,
Hans panna klarnar och hans blick sig tänder;
Glad blef han, som sitt namn, farväl han bjöd
Åt all sin sorg, i skratt han gråten vänder;
Och hull han fick, blef blomstrande och röd
Som en cherub från paradiset länder,
Att kungen, hela hofvet och hans bror
Förvånas öfver slik förvandling stor.
40. »Om kungen önskar af Giocondo höra,
Hvarfrån han hemtat tröst igen så fort,
Så vill ock denne låta för hans öra
Det komma samt den skändlighet, han sport.
Dock vill han ej se kungen värre göra
Med sin gemål, än med sin fru *han* gjort.
Och därför, innan han det fram vill bära,
Vid *Agnus Dei* han låter kungen svära.
41. »Han måste svärja, att, för hvarje fall,
Hvad än han höra får, hvad se, misshagligt,
Om ock han märker af bevisen all,
Att majestätet hånas öppendagligt,
Sent eller snart han aldrig hämnas skall;
Derjemte skall han tiga (hur beklagligt
Det är), att aldrig brottslingen af ord
Och handling märker, att hans synd blef spord.

42. »Som kungen förr trott allt än detta, så
Gaf han Giocondo eden oförtöfvadt.
Och denne dröjer ej att yppa då
Hvad honom på en tid all fröjd beröfvat:
Att han sin falska maka träffat på
I armarne på sin betjent. Bedröfvat
Och qvalt det hade honom så, att visst
Han dött, om tröst han här ej fått till sist.
43. »Men i hans höghets hus han hade sett
Hvad som hans smärta mycket lindrat har;
Ty om ock skymf och nesa honom skett,
Han visste nu, han ej dem ensam bar.
Så sagdt, när kungen han till springan ledt,
Han visade den fula dverg, som var
I farten just och red en annans sto
Och sporrade förutan rast och ro.
44. »Att detta måste kungen djupt förtryta,
Ni tror väl, utan att jag svär derpå.
Han kan bli rasande, af vrede ryta,
Och mot hvar vägg han vill sitt hufvud slå;
Han ville ropa, ville eden bryta;
Men hålla munnen måste han ändå
Och tåligt svälja bittra harmen neder,
Då han på hostian svurit och sin heder.

45. »Hvad skall jag göra, broder? Råd mig bara —
Han sade till Giocondo — när ej jag
Med vederbörlig stränghet får förfara
Och mätta vreden efter mitt behag.»
»Låt oss de falska lemna — hörs han svara —
Och pröfva om hvar fru är lika svag;
Må vi till väga gå med andras nåder,
Som andra gjort med våra — det jag råder.
46. »Vi äro unga, sköna, begge två,
Att knappt det finnas lär två män så hyggliga.
Hvar är den qvinna, som skall oss försmå,
Då ej de motstå ens de vederstyggliga?
Om ungdom, skönhet ingenting förmå,
Med guld vi vinna nog de mest oryggliga.
Ej förr du vände hem, om du är man,
Än du på tusen fruar seger vann.
47. »Att borta vistas, skilda trakter se,
Med qvinnor umgås uti andra länder,
Plär ofta hjertat bot och lindring ge
För alla bittra qual, som Amor sänder.»
I kungens smak föll rådet, strax bege
Sig bort han vill; och hemmet ryggen vänder
Om några timmar han vid gästens sida,
Och blott två väpnare med honom rida.

48. »Förklädda så de genom Wälskland drogo,
 Kring Gallien, Flandern, England resan gick.
 Och hvar två sköna läppar mot dem logo,
 De funno villigt öra, artigt skick.
 Betalning gáfvo de och emottogo;
 Hvad man förslöst, man ofta ersatt fick.
 De medelst böner mångas ynnest få,
 Men lika många bådo dem också.

49. »En månad här de dröjde, der i två,
 Tills de af säkra rön den slutsats draga,
 Att uti kyskhet deras fruar stå
 Ej efter andras: alla voro svaga.
 Men efter någon tid de ledsna på
 Att oupphörligt efter nytt så jaga;
 Ty att sig tränga in i andras hem,
 Var ofta vådligt båd' till lif och lem.

50. »Nej, bättre söka *en*, som till behag
 Och väsen passade för båda; denna
 Gemensamt njuta sedan dag från dag
 Och aldrig låta sig svartsjukan bränna.
 »Och hvarför — sade kungen — skulle jag
Ditt sällskap mer än andras vidrigt känna?
 Bland alla finns det ej en enda fru,
 Som nöjer sig med *en*, det vet jag ju.

51. »Med en vi ej behöfva oss förtaga,
Men när naturens lust oss faller på,
Vi fröjda oss med den som vi behaga;
Och tvist och split vi aldrig skola få.
Och hon, jag tänker, får ej skäl att klaga;
Ty finge hvarje fru sig männer två,
Hon mera, än mot en, blef trogen båda,
Och ej så mycken split vi skulle skåda.»
52. »Den unge Romarns hela bifall vann
På ögonblicket hvad som kungen sade;
Och, uppgjort så, man ställde forskning an,
Kring berg och slätt mång' väg tillryggalade.
Till slut en, som dem anstod, paret fann,
En dotter af en värdshusvärd, som hade
Sin rörelse uti Valencia; skön
Och artig i sitt sätt var unga mön.
53. »Hon var uti sin ålders första vår
Och späd liksom en rosenknopp att skåda.
Barn hade fadern uti alla vrår
Och skydde fattigdom som största våda,
Så att han att beveka ej var svår,
Men lemnade sin dotter åt dem båda,
Att, hvart dem lyste, följa åt de tvenne,
Se'n först de lofvat väl behandla henne.

54. »Så taga flickan de och sig förnöja
Med henne ömsom uti fred och lust,
Som tvenne bälgar vixelvis sig höja
Och sänka, att i äsjan ge sin pust.
I Spanien tänka de en tid att dröja,
Se'n Syphax' rike se på Libyens kust.
Den dag, de bort ifrån Valencia drogo,
De i Xattiva natthärberge togo.
55. »I staden ut sig herrarne begifva,
Att bland palats och kyrkor se sig om,
Så som man brukade sin tid fördrifva,
När till en stad man såsom främling kom.
Men tärnan fick bland tjenarne förblifva,
Som bäddarne tillredde, sågo om
De trötta hästarna och vinn sig lade
Att herrarne sin måltid färdig hade.
56. »En yngling här sig uti tjenst befann,
Som tjent förut hos flickans fader. Denne
Från början re'n haft henne kär, och han
Var icke heller illa sedd af henne.
De sågo, men förstulet, på hvarann,
Ty röjas ville ingen af de tvenne.
Men när båd' herrar och betjenter gått
Sin väg, med ögonen de fingo brådt.

57. »Betjenten frågade hvart färden gick,
 Med hvem utaf de två hon sällskap lade.
 Af Fiametta allt han veta fick
 (Så hette hon, han namn af Greken hade).
 »Jag trodde kommet nu det ögonblick,
 Då jag med dig fick lefva, — Greken sade —
 Med dig, min själ! — och bort från mig du går;
 Kanske dig återse jag aldrig får.
58. »Hur grymt min ljufva plan om intet gått,
 Då långt från mig du vill med andra fara!
 Jag hade tänkt att återvända brådt,
 Se'n jag med svett och möda hunnit spara
 En summa, dels af hvad i lön jag fått,
 Dels af hvad gäster gett, som bruk plär vara;
 Jag tänkt att till Valencia återgå,
 Att af din fader dig till maka få.
59. »Den unga med en axelryckning faller
 De ord till svar: »För sent du kommen är.»
 Han gråter, suckar, något sig förställer
 Och säger: »Vill du jag skall dö så här?
 Omfamna mig en enda gång — det gäller
 Mitt lif — och släck den glöd, som mig förtär.
 Ett ögonblick blott gif mig, hulda tärna,
 Förr'n bort du går, och sedan dör jag gerna.»

60. »Tro ej, jag mindre önskar det än du —
Det svaret hörs medlidsamt tärnan gifva —
Men tid och ställe här oss fela ju,
Hvarest så många ögon oss omgifva.»
»Jag är förvissad — Greken svarar nu —
Om hälften af min glöd dig kunde lifva,
Att denna natt du nog kan laga så,
Att vi en stund hvarandra njuta få.»
61. »Hur kan jag det — så hörs den lilla svara —
Då hvarje natt jag ligger mellan två?
Till bådas tjenst jag måste ömsom vara,
Och kommer ej ur deras armar så.»
»Det — sade Greken — har ej någon fara,
Det hindret nog besegrar du ändå,
Om blott du vill, och fri från dem dig gör;
Och vilja bör du, om mitt qval dig rör.»
62. »En stund hon eftertänkte, se'n hon sade,
Han kunde komma, när allt somnadt är;
Omständligt se'n, hvad han att göra hade,
Hur komma och hur gå, hon honom lär.
På minnet Greken allting noga lade,
Och när han trodde alla somnat der,
Han smög till dörr'n, som tyst sig öppna lät,
Steg varligt in och gick med sakta fjät.

63. »Med långa steg, han städs sig stöder på
Den ena foten, och den andra sträcker
Han fram, som om på glas han skulle gå,
Som mellan ägg, dem lätt ett felsteg bräcker.
Framför sig håller handen han också
Och trefvar fram, till dess han bädden räcker;
Och der de andras fötter lågo, gled
Han, hufvudet förut, i bädden ned.
64. »Och, glad att ändtligt Fiametta ega,
Som låg på rygg och väntade sin gäst,
Med ömma famntag gick han nu till väga
Och dröjde qvar till ljusan dager mest.
Flinkt red han, fast ej som staffetter pläga,
Ty han behöfde ej ombyta häst;
Och denne trafvade så hurtigt, att
Han ej ur sadeln steg den hela natt.
65. »Giocondo, kungen, under samma villa,
(De trampet hört, som bädden skakat har)
Den ene som den andre, sig inbilla,
Att resenären blott kamraten var.
När Greken lagt sin väg till rygga, stilla,
Så som han kommit, han tillbaks sig drar.
När solen tänds i öster, tärnan åter
Står upp och tjenarne inträda låter.

66. »Till vännen gycklande nu kungen säger:
»Lång färd, min bror, du bör ha gjort i natt;
Och tid är nu du hvilar på ditt läger,
Ty hela natten ju till häst du satt.»
Giocondo svarar då: »Mer skäl jag eger
Att säga så, än du; *dig* höfves att
Af hvilan njuta nu, och sof så godt;
Ty hela natten har du jagat brådt.»
67. »Väl kunde äfven jag — hörs kungen svara —
Haft lust ett stycke släppa ut min hund,
Om du mig hade lånat hästen bara,
För mitt behof, en enda liten stund.»
Giocondo då: »Du kan med mig förfara
Så som du vill och bryta vårt förbund;
Men slika vinkar kunde nog du spara;
Du blott behöfde sagt: Låt henne vara!»
68. »Det ena ordet ger det andra; så
I häftig tvist de råkade omsider.
Från skämt till bittra ord de öfvergå,
Ty att begabbas ingen af dem lider.
Man låter kalla Fiametta då,
Som räds att ljus sig nu i saken sprider;
Den ene vill den andre genom henne
Bevisa, hvad de neka till, de tvenne.

69. »Säg — sade kungen strängt — och var ej rädd
För denne eller mig, säg, hvem som hela
Den långa natten njöt dig i vår bädd
Och som ej ville med en annan dela?»
En hvar nu tror den andre blir beträdd
Med lögn, och båda stå af väntan stela.
På knä sig kastar Fiametta ner;
Hon döden räds, då hon sig upptäckt ser.
70. »Hon bad om tillgift och om nåd, den lilla,
Att af medömkan med en yngling, en
Som länge plågats utaf kärleks villa
Och som för henne lidit mycket re'n,
Hon denna natt försyndat sig så illa.
Och hon förtäljer sanningsenligt se'n,
Hur i det hopp han in sig smugit har,
Att båda skulle tro det vännen var.
71. »De två nu se uppå hvarann; besatt
Det lät, och båda stå af häpnad slagna
Och måste tillstå för hvarandra, att
Två andra aldrig blifvit så bedragna.
Men se'n de brusto ut i sådant skratt,
Att båda, nästan andedrägt betagna,
Med slutna ögon, munnen vid och bred,
Baklänges kasta sig i sängen ned.

72. »Se'n de så länge skrattat, att det gör
I bröstet ondt och deras ögon rinna,
De sade: »Hvem kan väl sig akta för
Att ej vid näsan dragas af en qvinna,
Då, klämd emellan två, så att hon rör
Vid dem, dock denna vet ett medel finna?
Om mannen hade ögon fler' än hår,
Blir han förrådd likväl — den satsen står.
73. »Vi pröfvat tusen sköna, men ändå
Oss ingen motstod bland en sådan skara.
Om fler' vi pröfva, går det likaså;
Nu detta profvet må det sista vara.
Ej *våra* längre uti falskhet gå,
Ej mindre torde de sin tro bevara.
Och om de äro såsom andra, hem
Vi vända må och nöja oss med dem.»
74. »När så beslutats, Fiametta gick,
På deras bud, att älskarn hemta. Denne
I vittnens åsyn nu till maka fick
Den han höll kär, och hemgift rik med henne.
Se'n stego de till häst på ögonblick,
Men nu åt öster vände sig de tvenne;
En hvar sig hemåt till sin fru beger,
Och grämde sig för hennes skull ej mer.»

75. Här värden sagan slöt om Fiametta,
Den man uppmärksamt afhört, en och hvar.
Den Saracenens hjerta tycktes lätta,
Ett ord han sade ej, förr'n slut den var.
Se'n yttrar han: »Jag tror, och det med rätta,
Att qvinnans list ej några gränser har;
Ej tusendelen kan beskrifvas; nej,
Dertill förslog all verldens papper ej.»
76. En åldrig man, som bättre tankar hade
Om qvinnan, samt förstånd och mod också,
Ej kunde längre tåla att man lade
Hvar fru till last allt ondt man hittar på;
Han till berättarn af historien sade:
»Vi många saker ofta höra få,
I hvilka ej den minsta sanning är;
Bland dessa nog din fabel vara lär.
77. »Jag tror ej den, dig den berättat har,
Om ock han vore en evangelist.
Af fördom, ej erfarenhet det var
Han dristade att säga slikt helt visst.
På en han vredgats eller på ett par;
Se'n tadlar alla han och ser blott brist.
När vreden svalna fått, hör honom du:
Han mer då prisar än han tadlar nu.

78. »Vill han berömma, skall sig fältet visa
Långt större än om han blott tadel ger;
Han finner hundra dygdiga och visa,
Mot en som slem och klandervärd sig ter.
Man bör ej smäda en och hvar, men prisa
Otaligas förtjenst och dygd fast mer;
Om din Valerio annat sagt, han kränkte
Af vrede könet, men ej så han tänkte.
79. »Finns någon ibland er — jag ber er svara —
Som alltid höll den tro sin fru han svor?
Som ej till andra går, om lägligt bara
Han finner det, om det på guld beror?
Tron I det finns en slik bland männens skara?
Den, som det påstår, ljög; en narr det tror.
Har någon qvinna lockat er? Ej tala
Jag vill nu om de sedeslösa, fala.
80. »Och kännen I en man, det vill jag fråga,
Som ej sin maka öfverger, fast skön,
Att andra följa, kan han hoppas våga,
Att fort och lätt beviljad blir hans bön?
Hvad skulle han väl göra, om hans låga
Man tiggde om, om honom erbjöds lön?
Ej någon af oss skulle tvekan känna,
Jag tror, att följa denna än, än denna.

81. »De, hvilka sina männer öfvergifva,
Ha oftast skäl dertill; ty qvinnan ser
Begär till andras goda ofta drifva
Dess man från eget, som ej fröjdar mer.
Man måste älska, vill man älskad blifva,
Och taga med det mått, hvarmed man ger.
Om jag fick stifta lagar, då jag gjorde
För visso en, som ingen klandra borde.
82. »Och det blef denna: Hvarje fru, som man
Med otrohet beslår, skall döden lida,
Om hon ej visa kan, att hennes man
Sin pligt också förgätit å sin sida.
Men fri hon vare, om hon detta kan,
Och må ej ondt af man och domstol bida.
Vår Herre sjelf ju oss det bud sagt till:
Gör andra ej, hvad du ej lida vill.
83. »Oåterhållsamhet är hvad en qvinna
Mest är till last, ej alla dock. Men i
Den synden hvem går längst, vi må besinna;
Hvar finns en man, ifrån den fläcken fri?
Och mer *vår* kind af rodnad måste brinna,
Då hädelse och svek, bedrägeri,
Mord, ocker, och hvad värre än kan gifvas,
Vi sällan se, om ej af män, bedrifvas.»

84. För att bekräfta hvad han sagt, nu drager
Den ädle gubben fram exempel på
Mång' fru, hvars kyskhet i den skönsta dager,
I tanke som i handling, man sett stå.
Men Rodomont, som sanning ej fördrager,
Med bistra blickar honom hotar så,
Att han med skräck till tystnad honom tvingar,
Men från hans mening dock ej honom bringar.
85. När Rodomont gjort slut på tvisten så,
Han står från bordet upp och sig begifver
Till sängs, i hopp att kunna njuta få
En smula sömn, förrän det dager blifver.
Men mest han suckar blott och tänker på
Den skönas falskhet, som hans ro fördrifver.
Vid dagens gryning åter bort han drog
Och på ett skepp nu färden företog.
86. Ty all den omsorg, en beriden man
Bör egna åt den häst, hvarmed han far,
Han eignar åt den springare, som han,
Trots Sakripant och Rudiger, än har;
Och då han ser att mera, än som kan
Begäras, han den ansträngt tvenne dar,
Han, dels att den må hvila, dels att göra
Mer snabbt sin färd, lät på en båt den föra.

87. Han låter lägga ut från land i hast
Och ro med fart, ty ej han dröjsmål lider.
Fartyget, föga stort, med ringa last,
Utföre Saône med snabba årslag glider.
Men tanken ger ej honom ro och rast,
Om han till vatten färdas, om han rider:
I för, i bakstam städs den följer än;
Till häst, han bakom har på länden den.
88. I hufvu't, hjertat sitter den fast mer
Och jagar bort all tröst och qväljer bara.
Den arme är försvarslös, då han ser
Re'n inom fästet fienderna vara.
Ej någon finns, som bistånd honom ger,
Då han bekrigas af sin egen skara.
Så natt som dag han städs bekämpad är
Af denne grymme, som bort hjälpa här.
89. Den dagen och den natten seglar han,
Med själen jemt af sorgens taggar stungen;
Och ej den oförrätt han smälta kan,
Som han af jungfrun rönte och af kungen.
Af samma harm och grämselse han fann
På skeppet sig, som nyss till häst, betvungen.
Ej elden släckts, om han i vattnet stått,
Han ändrar tillstånd ej, men ställe blott.

90. Liksom en sjuk, hvars puls af feber brinner,
Matt, plågad, ändrar läge då och då;
På hvilken sida han sig än befinner,
Han hoppas lindring på den andra få;
Men intet på förändringen han vinner,
Till höger, venster samma qual ändå:
Så Saracenen emot plågans brand
Ej finner skydd till vatten eller land.
91. Han finner ingen ro på skeppet mera,
Och därför åter sig i land beger,
För att Lyon, Vienne, Valence passera,
Tills bryggan uti Avignon han ser.
Ty dessa städer, jemte andra flera,
Från Pyrenéerna till floden ner,
Nu hylla Agramants och Spaniens välde,
Se'n lyckan sig på deras sida ställde.
92. Till höger åt Aiguesmortes kosan vänder
Han nu, ty till Algier han färdas tänkt;
Och till en by bredvid en flod han länder,
Af Bacchus och af Ceres rikt beskänkt;
Nu tom på folk, se'n vilda krigarhänder
Med mord och plundring gång på gång den kränkt.
Här hafvet bölja ses, det stora, vida,
Der gyllne skördarna i dalar blida.

93. En liten kyrka, som ej länge sedan
Var uppförd på en höjd, han finner här;
Men alla prester öfvergett den redan,
Då allt rundtom af kriget härjadt är.
Sin boning Rodomont här tar; emedan
Dess läge och dess afstånd från den här,
Som han blott hatar, honom så behaga,
Att till Algier han icke mer vill draga.
94. Till Afrika nu mer han ej vill fara,
Så skönt han stället fann, beqvämligt så.
Tillräckligt stort han fann härberget vara,
Och väpnare och häst här rum ock få.
Få mil från Montpellier aflägsnad bara
Och många andra rika slott också,
Var byn belägen här vid flodens sida,
Så att han ingen nöd behöfde lida.
95. En dag stod Saracenen tankfull här,
Så som han oftast plär; då får han se der
På gröna ängen, den en gångstig skär,
Som öfver fältet hit till stället leder,
En fager tärna, i hvars sällskap är
En munk, hvars skägg på bröstet faller neder.
De ledde bakom sig en häst, som bar
En börda, som med svart omvecklad var.

96. Hvem unga tärnan och hvem munken var,
Och hvem de med sig bragte, re'n ni hörde.
Ni Isabella nog i minnet har,
Som liket af sin älskling med sig förde.
Jag i Provence den sköna lemnat qvar
I fromme gubbens sällskap, hvilken rörde
Så hennes själ, att återstoden af
Sitt kyska lif åt Herrens tienst hon gaf.
97. Fast blek och aftärd jungfrun syntes vara
Och utan ordning hennes hår sig spred,
Fast barmen sände heta suckar bara
Och gråten flöt som tvenne källor ned,
Och fastän andra tecken uppenbara,
Att mycken sorg och bittert qual hon led:
Dock röjdes än så mycket skönt i dragen,
Att Amor kunde bo der med Behagen.
98. Knappt Saracenen hunnit att betrakta
Den sköna, förr'n han tanken öfverger,
Att dessa hulda hata och förakta,
Af hvilka verlden dock sig smydd ser.
Han måste Isabella värdig akta,
Att han sin andra kärlek henne ger
Och ur sitt hjerta så den första rifver,
Som med en spik en annan ut man drifver.

199. Han henne gick till mötes och sig gjorde
Så mild i tal och skick, som möjligt var;
Om hennes namn och stånd han henne sporde,
Och hon sin plan gör honom uppenbar:
Att verlden lemna, som en osäll borde,
Och helga fromt åt Herren sina dar.
Men hedningen, den gudsförnekarn, ler,
Han trampar lag och tro i stoftet ner.
100. Förvänd och falsk han hennes afsigt finner
Och säger att hon dårligt sig betar,
Att samma tadel rättvist henne hinner
Som girigbuk, som gräfver skatten ner:
Ej någon fördel sjelf af den han vinner
Och ej åt andra bruk af den han ger.
Björn, lejon, ormar man insluta plär,
Men icke hvad så skönt, oskyldigt är.
101. Men munken, hvilken lyssnade till detta
Och, för att bistå unga mön, så att
Hon icke åter drogs från kosan rätta,
Vid rodret som erfaren styrman satt,
Af andlig spis nu skyndar att anrätta
En riklig måltid, just en själaskatt.
Men Moren, född med dålig smak, knappt fick
En bit i sig, förr'n hans aptit förgick.

102. Han fåfängt söker munkens tal afbryta,
Och när han ej den gamle tysta kan
Och tålmodet börjar honom tryta,
Med raseri han faller honom an.
Men mina ord väl torde er förtryta
Också, om längre nu jag ut dem spann;
Jag därför slutar, varnad af det öde,
Som gubben ådrog sig med ordens flöde.
-

Tjugondenionde Sången.

1. **O** menskosinne, svagt, ostadigt blott!
Hur snara äro vi att tankar byta!
Och hur vi ändra föresatser brådt,
Helst då från sårad kärleks grund de flyta!
Nyss såg jag Moren, utan hejd och mått,
Så mot de sköna ut i vrede bryta,
Att väl jag tänkte: sådant hat ej mer
Förmildras kan, än mindre kufvas ner.
2. O hulda damer, det så djupt mig kränker,
Att denne otillbörligt smädat er,
Att jag min tillgift icke honom skänker,
Förr'n, till sin skada, han sin orätt ser.
Med bläck och penna jag bedrifva tänker,
Att en och hvar skall se, att honom mer
Det ländt till gagn att tiga, ja att bita
Sin tunga af, än eder ondt tillvita.

3. Att dumt han talade, att miste tog han,
Det visar er erfarenheten klart.
Mot alla utan all åtskilnad drog han
Sin vredes svärd med sådan hejdlös fart:
Och för en blick af Isabella slog han
Strax om och mening ändrade så snart.
Re'n för den andra önskar han sig denna,
Som knappt han sett och mindre än lärt känna.

4. Och som hans nya kärlek sporrar, drifver,
Han söker med skenfagra grunders makt
Att bryta detta fasta sinnes ifver,
Som, vändt till Gud, farväl åt världen sagt.
Men att så fromt beslut ej rubbadt blifver,
Ger eremiten, hennes sköld och vakt,
Med skäl mer starka, åt den unga tärna
Allt skydd och stöd han kan, att henne värna.

5. När Moren länge nog den gamle man
Med harm och leda åhört och åt denne
Förgäfves sagt, att till sin öken han
Rätt gerna kunde vända utan henne,
Och när ej fred för honom få han kan
Och ser sig fallas an med öppet änne,
Så grep han i hans skägg med raseri
Och afslet hvad hans hand fick fatt uti.

6. I ökad t raseri, som med en tång
Han om hans hals med handen grep och svängde
Så honom kring en gång och än en gång
Och genom luften bort mot hafvet slängde.
Hvad honom hände se'n, ej vet min sång,
Ty derom skilda rykten till oss trängde.
En säger, att han krossats mot en sten,
Att hufvud ej urskildes ifrån ben:
7. En annan, att han föll i hafvet, som
En mil aflägsset var, och långt från strand
Trots alla böner ömkligt der omkom,
Då han att simma ej förstod ett grand:
En tredje, att ett helgon honom kom
Till hjälp och drog synbarligen i land.
Hvad som nu sant må vara af allt detta,
Om honom har jag mer ej att berätta.
8. När grymme Moren sig befriat hade
Från munken så och satt för pratet stopp,
De bistra rynkor sig i pannan lade,
Han till den sorgsna mön tillbaka lopp,
Och, såsom älskande det pläga, sade
Han henne, att hon var hans ljus, hans hopp,
Hans hjerta och hans lif, hans tröst och gamman,
Och slika ord, som klinga skönt tillsamman.

9. Så höfvisk nu han var, att intet slags
Våld eller tecken alls till pock han røjde.
Den skönhet, som hans hjerta gjort till vax,
Hans forna stolthet kufvade och böjde.
Han kunnat smaka söta frukten strax,
Men nu med ögonfågnaden sig nöjde;
Han trodde den ej riktigt läcker, om
Den icke som en skänk från henne kom.
10. Att så till slut han Isabella vinner
För sitt begär, det hoppas han och tror.
Hon, som på detta öde rum befinner
Sig, liksom råttan uti kattens klor,
Hon hellre varit midt i eld, som brinner,
Och öfverväger tyst i ångest stor,
Om ingen utväg, intet sätt för henne
Det fanns, att obefläckad undgå denne.
11. Hon i sitt sinne redan fast beslutit
Att sig med egna händer döden ge,
Förrän den grymme, hvad han åtrår, njutit
Och henne nödgat att sig falsk bete
Mot honom, som i hennes armar gjutit
Sin sista suck, till hennes hjerteve,
Och hvilken hon ett heligt löfte gaf,
Sin kyskhet att bevara till sin graf.

12. Hon ser begäret växa mer och mer
Hos hedningen och rådlös sig befinner.
Det grymma ögonblick hon förutser,
Då trots allt motstånd han sin önskan vinner.
Se'n hon betänkt sig på utvägar fler',
Till slut den arma dock ett medel finner
Sin kyskhet att bevara och att nå
Evärdligt pris, som ni skall höra få.
13. Till vilde Saracenen, när nu han
Sig närmade med ord och skick, som svära
Emot den artighet, för godt han fann
Att visa, när han först kom henne nära,
Hon sade: »Om jag säker vara kan
Hos dig och utan fruktan för min ära,
Så vill jag dig i stället något skänka,
Af mera gagn än att min ära kränka.
14. »För något, som så flyktigt nöje väcker,
Som verlden all i öfverflöd består,
Försmå en fördel ej, som ständigt räcker,
Ett nöje, som allt annat öfvergår.
Du tusen qvinnor, hvart du färden sträcker,
Kan finna, sköna såsom ros om vår;
Men sådan skänk, som jag vill ge, det kunna
Högst få, ja kanske ingen dig förunna.

15. »En ört jag känner (nyss jag såg den; vänder
Jag om, så finner jag den snart igen),
Som, om den kokas vid cypressebränder
Och mängs med selleri och ruta (men
Den pressas skall af rena jungfruhänder),
En vätska ger, som, om tre gånger den
På kroppen gjutes, honom härdar så,
Att honom jern och eld ej bita på.
16. »Vill trenne gånger man med den sig tvätta,
Så blir en månad man osårbar se'n.
Hvar månad måste man förnya detta,
Så länge varar hennes kraft allen'.
Jag kan bereda saften; vill du sätta
Min konst på prof, så sker i dag det re'n;
Och det — jag tänker — skall mer gagn dig bringa,
Än om Europa du förmått betvinga.
17. »Som lön för denna tjänst jag beder bara,
Att du på heder och på tro mig svär,
Att ej med handling eller ord i fara
Min kyskhet bringa, som du nyss gjort här.»
Med dessa ord hon Moren tvang att vara
Mer höfvisk: ty så brann han af begär
Att bli osårbar, på det sätt hon lärde,
Att mer han lofvade, än hon begärde.

18. Och han sitt löfte hålla skall tillika,
Tills undersaftens verkan pröfvad är;
Att sig beherska och ett grand ej vika
Från höfviskt skick, försigtigheten lär.
Men sedan tänker han sin ed att svika,
Ty ingen fruktan och försyn han bär
För Gud och helgon; och i trolöshet
Lögnrika Libyen ej hans like vet.
19. Kung Rodomont svär mer än tusen eder
Att han ej henne mer oroa vill,
Så framt hon blott den undersaft bereder,
Som honom gör lik Cyenus och Achill.
Bland klippor skyndar hon, i dalar neder,
Långt bort från stad och by, och örter till
Sin saft hon samlar uti mängd med ifver,
Och Moren aldrig henne öfvergifver.
20. När örter, med och utan rötter, redan
Tillräckligt för behovet samlats här,
De vände sent till huset om, der sedan
Hon, som ett mönster utaf kyskhet är,
Var vaken hela långa natten, medan
Hon saften kokade med stort besvär;
Och hela tiden, medan hand hon lade
Vid detta, Moren hon vid sidan hade.

21. Med tjenarne, ty här ej funnos fler',
I spel och glam han denna natt använde.
Och för den hetta, elden från sig ger
I trånga rummet, sådan törst han kände,
Att, drickande än mindre och än mer,
På tvenne ankar vin de gjorde ände,
Som väpnarparet nyss oartigt nog
Från några resande i byte tog.
22. Ej Rodomont var van att dricka vin,
Hans lag dess bruk förbjuder och fördömer;
Men, en gång pröfvad, fann han smaken fin,
Han mer än nektar, manna det berömmar.
Han Morers sed begabbar med ett grin
Och fulla bågare och flaskor tömmer.
Det goda vin, som flitigt gick i ring,
Kom allas hufvuden att dansa kring.
23. Nu jungfrun mellertid af elden tar
Den kittel, hvori saften hon lät koka,
Och säger: »Att du ej må tro, jag har
I vädret pratat detta som en toka,
Skall hon, som skiljer lögn från sanning klar
Och som kan göra ock de dumma kloka,
Erfarenheten, öfvertyga dig;
Och sjelf till profvet vill jag låna mig.

24. »Jag vara vill den första till att sätta
På prof den underbara vätskans kraft,
Att du ej må inbilla dig, att detta
Är dödligt gift, som jag om händer haft.
Från hjessan neder vill jag nu mig tvätta
Om hufvud, hals och barm med denna saft;
Se'n pröfva du ditt svärd och styrkan visa,
Om skarpt är svärdet, om min saft att prisa.»
25. Så sagdt, hon tvådde sig och sträckte se'n
För tanklös hedning fram sin hals, den bara,
Tanklös och rusad utaf vinet re'n,
Mot hvilket hjelm och sköld ej kan försvara.
Den skönas ord tror djurisk Saracen,
Sin arm han svängde och ett hugg lät fara,
Som detta sköna hufvud, Amors boning,
Från hals och skuldror skilde utan skoning.
26. Tre hopp det gjorde; och det hördes, när
Det föll, *Zerbin* med tydlig stämman klaga,
För hvars skull hon så sällsamt medel här
Fann på, att Morens våld sig undandraga.
O själ, som hade trohet mera kär,
Och namn af kysk (som klingar likt en saga,
Ett okänt främlingsord för tid, som vår)
Mer kärt än lifvet, än din ålders vår;

27. Du sälla, sköna själ, far hän i frid!
O kunde kraft så visst min sång bevinga,
Som jag anstränga skulle all min id
Med denna konst, som kan med ord betvinga,
Att ännu efter mång' årtusens tid
Ditt sköna namn för verlden skulle klinga!
Far hän i frid till sälla himlars ro
Och lemna qvar exemplet af din tro!
28. På denna handling, ojemförlig så,
Från himlen Skaparen sitt öga vände
Och sade: »Dig jag högre prisa må
Än den, hvars död Tarquin i landsflykt sände.
En lag jag göra vill, som skall bestå
Bland dem, som gälla intill tidens ände;
Ja, vid den okränkbara våg jag svär:
För alla tider den orygglig är.
29. »Jag vill att hädanefter hvarje qvinna,
Som bär ditt namn, skall blifva skön och vis,
Storsinnad, ädel, mild och god och vinna
För ärbärdhet och dygd det högsta pris,
Så att hos henne alla skalder finna
Ett ämne, värdt att fira på allt vis;
Från Pinden, Helicon, Parnassens källa
Skall städse klinga namnet: *Isabella.*»

30. Så talte Gud, och hafvets vågor lade
Sig som en spegel, luftens rymd blef klar.
Den kyska själen redan sväfvat hade
Till tredje himlen, der sin vän hon har.
Med harm och blygsel stod den föga glade,
Hjertlöse Rodomont på jorden kvar,
Som, då det vin fördunstat, som han tömde,
Med sorgsen själ sin dårskap nu fördömde.
31. Godtgöra, eller blidka, om ej mer,
Den sköna Isabellas själ han tänkte,
Om, då han kroppen sänkt i grafven ner,
Han lifvet dock åt hennes minne skänkte.
Ett medel härtill denna kyrka ger,
Hvarest han bor och der så grymt han kränkte
Den hulda mön: den vill han reda till
En graf åt henne; hur, jag säga vill.
32. Från alla håll han samla lät en tropp
Utaf arbetare, med lock och pock;
När till sextusen skaran sig belopp,
Han plundrar bergen rundt på tunga block
Och låter så en byggnad föra opp,
Som hundra alnar höll i höjden och
I hvilken kyrkan innesluten var,
Och midt i den det trogna kärlekspar.

33. Den stolta byggnaden ej olik är
Den Hadrianus lät vid Tibern bygga.
Vid grafven lät ett torn han resa, der
Han för en tid sin boning ville trygga.
Och öfver floden, hvilken flöt helt när,
Han göra lät, två alnar bred, en brygga.
Lång bryggan var, men smal så mycket mer,
Ty knappt för tvenne hästar plats den ger;
34. För tvenne hästar, om i bredd de gå,
Om de hvarandra der till mötes skrida.
Ej värn, ej ledstång fanns, att lita på,
Så att ett fall var lätt från hvarje sida.
Det hedningar, som kristna, dyrt skall stå —
Så han beslutit, — öfver den att rida;
Ty smycka vill han — så han löfte gaf —
Med tusen segerbyten jungfruns graf.
35. På tio dagar färdig bryggan var,
Som öfver floden leder; men den höga
Och stolta grafvård mera tid dock tar,
Och tornet äfvenså; dock fattas föga
På det, ty re'n så långt det kommit har,
Att ofvan står en post med vaksamt öga,
Som för hvar riddare, han nalkas ser,
Med hornet Rodomont ett tecken ger.

36. Strax han sig väpnar, att till mötes rida
Än från den ena, än från andra strand;
Om riddarn kommer ifrån tornets sida,
Så kommer Algiers kung från andra hand.
Den smala bron är fältet, der de strida,
Och viker hästen af det minsta grand,
Så störtar han i floden djupa: sådan,
Att knappast värre ges, är denna vådan.
37. Inbillat hade sig vår Saracen,
Att, om han ofta löpte denna fara
Att plumsa ner i floden som en sten,
Der han var nödgad dricka vattnet klara,
Han skulle kunna två sig fri och ren
Ifrån det fel, som vinet vållat bara;
Som kunde vatten aftvä vin ej blott,
Men ock den synd, han genom vin begått.
38. Der kommo inom några dagar flera.
En del den raka vägen förde så;
Ty den var nödgad här förbi passera,
Som ville till Italien, Spanien gå;
Af modet, äran, hvilken gäller mera
Än lifvet, drefvos hit till kamp ej få.
Och alla, der de palmen vinna ämnat,
Ha sina vapen, många lifvet lemnat.

39. Var det en hedning, som från bron han trängde,
Då med hans vapen nöjdes han allen';
På dessa skref han egarns namn och hängde
Dem som trofé på vägg af marmorsten.
Men kristna han som fångar inestängde,
Och till Algier han lærer sändt dem se'n.
Än var ej byggna'n färdig, då det hände,
Att hit en dag den galne Roland lände.

40. Den galne grefven, hvilken slumpen drifver
Omkring, nu kom till stora floden, der
Kung Rodomont, som sagdt, sitt verk bedrifver,
Fast knappast bryggan ännu färdig är,
Ej torn och grafvård, trots all hast och ifver.
I alla vapnen klädd, på skölden när,
Den vilde hedning sig just nu befinner,
Då Roland fram till flod och brygga hinner.

41. Och Roland, jagad af sin yras mod,
Sprang öfver bommen upp på bryggan genast.
Men Rodomont, som framför tornet stod
Till fots med vredgad uppsyn, röt allenast
Och hotade på afstånd (ty för god
Sin klinga här han tyckte): »Du, gemenast
Af tölpar, oförskämde, stanna der,
En fräck, dumdristig slyngel, som du är!

42. »För riddare och herrar bryggan lade
Jag här, och ej för dig, du grobian!»
Men Roland, som på annat tanken hade,
Fram rusar blind och döf på bryggans plan.
»Jag måste tukta denne galning» — sade
Nu Rodomont och vill, som han är van,
I floden störta den förmätne neder
Och ej på något motstånd sig bereder.
43. Till stranden kom i samma ögonblick
En mö, som ville öfver bron. Behagen
Sig röjde så i hennes drägt som skick,
Blyg, ädel var hon, skön till anletsdragen.
Hon var det — om ni henne mins — som gick
Att söka Brandimart, af sorg betagen,
På alla vägar, ställen, utom der,
Hvarest han fanns; ty i Paris han är.
44. När Fleurdelis (ni vet, det namnet bar
Den unga tärnan) fram till bryggan lände,
I Roland Saracenen fattat har,
Att störta honom ned, som andra hände.
Hon, hvilken Roland obekant ej var,
På ögonblicket honom igenkände
Och af den galenskap förvånad blef,
Som så kring landet naken honom dref.

45. Hon stannar för att åse slutet på
Den vilda kampen mellan dessa båda.
Sin högsta kraft anstränga begge två,
Att störta ned hvarann i svallet bråda.
Inom sig mumlar Saracenen så:
»Hur kan en galning sådan kraft förråda?»
Och hit och dit han vrider sig och snor,
Af harmsen stolthet full och vrede stor.
46. Med ena eller andra handen gör
Han nytt försök, hvar bäst det syns. Nu mot
Gref Rolands ben, nu mellan dem han kör
Med list än höger och än venster fot.
Man kunde Rodomont här tagit för
En björn, som söker rycka upp från rot
Ett träd, hvarfrån han föll, i ilsken kamp
Mot det, liksom det vållat att han damp.
47. Gref Roland, hvars förstånd på flykt var drivvet,
Jag vet ej hvart, anstränger kraften blott,
Den kraft, hvaraf ett mått var honom gifvet
Så stort, att ingen än ett större fått.
Med Saracenen, fannad hårdt om lifvet,
Baklänges störtar han i floden. Brådt
Till botten sjunka begge; vattnet köres
I luften upp och stranden sucka höres.

48. Dem vattnet skilde. Roland naken var
Och sam liksom en fisk; så fort han hinner,
Han rörer armarnes och benens par
Och söker strand, der knappt han sig befinner,
Förr'n bort han löper och ej stannar kvar
Att se, om tadel eller pris han vinner.
Men Moren, som af vapnen hindrad är,
Mer sent når stranden och med mer besvär.
49. Sig Fleurdelis nu öfver bron begifver,
Som utan fara mellertid beträds,
Och synar byggna'n i hvar vrå med ifver,
Om vännens rustning fanns der, som hon räds.
Då denna ej, ej drägten synlig blifver,
Hon hoppas finna honom annanstäds.
Men låtom oss till grefven vända om,
Som lemnat torn och flod och bro bakom.
50. Det vore galenskap, att lofva här
Förtälja Rolands galenskaper alla,
Så många, att jag vet försann ej när
Det blefve slut. Men några, som mig falla
I minnet, väljer jag; ty mången är
Förtjent att uti sången återkalla.
Och så det häpnadsvärda må bli kändt,
Som ofvanför Toulouse bland bergen händt.

51. Re'n hade Roland genom många länder,
Af raseriet jagad, ställt sin stråt.
Och så till slut han till det berget länder,
Som skiljer Frankrike och Spanien åt;
Och städse kosan åt den trakt han vänder,
Der solen sänker sig i bölja våt.
Här till en gångstig smal, som ofvanför
Ett daldjup gick, nu slumpen honom för.
52. På vägen stötte han tillsammans med
Två unga landtmän, som framför sig drefvo
En åsna, lastad med en börda ved.
Som af hans skick de genast varseblefvo,
Att hjernan i hans hufvud var på sned,
Med hotfull röst de honom föreskrefvo,
Att gå åt sidan eller ock tillbaka,
Kort sagdt, från vägen genast bort sig maka.
53. Ej Roland gifver annat svar härpå,
Än att en spark med raseri han bringar
Åt åsnans bog och henne träffar så
Med denna vilda kraft, som allt betvingar,
Att upp hon flög i höjden, liksom då
En fågel genom luftens rymd sig svingar.
Omsider föll hon på en kulle ner,
Som långt på andra sidan dal'n man ser.

54. Se'n störtar han sig mot det unga par.
Mer lycka, än förstånd, den ene leder:
Ty utför branten (sextiö alnar var
Dess djup) han kastar sig i ångsten neder;
Men uti fallet honom emottar
En fläck, som mjuk och buskbeväxt sig breder.
Han några skråmor blott i kinden fick,
Men utan skada eljest fri han gick.
55. Den andre grep, för att sig svinga opp,
Ett block, som sågs från berget ut sig sträcka,
I hopp att, om han hunne klippans topp,
Den galne icke skulle honom räcka.
Men denne honom grep, just vid hans hopp,
I fötterna, för att hans afsigt gäcka,
Och ut han sträckte sina armar så,
Att han den arme slet i stycken två.
56. Med hönan eller hägern likaså
Man plägar stundom skoningslöst förfara,
För att åt sparfhök eller falk bestå
Ett tårfärskt mål. Vål, att ur sådan fara
Den förste, som var nära till att få
Sin hals afbruten, lyckats sig bevara;
Ty han åt andra del af undret gifvit,
Så att Turpin det hört och se'n beskrifvit.

57. Så Roland der bland bergen fasa breder
Med häpnadsvärda kraftprof af sin hand.
Se'n länge här han ströfvat, ändtligt neder
Mot söder drog han in i Spaniens land,
Der kosan längs med hafvet honom leder,
Som böljar rundt kring Tarragonas strand.
Och, drifven af sin galenskap, han vill
På kusten här sitt läger reda till,

58. Der emot solen något skydd han fann;
Och ner han gräfver sig i torra sanden.
När så han låg, så kom der med sin man
Angelika, den sköna, ned till stranden.
Till Spanska kusten (som ni minnas kan)
De stigit neder från de öfra landen.
På två steg nära honom re'n hon var,
Ty hon förut ej honom varsnat har.

59. Att det var Roland, kunde hon ej veta,
Ty alltför olik sig han nu sig ter.
Se'n han blef galen, plär han naken leta
I sol och skugga städs sin väg nu mer.
Om född han blifvit i Syene heta,
Om der till Ammon Garamanten ber,
Om der från bergen Nilen störtar neder,
Ej mer förbrända varit riddarns leder.

60. Djupt in i hufvudet hans ögon trängde,
Blott ben och skinn fanns i hans anlet qvar;
Oordnadt, vildt och stripigt håret hängde,
Och tofvigt, tjockt, förvuxet skägget var.
Knappt ser den sköna hvem som vägen stängde,
Förr'n med ett anskri hon tillbaka far;
Förskrämd och darrande, af ångest blek,
På hjälp af sin ledsagare hon skrek.
61. Knappt Roland henne varsnade, förr'n han
Sprang genast upp, att fast den sköna taga:
Så tändes strax begäret, så han fann
Dét anlet skönt, som skaptes att behaga.
Att förr till henne han af kärlek brann,
Han nu ej alls kan sig till minnes draga.
Han efter henne lopp med fart så bråd
Som hunden, jagande ett villebråd.
62. Medor, när han den galne följa ser
Sin sköna, sporrar hästen allt han hinner,
Och under tiden hugg och styng han ger,
Då bakom Rolands rygg han sig befinner.
Han vill hans hufvud hugga af, men mer
Än ben, ja sjelfva stålet, hård han finner
Den galnes hud; ty Roland osårbar
Till verlden föddes och förhexad var.

63. När Roland känner hugg i nacken, brådt
Han vänder sig med knuten hand och gifver
Med denna kraft, som öfvergår allt mått,
Ett slag åt hästen, som Medor framdrifver.
Han träffar hufvu't; som om glas han nått,
Det krossas; död på stället hästen blifver.
Se'n vänder han på nytt och loppet styr
I hennes spår, som framför honom flyr.
64. Angelika sin häst påskyndar bara
Och sporren, piskan rör af hjertans grund;
Ty flög han ock så fort som pilar fara,
Han henne tyckts för trög i denna stund.
Då mins hon ringen, värnet i all fara,
Och skyndar att den sticka i sin mund;
Och han ej mist den kraft han en gång fått:
Som ljuset för en fläkt, försvann hon brådt.
65. Om det af rädslan kom, om det härrörde
Af brådskan, förr'n hon ringen flytta hann,
Om hästen gjort ett kast (hvad ock jag hörde;
För visst jag intetdera säga kan):
Allt nog, det ögonblick hon ringen förde
Uti sin mun och plötsligen försvann,
Hon lyfte benen, flög ur sadeln neder
Och låg i sanden med utsträckta leder.

66. Om fallet råkat två tum närmre ske,
Så hade Roland törnat emot henne
Och knuffen kunnat henne döden ge;
Nu lyckligtvis ej stötte hop de tvenne.
Dock får hon sig med annan häst förse,
Som förra gången, bäst hon kan; ty denne,
Som framför Roland, trycker sina spår
I sanden nu, ej mer hon återfår.

67. En annan nog, var viss derpå, hon finner.
Men följom Roland, om det lyster er,
Hos hvilken samma vilda lust än brinner,
Fast ej Angelika han längre ser.
Han följer djurets spår allt hvad han hinner
Och närmar sig detsamma mer och mer.
Nu når han det, i manen fattar, sedan
I tygeln griper och det håller redan.

68. Så glad är grefven att det fatt få taga,
Som någon annan att en mö få fast.
Han skyndar att i ordning betslet laga
Och tar ett hopp och sitter upp i hast;
Och många mil han se'n lät hästen jaga
Än hit, än dit, förutan ro och rast;
Alltjemt fick sadel, betsel sitta på,
Och ej han honom smaka lät ett strå.

69. En graf nu skulle hästen öfverspringa,
Men ned han föll och riddarn med sig drog.
Ej denne kände stöten, fast ej ringa,
Men arma djuret vrickade sin bog.
Ej Roland vet hur han det upp skall bringa,
Hvarför han slutligt det på skuldran tog;
Upp klef han se'n, så lastad som han var,
Och trenne bågs-kott långt sin börda bar.
70. Men då för tung den blef, han tog den ned
Och ville hästen se'n bakom sig draga.
Blott fot för fot det halta djuret skred;
»Gå!» — skrek han, men det knappt ett steg kan taga.
Om i galopp det sprungit till och med,
Ej farten kunnat galningen behaga.
Till slut af hufvudet han grimman drog
Och den om djurets högra bakfot slog.
71. Så släpar han det, söker tröst det gifva,
Att nu beqvämare det följa bör.
Men stenarne på vägen håret rifva
Och huden af, hvad ständig pina gör.
Det arma djur utmattadt måste blifva,
Af hunger och af qval till slut det dör.
Ej Roland ser det, tänker ej derpå,
Sin väg framåt han fortfar jemt att gå.

72. Fast död är hästen, han den med sig drager,
Och städs åt vester styr sin kosa han.
Han plundrar byar, hus och för sig tager,
Så snart som hungern sätter honom an.
Kött, frukter, bröd han slukar, ben han gnager,
Tar hvad som helst och våldför hvarje man;
Han dödar somliga, lembråkar andra
Och hör ej upp att städse framåt vandra.
73. Han skulle handlat föga mera blidt
Emot sin sköna, om hon synlig blifvit;
Ty han kan icke skilja svart från hvitt
Och tror sig hela der han sönderrifvit.
Ve öfver ringen och den honom smidt,
Ve öfver riddarn som den henne gifvit!
Om han ej varit, Roland henne straffat
Och hämd åt sig och tusen andra skaffat.
74. O, att så hon som alla råkat falla
I Rolands vreda händer, och det brådt!
Ty lika otacksamma äro alla,
Hos ingen enda finns en smula godt.
Men förr'n de slappas, strängarne, och skalla
Med ojemn ton, se'n stämningen förgått,
Är bäst att bryta af för denna gången,
Att ej åhörarn ledsna må vid sången.
-

Trettionde Sången.

1. **O**m vi af vreden låta oss betvinga,
Att ej på den förnuftet lägger band;
Om blinda yran får derhän oss bringa,
Att vänner såras medelst tunga, hand;
Då hjelpa sedan suckar, tårar inga,
Vårt fel med slikt godtgöres ej ett grand.
Jag fåfängt gräms för hvad, i vrede fången,
Jag sagt vid slutet af den förra sången.
2. Men jag är lik en sjuk, som fåfängt strider
Med plågor, dem han ej emot kan stå,
Och som, besegrad af de qual han lider,
Blir vild och svärjer, för att lindring få.
Med smärtan viker raserit omsider,
Som kom hans tunga till att synda så;
Då ångrar han de ord han låtit höra,
Men hvad han sagt, han kan ej osagdt göra.

3. Vål hoppas jag, I sköna, om jag beder
Om tillgift, att er huldhets den mig ger.
Ursäkten mig, om yran mig förleder
Att prata galenskap, som sårar er.
Gen *henne* skulden, hvilken mig bereder
De värsta qual och plågor mer och mer
Och tvingar säga hvad som se'n mig bränner;
Gud hennes orätt, *hon* min kärlek känner.
4. Mig, liksom Roland, kärleken beröfvar
Förståndet; ursäkt är jag, vill jag tro,
Ej mindre värd än han, som rastlöst ströfvar
Utöfver berg och slätter utan ro
Kring halfva Spaniens land och aldrig töfvar,
Bakom sig släpande det döda sto.
Men vid en flod, som föll i hafvet ut,
Han nödgad var att lemna det till slut.
5. Han genast störtar sig i floden strida
Och som en utter andra stranden hann.
Då ser en herde han emot sig rida;
Sin häst att vattna kom till floden han.
Ej denne fruktade att Roland bida,
Då naken och allen' han honom fann.
»Min märr — så hördes nu den galne ryta —
Emot din häst jag hade lust att byta.

6. »Jag kan dig henne visa, om du vill;
Hon ligger död der borta. Om du lagar
Att hon blir skött, så qvicknar nog hon till;
Ej annat fel hos henne jag beklagar.
Gif mig din häst, och mellangift dertill;
Stig af helt vackert, ty han mig behagar.»
Ej herden svarade, men endast log
Och ned mot strand förbi den galne drog.
7. »Din häst! Holla! Jag tror du mig ej hört!» —
Röt Roland nu och börjar efter ränna.
En dugtig knölpåk herden med sig fört
Och paladinen slog han till med denna.
Strax växte Rolands vrede oerhördt
Och måttlöst gaf sig raseri't till känna.
Ett knytnäfs slag han herdens hufvud ger,
Som krossar det; och död han störtar ner.
8. Han sprang på hästen upp, och fort det gick
Kring vida fält, att plundra och förstöra.
Ej hö, ej hafre arma djuret fick,
Så att det snart ett ben ej kunde röra.
Men gå ej Roland vill ett ögonblick,
Ombyte jemt af hästar vill han göra;
Så många, som han fann, han genast tog,
Men först till döds han deras herrar slog.

9. Till slut han kom till Malaga och öfvade
Der mera ondt, än annanstäds han gjort;
Ty utom att han plundrade och röfvade
Så att, förr'n folket kom på denna ort
Sig åter för, ett år och fler' det töfvade,
Han slog ihjäl så många immerfort,
Så många hus han brände, ned han ref,
Att tredjedel'n af landet öde blef.
10. Bort drar han se'n och till en stad han länder,
Zizera nämnd, belägen vid det sund,
Som skiljer Libyen från Europas stränder,
Af Herkul öppnadt (eger sagan grund).
Här får han se en båt, som stäfven vänder
Från landet, fylld med folk, som, att en stund
Af morgonluften njuta, höjt dess segel
Till lustfärd öfver hafvets lugna spegel.
11. Håll! ropade den galne, ty begär
Han plötsligt fick att med på färden vara.
Men allt hans skrik och rop förgäfves är;
Ej gerna tas om bord en sådan vara.
Så snabbt igenom vågen båten skär,
Som svalan ses igenom luften fara.
Sin häst den galne eggas, slår och med
En käpp i vattnet drifver honom ned.

12. I vattnet neder måste hästen springa,
Hur än han spjerner mot och vild sig ter;
Han väter knäna, sedan buk och bringa,
Sist hufvudet, som knappt är synligt mer.
Att vända om, dertill är utsigt ringa,
Så länge spö't kring örat susar ner.
Den stackarn! Under vägen drunknar han,
Om ej till Afrika han simma kan.
13. Ej Roland mer kan följa med sitt öga
Den båt, som honom drog från stranden ut;
För långt han borta var och svallet höga
Den undanskymde för hans blick till slut.
Framåt alltjemt han jagar hästen tröga,
Ty öfver hafvet gå är hans beslut.
Men hästen, tom på luft, af vatten däfven,
Snart upphör simma, och att lefva äfven.
14. Han sjönk, och Roland uti denna våda,
Om ej han armar haft, gått ock till grund.
Han benen rör och sina händer båda
Och flåsar, frustar vattnet från sin mund.
Kring luft och haf det syntes stillhet råda,
Och det behöfdes väl i denna stund,
Ty hade hafvet häft sig litet värre,
Med hästen gått till botten ock hans herre.

15. Men lyckan, som för dårar omsorg har,
Till Settas strand den galne simmarn sände;
Så långt från stadens mur, som pilen far
I tvenne skott, han på det torra lände.
Längs hafvet se'n på måfå flera dar
Han lopp och kosan städs mot öster vände,
Tills af en här af svarta män, i mängd
På stranden lägrad, han fann vägen stängd.
16. Sin väg jag paladinen vandra låter;
Tid blir nog se'n att honom tala om.
Nu till Angelika, om ni tillåter.
Men hvad som händt, se'n Roland hon undkom,
Hur, för att till sitt hemland vända åter,
Godt skepp hon fick och god vind, och hur som
Hon Indiens spira gaf Medor, den unga,
Det lærer nog en annan bättre sjunga.
17. Så mången tråd jag har i mina händer,
Att denna jag ej mer kan hålla kvar.
Till Mandricard berättelsen sig vänder,
Som, se'n rival'n ur brädet slagen var,
Njöt af den skönhet, som hans åtrå tänder,
Som i Europa ej sin like har,
Se'n skön Angelika sig bort begifvit
Och Isabella himlens engel blifvit.

18. Stolt af det utslag, som den sköna fällde
Nyss till hans fördel, får han ej ändå
Sin fröjd rätt ostörd njuta, ty der gällde
Än flera strider, som han skall bestå:
Här emot honom Rudiger sig ställde,
Hvars hvita örn han trotsigt pockar på;
Der stolte konungen af Serikana,
Som utaf honom kräfver Durindana.
19. Ej slut på grälet Agramant kan få,
Trots all sin möda, och Marsil ej heller.
Han ej blott ej kan dem försona så
Att de bli vänner, hur han saken ställer;
Han ej en gång kan Rudiger förmå
Att lemna skölden åt Tartaren eller
Gradass att afstå svärdet, till dess blott
Den ena eller andra striden stått.
20. Ej Rudiger vill se Tartaren svinga
Hans sköld i annan strid; Gradass det tog
Som kränkning af sin rätt, om han den klinga,
Som Roland burit, mot en annan drog.
»Så må då sluppen här oss utslag bringa —
Utlät sig Agramant —; af ord nu nog!
Afgöre lotten tvisten; må han säga,
Hvem som skall rätt till första striden ega.

21. »Och om I viljen riktigt mig behaga
Och städse göra mig förbunden er,
Så kasten lott om hvem skall svärdet draga,
Med vilkor, att den först sig träffad ser
Skall bådas sak i sina händer taga,
Så att, om lyckan honom seger ger,
Den gäller båda; om hon skulle svika,
Han för den andre tappat har tillika.
22. »Gradass och Rudiger, jag tror, de två
I tapperhet hvarann uppväga böra;
Och hvem af dem som lotten träffar på,
Han skall, det vet jag, skickligt svärdet föra.
Må segern stanna på den sidan då,
Dit Gud bestämma vill att den skall höra.
Ej riddarn tadlas kan i något fall,
Ty ensamt ödet allt tillräknas skall.»
23. Vid dessa kungens ord nu tyste blifva
Gradass och Rudiger; det blef dervid,
Att hvem som ödet skulle lotten gifva,
Han skulle öfvertaga bådas strid.
Man namnen lät på tvenne sedlar skrifva,
Hvarann fullkomligt lika, mellertid;
Man i en urna se'n dem lade ned
Och skakade der om dem, enligt sed.

24. Ett barn stack handen uti urnan ner
Och drog en sedel; och nu ville lotten,
Att namnet Rudiger på den sig ter,
Men Serikanens stannade i botten.
Hur jublar Rudiger, då han sig ser
Ha lotten fått! Men Serikanske drotten
Sig grämer djupt. Dock är ej värdt att klaga;
Hvad himlen skickat, måste han fördraga.
25. Att gynna, bistå Rudiger, all ifver
Gradass använder och sig gör besvär,
Så att han öfverman i striden blifver.
Allt hvad erfarenheten honom lär:
Hur man sig skydd med svärdet, skölden gifver,
Hvart hugg, som falskt, och hvart, som säkert är,
När man bör våga, när försigtig vara,
Det söker han att punkt för punkt förklara.
26. Hvad som af dagen återstod, se'n båda
Beqvämat sig och lott man dragit har,
Af vännerna blir användt till att råda
Och bistå kämparne, som bruket var.
Folkhopen, ifrig att få striden skåda,
Är angelägen att få plats, en hvar;
Ej nog att komma före dager, många
Der sågos vaka hela natten långa.

27. Den dumma hopen väntar blott att få
Se dessa båda kämpar sammanfara;
Ty mera ej den ser och aktar på,
Än hvad den har för sina ögon bara.
Marsil, Sobrin och de som mer förstå,
Som se hvad skadligt, hvad af gagn kan vara,
De klandra denna strid, som ej kan båta,
Och Agramant, som kunnat den tillåta.
28. De förespegla jemt hvad svåra öden
Som med förlusten hota Morers här,
Om Mandricard, om Rudiger af döden
Nu nås, alltsom bestämdt af ödet är.
För att bekämpa Pipins son, af nöden
Var en af dessa två långt mera här,
Än tiotusen af de andra alla,
Bland hvilka knappt man *en* kan duglig kalla.
29. Att sant är detta Agramant nog ser,
Men hvad han lofvat kan han ej upprifva.
Väl Mandricard och Rudiger han ber
Att detta löfte honom återgifva,
Helst tvisten var en bagatell, ej mer,
Som ej var värd med vapen sliten blifva.
Och ville de ej detta, kunde de
Åtminstone åt striden uppskof ge.

30. De kunde skjuta striden upp och taga,
Om de så tyckte, fem, sex måna'rs frist,
Till dess man hunnit Carl ur riket jaga,
Se'n först han spira, krona, mantel mist.
Men båda, fastän konungen behaga
De ville, stodo trumpna der; ty visst
En skam det blefve, så de begge tänkte,
För den af dem, som först sitt bifall skänkte.
31. Men mer än kungen, mer än alla de,
Som fåfängt söka att Tartarn beveka,
Den sköna Doralise man hörde be
Och klaga, jämra sig med läppar veka.
Hon honom ber för kungen vika ge
Och ej, hvad alla önska, trotsigt neka;
Hon gråter, klagar, att för hans skull så
Hon fruktan städs' och ångest ut skall stå.
32. »Ack, — säger hon — hvad medel kan jag finna,
Som ändtligt lugn och ro åt mig beskär,
Om än mot den och än mot den dig brinna
Jag ser, i harnesk klädd, af kampbegär?
Hvad båtnad kan jag af den glädjen vinna,
Att denna andra striden slutad är,
Som du för min skull företog, om åter
En annan, lika vild, du tändas låter?

33. »Förgäfves, ack, jag kände stolt mig vara,
Att kung, så hög, att hjelte, tapper så,
För min skull ville trotsa död och fara
Och en så vild, förskräcklig kamp bestå.
Ty nu på grund utaf en småsak bara
Du färdig är mot samma faror gå.
Naturlig vildhet sporrade dig mer,
Än kärleken till mig, det grant jag ser.
34. »Men är din kärlek verkligt sådan, som
Du städse visa tycks och förebära,
Vid den och vid de qval, som småningom
Mig sönderslita, vill jag dig besvära,
Att du ej hvita fågeln bryr dig om;
Hvi kan ej Rudiger få honom bära?
Säg mig, hvad skada eller gagn det gör,
Om han den afstår, om i skölden för?
35. »Blott föga vinst, men stor förlust kanhända
Den striden bringa skall, som förestår.
Om du den lyckas att med seger ända,
För möda stor en ringa lön du får;
Men derest lyckan skulle ryggen vända —
Du har ej henne fast vid hennes hår —
Bereder du en ofärd, som med smärta
Vid blotta tanken krossa kan mitt hjerta.

36. »Om ej för egen skull du lifvet aktar,
Men skattar mer en målad örn, så ber
Jag att för min skull du det ej föraktar,
Ty utan dig jag ej kan andas mer.
Att dö med dig jag ej som svårt betraktar,
I lif och död jag dig ej öfverger;
Dock ej så bitter död jag önskar, som
Min skulle bli, om efter din han kom.»
37. Med slika ord och flera, följda åt
Af suckar och af tårarna som strömma,
Hon hela natten under klagolåt
Besvär sin älskare att vreden glömma.
Och denne, kyssande den hulda gråt
Från hennes ögon och den klagan ömma
Från hennes läppar, mer än rosor röda,
Hörs svara nu (hans egna tårar flöda):
38. »Ack, du mitt lif, ack, gör dig ej, jag beder,
Bekymmer af en orsak, ringa så!
Om Carl och Agramant, med deras leder
Af Morer, Franker, skulle mot mig gå
Med höjda fanor för att slå mig neder,
Du kunde vara utan sorg ändå.
Det tyckes som du föga högt mig ställer,
Då för *en* Rudiger du modet faller.

39. »Du torde minnas, huru ensam jag
(Ej svärd, ej sabel hade jag) med bara
Ett stycke af en lans slog ned en dag
Och dref på flykt en talrik väpnad skara.
Gradass, fast det ej honom gör behag,
Med blygsel kan, hvem derom spørjer, svara,
Att han i Syrien min fånge var;
Och dennes rykte Rudiger ej har.
40. »Att tillstå äfvenleds Gradass är tvungen,
Och Isolier det vet och Sakripant
(Jag menar Sakripant, Cirkasserkungen),
Och den berömde Gryf och Aqvilant
Och hundra fler' (ty nyss i fällan sprungen
Var hela skaran) veta det är sant,
Muhamedaner liksom kristna, att
Jag alla på en dag i frihet satt.
41. »Med undran fyller deras sinnen än
Mitt mandomsprof den dagen; ty det djerfva
Var mer, än om jag sett mångtusen män,
Ja Morers; Frankers härar mig kringhvärfva.
Och skulle Rudiger, den ungersven,
Mig kunna ensam skada och förderfva?
Med Dyrindana är jag väpnad nu
Och Hektors rustning; hvi förfäras du?

42. »Hvi fick jag nyss ej kämpa, för att vinna
Med mina vapens makt dig till min brud?
Min kraft jag nog så röjt, att du bort finna
Att Rudiger mot döden går. Vid Gud,
Låt dessa tårar nu ej längre rinna,
Och gif mig ej så sorgligt förebud!
Var viss, att äran blott till kamp mig drifvit,
Ej fågeln som på skölden målad blifvit.»
43. Så han. Men hon, den sorgsna sköna, sade
Emot och lade orden kraftigt så,
Att ej blott hans beslut hon rubbat hade,
Men från sin plats en pelare också.
Re'n hon sin öfvermakt i dagen lade,
Fast han har vapen, hon en klädning på;
Han lofvar, att, om kungen dem förlika
Ånyo ville, skulle han ge vika.
44. Och han det gjort, om ej, så snart Aurora
Fört åter solen fram på himlens slätt,
Sig närmat Rudiger, med modet stora,
Som vill till örnen visa klart sin rätt
Och tiden längre ej med ord förlora,
Men göra tvisten kort på krigarsätt;
Till skranket, hvilket skarorna omringa,
Han träder fram och låter hornet klinga.

45. Så snart Tartaren hörde denna klang,
Som honom manade till kamp, ej hämma
Han lät sig mer af något, upp han sprang
Och skrek på vapnen med förfärlig stämma.
Hans vilda uppsyn Doralise betvang
Och mände henne strax till tystnad skrämma;
Hon djerfs ej nämna stillestånd och frid
Nu mer; och ändtligt måste det bli strid.
46. Han väpnar sig och knappt så länge rastar,
Att väpnarn tid att honom bistå har.
Han sedan skyndsamt på den häst sig kastar,
Som tillhört hjälten förr, Paris' försvar,
Och se'n i sporrsträck han till stället hastar,
Som för den stora kampen utsedt var.
Och kungen kom med hofvet under tiden,
Så att det föga dröjde nu med striden.
47. Man sätter hjälmarna nu på och binder
Dem fast och lansen riddarne man ger.
Trumpeten skallade, och tusen kinder
Der syntes plötsligt blekna, om ej fler'.
Och nu framåt de spränga utan hinder
Och fälla sina tunga lansar ner;
Och så förskräcklig blef den stöt, de ämnat,
Som himlen brakat ned och jorden remnat.

48. Från båda sidor kom i farten bråda
Den fågel, hvilken fordom dundrarn bar;
Som man den fick uti Thessalien skåda,
Med andra vingar dock, i forna dar.
Hur stort är modet, kraften hos de båda,
Af lansens förande nog synligt var;
Än mera, då vid stöten man dem såg
Som torn mot storm, som fjell mot hafvets våg.
49. Upp flögo splittrorna mot himlen — skrifer
Turpin, och härvid han oss sanning ger;
Ty en och annan åter synlig blifver,
Som svedd tillbaka kom från eldens sfer.
Nu fatta båda sina svärd med ifver,
Och med det mod, som emot faran ler,
De störta fram och, som hvarann de möta,
Mot hjälmvisiren de med svärdens stöta.
50. De rikta mot visiren, båda två,
Och ej mot hästarne, i akt att neder
Till marken på så sätt motståndarn få,
Ty hästen icke striden föranleder.
Den, som dem tror förut ha uppgjort så,
Tar fel och känner ej de gamla seder.
Att hästen döda, var ej nesligt blott,
Fast man ej villkor gjort; det var ett brott.

51. Visiren träffa de, som dubbla voro
Och knappt dock raseriet emotstå.
Tätt på hvarandra deras hugg nu foro,
Ja mera tätt än hagelkornen, då
De nedslå blad och grenar och, till oro
För odlarn, krossa både ax och strå.
Hvad Durindana, Balisarda göra,
Det vet ni, när dem slika händer föra.
52. Men intet hugg, dem värdigt, än föll neder:
Så skickligt båda voro på sin vakt.
Den första skadan Mandricard bereder,
Som hardt när Rudiger om lifvet bragt.
Ty af ett hugg bland dem, som man fick se der,
Hans sköld blef klufven midt i tu med makt,
Och pansaret ej heller vägen stängde;
Det grymma svärdet in till köttet trängde.
53. Det bistra hugget, som i bröstet skär
På Rudiger, har hopens hjertan isat.
Att till hans fördel voro stämnda här
De flesta, om ej alla, klart sig visat.
Om enligt med den önskan blott, som är
De flestas, lyckan här sin gunst bevisat,
Tartaren dödats eller fångats re'n;
Och därför hugget grämde hvar och en.

54. Jag tror en engel visst sig mellan lagt,
För att mot hugget Rudiger bevara.
Dock svarar denne genast oförsagdt
Och mer förskräcklig än han förr setts vara.
Ned på Tartarens hjessa föll med makt
Hans svärd; men så han drefs af vreden snara
Till hämden brådt, att jag ej tadla vill,
Att han vid hugget ej lagt eggen till.
55. Om Balisarda träffat riktigt, då
Förgäfves Hektors sköld förhexad blifvit.
Af slaget döfvades Tartaren så,
Att handen genast tygeln öfvergifvit.
Tre gånger höll han på till mark att gå,
Och Brigliador, den jag för er beskrifvit,
Lopp rundt kring fältet, än bedröfvad, att
Hans forne herre ej i sadeln satt.
56. Hos trampad orm, hos såradt lejon tände
Så vildt sig aldrig raseri't och brådt,
Som hos Tartaren, när han återvände
Till sansning från det bistra hugg han fått.
Med vreden, raseri't han växa kände
Så kraft som mod uti fördubbladt mått.
Mot Rudiger till språng med sporren tvingar
Han Brigliador, och svärdet högt han svingar.

57. Han reser sig i bygeln, måttar vred
Åt hjelmen, troende fullt fast, han kan
Sin ovän klyfva nu till bröstet ned.
Men Rudiger är snabbare än han;
Förr'n armen sänkte sig till dråpet, med
Sitt svärd han nedifrån föll honom an,
Och under högra axeln spetsen for
I pansar't in och gjorde öppning stor.
58. Att Balisarda bet, det syntes nog,
Ty ljum och röd en blodström lät sig skåda;
Det Durindana så dess kraft betog,
Att hugget följdes utaf mindre våda.
Dock Rudiger till länden föll och drog
Af smärta samman ögonbrynen båda.
Om hjelmen varit mindre härdad blott,
Det hugget aldrig ur hans minne gått.
59. Fram spränger han igen, sitt svärd i hast
Han i Tartarens högra sida drifvit;
Och intet slags metall, hur fin och fast,
Ej stål, hur härdadt, skulle skydd här gifvit
Mot detta svärd, för hvilket allting brast,
Och hvilket därför blott förtrolladt blifvit,
Att det ej hindras må af någonting,
Förhexad plåt, förhexad pansarring.

60. Det skar igenom allt, som vägen stängde,
 Ett sår i sidan Mandricard det gaf,
 Som röt en ed och så förgrymmad blängde,
 Att mindre fruktansvärdt är stormigt haf.
 Och nu sin högsta kraft han vildt ansträngde;
 Den sköld, som uti blått fält pryddes af
 Den hvita örn, långt bort han vredgad sänder
 Och fattar svärdet se'n med båda händer.
61. »Ha! — sade Rudiger — bevis behöfva
 Vi ej, att örnen du med orätt för:
 Nyss högg du sönder, nu du ses beröfva
 Dig honom; säg nu, att han dig tillhör!»
 Knappt hann han tala ut, förr'n han fick pröfva
 Hvad grymma hugg som Durindana gör;
 Ty hon så tung i pannan honom farit,
 Att mindre tungt ett berg i fallet varit.
62. Och hjälmvisiret midt i tu hon slår;
 Väl var, att hon hans anlet ej kom nära!
 Igenom sadelbommen ned hon går,
 Fast dubbelt jernbeslag han månde bära;
 Harnesket jemte vapenrocken når
 Hon se'n och ses likt vax dem genomskära;
 Och Rudiger i låret fick ett sår,
 Som sedan ej på länge läkt han får.

63. Re'n bådas rustning blodet färgat har
Med dubbla strimmor, hvilka ut sig bredde;
Så att af skilda meningar man var,
Hvem af de två sig öfverlägsen tedde.
Att skingra tviflet Rudiger är snar
Med detta svärd, som mångas fall beredde;
En stöt han riktar mot det ställe, der
Nu fattas skydd, se'n skölden kastad är.
64. I venstra sidan skarpa udden sprängde
Igenom pansaret och hjertat hann,
Ty mera än en spann djupt in han trängde;
Så att nu Mandricard sig tvungen fann
Att afstå från den örn, så stolt han svängde,
Och från det svärd, som sådant rykte vann;
Ja, ifrån lifvet sjelft han afstå fick,
Hvad mer, än sköld och svärd, till hjertat gick.
65. Ohämnad ej han sig för ödet böjde;
Ty i det ögonblick han stöten fått,
Han svärdet, snart ej hans mer, plötsligt höjde
Och skulle klufvit riddarns hjessa brådt,
Om han den styrka egt, som nyss han röjde,
Och bästa delen af hans kraft ej gått;
Hans kraft förlamad af det såret blifvit,
Som under armen riddarn honom gifvit.

66. Ett hugg fick Rudiger af vild Tartar,
I samma stund till döds han denne stinger,
Så att en jernring, fastän tjock han var,
Och se'n en pickelhufva sönderspringer.
I svålen, benet Durindana skar
Och trängde in i hjessan väl två finger.
Till marken Rudiger föll döfvad ned,
Och ur hans hufvud sprang en blodström bred.
67. Han var den förste hvilken föll, och kvar
I sadeln satt den andre under tiden
Så länge, att man trodde litet hvar
Att Mandricard var segrare i striden.
Den sköna ock, som denna dagen har
Så ofta lett och gråtit, tror förliden
Den vilda kamp och tackar Gud, med blick
Mot himlen höjd, att sådant slut den fick.
68. Men när af klara tecken röjs, att den,
Som lefver, är vid lif, den döde död,
Då vexla sorg och glädje plats igen,
Den ena rår der nyss den andre bjöd.
Kung, herrar, de förnämste riddersmän
Till Rudiger, som reste sig med nöd,
Nu skynda fram och honom ynnest visa,
Omfamna honom gladt och hedra, prisa.

69. Med Rudiger sig gläder en och hvar,
Och hvad som munnen talar han ock känner.
Gradass allen' helt annan tanke har,
Än den med tungan öppet han bekänner.
Hans anlet visar glädje uppenbar,
Men afund hemligt dock hans hjerta bränner;
Om öde, slump det var, förbannar han
Att Rudiger sitt namn först draget fann.
70. Hvad skall jag säga om den ynnest blida,
Den hjertlighet så stor och sann också,
Som visas Rudiger å kungens sida,
Som utan honom icke velat slå
Baneren ut, ej utom Libyen skrida,
Ej sina stora skaror lita på?
Nu, då han Mandricard har bragt på fall,
Han skattar honom mer än verlden all.
71. Och hjertlig del i riddarns seger taga
Ej männen blott, men ock de damers mängd,
Som icke skytt med härarna att draga
Från Spanien, Afrika till Galliens ängd.
Ja sjelfva Doralise, som syntes klaga
Vid bleke älskarns lik, af sorg beträngd,
Kanske med hopen ock sin hyllning bragt,
Om blygseln ej på henne tygel lagt.

72. Jag säger *kanske*, ej för visst jag säger;
Dock kan förmodas slikt med någon rätt:
Så skön är Rudiger, förtjenster eger
Så stora han och har så ädelt sätt.
Hon, som vi sett, på trohets våg ej väger
Just tungt och byter sinne om så lätt,
Att, för att kärlek ej beröfvad blifva,
Hon kunnat Rudiger sitt hjerta gifva.
73. Tartaren, lefvande, hon tyckte om,
Men hvilken fröjd kan väl en död förläna?
Hon måste skaffa sig en annan, som
Så natt som dag kan kraftigt henne tjena.
En kungens läkare nu skyndsamt kom,
Den mest erfarne, att sitt bistånd läna;
Och denne, när han synat riddarns sår,
Försäkrar, att på spel ej lifvet står.
74. Helt varsamt lät nu kungen honom bära
In i sitt eget tält och bädda ner,
För att båd' natt och dag ha honom nära:
Så mycken hyllest, vård han honom ger.
Och vid hans bädd han hängde, till hans ära,
Tartarens sköld och andra vapen fler;
Ja alla vapnen, utom Durindana,
Som gafs åt konungen af Sericana.

75. Förutom vapnen, annat allt, som af
Tartaren egts, han Rudiger beskärde,
Samt Brigliador, som Roland öfvergaf,
När raserit hans själ så vildt besnärde.
Men Rudiger den se'n åt kungen gaf,
Då denne sågs på hästen sätta värde. —
Ej mer härom; till henne vänder jag,
Som suckar efter Rudiger hvar dag.
76. De kärleksqval, som Bradamante brände
I väntan lång, jag vill förtälja här.
Till Montalban Hippalka återvände
Och bragte nytt från den som hon har kär.
Hon först berättade hvad henne hände,
När Rodomont fick till Frontin begär;
Se'n, hur hon Rudiger vid brunnen fann
Med Richardett och andra, samt hur han
77. I hennes sällskap strax sig bort begifvit
Att söka Rodomont, för att med fog
Bestraffa denne för hvad han bedrifvit,
Då från en qvinna hans Frontin han tog;
Men att ej lyckan honom framgång gifvit,
Emedan åt ett orätt håll han drog.
Och skälet se'n, hvi Rudiger ej hade
På Montalban infunnit sig, hon sade.

78. Och ord för ord den ursäkt fram hon bar,
Som utaf riddarn förestafvad blifvit.
Och se'n ur barmen fram det bref hon drar,
Som han till Bradamante henne gifvit.
Med sorgset mer än glädtigt anlet tar
Hon brefvet mot och läser, hvad han skrifvit.
Det säkert lyckats mera glädje gè,
Om ej hon hoppats honom sjelf få se.
79. Att hafva väntat så, och med ett bref,
Ett bref i stället få sig nöja låta!
Förmörkad t hennes sköna anlet blef,
Af oro, sorg och harm hon mån timer gråta.
Vid tanken se'n på den som brefvet skref,
Hon kyss på kyss det ger. De tårar våta
Förhindra att — hvad eljest fara var —
Af hennes heta suckar eld det tar.
80. Hon fem, sex gånger läser hvarje rad
Och lika ofta vill af tårnan höra
Det budskap repas upp, som riddarn bad
Att jemte brefvet fram hon skulle föra.
Imellertid hon gret alltjemt, och glad
Jag tror ej något kunnat henne göra,
Om ej hon egt dock en förhoppning: den
Att snart sin Rudiger få se igen.

81. Blott femton, tjugu dagars väntan lade
Han henne före, och med mången ed
Han för Hippalka det bekräftat hade:
Han skulle komma, det ej tvifvel led.
»Hvem är på händelserna viss — hon sade —
Mot hvilka ofta man förgäfves stred,
Och helst i krig? Hur lätt kan något hända,
Som hindrar Rudiger att återvända!
82. »Ack, Rudiger, hvem hade kunnat tänka,
Att, då mer än mitt lif dig kär jag har,
Du mera kärlek kan åt andra skänka,
Än mig, ja åt en ovän uppenbar?
Du bistår den, som du haft skäl att kränka,
Och kränker den du bistånd skyldig var.
Tror du det ger dig tadel eller pris,
Att dela lön och straff på sådant vis?
83. »Trojan din far om lifvet bringat har;
Det veta stenarne — är det väl bara
Dig obekant? Du sonen ger försvar
Och söker värna för all skymf och fara.
Är detta, Rudiger, den hämd du tar?
Ges dem, som du hans hämnare sett vara,
Den lön, att mig, af samma blod som de,
Du döden ger med sorg och hjerteve?»

84. Hon dessa ord och fler' med ack! och o!
Tillropar den frånvarande och gråter,
Ej en men många gånger, utan ro.
Hippalka trösteord ej fattas låter:
På Rudiger hon kunde säkert tro;
Hon borde vänta till den dag, då åter
Han lofvat komma, helst som annat ju
I alla fall ej var att göra nu.
85. Hippalkas tröstegrunder mellertid
Och hoppet, som de älskande ledsagar,
Ge hennes qvalda hjerta någon frid,
Så att hon ej beständigt gråter, klagar.
På Montalban hon dröjer, fjettrad vid
Sitt rum, och väntar under långa dagar
Den tid, då riddarn lofvade och svor
Att komma, fast hans ed i vinden for.
86. Men att han bröt det löfte som han gifvit,
Derför bör han dock icke skulden få;
Ty ödet, händelserna så bedrifvit,
Att vid sitt ord han icke kunde stå.
Att taga sängen in han nödgad blifvit
Och uppehölls mer än en månad så
Emellan lif och död: så blef allt värre
Det sår han fick af Tartariets herre.

87. I trånfull väntan mön tillryggalade
Den sista dagen, men sig gäckad fann.
Ej mer hon vet, än hvad Hippalka sade
Och sedan brodern, som förtäljt hur han
Blef frälst af Rudiger, som äfven hade
Befriat Malegys och Vivian.
Med fågnad jungfrun denna tidning hörde,
Men något bittert likväl glädjen störde.
88. Ty om Marfisa ock hon höra fått,
Om hennes mod och skönhet underbara,
Samt huru Rudiger med henne gått
För att — så hade sjelf han hörts förklara —
Bispringa Saracenerhärens drott,
Som sig befann i trångmål och i fara.
Så värdigt sällskap jungfrun måste prisa,
Men glädje ej deröfver kan hon visa.
89. Misstanken ock hos henne ej är ringa:
Om skön, som ryktet sagt, Marfisa är
Och så lång tid de med hvarann tillbringa,
Ett under vore, blef ej riddarn kär.
Hon fruktar, hoppas, söker misstron tvinga
Och bidar ångestfull den dag, som bär
Fröjd eller sorg, och suckar dar och nätter
Och utom Montalban sin fot ej sätter.

90. Så händelsen en dag till slottet leder
Borgherren sjelf, som främst bland bröder var
(Jag säger ej till ålder, men till heder,
Ty tvenne före honom modern bar):
Rinaldo, hvilken ärans glans bereder
Åt dem, som sol'n gör stjerneringen klar.
Vid middagsstunden just han kom en dag,
Med blott en väpnare till följeslag.
91. Orsaken till hans ankomst var att, då
Från Brava till Paris han återvände
(Den väg, ni hört, han ofta brukar gå
Ått henne söka, som hans hjerta tände),
Han höra fick hvad ofall som hans två
Kusiner, Malegys och Vivian, hände,
Dem man i byte Mainzarn föreslog;
Till Aigremont han därför vägen tog.
92. Der sporde han att räddade de blifvit
Och dödad, nedgjord fiendernas makt;
Att Rudiger, Marfisa hjelp dem gifvit
Och begge åter uti frihet bragt.
Att bröder och kusiner sig begifvit
Till Montalban, blef äfven honom sagdt.
Då tycker han hvar timme är ett år,
Förrän han alla der omfamna får.

93. Rinaldo kom till Montalban alltså,
Att moder, maka, barn och bröder kära
Omfamna, samt kusinerna också,
Och syntes, när han var de sina nära,
Lik svalan, som till sina ungar små,
Som hungra, skyndar sig att föda bära.
En dag han dröjde eller två; se'n drog
Han åter bort och sällskap med sig tog.
94. Alard och Richard, Richardett och han,
Guiscard, af Haimons söner äldst till åren,
Samt Malegys och Vivian lade an
Sin rustning, riddarn följande i spåren.
Men Bradamante, hvilken tiden fann
Så trög och qvaldes utaf hjertesåren,
För bröderna en sjukdom förebär
Och att med skaran gå ej hågad är.
95. Och sant hon sade nog, ty sjuk hon var,
Dock ej af feber eller kroppslig plåga;
Men själens helsa trånad röfvat har,
Och smärta vållar hennes kärleks låga.
Rinaldo bort från Montalban så drar
Och låter slägtens blomma med sig tåga.
Hur till Paris han kom och Carl med makt
Sitt bistånd gaf, i nästa sång blir sagdt.
-

Trettiondeförsta Sången.

1. **H**vad kunde vara mera ljuft och gladt,
Än att med kärleks fröjder hjertat nära,
Och fanns lycksaligare lif, än att
I Amors tjenst hans hulda bojor bära,
Om ej vi ofta qvaldes dag och natt
Af fruktan, misstro, som oss jemt förtära,
Af denna pina, detta raseri,
Det vanvett, som svartsjuka nämndt plär bli.
2. Ty hvad för annat bittert, som ingått
I denna sötma och sig mängt med henne,
Är kärleks tillväxt och fullkomning blott,
Och det förädlar och förfinar denne.
För törsten smakar vattnet friskt och godt
Och hungern kryddar maten, som vi känne;
Ej fredens ljufhet den att skatta vet,
Som ej har pröfvat krigets ryslighet.

3. Om ock ej ögat ser hvad hjertat ser
Beständigt, man likväl tillfreds sig gifver.
Ju mera lång skilsmessan var, ju mer
Vid återseendet det glädje blifver.
Att tjena utan lön, om hoppet ner
Ej slås och alldeles oss öfvergifver,
Kan man fördra; ty lönen kommer dock
För trogen tjenst, om sent den kommer ock.

4. Missämja, afslag, köld, kort — alla slag
Af qual och marter, hvarmed Amor kränker,
Förhöja genom minnet det behag,
Som nöjet, när det ändtligt bjudes, skänker.
Men kommer *denna* afgrundspäst en dag
Och frätande sitt gift i hjertat sänker,
Fast lust och gamman sedan bjudes, så
Är älskarn liknöjd, kall för dem ändå.

5. Det är den giftiga, den grymma plåga,
Som plåster lindrar ej, ej läkdomssaft,
Ej amulet, ej hexans mummel låga,
Ej träget iakttagna stjernors kraft,
Ej all den kunskap, all den trollförmåga,
Som store magern Zoroaster haft;
Den plåga, som mer qual än andra gifver
Och till förtviflad död en menska drifver.

6. Oläkeliga plåga, som dig stal
Så ofta uti älskarns hjerta neder,
Så genom falsk, som sann misstankes qval,
Och fräter så, att kring förnuftet breder
Sig mörker under marter utan tal,
Och rent af hans förvandling föranleder!
Fördömda pest, svartsjuka, som all tröst
Förjagat grymt ur Bradamantes bröst!
7. Jag talar nu ej om de qval, ej lätta,
Hippalka väckt och brodern äfvenså;
Jag menar hvad ett bud kom att berätta
Förskräckligt och olidligt kort derpå.
Det förra var ett intet emot detta;
I sinom tid ni skall det veta få.
Men nu mitt tal sig till Rinaldo vänder,
Som drager mot Paris med sina fränder.
8. De mötte, när mot andra qväll'n det led,
En riddare, som sågs en dam ledsaga.
Hans sköld var svart och vapenrocken med,
En hvit rand sågs blott sig på tvären draga.
Han Richardett utmanade, som red
Der främst och tycktes karl till hugg ej svaga;
Och han, som aldrig sen att möta var,
Vred hästen om och plats för anlopp tar.

9. Och utan att sig närmare förklara
 Och säga sina namn, framrusa de.
 Rinaldo håller stilla med sin skara,
 För att förloppet utaf striden se.
 »Snart skall den der till hårda marken fara,
 Om jag ej glömt att mina stötar ge» —
 Så Richardett för sig i tysthet sade;
 Men följdén blef ej så som tänkt han hade.
10. Ty under hjälmvisiret kraftigt så
 En stöt med lansén riddarn honom gifver,
 Att han ur sadeln slungas brådt och två
 Spjutlängder bort från hästen kastad blifver.
 Alard att honom hämnas skyndar då,
 Men snart han låg i mark, med svalnad ifver,
 Bedöfvad, redlös: så förfärlig var
 Den vilda stöt, som sköldén splittrat har.
11. Guiscard nu skyndsamt fäller lansén, när
 Han ser på markén der de bröder båda,
 Fastän Rinaldo ropar: »Stanna der!
 Mig tillhör tredje striden; låt mig råda.»
 Men förr'n Rinaldos hjälm fastbunden är,
 Guiscard har rusat fram i loppet bråda;
 Han satt ej bättre än de andra fast
 Och fann sig kastad ned till mark i hast.

12. Nu Richard, Vivian, Malegys (ej sist
Vill någon vara) täfla om att strida.
Men slut Rinaldo gör på deras tvist;
Framför dem ses, till kamp beredd, han rida:
»Vi måste till Paris — han säger —; visst
För långt det drog på tiden ut, om bida
Jag skulle här, till dess jag sett er alla,
En efter annan, utur sadeln falla.»
13. Han lågt det sade, att de ej det höra:
Han vill ej håna deras svikna hopp.
Re'n båda tagit plats och anfall göra
Nu mot hvarann med omotståndligt lopp.
Rinaldo lät sig ej ur sadeln köra,
Ty han de andra alla vägde opp.
Som glas i spillror deras lansar foro,
Men riddarne som klippor fasta voro.
14. Den ene som den andre hästen fick
En stöt, som honom ned på länden bringar.
Bajard sig reste upp på ögonblick
Och flög framåt igen, som han haft vingar.
Men för den andre det mer illa gick,
Ett brott i rygg och bog hans kraft betvingar.
När riddarn ser att han ej mer förmår,
Han lemnar bygelu och på fötter står.

15. Till Haimons son, som re'n tillbaka kom
 Med obehäpnad hand, han sedan sade:
 »En god häst, herre, har du dödat, som
 Jag satte värde på, då lif han hade.
 Min pligt motsvarade jag illa, om
 Hans död att hämnas jag ej vinn mig lade.
 Kom därför, gör det bästa som du kan;
 Ty kämpa måste vi här med hvarann.»
16. Rinaldo svarade: »Om hästens död,
 Ej annat, skall oss nödga svärden draga,
 Tag en af mina, så är hjälpt din nöd;
 Jag tänker att han skall dig nog behaga.»
 »Du illa har förstått mig — svaret ljöd —
 Tror du en häst förlust jag vill beklaga.
 Men då min mening du ej fattat har,
 Så vill jag göra den för dig mer klar.»
17. »Jag vore feg, om ej med svärd tillika
 Jag ville pröfva hvad din arm förmår
 Och se om äfven detta skall mig svika,
 Om du mig väger upp, om öfvergår.
 Stig af, blif på din häst, det gör mig lika,
 Blott ej din hand vid sidan hänga får.
 Jag hvarje fördel gerna ger: så är det
 Min åtrå nu, att pröfva dig med svärdet.»

18. Rinaldo lät på svar ej honom bida,
Men sade: »Strid, jag lofvar, du skall få.
Och att för dem, som äro på min sida,
Du trygg och utan misstro vara må,
Så vill jag låta dem förut nu rida,
Och blott en väpnare skall stanna få,
Som hålla kan min häst.» Sitt följe bad
Han se'n att draga vidare åstad.
19. Den obekante riddarn ger all heder
Åt högsinheten, som den andre ter.
Nu från Bajard Rinaldo stiger neder,
Och tyglarne i väpnarns hand han ger;
Och då ej längre han sitt folk kan se der,
Som redan långt aflägsnat sig nu mer,
Han fattar skölden, drar sitt grymma svärd
Och manar riddarn ut till kamp, begärd.
20. Och så begynte nu en tvekamp här,
Så vild, att sällan man fick maken skåda.
En hvar utaf dem tror, den andre lär
Ej länge hålla ut mot huggen bråda.
Men då ej någon öfverlägsen är
Och kraften väger lika hos dem båda,
De låta öfvermod och vrede fara
Och söka fördel uti konsten bara.

21. Af vilda, fruktansvärda huggen nära
Och fjerran rysligt återskall man hör.
Än randen bort från sköldarne de skära,
Än plåt, än ringar deras kraft förstör.
Och vill man här att hålla stånd begära,
Det mindre viktigt är att hugg man gör,
Än värjer af; ty lätt ett fel, hur ringa,
Kan en obotlig skada med sig bringa.
22. En timme och en half den vilda striden
Har räckt; i hafvet släcktes solens brand,
Och dunkla skuggan, se'n hon bort är skriden,
Re'n höljer, rundtom, horisontens rand.
Ej ro, ej rast de gett sig under tiden,
Ej hållit upp med huggen alls ett grand,
De kämpar två, dem endast ärelust,
Ej hat och vrede, dref till denna dust.
23. Rinaldo undrar mellertid, hvem han,
Den obekante riddaren, kan vara,
Som ej blott honom motstår som en man
Af kraft, men ofta bringar dödlig fara.
Han fruktar för hur detta sluta kan,
Så får han svettas, möda sig. Om bara
Det hade med hans ära kunnat ske,
Han gerna velat slut på striden se.

24. Den obekante riddarn å sin sida,
Som icke heller hade kunskap om
Att det var herrn till Montalban, den vida
Och högt berömde krigarhjelten, som
Med draget svärd, att emot honom strida,
Nyss i så föga hatfull stämning kom,
Förvissad var, att ej han kunde möta
En man, som bättre visste vapnen sköta.
25. Han önskade att ej så långt han gått,
Att vilja hämd för döda hästen taga;
Och om han kunnat det med heder blott,
Han ur så vådligt spel sig velat draga.
Re'n mörkret sänkte sig så tätt och grått,
Att nästan på hvart hugg de sig bedraga;
Svårt är att träffa, svårare parera,
Och knappt de kunde skönja svärden mera.
26. Rinaldo sade nu, de borde sluta
Med striden upp, då natten mörkret sändt,
Och den så länge mellertid uppskjuta,
Tills tröga himlabjörnen ryggen vändt.
Han kunde komma till hans tält, der njuta
Han skulle trygghet, som om intet händt;
Han skulle hedrad blifva och betjenad
Så godt, som gästfrihet kan bli förlänad.

27. Ej många böner utaf nöden blifva,
Förr'n riddarn höffigt tar hans tillbud an.
Och båda nu sig till den plats begifva,
Der skaran från Montalban sig befann.
Dock lät Rinaldo väpnarn först sig gifva
En häst, en skön, med sadelprydnad grann,
Och duglig för all strid, med lans och svärd;
Och den han riddarn gaf som aktningsgärd.
28. Snart främlingen fick veta att den man
Rinaldo var, hvars kraft han nyss fått skåda,
Ty, förr'n de hunno lägerplatsen, han
Kom af en händelse att sig förråda.
Och som de voro bröder till hvarann,
Den hjertats ömma drift, som plägar råda
Blodsfränder mellan, strax sig känna lät,
Och utaf kärlek och af fröjd han grät.
29. Den vilde Guido denne krigarn var,
Som Sansonett, Marfisa sällskap gjorde
Samt Gryf och Aquilant, det brödrapar,
Och långt fick segla, som ni minnas torde.
Att han sin slägt ej träffat, som han borde,
Dertill all skulden Pinabell blott har,
Som honom fångat och se'n tvungit mähta
Försåtligt att hans snöda lag förfäkta.

30. När Guido hört det var Rinaldo, den
Berömdaste bland tappra hjeltars skara,
Den han att se har högre åtrått, än
Den blinde att få skåda ljuset klara,
Han sade: »Herre, tappreste bland män,
Hvad öde dréf mig att er krig förklara,
Till hvilken jag så länge kärlek bar
Och som jag högst i verlden aktat har?
31. »På stranden af Euxin min vagga stod;
Jag Guido är; Constanza lif mig gifvit.
Af vidtberömde Haimon, hjelten god,
Jag, liksom ni, till verlden aflad blifvit.
Begär att er och andra af vårt blod
Få se, mig har till dessa trakter drifvit.
Jag kom att heder gifva er och pris,
Och nu jag eder kränkt på detta vis.
32. »Som ursäkt för mitt felsteg gälla må,
Att jag ej kände er, ej denna skara;
Och om det kan försonas, säg blott på
Hvad sätt; till allt jag strax vill färdig vara.»
Se'n de omfamnats än en gång och två
På hjertligt vis, Rinaldo hördes svara:
»För denna strid dig ej bekymmer gör
Och bed om ursäkt ej af mig därför.

33. »Ty att förvissa oss, att af vår höga
Och gamla stam du är en äkta gren,
Ett annat intyg är af nöden föga,
Än detta kraftprof, som du visat re'n.
Var mera trög din arm, mer spakt ditt öga,
Jag skulle varit att dig tro mer sen;
Ej lejonet plär lif åt hinden gifva,
Af örn och falk ej dufvan född plär blifva.»
34. För vägen glömde ej sitt tal de två,
Och ej för talet vägen, den de lade
Till rygga skyndsamt, tills de tälten nå,
Der för sitt sällskap nu Rinaldo sade,
Att denne krigarn Guido var, den så
De redan länge efterlängtat hade.
Ej ringa fröjd för skaran detta var,
Och alla tyckte han var lik sin far.
35. Hur af Alard och Richardett nu han
Och af de andra två med glada miner
Togs mot, af Aldigier och Vivian
Och Malegys, hans bröder och kusiner,
Samt alla riddare och paladiner,
Och hvad de talade här med hvarann,
Jag nämner ej; kort sagdt, af allesamman
Han helsad blef med glädje och med gamman.

36. Med glädje Guido helsats, som jag tror,
Hvad tid som helst af sina bröders skara;
Men då han kom just nu vid nöd så stor,
Han aldrig kunnat mer välkommen vara.
När sol'n på nytt med gyllne spannet for
Ur hafvet upp, bekrönt af strålar klara,
Med bröder och kusiner Guido drog
Sin väg och plats vid deras fana tog.
37. I tvenne dagar de fortsätta så
Sin färd, tills stranden utaf Seine de hinna
Och redan till Paris sig närma på
Tre, fyra mil. Här till sin lycka finna
De Gryf och Aquilant, de bröder två
Med rustning fast (ni tör er dem påminna),
Den hvite Gryf, den svarte Aquilant,
Åt Olivier Gismondas kärleks pant.
38. En dam samtalade med detta par,
En tärna, som till stånd ej syntes ringa,
Ty kring den hvita sammetsdrägt, hon bar,
Man såg en gyllenvirkad bord sig slinga.
Full af behag och skön den unga var;
Fast sorgen tycktes hennes själ betvinga.
Af hennes min och åtbörd tydligt är,
Att någon vigtig sak omhandlas här.

39. Af Guido kändes riddarne igen,
Och han af dem, ty nyss de sällskap gjorde.
Han sade till Rinaldo: »Se två män,
Dem få i tapperhet besegra torde!
Och finge vi för Carl en hjälp, som den,
Snart Saracenerna sin ofärd sporde.»
Åt Guidos tal Rinaldo gifver rätt:
Att två så tappra man ej finner lätt.
40. Han känt igen dem, äfven han, ty båda
På samma sätt plä' städse klädda gå,
Den ene svart, den andre hvit att skåda,
Och prydlig dräkt de älska begge två.
Och desse, å sin sida, strax förråda,
Att de Rinaldo, Guido känt också;
Rinaldo de i famnen togo glade
Och allt sitt gamla groll å sido lade.
41. Hur de hvarann med vreda blickar mätt
För Truffaldin, jag hinner ej berätta.
Nu helsa de hvarann på hjertligt sätt
Och gammalt hat, som sagdt, åsidosätta.
Rinaldo helsar sedan Sansonett,
Som senare än dessa kom. Med rätta
Han honom visar allsköns heder, för
Hans mod och mandom, som han prisas hör.

42. När jungfrun till Rinaldo blicken vände
På närmre håll och märkte hvem han var
(Ty alla paladinerna hon kände),
En tidning bragte hon, som honom skar
I hjertat: »Herre — sade hon — din frände,
Som slik förtjenst om stat och kyrka har,
Gref Roland, förr så vis och ärad vorden,
Förståndet mist och irrar vill kring jorden.
43. »Hvad olycksfall, som kunnat så betvinga
Hans starka själ, jag icke säga kan.
Jag sett hans vapen och hans goda klinga,
På fältet rundtom strödda jag dem fann.
Jag såg en from och ädel riddersman
Från alla håll dem åter sammanbringa;
Och se'n med dem, att hjelten heder ge,
Han smyckade ett träd, likt en trofé.
44. »Men svärdet samma dag togs derifrån
Af fursten öfver Tartariets länder.
Du kan väl tänka dig, i hvilken mån
De kristna folken till förlust det länder,
Att Durindana än en gång, till hån
För oss, har råkat uti hednahänder.
Och Brigliador, som syntes ledig gå
Kring vapnen der, tog hedningen också.

45. »För några dar se'n såg jag Roland ströfva
Omkring, helt naken, utan blygsel, vett,
Med rop och tjut, som kunnat hörseln döfva;
Kort sagdt, han galen är, jag sjelf det sett.
Om ej med egna ögon jag fått pröfva,
Jag aldrig trott att slikt förskräckligt skett.»
Hon se'n förtäljde hur, i brottning med
Kung Rodomont, han föll från bryggan ned.
46. »Jag söker — fortfor hon — att kunnigt göra
Det för en hvar, som jag tror Rolands vän,
Att någon ibland dem, som det få höra,
Af ömkan med den tappreste bland män,
Må söka till Paris att honom föra,
Till dess hans hjerna blifvit frisk igen.
Jag vet, om Brandimart det höra får,
Så gör han genast allt hvad han förmår.»
47. Vet, denna sköna mö var Fleurdelis,
Som Brandimart mer kär än lifvet hade,
Den nu hon gick att söka i Paris.
Om svärdet se'n förtäljde hon och sade,
Hur Mandricard, Gradass på häftigt vis
För dess skull råkat uti tvist; se'n lade
Hon till, att, när Tartaren andats ut
Sin stolta själ, Gradass det fått till slut.

48. En djup och bitter sorg Rinaldo brände,
När detta dystra olycksfall han sport,
Och hjertat i sitt bröst han vekna kände,
Som is för vårsols glöd plär vekna fort.
Ett fast beslut han tager, att sin frände
Uppsöka, hvar han finns, från ort till ort,
Í hopp att, om han lyckas honom finna,
Åt honom bot för galenskapen vinna.
49. Men då (om så det himlen täckts behaga,
Om slump det var) han samlad har sin tropp,
Han först vill Saracenerna förjaga
Och skänka den betryckta staden hopp.
Dock råder han likväl att fördel draga
Af mörkret och anfallet skjuta opp
Till tredje, fjerde väkten utaf natten,
Då Sönnen allt bestänkt med Lethes vatten.
50. Han låter skaran uti skogen bida,
Och hela dagen der den ro sig ger.
Men när som mörkret höljer rymden vida,
Se'n solen sjunkit uti hafvet ner,
Och björnar, getter upp på fästet skrida,
Och ormar utan gift och vilddjur fler',
Som dolt sig för det större ljuset klara,
Drog tyst Rinaldo framåt med sin skara.

51. Med Gryf och Aquilant och Vivian,
Alard och Guido, Sansonett han drager
En stund förut; ett ord ej talar man,
Men färdas tyst vid stjernors bleka dager.
I sömn han Agramants utposter fann;
Han alla slog: en fånge ej man tager.
Till Morerlägret fram han snart dem fört,
Förr'n man hans ankomst varsnat eller hört.
52. Knappt når Rinaldo de otrognas leder,
Förr'n vakten stormas på ett ögonblick,
Och så förskräckligt nederlag han breder,
Att ej en enda döden der undgick.
Se'n första hopen så var slagen neder,
Ej skäl att le mer Saracenen fick.
Yrvaken, uppskrämd, vapenlös tillika,
Han kan ej värja sig mot kämpar slika.
53. Att Saracenerna än mer förfära,
Rinaldo lät, vid detta öfverfall,
Trumpeter, horn i deras öron skära
Och dåna högt sitt namn med ljudligt skall.
Han sporrade Bajard, som, kommen nära,
Likt blixten satte öfver skans och vall,
Kullvräkte ryttare och fotfolksleder
Och slog barackerna och tälten neder.

54. Ej *en* bland Morer kan så djerf sig kalla,
Att ej på honom reser sig hvart hår,
När han Rinaldos namn hör hotfullt skalla
Och *Montalban* med skräck hans öra slår.
Spanjorer, Afrikaner flykta alla,
Och pick och pack i brådskan ligga får.
Vid denna vilda storm djerfs ingen töfva;
De till sin bittra sorg den förr fått pröfva.
55. Han följs af Guido, tapper såsom få,
Oliviers söner, hvilka allt betvinga,
Alard och Richardett, de andra två;
Väg rödjer Sansonett med blodig klinga.
Och Aldigier och Vivian äfvenså
Bevisa med hvad kraft de stålen svinga.
En hvar, som följer Clermonts stridsbanér,
Som käck och tapper krigare sig ter.
56. Sjuhundra höll Rinaldo vid sin fana
I *Montalban* och byarne rundtom,
I köld och hetta städs vid vapen vana,
Ej sämre än de Myrmidoner, som
Akilles följde, och på stridens bana
Så tappra, att ej hundra flydde, om
De mötte tusen; fler' i denna skara
Det fanns, som vägde upp de mest ryktbara.

57. Ej öfvermåttan rik Rinaldo var
På städer, guld och andra skatter slika,
Men delte gerna med sig åt en hvar
Och var i tal och blickar huld tillika,
Så att han aldrig miste ens en karl,
Om mer ock bjöds af herrar, mera rika.
Från Montalban han dem ej draga lät,
Om stor nöd annanstäds ej kräfde det.
58. Men nu, då nöden kejsar Carl betränger,
Han lemnat få som vakt på borgen kvar.
När in bland Morerna hans skara spränger,
Den skara, om hvars mod jag talat har,
Hon gör, hvad mordisk ulf, när in han tränger
Bland fåren, der sin våg Galesus drar,
Hvad lejonet med klor och skarpa tänder
Bland skäggig gethjord uppå Cinyps' stränder.
59. Carl, som fått bud ifrån Rinaldo, att
Han närmat sig Paris och tänkte falla
I Morerlägret in just samma natt,
Har skyndat att sitt folk i vapen kalla
Och till hans bistånd re'n i marsch det satt
I läglig stund, med paladiner alla
Samt sonen af den rike Monodant,
Som trogen vän till Fleurdelis bekant;

60. Den hon på alla vägar, fjerran, nära,
Så länge sökt, och dock ej funnit än.
Här på det vapentecken, han plär bära,
Hon re'n på afstånd känt igen sin vän.
Så snart som Brandimart fick se den kära,
Han striden lemnar och, helt mild igen,
Han skyndar att i famnen henne trycka
Och kyssa tusen gånger, i sin lycka.
61. Hvad fruar, älskarinnor fingo röna
För tillit i de gamla dar! Man lät
Dem färdas fritt kring berg och slätter gröna,
Fast intet sällskap följde deras fjät.
Vid återkomsten lika goda, sköna
Man höll dem, utan misstro alls för det.
Nu Fleurdelis för älskaren förtäljde
Den galenskap, som arme Roland qväljde.
62. Slik sorglig tidning riddarn trott ej hade,
Om annan sagesman, än hon, sig tett;
Men nu han tror, då Fleurdelis det sade:
I större ting han tro åt henne gett.
Hon ej blott hade hört det — hon tillade —
Med egna ögon hade hon det sett
(Så väl som någon hon gref Roland kände).
Hon se'n förtäljer, hvar och när det hände;

63. Och om den brygga, som så vådlig är,
Der Rodomont ej öfvergång vill gifva,
Der han en präktig grafvård smycka plär
Med deras vapenskrud, som fångne blifva;
Hon hade sett den galne Roland der
Förskräckliga och vilda ting bedrifva,
Och hur, med fara att omkomma sjelf,
Han störtat Libyern i den strida elf.
64. Strax Brandimart, som älskar Roland så,
Som en kamrat, en bror kan älskad vara,
Besluter honom söka, hvad det må
Än honom kosta för besvär och fara,
Att genom läke- eller hexkonst få,
Om möjligt, åter riddarns tankar klara.
Och väpnad och till häst, som re'n han är,
Han bort beger sig med sin hjertans kär.
65. Och åt den trakt de skyndade med ifver,
Der hon gref Roland sett, och redo brådt
Från dag till dag, tills bryggan synlig blifver,
Som hölls bevakad utaf Algiers drott.
Åt Rodomont ett tecken väktarn gifver,
Och knappt af väpnarne sin häst han fått
Och vapnen, förr'n han plats på bryggan tar,
Just som till passet riddarn hunnit har.

66. Med röst, som väl för vreden lämpar sig,
Till Brandimart nu Moren ropa höres:
»Hvem helst du är, som hit — om vägen dig,
Om tanken villat har — af ödet föres,
Stig ned, kläd af dig vapnen och dem vig
Åt denna graf, förrän du nedergöres
Och ges åt skuggorna som offer här.
Gör *jag* det se'n, ej din förtjensten är.»
67. På annat sätt, än medelst lansen, fann
Ej Brandimart för godt den stolte svara.
Batold, sin ädla häst, ger sporren han
Och ses med sådan kraft mot honom fara,
Att det tillräckligt syns att han är man
Att mäta sig med hvem det helst må vara.
Och Rodomont med lansen fälld i hot
På smala bryggan sprängde honom mot.
68. Hans häst, som van vid trånga bryggan var
Och ofta hade knuffat ifrån denna
I floden neder både häst och karl,
Sågs trygg och oförsagd till kampen ränna.
Den andre, som ej slik väg pröfvat har,
Kom tveksam, skygg och tycktes fruktan känna.
Bron darrar, som om ned hon ramla vill,
Och trång hon är, och utan skrank dertill.

69. Stridsmännen, mästare i konsten båda,
Med lansar, grofva såsom bjelkar två,
Och friska, som i skogen nyss att skåda,
I stötar, just ej lena, möttes så.
Väl kraft och vighet hästarne förråda,
Vid stöt så stark det hjälpte ej ändå.
Till bryggan på en gång de föllo tunga,
Och herrarne med dem, uti en klunga.
70. När upp de ville fara med ett språng,
Ty sporren deras sidor hårdt beträngde,
De ej för foten fingo plats: så trång
Var bron; och som ej något skrank den stängde,
Så föllo båda två på samma gång
I vattnet ned; till skyn ett genskall trängde,
Likt det ur Po steg upp, när dit föll han,
Som länkade så illa solens spann.
71. De båda hästar föllo från sin bana,
Med riddarne i sadeln ännu kvar,
Till flodens botten neder, för att spana
Om der en vacker nymf förstucken var.
Det var ej första gången — lär ni ana —
Som, jemte hästen, det så plötsligt bar
I floden ned med djerfve hednadrotten;
Så att han noga känner till dess botten.

72. Han vet hvar den är mjuk, hvar den är fast;
Hvar det är djupt, hvar grundt, det känner han.
Med hufvud, bröst han höjer sig i hast
Och faller Brandimart med fördel an.
Af strömmen denne kringförs utan rast;
Hans häst i bottens sand sjönk ned och kan
Ej komma lös, så att, i denna våda,
De äro nära till att drunkna båda.
73. Nu svallet höjer, hvälfver om de två
Och dit, der floden djupast är, dem drifver,
Med riddarn under, hästen ofvanpå.
På bryggan Fleurdelis sin ångest gifver
Nu luft i klagorop och böner så:
»O Rodomont, vid den, hvars graf med ifver
Du hedra tycks, jag ber dig och besvär:
Låt sådan riddare ej drunkna här!
74. »Ack, om du nånsin älskat, må dig röra
Den kärlek, herre, jag till denne bär.
Nöj dig att honom till din fånge göra
Och smycka med hans rustning grafven der:
Ej en mer skön och värdig kan du föra
Som byte dit, bland alla du begär.»
Så väl hon talar, att, fast Morens själ
Var hård och grym, hon honom rör likväl.

75. Han skyndar bistå hennes älskling kära,
Som hästen djupt inunder vattnet drog,
Som, fåfångt kämpande, var döden nära
Och, fast ej törstig, druckit mer än nog.
Men förr'n han ville honom hjälp beskära,
Från honom svärdet han och hjelmen tog.
Halfdöd ur vågen drog han honom sedan
Och förde till sitt torn, befolkadt redan.
76. Att det all fröjd från jungfrun skulle taga,
Att se sin älskling fången, lätt förstås;
Dock mindre svårt var detta att fördraga,
Än att i floden honom se förgås.
Ej andra, än sig sjelf, hon vill anklaga;
Hans hitkomst kan blott henne förebrås,
Som honom tanklöst derom kunskap gifvit,
Att hon på bryggan Roland varseblifvit.
77. Hon drog sin väg, om hjertat föga lätt,
För att, om möjligt, hit Rinaldo bringa,
Den vilde Guido eller Sansonett,
Den förste bäste, som förstod att svinga
Till vatten, lands sitt svärd på sådant sätt,
Att han förmådde Moren att betvinga;
En, om ej tapprare, dock lycklig mer,
Än Brandimart, som nu sig fången ser.

78. I många dagar re'n hon färdats vida,
Och ingen riddare hon träffat än,
Som tycktes henne kraftig nog, att strida
Med Moren och befria hennes vän.
När så hon länge sökt, hon finner den,
Som värfvet vuxen syns: hon ser sig rida
Till mötes en, i drägt utsmyckad rikt
Med stickeri, cypressegrenar likt.
79. Hvem denne var, en annan gång jag säger.
Nu måste jag tillbaka till Paris,
Der sådant nederlag i Morers läger
Anställdes af Rinaldo, Malegis.
På dem som flydde jag ej talet eger
Och ej på dem som gåfvos Styx till pris.
Turpin, som börjat räkning på dem föra,
Af mörkret hindrad blef uti sitt göra.
80. Kung Agramant re'n sof uti sitt tält,
Då af en riddare han uppväckt blifver,
Som sad' att med hans frihet var bestäldt,
Om han ej skyndsamt sig på flykt begifver.
Han skådar kring och ser på stridens fält
Sitt folk ta' flykten i förvirrad ifver,
Halfnaket, vapenlöst, åt alla led:
Ej tid man haft att ens ta skölden med.

81. Förvirrad, rådlös uti denna fara,
I vapnen brådt sig klädde Agramant.
Då kommo, följda af en talrik skara,
Grandon och Falsiron och Balugant.
De sade att här ej var tid att spara,
Död, bojor hotade från hvarje kant;
Och komme han med lifvet här ur vägen,
Så vore lyckan honom just benägen.
82. Marsil, Sobrin jemväl och en och hvar
Detsamma påstå; alla de förklara,
Att han till sitt förderf så nära var
Som till Rinaldo, olycksbringarn snara.
Och om han bidar, tills sig närmat har
Den vilde paladinen med sin skara,
Skall ofelbart han sjelf med vänner alla
Här dödas, eller i hans händer falla.
83. Till Arles nu eller till Narbonne bör han
Sin lilla skara draga under tiden.
I en af dessa fasta städer kan
Han än en tid nog uppehålla striden.
Om blott i säkerhet han sig befann,
Han kunde hämnas skymf, så snöpligt liden;
En annan här han kunde samla då
Och kejsar Carl ur fältet ändtligt slå.

84. Kung Agramant sin grämelse betvingar
Och följer rådet, fast det bittert var.
Till Arles så skyndsamt, som om han haft vingar,
På väg, som tryggast syns, han kosan tar.
Vägvisare på tåget med han bringar,
Och utaf nattens mörker skydd han har.
Från Libyen, Spanien tjugutusen det
Så lyckas undgå paladinens nät.
85. Dem, hvilka denne och hans bröder slogo,
Dem Gryf och Aquilant i stoftet tryckt,
Dem, som af de sjuhundra, hvilka drogo
Med paladinen, dråpos på sin flykt,
Dem Sansonett ombragte, dem som togo
I Seinens våg en ömklig ändalykt —
Den som kan räkna dem, han räknar ock
Om våren Floras hela blomsterflock.
86. Det tros, att Malegys, med kraft ej matt,
Sin del i nattens seger äfven tagit;
Ej att han fältet dränkt i blod, ej att
Han hjessor klufvit eller kämpar slagit;
Men ätt med hexkonst ur Tartarens natt
En här af afgrundsandar fram han dragit,
Med sådan mängd af lansar och banér,
Att två Frankriken egde icke fler';

87. Och att från pukor, trummor och metall
Ett så förskräckligt väsen han lät höra,
Med gnäggningar af hästar jemte skall
Och rop och larm, som fotfolkskaror göra,
Att ekot återljöd kring nejden all
Från berg och dalar, döfvande hvart öra,
Och så förskräckte Morerna, att brådt
De sökte räddning uti flykten blott.
88. Kung Agramant förglömde under detta
Ej Rudiger, som hölls vid bädden qvar.
Han honom varligt på en häst lät sätta,
Som mjuk och angenäm i gången var;
Och sedan, för att färden underlätta,
När vägen blef mer trygg, man honom bar
Uti en båt, att makligt resan göra
Till Arles, der skarorna sig samla böra.
89. De, som för Carl, Rinaldo ryggen vände
(De voro hundratusen, tror jag), vidt
Kring fält och skogar, berg och dalar rände
För lifvet, att bli frankersvärden qvitt.
De flesta dock det ej till båtnad lände,
De gjorde rödt hvad som var grönt och hvitt.
Men Sericanas kung ej flykten tagit,
Som längst bort hade sina tält uppslagit.

90. Fastmer, så snart, att herr'n af Montalban
Det var som öfverfallit dem, han sporde,
Betogs af sådan gränslös glädje han,
Att höga språng af luttet fröjd han gjorde.
Ej nog sin skapare han prisa kan,
Som denna natt en lägenhet, som torde
Så snart ej återkomma, honom gett,
Bajard att vinna, som ej like sett.
91. Gradass se'n länge var pickhågad på
(Hvad annanstäds, jag tror, ni re'n fått veta)
Att Durindana i sin ego få
Samt denna häst, hvars make man får leta.
Med hundratusen man en gång han så
Till Gallien kom, i denna åtrå heta;
Han förr en gång Rinaldo manat har
Till kamp om denne springare så rar.
92. Och re'n till hafvets strand han sig begifvit,
Ty der afgöras skulle denna strid.
Men utaf Malegys han hindrad blifvit,
Som narrade kusinen mellertid
Uppå ett skepp, som ut åt hafvet drifvit
(Att allt förtälja nu jag ej har tid).
Och städse, allt se'n detta föreföll,
Gradass för feg den ädle riddarn höll.

93. Då nu han spørjer, herr'n af Sericana,
Att dem Rinaldo angrep, fröjd han får.
Han väpnar sig, bestiger sin Alfana
Och ilar genom mörkret i hans spår.
Han nedgör allt som möter på hans bana,
Allt hvad i vägen är han skingrar, slår
Och låter hedningar som kristna falla:
Hans goda lans skär öfver en kam alla.
94. Han söker, utaf kampbegär förtärd,
Än här, än der och ropar väldeligen,
Och städse åt det håll han styr sin färd,
Der tätast liken ses belamra stigen.
Och så till slut de möttes svärd mot svärd,
Se'n bådas lansar flugit ändteligen
I tusen splittror, dansande som agn
Högt upp mot nattens stjernbeströdda vagn.
95. Så snart Gradass den tappre skåda får —
Ej att på tecknet riddaren han kände,
Men på de fruktansvärda hugg, han slår,
Och på Bajard, som allting nederrände —
Han ropar högt och honom förebrår
Det streck, som honom ej till ära lände,
Att han på utsatt plats sig ej infann
Den dag, de borde kämpat med hvarann.

96. Han lade till: »Du hoppades kanske
Att, om den gången blott du undflykt funnit,
Vi aldrig mer hvarandra skulle se
I denna verld; men nu har jag dig hunnit.
Var viss att, om du velat dig bege
Till Stygens flod, om du i skyn försvunnit
Och haft den hästen, jag dig eftersatt
I himlens ljus, i underjordens natt.
97. »Men är du rädd att möta mig och ser
Du dig ej god att dig mot mig försvara,
Och skattar du det lumpna lifvet mer,
Än äran; väl, du undgå kan all fara,
Om du godvilligt denna häst mig ger.
Lef se'n, om så du älskar lifvet bara,
Men lef till fots; du är en häst ej värd,
Om så du fläcka kan ditt riddarsvärd.»
98. Tillstädes var, när denne talte så,
Med Guido Richardett; då slikt de höra,
De genast svärden draga begge två,
Att Morens öfvermod tillintetgöra.
Men af Rinaldo strax de hejdas då,
Han ej tillåter någon honom röra:
»Är jag ej — säger han — förutan er
I stånd att svara den mig skymford ger?»

99. Till hedningen han sedan vände sig
 Och sade: »Hör, Gradass, är du ej bunden
 Af fördom, så vill klart jag visa dig,
 Att jag till stranden kom i rätta stunden.
 Med svärd i hand jag se'n utfäster mig
 Bekräfta att hvart ord är sant i grunden,
 Och att du ljuger, om du påstår att
 En fläck jag på min riddarära satt.
100. »Dock ber jag, låtom oss med kampen bida,
 Tills jag fått visa att min sak är ren,
 Med skäl som tala tydligt å min sida;
 Att du ej grundlöst förebrår mig. Se'n
 Må om Bajard vi med hvarandra strida,
 På sätt som mellan oss är aftaldt re'n,
 Till fots, på ensligt ställe, man mot man,
 Så som du sjelf bestämt — går det ej an?»
101. Gradass var foglig och tillgänglig, så
 Som hvarje storsint hjerta brukar vara.
 Han strax benägen är att höra på
 Hur paladinen vill sin sak försvara.
 Till stranden utaf floden ned de gå,
 Der nu med några enkla ord och klara
 Rinaldo slöjan från förloppet drar
 Och Gud och himmelen till vittne tar.

102. Se'n lät han kalla Buovos son, som detta
Till punkt och pricka hade reda på;
Omständligt han fick händelsen berätta
Och trolleriet, som han öfvat då.
»Hvad jag — så hörs Rinaldo se'n fortsätta —
Med vittne styrkt, det vill jag äfvenså,
Nu och när helst du månde derpå yrka,
Med svärdet ännu kraftigare styrka.»
103. Gradass, som ej vill undanskjuten se
Den första tvisten nu för denna, tager
Det skäl för godt, Rinaldo höres ge,
Fast han dess sanning än i tvifvel drager.
Ej, som förut, till stridsplats valde de
Nu Barcellonas strand, som hafvet tvager;
Men vid en källa, som der nära flöt,
Att nästa morgon mötas man beslöt.
104. Dit skall Rinaldo hästen med sig bringa,
Och ställas skall han midt på platsen. Fäller
Gradass Rinaldo eller lyckas tvinga
Till fångenskap, som *hans* då hästen galler.
Men om Gradass så illa för sin klinga,
Att han i striden dödad blifver eller,
Utmattad, måste ge sig fången, då
Rinaldo eger Durindana få.

105. Med häpnad stor och större sorg (som redan
Jag er förtäljt) Rinaldo hört för visst
Af sköna Fleurdelis, att Roland, medan
Som bäst han det behöft, förståndet mist.
Om vapnen ock han hört och om den tvist,
Som om desamma hade uppstått sedan:
Kort, att Gradass nu detta svärdet bar,
Med hvilket Roland tusen lagrar skar.
106. När riddarne så uppgjort med hvarann,
Gradass tillbaka vände till sin skara,
Fast paladinen honom bad att han
För natten ville gäst hos honom vara.
När dag det blef, de lade vapnen an,
Beredda att hvarandras blod ej spara,
Och kommo så till källan, der, som sagdt,
Om häst och svärd skall kämpas med all makt.
107. Den strid, som nu med hedningen att strida,
Man emot man, Rinaldo var beredd,
Hans vänner, så det tycks, med ängslan bida;
De sörja, förr'n en ofärd än är skedd.
För djerfhet, kraft och vapenkonst var vida
Berömd Gradass; och nu, då han blef sedd
Med detta svärd, som Milons son förr bar,
Af fruktan bleknade der en och hvar.

108. Men mest var brodern dock till Vivian
Orolig för den strid, de ämna föra,
Och gerna han den förebyggt, om han
För andra gången djerfts Rinaldo störa.
Men han var rädd att herrn till Montalban
Sig då till oförsonlig ovän göra;
Ty än var icke hans förbittring slut,
Se'n sist han blef på skeppet narrad ut.
109. Men må de andra ängslas, frukta der,
Glad går Rinaldo, aldrig van att bäfva.
Han hoppas den beskyllningen, som är
Så hård och orättvis, nu grundligt jäfva,
Att de ifrån Hautefeuille och Poitiers
Ej skola drista mer sin röst upphäfva.
Han går helt oförskräckt och säker på
Att segerns pris i denna striden få.
110. Hardt när på samma gång från hvar sin sida
De båda kämpar nalkas källans rand
Och helsa på hvarann med pannor blida
Och blickar, fria så från hatets brand,
Som om de icke mötts der för att strida,
Men enats genom blods och vänskaps band.
Men hur de se'n begynte kamp så lång,
Jag vill förtälja er en annan gång.

Trettiondeandra Sången.

1. **J**ag kommer nu ihåg, jag borde sjunga
(Jag lofvat det, men glömde det igen)
Om en misstanke, som bedröfvat unga
Hjeltinnan, Rudigers förtrogna vän,
Som henne bragte sorger mera tunga
Och gnagde med mer giftig tand, än den
Som, vid den nyhet Richardett förtalde,
Sig smög i hennes bröst och hjertat qualde.

2. Jag skulle sjunga härom just; då kom
Rinaldo mig i vägen; sedan hade
Jag mycket att med Guido göra, som
För honom hinder under vägen lade.
Från ett till annat kom jag småningom
Och glömde Bradamante, som jag sade.
Nu mins jag henne och min skuld betalar,
Förr'n om Rinaldo och Gradass jag talar.

3. Men förr'n om henne jag förtäljer, är
Det nödigt att jag några ord er säger
Om Agramant, som hade bragt den här
Till Arles, som öfrig var utaf hans läger,
Der bäst han samla kan sitt folk och der
Han tillgång till förråd för hären eger;
Ty gent mot Libyen, nära Spaniens land,
Det låg vid Rhone, ej långt från hafvets strand.

4. Kring hela landet folk af alla slag,
Så väl till häst som fot, Marsil utskrifver.
På hvarje dugligt skepp man gör beslag,
I Barcelona rustas med all ifver.
Kung Agramant har krigsråd hvarje dag,
Ej kostnad sparar han, ej ro sig gifver.
Med gärder och utpressningar i mängd
Betungar han hvar stad i Libyens ängd.

5. Han låtit Rodomont ett anbud göra
Af sin kusin, af Almons dotter, som
I hemgift skulle Orans rike föra,
Om han till hären ville vända om.
Men han ej ville sig från bryggan röra,
Der af den hop, som dit till passet kom,
Han sådan mängd af vapen, sadlar vunnit,
Att grafven re'n med dem han kläda hunnit.

6. Men honom lik Marfisa ej vill vara.
Knappt hon försport att Agramant var slagen
Af kejsar Carl och, bragt i högsta fara,
Se'n hären blifvit sprängd, tillfångatagen,
Till Arles sig dragit med en ringa skara,
Förr'n upp hon sjelfmant bröt, af pligten dragen.
Hon kom att gifva åt hans krona stöd
Och till hans tjänst så lif som gods hon bjöd.
7. Brunell också, som än ostraffad var,
Hon förde med, för att till kungen gifva.
Han sväfvat städs i fruktan, tio dar
Och tio nätter, för att upphängd blifva.
Men då der ingen kom till hans försvar
Och alla tycktes honom öfvergifva,
Hon ville med så lumpet blod sin hand
Ej söla ned och lossade hans band.
8. Allt hvad han brutit eftergaf Marfisa
Och honom med till Agramant nu tog.
Att denne skulle högt sin lycka prisa,
Då hon till bistånd kom, ni gissar nog;
Och på Brunell han ville henne visa,
Hur högt han henne aktade med fog:
Det, hvarmed hon blott hotat den beträngde,
På allvar gjorde han och honom hängde.

9. Af bödeln på en vild och ödslig ort
Han lemnades till spis åt foglars skara.
Af Rudiger, hvars bistånd förr han sport,
Kanhända han befriats från sin snara,
Om Guds rättvisa denne krank ej gjort,
Så att han till hans hjälp ej kunde vara.
När saken se'n han sporde, försiggången
Hon var, och ohjelpt blef Brunell den gången.
10. Men Bradamante under tiden fann
De tjugu dagar alltför långsamt skrida,
Dem Rudiger hon vänta bör, förr'n han
Tillbaka trogen är vid hennes sida.
Ej fången, ej den landsförviste kan
Med mer otålighet den dagen bida,
Som honom friheten tillbaka ger,
Då älskad fosterjord han återser.
11. Hon tänkte i sin väntan mången gång
Att Pyrois, Æthon blifvit halt kanhända,
Att ett af hjulen bräckts, då i sin gång
De voro nu så tröga att sig vända.
Hon tyckte hvarje dag var mera lång
Än den, Hebré'n förbjöd sitt lopp fullända,
Och längre hvarje natt, till hennes hån,
Än den då aflad blef Alcmenes son.

12. O, hur afundas hon ej sömnens makt
Hos björnar, gräflingar och råttors slägte!
Hon skulle gerna natt och dag tillbragt
I sömn, som hela denna tiden räckte,
Ur stånd att höra, ge på något akt,
Tills Rudiger ur dvalan henne väckte.
Men ej blott detta ej hon kan, en blund
Hon kan ej få ens för en liten stund.
13. På bädden, som blott plåga henne gör,
Städs utan ro hon hit och dit sig vänder;
Och ofta öppnar hon på fönstret, för
Att se om Tithons maka, förr'n sig tänder
Det väna morgonljuset, liljor strör
Och röda rosor med gifmilda händer.
Och mindre ej, se'n dagen blifvit född,
Hon längtar att se himlen stjernbeströdd.
14. När fyra dagar eller fem nu voro
Af tiden kvar, med trängtande begär
Hvar stund hon väntar, under hopp och oro,
Det bud som säger: Rudiger är här.
Hon på ett torn, der hennes blickar foro
Kring fält och skogar, ofta steg, och der
En del af vägen sig för ögat tedde,
Som från Frankrike till Montalban ledde.

15. Om glans af vapen hon på afstånd ser,
Ser något, likt en riddare, hon bara,
Hon tror att det är Rudiger och ler
Af fröjd, och hennes ögon tindra klara.
Om en oväpnad, en till fots sig ter,
Så hoppas hon att det ett bud skall vara.
Och fast det se'n en villa var allenast,
Hon af en ny sig låter dåra genast.
16. Att honom möta, stundom vapnen spände
Hon på och steg på fältet ned. Då han
Ej synlig blef, hon hoppas att han lände
På någon annan väg till Montalban;
Och så till slottet hon tillbaka vände
Med samma längtan, hvarmed hon försvann.
Men ingenstäds hon honom skåda fick,
Och den bestämda tiden så förgick.
17. Der gick en dag, der gingo två och tre,
Sex, åtta, tjugu — intet får hon höra
Från Rudiger, än mindre honom se;
Då börjar hon en bitter klagan föra,
Som kunnat sjelfva Furierna, de
Ormhåromfladdrade, till ömkan röra;
Hon illa gör de sköna ögon, slår
Sin hvita barm, förströr sitt gyllne hår.

18. »Skall då — så säger hon — jag söka den,
Som flyr mig, som för mig sig gömmer bara?
Den, mig föraktar, prisa som min vän?
Den bedja, som ej vårdar sig att svara?
Den ge mitt hjerta, som ger hat igen,
Och tror sitt värde så förträffligt vara,
Att en gudinna måste stiga ner,
Från himlen, förr'n hans hjerta kärlek ger?
19. »Den stolte vet min kärlek, och han röjer
Ej lust att ens mig till slafvinna välja.
Den grymme vet jag dör af qval, och dröjer
Med hjälpen, tills mig intet mer kan qvälja.
Och, rädd att jag hans hårda sinne böjer,
I fall jag får mitt lidande förtälja,
Han döljer sig för mig, som ormen gör,
Som, att ej tjasas, ej på sången hör.
20. »O Amor, håll, ack, håll den rymmarn kvar,
Som flyr så långt från mig med lopp bevingadt!
Om ej, så gör mig sådan som jag var,
Förr'n du, förr'n någon annan mig betvingat.
Dock, falska hopp som ljuger och bedrar!
När ha väl böner dig till ömkan bringat,
Dig, som blott lefver, närer dig och njuter
Ut af de tårar, arma ögat gjuter?

21. »Men öfver hvad skall jag mig väl besvära?
Ack, öfver mitt dåraktiga begär,
Som upp mig lyfter, tills det kommer nära
Den rymd, der elden vingarne förtär,
Och störtar se'n, ej mäktigt att mig bära,
Med mig från himlen. Och ej slut är der:
Det vingar får igen, dem bränner åter
Och städse så på nytt mig falla låter.
22. »Dock mer, än det, jag bör mig sjelf anklaga,
Som så för det mitt hjerta öppnat har,
Att mitt förnuft det fått från thronen jaga
Och att till motstånd jag ej kraft har kvar.
Från ondt till värre städs det vill mig draga:
Hur tygla det, som aldrig tygel bar?
Det visar, att det mig till döden leder,
Och genom väntan dubbelt qual bereder.
23. »Men hvarför skulden dock hos mig just finna?
Jag älskat dig — mitt enda fel var det.
Hvad under, att en svag och värnlös qvinna
Så oförmodadt sig besegra lät?
Hvi skulle jag i harnesk mig befinna
Och värna mig mot skönhets majestät,
Så ädla drag, så visa ord förakta?
Arm den, som solens ljus ej djerfs betrakta!

24. »Och ej mitt öde blott, men ord också
Af en, som var min tillit värd, mig drifvit.
Den högsta sällhets lott jag skulle nå
Med denna kärlek: så mig lofvadt blifvit.
Om ordet, ack, ej var att lita på,
Om falskt det råd, mig vise Merlin gifvit,
Så kan väl *honom* jag anklaga, men
Min kärlek, ej jag kan försaka den.
25. »På Merlin och Melissa klagar jag
Och skall det evigt göra. Ty de båda
En rad af stolta ättlingar en dag
Mig låtit genom andar förebåda,
Att med förhoppning utaf sådant slag
I trældom bringa mig. Ej skälet skåda
Jag kan, om ej att utan afund de
Min ljufva, trygga ro ej kunde se.»
26. Så helt åt smärtan hon sig öfverlåter,
Att hennes själ ej eger rum för tröst.
Men, det oaktadt, vänder hoppet åter
Till slut och tager plats i hennes bröst.
I minnet än det henne lyssna låter
Till riddarns afskedsord, till vännens röst,
Och gör att, trots så ringa tröstegrund,
Hans återkomst hon väntar hvarje stund.

27. Af detta hopp så uppehölls hon nära
En månad, sedan utfäst tid förled,
Så att hon bättre kunde sorgen bära
Och själen ej så bittert trycktes ned.
Men då en dag, att möta vännen kära,
Hon enligt vanan utåt vägen red,
Hon höra fick en tidning, till sin smärta,
Som sist ock hoppet dref ur hennes hjerta.
28. En riddersman ifrån Gascogne der kom
Just från de Morers här, hvarest han sade
Sig varit fången alltse'n striden, som
Stod utanför Paris. Med denne lade
Hon sig i tal än ett, än annat om,
Tills dit hon kom, hvartåt hon syftat hade:
Om Rudiger hon sporde, höll der still,
Ej öfver detta målet gå hon vill.
29. Om allt gör riddarn fullt besked för henne,
Ty noga kunskap han om hofvet har:
Om huru Rudiger (hvad re'n vi känne)
Höll tvekamp med den modige Tartar,
Och hur han sårad, se'n han dödat denne,
Mer än en månad nära döden var.
Om här berättelsen han slutat blott,
Så hade Rudiger ursäktad stått.

30. Men se'n förtäljde han, att sig befann
I lägret der en mö, benämnd Marfisa,
Ej mindre skön, än tapper: ingen man
Var mer i vapenidrott värd att prisa;
Hon riddarn älskade, och henne han,
Det tycktes deras sammanvaro visa,
Ty sällan skildes de; der tror en hvar,
Att till trolofning re'n det kommet var.
31. Och att, när Rudiger tillfrisknat blott,
Så skulle sitt förbund de kunnigt göra.
Och hvarje hednisk kung och kämpadrott
Med högsta fröjd och glädje detta höra.
Ty då den ene som den andra fått
Ett öfvermått af mod och styrka, böra
Så tappra ättlingar de lifvet ge,
Att aldrig verlden tapprare fått se.
32. Gascognarn trodde sjelf på hvad han sade,
Ej utan grund: i hären uppenbart
Så tanken var, den tron sig utbreddt hade,
Och man offentligt derom talte snart.
Den vänskap för hvarann, som städs de lade
I dagen, gett åt detta rykte fart;
Ty har ett ord, om godt, om ondt, allenast
Gått från en mund, det gränslöst växer genast.

33. Att man till hären henne komma sett
Med honom, sett dem städse samman, medan
Hon dröjde der, åt ryktet upphof gett;
Men hvad som gjorde att det växte sedan,
Var att, när med Brunell hon sig begett
Från lägret bort (som jag berättat redan),
Hon opåkallad vände dit igen,
Blott för att åter träffa få sin vän.
34. Blott för att Rudiger besöka, som
Låg illa sårad, hon till lägret lände;
Och det ej *en* gång blott, hon ofta kom,
Och först om aftnarne hon återvände.
Och hvad som gaf än mer att tala om,
Det var att hon, hvares stolthet alla kände,
Hon, som all världen viste öfvermod,
Blott emot Rudiger var blid och god.
35. När Bradamante detta höra fick,
Hon greps af sådan sorg vid bittra orden,
Att som ett svärd den genom hjertat gick,
Och nära på hon dignat ned till jorden.
Stum vände hästen hon på ögonblick,
Af harm och vild svartsjuka fattad vorden;
Uppgifvande allt hopp, förtviflad, vred,
Som jagad utaf furier, hem hon red.

36. På bädden, innan vapnen af hon lagt,
Hon kastar sig framstupa ned och qvider
Och biter uti täcket med all makt,
Att ej med skrik förråda hvad hon lider.
Upprepande för sig hvad riddarn sagt,
Hon öfvermannas så af sorg omsider,
Att, oförmögen att den mer fördraga,
Hon ger den luft och börjar så att klaga:
37. »Osaliga! Hvem skall jag tro nu mer?
Väl må en hvar jag grym och trolös kalla,
Då dig, min Rudiger, jag trolös ser,
Som jag höll öm och trogen framför alla.
Kan i ett sorgespel väl förefalla
Ett falskhets brott, som ej sig mindre ter
Ändå än ditt, om du betänker blott
Hvad jag förtjent, hvad grymhet du begått?
38. »Ack, Rudiger, då hvarje riddersman
För dig i mod och skönhet måste vika,
Då ingen alls med dig jemföras kan
I kraft, behag och egenskaper slika,
Säg, hvarför bland så höga dygder fann
Man ej hos dig beständighet tillika,
Den trohet, som i hvarje prof består
Och alla andra dygder öfvergår?

39. »Du vet väl att, der *hon* ej är att finna,
Man föga kraften och behaget ser,
Liksom i mörker alla ting försvinna
(Hur sköna ock), då solens ljus ej ler.
Lätt var dig att bedra' en stackars qvinna,
Hvars herskare du var, idol, och mer;
Som skulle trott dig, om du hade sagt,
Att mörk och kall var solen i sin prakt.
40. »Hvad brott, du grymme, kan din ånger väcka,
Om den, dig älskar, döden kallt du ger?
Om det så lätt dig är att trohet gäcka,
Hvad tyngd kan trycka då ditt hjerta ner?
Hur långt vill du ditt hat mot ovän sträcka,
Då du mot mig, din vän, så grym dig ter?
Om snart ej hämd jag får, för visst jag tror,
Att ej i himmelen rättvisa bor.
41. »Om värre synd ej menniskan begått,
Än svart otacksamhet, och om för denna
Från ljusa himlen blef förjagad brådt
Dess skönste engel ned till mörk Gehenna;
Och vänta stora straff på stora brott,
Om hjertat ej vill ödmjuk ånger känna;
Då räds för straffet du, som så mot mig
Otacksam är, och ej vill ångra dig.

42. »För stöld också, för stöld, som städse var
Bland laster snödast, vill jag dig anklaga.
Jag säger ej, mitt hjerta du har qvar:
För detta rofvet vill jag fri dig taga;
Jag säger blott, att min du varit har
Och dristat se'n min rätt mig undandraga.
Gif, grymme, dig tillbaka; väl du vet,
Att rånare ej ärfva salighet.
43. »Du lemnat mig; jag vill ej lemna dig;
Och ville jag, jag kunde ej måhända.
Men för att undgå qvalens grymma krig,
Jag kan och vill min lefnads dagar ända.
Att dö, ej älskad, det blott grämer mig;
Ty, om mig Gud den lyckan velat sända,
Att jag fått dö, än älskad såsom förr,
Hur saligt öppnats för mig grafvens dörr!»
44. Så sagdt, hon sprang från bädden utan tröst
Och med ett raseri, som endast beder
Om döden, satte svärdet för sitt bröst;
Men väpnad var hon än kring alla leder.
Då hörde hon sin bättre engels röst
I hjertat så: »O jungfru, du som leder
Din börd från ätt så hög, är du nog svag,
Att ända nesligt så din lefnads dag?

45. »Nej, heldre dig till stridens fält bege,
Der alltid den, som vill, kan dö med ära!
Och får der Rudiger dig falla se,
Kanhända skall din död gå honom nära.
Men skulle för hans egen hand det ske,
Kan du en död mer önskansvärd begära?
Tillbörligt är ju att ditt lif han tar,
Som vållat att så kvalfullt lif du har.
46. »Kanske ock, förr'n du dör, du hämd kan taga
Uppå Marfisa, som din vän förledt
Och lyckats genom svekfull kärlek draga
Från dig hans hjerta och din död beredt.»
Nu dessa tankar jungfrun mer behaga;
Och länge dröjde ej, förr'n hon försett
Sig med en vapenprydnad, som förrådde
Att hon, förtviflad, efter döden trådde.
47. En vapenklädnad af den färg hon bär,
Som löfvet har, när gult det börjar blifva,
Se'n det från grenen rycktes, eller när
Ej några safter trädet näring gifva.
Med grenar af cypress den stickad är,
Cypressen, som ej något mer kan lifva,
Se'n skarpa yxan hennes styrka bräckt:
Med hennes sorg så stämde hennes drägt.

48. Hon tog den häst, som Astolf plägat rida,
Och gyllne lansen, som kom en och hvar
Vid minsta stöt att brådt ur sadeln glida.
Hvi Astolf henne gaf den, när och hvar,
Och ifrån hvem han fått den å sin sida,
Att det upprepa jag ej nödigt har.
Den tog hon nu, dock icke därför att
Hon visste hvilken trollkraft den besatt.
49. Och utan väpnare och sällskap ned
För berget drog hon framåt öfver fälten,
Och närmsta vägen till Paris hon red,
Omringadt nyss af Saracenertälten.
Ty hit ej ännu tidningen sig spred
Om hur Rinaldo, oförskräckte hjelten,
Af kejsarn understödd och Malegis,
Förjagat fienderna från Paris.
50. Hon lemnat Quercy's fält bakom sig re'n,
Cahors hon lemnat under ridten bråda,
Samt berget, der Dordogne upprinner; se'n
Fick Montferrands och Clermonts nejd hon skåda.
Då kom en dam den samma vägen, en
Hvars drag och skick ett huldt behag förråda;
En sköld från sadelbommen hängde ned,
I sällskap med tre riddare hon red.

51. Af damer ock samt väpnare en skara
Framför och bakom hon i sällskap har.
Nu Bradamante, då förbi de fara,
Tillsporde en af dem, hvem damen var.
»Till Frankers konung — hördes denne svara —
Som sändebud från fjerran nord hon drar;
Från polens trakt utöfver hafvets våg,
Från ön Perduta styrde hon sitt tåg.
52. »Så nämnes ön af några, andra åter
Den Island kalla. Drottningen på ön,
Hvars fågring ingen täflan alls tillåter,
Ty himlen skapte ingen än så skön,
Till Carl den skölden der försända låter,
Men med det vilkor dock och med den bön,
Att honom åt den riddarn han beskär,
Som, i hans tanke, främst i verlden är.
53. »Då nu hon tror, hvad väl med rätt hon må,
Att ingen kan så skön, som hon, sig kalla,
Hon träffa vill en riddare också,
Som uti mod och kraft går öfver alla.
Ty fast hon tror, och vid den tron vill stå
(För tusen stötar kan den icke falla),
Att den som främst i vapen är, blott han
Är värd att hennes herre bli och man.

54. »Vid store kejsarns hof, beryktadt vida,
Hon hoppas att den riddarn träffas kan,
Som ingen djerfs det ärepris bestrida,
Att främst i mod och tapperhet är han.
De tre, som rida der vid hennes sida,
De äro kungar alla tre, försann:
Från Sverge, Gottland och från Norges rike;
Och knappast de i vapen ha sin like.
55. »De trenne, hvilkas riken just ej nära
Och långt ej heller ligga från det land,
Som namn af ön Perduta har fått bära,
Emedan få blott känna till dess strand,
De tre vår drottning till gemål begära,
Upptända af en häftig kärleks brand;
Och re'n för hennes skull de ting fört ut,
Om hvilka talas skall till tidens slut.
56. »Men dessa ej, ej någon vill hon ega,
Som verlden ej som störst bland hjeltar sport.
»Att här i dessa trakter — plär hon säga —
I öfvat bragder, hvad är dermed gjordt?
Må en af er de andra öfverväga
Och lysa som en sol bland stjernor — stort
Det vara må; men dock ej skryte han,
Att han är verldens förste riddersman.

57. »Till kejsar Carl (bland kungar visast är han,
Och aktning, vördnad jag för honom bär)
Jag sända vill en guldsköld, med begäran
Och förbehåll att han den se'n beskär
Åt den bland riddare, som största äran
För mod och tapperhet förvärfvat der,
Han vare annans eller hans vasall.
Hans ord mitt rättesnöre vara skall.
58. »Har kejsar Carl nu denna skölden fått
Och gett åt den, han tror sig tapprast finna
Bland alla riddare, hos hvilken drott,
Vid hvilket hof han än sig må befinna,
Och en af eder med sin kraft förmått
Att sedan skölden åt mig återvinna,
Jag honom all min kärlek ger, försann,
Och han må bli min herre och min man.»
59. »De orden är det, som nu hit ha bragt
Ifrån så fjerran land de kungar trenne.
De vilja skölden vinna med all makt
Från den som får den, eller dö för denne.» —
Uppmärksamt Bradamante gifver akt
Och lyssnar till hvad väpnarn säger henne.
Men nu han sporrar hästen i galopp
Och skyndar att sitt sällskap hinna opp.

60. Att honom följa ingen lust hon eger;
Att långsamt färdas lyster henne mer.
Hon mellertid inom sig öfverväger
Hvad som nu hända kan. Hon förutser,
Att denna skölden snart i Frankers läger
Åt hat och kif och tvedrägt upphof ger
Bland paladinerna, om Carl vill se
Den bäste ut och honom skölden ge.
61. Den tanken hennes själ beklämmer; men
Den förra tanken värre henne plågar:
Att Rudiger, förgätande sin vän,
Nu henne skyr och för Marfisa lågar.
Så hennes hela själ försjönk i den,
Att hon ej vägen ser, ej efterfrågar
Hvarthän han bär och icke tänker på,
Hvar hon härberge skall för natten få.
62. Som skeppet, när från stranden löst det blifver
Af storm, af annan orsak, oförtänt,
Beröfvadt styrmans säkra ledning, drifver
Än hit, än dit, af strömmens hvirflar svängdt:
Så kärlekskranka jungfrun tygeln gifver,
I tanken på sin Rudiger försänkt,
Åt Rabikan; ty långt från denna ort
Den tanke är, som honom länka bort.

63. Till slut hon lyfter ögonen och ser
Att solen ryggen vändt åt Bocchus' länder
Och likt en dykarfågel sjunkit ner
I hafvets sköt bortom Maroccos stränder.
Och tror hon skogen skygd åt henne ger,
Åt dårligt hopp hon då sin tanke vänder;
Ty vinden blåser kall och luften, tjock,
Med snö och regn för natten hotar ock.
64. Sin häst hon låter trafva på nu mer
Och skyndar sporrarne att honom gifva,
Och långt hon hann ej rida, förr'n hon ser
En herde hem sin hjord från fältet drifva.
Enträget Bradamante honom ber
Att säga, hvar hon kan logerad blifva,
Väl eller illa; ty hur slätt också
Det blir, i regn är värre dock att stå.
65. »Jag vet ej någon plats — gaf han till svar —
Som jag kan visa er, på håll mer nära
Än fem, sex mil, så framt ej lust ni har
Till en, som namn af Tristans borg plär bära.
Men der att gästa lyckas ej en hvar;
Med lans i hand man måste sig besvära
Att sig tillkämpa den, och om man vill
Der se'n ha hus, försvara den dertill.

66. »Om tom är borgen, när der kommer en,
Strax borgherrn höfligt honom emottager,
Med vilkor att, om någon kommer se'n,
Han ut till kamp och strid mot denne drager.
Om ingen kommer, stannar utan men
Han qvar; men kommer en, sin rustning tager
Han på och slåss; den sämst sitt vapen för,
Får lemna plats och stanna utanför.
67. »Om två, tre, fyra, flere eller färre,
På en gång komma, alla rum der få;
Men kommer se'n en ensam, blir det värre;
Till strid han måste mot dem alla gå.
Så ock, om *en* der först af borgens herre
Blef tagen mot, han måste kamp bestå
Mot två, tre, fyra, som se'n komma der;
Så att, om kraft han har, den nödig är.
68. »Och kommer någon dam till detta slott,
Hon må i sällskap eller ensam vara,
Och se'n en annan kommer, så får blott
Den skönsta stanna, men den andra fara.»
»Hvar ligger slottet?» — frågte jungfrun brådt.
Och herden skyndade ej blott att svara,
Men pekte ock med fingret ut det, der
Det låg, en mil från stället ungefär.

69. Ej dålig trafvare var Rabikan,
Men hon ej fart i honom fick, emedan
I ömkligt skick sig vägen nu befann
Och upplöst af det regn, som fallit sedan
En tid; så att hon ej till slottet hann,
Förr'n natten insvept allt i mörker redan.
Stängd porten var; och hon till vakten sade,
Att rum för natten hon af nöden hade.
70. Af herrar — svaras — slottet var upptaget
Och damer, komna dit ej längese'n.
Kring brasan sutto de vid detta laget
Och väntade som bäst uppå supén.
»Ej få de, tror jag, mycket af det slaget,
Om den är qvar och ej förtärd allre'n —
Så jungfrun säger —; gå och hit dem kalla;
Jag bruket vet och väntar här dem alla.»
71. Strax väktarn gick och detta budskap bar
Till riddarne, dem hvilat tycks behaga,
Så att ej angenämt dem budet var,
Som tvang dem åter ut i kölden draga;
Och nyss en häftig regnskur börjat har.
Dock stå de upp och vapnen långsamt taga.
De andra stanna; utom slottets port
Bege sig riddarne, men just ej fort.

72. De voro tre så tappra riddersmän,
Att få der funnos tapprare på jorden;
Just de, som denna dag hon sett med den
Behagliga budbärerskan från nordén;
Som svurit vinna denna sköld igen,
Den gyllene, från Island skickad vorden.
Som hästarne de sporrat mera brådt,
De före Bradamanté slottet nått.
73. Få kunde uti kraft mot desse svara,
Men bland de få är tappra jungfrun en.
Alls ingen lust hon har att ute vara
En natt som denna, hungrig, våt allre'n.
I fönstren står de trennes följeskara
Att åse deras kamp vid månens sken,
Som så pass ljus igenom molnen ger,
Att man kan se, fast regnet öser ner.
74. Som älskarn gläds, när i begrepp han står,
Af åtrå tänd, att ljufva stölden göra
Och efter långlig väntan höra får
Helt sakta nyckeln sig i låset röra:
Så Bradamante, hvilken ifrigt trår
Att få sin lans mot riddarena föra,
Sig fröjdar, när hon porten öppnas ser
Och vindbron för de trenne fällas ner.

75. Så snart hon såg dem öfver bryggan draga,
Tillsammans eller nära till hvarann,
Hon svängde hästen om, att anlopp taga,
Och jagade tillbaks allt hvad hon hann,
Framsträckande den lans, ej bland de svaga,
Kusinens lans, som aldrig fela kan,
För hvilken en och hvar ur sadeln fore
Vid minsta stöt, om också Mars han vore.
76. Först Sverges konung kom, och först också
Att handlöst kastas ned till marken var han:
Så af den lans, som ingen emotstå
Förmår, på hjelmen kraftigt träffats har han.
Se'n Gottlands konung kom, och långt ifrå
Sin häst, med benen uti vädret, far han.
Den tredje föll i vattnet hufvudstupa
Och nära på begrofs i gytjan djupa.
77. När så hon hunnit dem ur sadeln kasta,
Med benen uppåt, hufvudena ned,
Hon red till borgen, der hon skulle rasta
Nu öfver natten; men förr'n in hon skred,
Hon måste svära att till ny kamp hasta
Mot hvem som komme, enligt slottets sed.
Borgherrn, som hennes bragd, så värd att prisa,
Bevittnat, skyndar henne aktning visa.

78. Så ock den dam, som samma afton hade
Just kommit med de tre till detta slott,
Från den okända ön — som jag er sade —
Som budskap sänd till Galliens kejsardrott.
Vid jungfruns helsning hon i dagen lade
Sitt artiga och fina skick; ej blott
Hon reste sig, men ock i handen tog
Sin gäst och vänligt fram till brasan drog.
79. Sin rustning Bradamante af sig tar;
Hon skölden aflagt och lät hjälmen följa,
Då ock en gyllne hufva, som hon bar
För att det långa, rika håret dölja,
Med hjälmen löstes af, att hjessan bar
Nu blef och lockarna kring skuldran bölja,
Förrådande med ens den unga mön,
Så, som i striden vild, till anlet skön.
80. Som skådebanan ljus och härlig lågar,
När upp förhänget gått, af lampors sken,
Med praktpalatser, stoder, stolta bågar,
Guld, målningar, som fylla upp dess scen;
Som solen, när ur skyarna hon tågar,
Sin panna visar strålände och ren:
Så jungfrun, när hon hjälmen af sig tager,
Ifrån ett paradys förhänget drager.

81. Det långa, sköna hår, som munken skar,
Så under tiden växt, se'n detta skedde,
Att hon det i en knut i nacken bar,
Fast ej så rikt som förr det än sig bredde.
På en gång borgherrn öfvertygad var,
Att det var Bradamante som sig tedde;
Ty förr han henne sett. Och ännu mer
Han henne aktning nu och hyllning ger.
82. Med samspråk, sittande vid brasan neder,
Man höfviskt, gladt åt örat näring gaf,
I väntan på den måltid, man bereder,
Att tillfredsställa kroppens andra kraf.
På slottets plägsed jungfrun talet leder
Och frågar om dess ålder, när och af
Hvad orsak den begynt, hvem in den förde;
Och derpå slottsherrn man berättat hörde:
83. »När Pharamund i Gallien konung var,
En tärna sonens, Clodions, kärlek tände;
En mö så huld och skön, att i de dar
Man ingen skönare än henne kände.
Så häftig kärlek han till henne bar,
Att ej sin blick han mer från henne vände,
Än Argus sin från Io vändt; ty han
Af kärlek och svartsjuka lika brann.

84. »Här gömde han sin sköna, ty han fått
Af fadern denna borg, der för det mesta
Han slöt sig inne. Tio kämpar blott
Hans sällskap voro, men af Galliens bästa.
Då kom af händelse till detta slott
Den tappre Tristan, att för natten gästa;
En dam, som från en jätte vild och vred
Han frälsat nyss förut, han förde med.
85. »Re'n solen, när till slottet Tristan lände,
Sevillas strand vändt ryggen; och som här
Ej något hus rundtom, hvart han sig vände,
På två mil fanns, han nattqvarter begär.
Men Clodion, hvilken kärlek lika brände
Och vild svartsjuka, i sitt sinne svär,
Att ingen främling, medan här hans sköna
Befinner sig, skall gästfrihet få röna.
86. »När, efter mycket bedjande, ändå
Ej riddarn kunde sig qvarter betinga,
Så sade han: »Då böner ej förmå
Beveka dig, jag veta skall dig tvingå.»
Och Clodion strax samt alla tio så
Han manar ut till kamp på lans och klinga
Och ropar högt att han bevisa vill,
Att han ohöflig är, och grof dertill.

87. »Han fordrar att, om Clodion och hans skara
Ur sadeln gå och *han* i sin blir kvar,
Han ensam herre skall i slottet vara
Och stänga ut de andra, en och hvar.
Slik skymf ej Clodion lida vill; med fara
För lifvet ut till striden så han drar;
Ty för en kraftig stöt han föll till jorden,
De andra ock; och Tristan stod vid orden.
88. »När in i borgen segrande han drager,
Han finner henne, som är Clodion kär
Och som naturen skapt så skön och fager,
Som eljest njugg på skönhets håfvor är.
Han talar henne till. Men smärtan gnager
Der utanföre älskarn och förtär.
Han dröjer ej att sända bön på bön,
Att riddarn måtte lemna honom mön.
89. »Men Tristan, fast hans känslor ej bli ömma,
Ty blott Isolde han sin kärlek ger
(Se'n denna trolldryck, som han råkat tömma,
Förbjuder att en annan han tillber),
Kan Clodions ogästvänlighet ej glömma,
Då nu en läglighet till hämd sig ter.
»Med fog — han svara lät — jag klandrad blefve,
Om sådan skönhet jag från slottet drefve.

90. »Och likar Clodion ej att ensam sofva
Derute, och om sällskap han begär,
Har jag en mö, rätt hygglig, vill jag lofva,
Om ej så skön precist som denna är.
Med henne kan jag honom väl begåfva,
Må hon gå ut och lyda hans begär.
Men att den skönaste blir qvar helt villigt
Här hos den starkaste, syns rätt och billigt.»
91. »Prins Clodion, utestängd, med dystert öga,
Gick hela natten kring med suck och pust,
Som om för dem, som sofvo i det höga
Palatsets rum, på vakt han gått der just.
Om köld och regn och storm han bryr sig föga,
Han grämes endast af sin dams förlust.
Af ömkan Tristan morgonen derpå
Gaf henne ut, och slut fick sorgen så.
92. »Ty att han sådan, som han henne fann,
Gett henne åter, gaf bevis han klara.
Fast Clodion hvarje skymf förtjent, försann,
Då så ohöfligt nyss han kunnat svara,
Dock Tristan ville nöjas med att han
Fått ensam ute hela natten vara.
Den ursäkt ej han tog för god, att blott
Af kärlek han ett fel, så groft, begått.

93. »Ty kärlek hjertat ädelt gör, han sade,
Och drar ej högsint själ till låghet ner.
Så snart som Tristan bort begett sig, hade
Ej Clodion heller lust att stanna mer;
Han for, men slottets vård på hjertat lade
En riddare, som han sin tillit ger,
Med föreskrift att han, och hyem det fölle .
Se'n till, beständigt denna plägsed hölle:
94. »Den riddarn städs, som största kraft ses ega,
Den dam, som skönast är, skall få kvarter;
Men den besegrade må öfvervåga
Hvar han får hus, der ängen sofplats ger.
Så uppstod detta bruket — kort att säga —
Som än i denna dag ni gälla ser.»
Imellertid, bäst riddarn så för ordet,
Har slottshofmästarn ställt i ordning bordet.
95. I borgens stora sal, den skönsta, som
Man kan i verlden se, han det tillredde.
Nu derifrån vid facklors sken han kom
Och artigt dit de sköna damer ledde.
Förvånad, Bradamante såg sig om,
Liksom den andra, på den prakt sig tedde;
De stolta väggar rundtom prydda ses
Med målningar, de yppersta som ges.

96. Så sköna bilder här man skåda fick,
Att de i sin beundran glömde maten,
Fast kroppen kräfde både mat och drick
Och trött var Bradamante, som kamraten.
Förskärare, som kock, till hjertat gick,
Att rätterna der kallnade på faten.
»Det vore bättre — yttrade sig en —
Att mätta magen först, och ögat se'n.»
97. De satt sig re'n, att bordets rätter njuta,
Då slottsherr'n mindes att ej lofligt var
Att tvenne damer hysa: en besluta
Sig må att gå, den andra stannar kvar.
Den skönsta dröja får, den andra drar
Sig dit, der regnet piskar, vindar tjuta.
Då ej på samma gång de kommit, må
Den ena stanna kvar, den andra gå.
98. Två gubbar, några fruar, som förstå
Sig väl på slikt, han kallar att sig råda;
Och, pröfvande hvem skönast af de två
Här var, man börjar noga dem beskåda.
Till slut af alla blef det afgjort så,
Att Haimons dotter fagrast var af båda
Och att hon priset tog i skönhets glans,
Ej mindre än i striden med sin lans.

99. Till Islands-damen, hvilken, rädd att draga
Det korta strå't, för profvet fruktan bär,
Nu slottsherr'n sade: »Må er ej misshaga,
Att vi oss rätta efter bruket här,
Ni måste annanstäds er boning taga,
Då för oss alla uppenbart det är,
Att denna, fast hon oprydd sig befinner,
I skönhet och gestalt er öfvervinner.»
100. Som när ur fuktig dal man stiga ser
En dimma tät och sig mot himlen höja
Och solens anlet, då det skönast ler,
Insvepa plötsligt i sin dunkla slöja:
Så vid den dom, som jagar henne ner
I regn och köld och vägrar henne dröja,
Förvandlas hon och tycks ej *den* mer vara,
Som satt der nyss så skön med blickar klara.
101. Hon skiftar färg och bleknar, ty det var
Ej angenämt att sådan dom få höra.
Men Bradamante, som ej hjerta har
Att låta dem på porten henne köra,
Nu sade fyndigt: »Mig den sak tycks klar,
Att rättvist döma låter sig ej göra,
Förrän man skälen hört från partens sida,
Hvad den bejaka vill, och hvad bestrida.

102. »Jag denna sak förfäktar: jag må ega
Mer eller mindre skönhet än hon här,
Hit kom jag ej som qvinna, och till våga
Att gå som qvinna är ej mitt begär.
Om jag ej kläder af mig, hvem kan säga,
Att så beskaffad jag som denna är?
Hvad man ej vet, man icke säga må,
Helst om en annan lida kan derpå.
103. »Det finnes flera väl, än jag, som bära
Långt hår, dem qvinnor ej man kalla kan.
Om jag som qvinna kom att hus begära,
Det vet ni, eller såsom man det vann.
Hvi vill ni då mig såsom qvinna ära,
Då jag i allt betett mig såsom man?
Er lag ju sätter lika emot lika:
En dam för dam, men ej för man skall vika.
104. »Antagom ock att, såsom ni tycks finna,
Jag qvinna vore (hvad jag ej medger),
Men att min skönhet icke kunde hinna
Mot dennas upp; månn' därför jag af er
Beröfvas borde, hvad jag lyckats vinna
Med vapnens rätt? Jag dertill skäl ej ser.
Hårt vore att, för det att mindre skön
Jag var, beröfvas tapperhetens lön.

105. »Och vore bruket ock oryggligt här,
Den mindre sköna att på porten drifva,
Så skulle dock jag stanna kvar, jag svär,
Hvad följdén af mitt trots än månde blifva.
Att mellan mig och henne ojemn är
En sådan strid, jag lätt bevis kan gifva:
Hon mycket kan förlora vid en strid
Om skönhet, men ej vinna alls dervid.
106. »Och om förlust och vinst ej väga lika,
Så är obilligt hvarje slags fördrag.
Och därför må hon ej ur huset vika:
Som rätt, som ynnest detta fordrar jag.
Och finner någon denna rättsgrund svag
Och ej sin åsigt kan med min förlika,
Så är jag färdig styrka med min lans,
Att sann min mening är och falsk är hans.»
107. Så Haimons dotter, rörd af ömkan med
Den ädla damen, som man ville jaga
Dit ut, der regnet föll i strömmar ned,
Der hus ej fanns, dit hon kan tillflykt taga,
Mot slottets herre segerrikt nu stred
Med många kloka ord och skäl, ej svaga
(Mest kraftigt var det sista), så att han,
Bevekt till slut, tog hennes mening an.

108. Liksom, då sommarqvalmet hetast är
Och hvarje grässtrå önskar dricka bara,
En blomma, som beröfvats re'n hardt när
Den sista saft, som kan dess lif bevara,
Sig hemtar åter, dränkt af skur, så kär:
Så damen, när hon jungfrun hör försvara
Sin sak och föra den så tappert ut,
Blef åter glad och skön, som nyss förut.
109. Måltiden ändtligt, som så länge stått
Och väntat, nu de sig till godo göra;
Och ingen riddare till detta slott
Nu mera kom att deras målro störa.
Man lät den gladt sig smaka; jungfrun blott,
Som vanligt, sorgsen, syntes knappt den röra;
Den fruktan, den misstanke utan fog,
Som städs hon hyste, all aptit förtog.
110. Måltiden slöts, som kanske än en god
Stund eljest räckt; men ögonfägna'n glömma
Man vill ej heller. Bradamante stod
Nu upp, samt hon, som nyss man velat döma.
En vink då slottsherr'n gaf; och strax en flod
Af ljus sågs öfver hela salen strömma
Och lysa upp den i dess minsta vrår.
I nästa sången mer ni höra får.
-

Trettiondetredje Sången.

1. **T**imagoras, Protogenes, Timanth,
Parrhasios, Polygnot, Apollodor,
Apelles, mer än alla vidtbekant,
Och Zeuxis, jemte fler från Greklands vår,
Af hvilka ryktet — fastän Clotho (sant,
Thy värr!) af deras verk förstört hvart spår —
Så länge menskor läsa än och skrifva,
I verlden städse skall odödligt blifva;
2. Och de, som uppstått i en tid, mer sen,
Mantegna, Lionardo, Gian Bellin',
Två Dossi, mästaren i färg och sten,
Han, Mikael, engeln, med sin herskarmin,
Bastiano, Rafäel, Titian, hvilkas sken
Belyst Cadore, Venedig och Urbin';
Samt fler, i hvilkas verk vi fram se ställas,
Hvad vi blott tro och läsa om från Hellas:

3. *De* målarne från våra dar och de,
Som äras ännu se'n årtusen farit,
De vetat att med penseln återge,
På bräde eller mur, de ting som varit.
Men gamla, nya — att de låtit se
I färg hvad tima *skall*, man ej erfarit.
Och likväl har tilldragelser man sett,
Som blifvit målade förrän de skett.

4. Men ingen, så i forn- som nutids dar,
Berömmе sig att kunna slikt uträtta;
Det trollkonst blott sig förbehållit har,
Som afgrunds andar vet i skräck försätta.
Den sal, hvarom ni hört mig nyss berätta,
Lät Merlin medelst bok, som signad var
Vid sjön Avernus eller Nursias grop,
Uppbygga på en natt af andars hop.

5. *Den* konsten, hvarmed våra fäder gjorde
Förr underverk, har nu förlorad gått.
Men jag är väntad — det jag veta borde —
I salen, som bese man lust har fått.
En vink gaf borgherr'n, som ni minnas torde,
Och facklors mängd i salen tändes brådt,
För hvilkas glans så mörkret flykten tager,
Att ej man bättre sett vid ljusan dager.

6. Nu borgherr'n talade: »Ni veta må,
Att af de slagtningar, som här bli sedde,
Till denna dag tilldragit sig blott få;
De äro målade, förrän de skedde.
Den som dem målat, såg förut dem så.
När våra skaror bli till seger ledde,
När de bli slagne på Italiens fält,
Det kunnen här I se i bild framstält.
7. »De vaxlingsrika strider utan ände,
Till hvilka Galliern öfver Alper drar,
För tusen år se'n siarn Merlin kände,
Och salen här med dem han smyckat har,
Då honom Englands drott till kungen sände,
Som efter Marcomir här spiran bar.
Hvi han blef sänd, och hvi han gjorde detta
Konstverket här, det vill jag nu berätta.
8. »Kung Pharamund, som först gick öfver Rhen
Med Frankers här, att Gallien lydnad lära,
När detta han eröfrat, tänkte se'n
Att låta stolta Wälskland oket bära;
Ty Romarriket såg han vackla re'n
Och luta dag för dag sitt fall mer nära.
Fördenskull ville han förbund ingå
Med Englands Arthur, hvilken lefde då.

9. »Kung Arthur, van att aldrig vika från
Profeten Merlins råd vid företagen
(Om Merlin talar jag, demonens son,
För hvilken framtids bok låg som uppslagen),
Af denne sporde och var äfven mån
För Pharamund att lägga uti dagen
Förderfvet af att i det landet tränga,
Som bergen dela, haf och Alper stänga.
10. »De fleste — så han blef af Merlin lärd —,
Dem Gallien skall som sina kungar vörda,
I Wälskland skola se af pest och svärd
Och hunger sina härar snart förstörda.
Kort fröjd och långa sorger af sin färd
De få, en ringa vinst men oerhörda
Förluster; ty vid Apenniners fot
Det Liljan är förment att fatta rot.
11. »Kung Pharamund fann godt att rådet lyda
Och vände åt ett annat håll sin här.
Och Merlin, som, hvad stundar, visste tyda
Så klart, som hvad som re'n förgånget är,
Lät, som man tror, på kungens böner, pryda
Med trollkonst väggarna i salen här
Och Frankerfolkets framtidsöden, klara
Som om de redan timat, uppenbara;

12. »Att efterträdarne må se, en hvar,
Att ära väntar dem och segerlycka,
Hvar gång de till Italiens försvar
I fält mot rasande barbarer rycka.
Men om dit neder någon hotfullt drar,
Att landet underkufva och förtrycka,
Han vare öfvertygad, att han då
Hinsidan dessa berg sin graf skall få.»
13. Så sagdt, de tvenne damerna han leder
Till första taflan fram, hvarest blir sedd
Kung Sigisbert, med sina krigarleder,
Af kejsar Mauritiï guld förledd.
Se, ifrån dundrarns berg han tågar neder
På Lambro's och Ticino's slätt, beredd
Till kamp emot Eutar, som honom tränger
Tillbaks, hans här på flykten slår och spränger.
14. Se Chlodvig der med hundratusen man
Och flera ned för branta Alper tåga!
Se fursten af Ben'vent der rycka an!
Fast underlägsen, vill en strid han våga.
Se, rymmande sitt läger, ställer han
Sitt folk i bakhåll; till sin skam och plåga
Fransmännen tömma Wälsklands vin förvetet
Och fastna, liksom fisken uppå betet.

15. Se Childibert, hvad folk han sänder neder!
Hvad höfdingar, som till hans fanor stött!
Men mer än Chlodvig ej han får den heder
Att Lombardi't ha kufvat och förödt.
Ty himlens svärd så härjar folkets leder,
Att det på alla vägar ligger strödt,
Af hetta, utsot dödadt och upprifvet;
Knappt en af tio vänder hem med lifvet.
16. Han låter se'n Pipin och Carl dem skåda,
Hur till Italiens jord de draga ner,
Och huru der de hafva framgång båda;
Ty ingen der som fiende sig ter.
Den ene värnar Stefan i hans våda,
Den andre skydd åt Adrian, Leo ger.
Den ene Aistulf slår, den andre fäller
Hans son och påfvens ära återställer.
17. Han visar dem Pipin den yngre se'n,
Som från der Po ses ut i hafvet flöda
Till Palestinska stranden breder re'n
Sin här, en bro med kostnad slår och möda
Vid Malamocco, kämpar till sitt men
Uppå Rialto se'n. Han flyr och döda
Och drunknande i floden lemnar qvar,
Se'n storm och vågsvall bryggan splittrat har.

18. Se Ludvig af Burgund! Han drager ner
Och blir besegrad och tillfångatagen;
Och svära måste han att aldrig mer
Italien bekriga från den dagen.
Märk, eden bryter han; märk, åter ser
Han sig i nätet, andra gången slagen!
Se, ögonen beröfvad, hem igen
Han lik en mullvad förs af sina män.
19. Se Hugo der af Arles! Med bragder rika
Han ur Italien jagar Berengar;
Han två, tre gånger tvingar honom vika,
Fast hjälp från Ungern han och Baiern har.
Dock, tvungen att med fienden förlika
Sig sedan, snart han slutar sina dar;
Och snart hans arfving också går ur lifvet,
Då hela riket Berengar blir gifvet.
20. Se der en annan Carl, som lågan tänder
I Wälskland, manad dit af påfven ned!
I tvenne slagtningar i grafven sänder
Han tvenne kungar, Conradin, Manfred.
Se se'n hans skaror, under hvilkas händer
Det nya riket utsägligt led,
Se dem, i städerna förströdda, falla
Vid vesperklockans toner ömkligt alla.

21. Han visar se'n (dock tycks som många år,
Ja lustrer, då re'n flytt på tidens vingar)
En Gallisk höfding, som från bergen går
Och krig de lysande Visconti bringar.
Med Frankers här till häst och fot han står
För Alessandria och det omringar;
I fästet hertigen har inlagt vakt
Och längre bort en här i bakhåll lagt.
22. Den Franska hären, som ej ser sig för,
Med list så blir i spända nätet dragen,
Med grefve Armagnac, som planlöst för
Den i det lurande förderfvet. Slagen
Den ligger dels på fältet utanför,
Dels förs i staden in, tillfångatagen.
Po's vågor färgas af Tanaro's röda,
Som mindre ej af blod än vatten flöda.
23. En De la Marche, och af den ätt, som skiner
I häfden, Anjou's, visar han dem tre
Och säger: »Bruttier, Daunier, Salentiner
Och Marser dessa ofta ångest ge.
Men trots all hjälp af Franker och Latiner
Sitt välde snart de åter störtadt se:
Hvar gång de komma, ur det sköna land
Dem Alfons jagar, sedan Ferdinand.

24. Se Carl den åttonde, hvarest han drar,
Af Galliens blomma följd, från Alper neder,
Går öfver Liris, utan svärdsslag tar
Se'n riket in, så långt det ut sig breder,
Blott ej det berg, hvarunder Typhon har
Sitt fångsel, fjettrad tungt till alla leder;
Han af Avalo's tappre ättling här,
Af Inigo del Vasto, hindrad är.
25. Slottsherren, som för Bradamante var
Uttydare och tolk utaf allt detta,
När han på Ischia pekat, så nu tar
Till ordet: »Innan vi vår rund fortsätta,
Jag vill förtälja hvad i späda dar
Jag ofta hört min farfars far berätta,
Och hvad han sjelf en gång, som han mig sade,
Utaf sin egen far förnummit hade,
26. »Och denne utaf sin, och åter *han*
Af sin, allt upp till den, som veta fått
Det utaf den, som hört det af den man,
Som utan pensel målat uti blått
Och hvitt och rödt, hvad här ni skåda kan.
När Merlin viste kungen detta slott
På höga klippan, som I kunnen se der,
Han sade, hvad jag vill förtälja eder:

27. »Han sade, att på detta ställe af
Den tappre riddarn, som försvarar denna
Klippfästning modigt, trots det flammehaf,
Som bort till Pharus synes allt förbränna,
Skall födas i de tiderna (han gaf
För honom både år och dag tillkänna)
En riddare, med hvilken ingen man,
Som dittills lefvat har, sig mäta kan.
28. »Så skön ej Nireus var, ej Trojas ris,
Achill, så stark, Ulysses så förvägen,
Så snabb ej Ladas, Nestor ej så vis,
Fast rik på år och visdom enligt sägen;
Så var ej Cæsar, trots fornverldens pris
Till mildhet och frikostighet benägen,
Att deras ära ej får vika ge
För hans, som skall på Ischia dagen se.
29. »Om gamla Creta yfdes af den lycka,
Att det åt Coeli sonson vaggan var,
Om Herkules och Bacchus Thebe smycka,
Om Delos skröt utaf sitt tvillingpar,
Så må ej denna ö sig sämre tycka,
Men lyfta stolt mot skyn sin hjessa klar,
Då lifvet hon åt den markgrefven ger,
Mot hvilken himlens gunst så huldrikt ler.

30. »Och Merlin hördes mången gång förklara,
Att vid *den* tiden just han lifvet ser,
Då Romarriket är som mest i fara,
Att han må åter höja dess banér.
Men som jag vill hans bragder uppenbara
För eder se'n, jag nu ej säger mer.»
Så sagdt, han åter visar för de båda
Den bild, der Carls bedrifter man fick skåda.
31. »Se — sad' han — Ludvig ångrar denna stund,
Då Carl han nödgade till Wälskland draga,
Som dit han kallat endast af den grund,
Att få medtäflarn matta, ej förjaga.
Nu vill han, med Venedig i förbund,
På återtåget Carl tillfångataga.
Men kungen modigt fäller lansen ned
Och väg sig banar genom deras led.
32. »Men annat öde får den här, som han
Till skydd för nya riket lemnat har;
Ty Ferdinand så hårdt den sätter an,
Se'n Mantuas hertig till hans bistånd drar,
Att inom några måna'r ej en man,
Till lands och vatten, fins i lifvet kvar.
Men för en endas skull, som blifvit slagen
Med list, blir honom segerns fröjd betagen.»

33. Och, pekande på Alfons af Pescara
Vid dessa ord, han fortfor: »Segerns krans
I hundra strider fick den der, och klara
Hans bragder stråla som rubinens glans;
Och nu han fångas i den dubbelsnara,
Som af den falske Etiopiern spanns:
Sen honom, bäste riddarn ibland alla
På denna tid, af pilen träffad, falla!»
34. Se'n visar han, hvar tolfte Ludvig, hand
I hand med Wälsker, går från bergen neder,
Upprycker mullbärsträdet i det land,
Visconti egt, och liljan plats bereder.
Se'n skickar han till Garigliano's strand,
För att slå bryggor, sina krigarleder
På väg der Carl gått fram; men brutet, sprängdt
Man sedan ser hans folk, i floden dränkt.
35. »Sen hur i Puglien slagtas värre än
Den Franska här, som sig på flykt begifver.
Gonsalvo Ferdinand, Spanior'n, är den
Som tvenne gånger den i fällan drifver.
Var lyckan vidrig här, hon ler igen
För Ludvig se'n och gynnsam honom blifver
På rika slätten, genomskuren af
Po's våg från Alperna till Adrias haf.»

36. Så sagdt, han drager sig till minnes se'n
Hvad först han bort förtälja för de båda.
Tillbaka vände han sig nu och en,
Som sålt sin herres borg, han lät dem skåda;
Han visar Schweizarn, som var nog gemen
Att den, hvars soldenär han var, förråda:
Två händelser, som gäfvo segrens krans
Åt Ludvig, utan att han fällt en lans.
37. Han visar Cesar Borgia, hur han blifver
Med Ludvigs gunst Italiens tyrann,
Hur hvarje ädling med blodtörstig ifver
Från Rom han jagar, och hvar uppsatt man;
Hur Ludvig *sågen* från Bologna drifver,
Att påfven *ollonen* plantera kan;
Hur Genuesarne, som uppror gjort,
För honom fly och öppna stadens port.
38. »Sen — sade han — af döda hvilken mängd
Betäcker Ghiaradaddas fält, det vida!
För honom är ej någon stadspört stängd,
Och knappt Venedig djerfs hans makt bestrida.
Se hur han vredgad blir och ej kan lida,
Att påfven går utom Romagnas ängd
Att Modena från fursten af Ferrara
Inkräkta och hans land för sitt förklara.

39. »Bologna öfverge han honom tvingar,
Der Bentivoglios slägt sitt intåg gör.
Se, Franska hären Brescia omringar,
Det återtager, plundrar och förstör
Och Felsina tillika bistånd bringar
Och påfvens här förskingrar och förströr;
Och båda härarne se'n efter hand
Sig draga till Chiassi's låga strand.
40. »Här Galliens fanor och der Spaniens svalla
För vinden, och förskräcklig kampen är.
Å båda sidor ser man skaror falla
Af folk, och marken sig i purpur klär.
Af menskoblod re'n fyllas grafvar alla;
Mars tvekar hvem han skall ge seger här.
Men genom Alfons' bragder Franken blifver
Med seger krönt, Spanioren vika gifver;
41. »Och plundradt, sköfladt sig Ravenna ser.
Af harm då påfven biter sina tänder
Ihop och kallar, likt en stormvind, ner
Det Tyska raseri't, som brådt sig vänder
Mot Franska hären, hvilken vika ger,
Och öfver Alperna tillbaks den sänder,
Upprycker gyllne liljan och en gren
Af mullbärsträdets stam planterar se'n.

42. »Se, Franken återvänder, se hur han
Af de trolöse Schweizarne blir slagen,
Till bistånd legda af den unge man,
Hvars far de sålt, förrådd, tillfångatagen!
Se se'n hur denna här, fast den befann
Sig under lyckans hjul den gången dragen,
Med konung ny, som sig i spetsen ställt,
Vill hämnas skymfen på Novaras fält!
43. »Han återvänder, och med bättre lycka.
Se, Frans i spetsen går för sina led!
Han så vet Schweizarne i stoftet trycka,
Att han hardt nära slår i grund dem ned,
Så att ej mer den titeln skall dem smycka,
Som dessa råa bönder skryta med:
För furstekufvare de vilja gälla,
Och namn af kyrkans värn de sig tillvälla.
44. »Se, trots förbundet, Majland med sin skara
Han tager och för Sforza skrifver lag!
Bourbon åt Frans vet staden att försvara
Mot Tyska raseri't med arm ej svag.
Se, medan kungen, som ej anar fara,
Har tanken vänd på andra företag
Och om den grymhet, sig hans folk tillåter,
Okunnig är, förloras staden åter!

45. Se der en annan Frans, till namn ej blott
Farfadern lik, men uti mod tillika!
Han jagar Gallerna, se'n hjelp han fått
Af helga kyrkan, från sitt hemland rika.
Fransmännen komma åter, men så brådt
De nu ej flyga fram, hur än de fika;
Ty Mantuas hertig ställer sig förvägen
I passet vid Ticin och stänger vägen.
46. »Han, Fredrik, vinner evig äras pris.
Ej första fjunet än hans kind betäcker,
Dock värnar han med svärd ej blott, men vis
Omtänksamhet — hvad mer beundran väcker —
Pavia mot de Franska plågoris
Och hafvets lejon i dess planer stäcker.
Se, der I kunnen två markgrefvar skåda,
De våras skräck, Italiens heder båda.
47. »De stamma båda från *en* ätt så god.
Den ene är en son af den Pescara,
Som marken purpurfärgat med sitt blod,
Förrädiskt lockad uti negerns snara.
I sen hur ofta han med klokhet, mod
Förjagat ur Italien Fransmäns skara.
Den andre der, så blid och glad, som är
I Vasto herre, namn af Alfons bär.

48. »Det är den hjelte god, hvarom ni sporde,
Då Ischia jag viste nyss på stund,
Om hvilken Merlin, siaren, kungjorde
Så många stora ting för Pharamund,
Och som ej förr till verlden födas borde,
Än på den tid, då, sköflade i grund,
Italien, kyrkan, riket hjälp behöfva
Som bäst mot de barbarer, som dem röfva.
49. »Sen hur, dit hans kusin Pescara leder,
Af Prospero Colonna stödd, han går.
Bicocca blir en graf för Schweizarns leder,
Men värre dock Fransosen plikta får.
Se, Frankrike å nyo sig bereder
Att bota skadan, hämnas sina sår.
Med *en* här Frans till Lombardi't vill draga
Och *en* han skickar att Neapel taga.
50. »Men hon, som gör med oss, hvad vinden gör
Med stoftet, som, se'n han i hvirflar drifvit
Det upp mot himlen, åter ned det kör
Till jorden, hvarifrån det lyftadt blifvit,
Hon gör att kungen tror, han ega bör
Etthundratusen man; ty akt han gifvit
Blott på hvad han betalat för sin här,
Ej på om ökad, minskad denna är.

51. »För tjänstemännens snålhets skull alltså
Och kungens godtrohet emot dem alla,
Vid fanorna församlas endast få,
När plötsligt rop »till vapen!» man hör skalla;
Ty listige Spanioren passat på
Att under natten in i lägret falla,
Beredd med dessa af Avalo's stam
Att genom himmel, afgrund slå sig fram.
52. »Se, blomman utaf Galliens adelshär,
Af döden skördad, täcker fältet vida.
Se, tappre konungen omringad är
Af lansar och af svärd på hvarje sida.
Se, hästen faller under honom der,
Dock ej han ger sig, hör ej upp att strida,
Fast blott åt *honom* sigtas, stormen går
Mot *honom* löst, och ingen hjälp han får.
53. »Till fots försvarar sig den tappre kungen,
Rundtom bestänkt utaf fiendtligt blod.
Af öfvermakten slutligen betvungen,
Han fångas, förs till Spanien, trots sitt mod.
Se, *han*, utaf Pescaras stamträd sprungen,
Och han, som städse vid hans sida stod,
Del Vasco, prisas främst, därför att slagen
Blef fienden och Frans tillfångatagen.

54. »När ena hären vid Pavia var
Tillintetgjord, den andra, som begifvit
Sig mot Neapel, samma öde har
Som lampan, när det slut på oljan blifvit.
Se, kungen hem från Spanien åter drar,
Se'n sina söner han till gisslan gifvit!
Han mot Italien slungar krigets brand
På nytt, fast krig han har i eget land.
55. »Se, mord och plundring staden Rom försänker
I sorg och ve och till förtviflan för!
Man bränner, sköflar, skändar, allt man kränker,
På heligt, verldsligt man ej skilnad gör.
Helt nära står dock ligans här — hvad tänker
Den på? Den fasan ser och jämren hör.
Der fram den rycka bort, tillbaks den vänder
Och lemnar påfven i hans oväns händer.
56. »En annan här med Lautrec kungen sänder,
Dock ej mot Lombardi't han skickar den,
Men för att frälsa ifrån rövvarhänder
Så kyrkans hufvud som dess lemmar. Men
Han dröjer så, att re'n, när fram han länder,
Han finner helge fadern fri igen.
Den stad belägrar han, som gömmer liket
Utaf sirenen, och förhärjar riket.

57. »Se, kejsarns flotta löper ut förvägen
Att skydda staden, som man så betränger!
Och se hur Doria sperrar henne vägen,
I hafvet henne sänker, bränner, spränger!
Se, lyckan, nyss mot Frankerna benägen,
Nu vexlar om och åter hjulet svänger!
Med febrar, ej med svärd, hon dödar dem;
Ej en af tusen vänder åter hem.»
58. Hvad här förtäljts och mycket annat mer,
Som nu för långt det blefve att berätta,
I sköna färger här rundt om man ser;
Och rymlig nog var salen för allt detta.
De två, tre gånger vända om, och fler,
Och kunna, tycks det, aldrig se sig mätta;
Och flitigt läsa de hvad skrifvet var
Inunder taflorna i guldskrift klar.
59. De sköna damer, jemte dem som hade
Så blick som öra här förnöjt, nu gå
Till hvila, och godnatt dem värden sade,
Som nogsamt vet hur gäster hedras må.
Re'n allt i slottet låg i sömn; då lade
Sig Bradamante äntligen också;
Men hon till höger, venster må sig vrida,
Ej sofva kan hon dock på någon sida.

60. Mot dagningen hon fick en blund omsider
Och tyckte sig sin Rudiger få se,
Som sade: »Hvad är det för sorg du lider?
Kan du väl tro hvad aldrig kunnat ske?
Förr upp för berget flodens bölja skrider,
Än jag en ann', än dig, min tro kan ge.
Ej vore mig, om du ej kär mig var,
Mitt eget hjerta kärt, mitt ögonpar.
61. »Att dopet få och löftet, som jag gifvit,
Inlösa, kom jag hit — så fortfor han —;
Och om jag dröjt, jag uppehållen blifvit
Af andra sår, än kärlek gifva kan.»
Nu flydde drömmen, som en flägt den drifvit
På flykt, och Rudiger med den försvann.
Då brister jungfrun, med förnyad smärta,
I tårar ut och säger i sitt hjerta:
62. »En dröm var blott, hvad säll mig kunde göra,
Men bittra qval kan vakandet blott ge.
En dröm var lyckan, född att strax upphöra,
Men mina qval, en dröm ej äro de.
Hvi kan ej vakna sinnet se och höra,
Hvad jag mig tyckte höra nyss och se?
Hvad sällsamt skick, o ögon, I förråden!
I glädjen slutna, sorgen öppna skåden.

63. »Den ljufva sömnen lofvade mig frid,
Det bittra vakandet mig krig bereder;
Den ljufva sömnen ljög imellertid,
Men bittra vakandet ej vilseleder.
Om sanning bitter är, om lögn är blid,
Att slippa sanning höra, se, jag beder.
Om sömn mig fröjd, om vakan smärta ger,
O sofve jag, att aldrig vakna mer!
64. »Hur sälla, ack, de djur, dem det blef gifvet
Att halfva året sömnens läger trycka!
Att döden lik är sådan sömn och livvet
Ett sådant vakande, jag ej kan tycka;
Helt annorlunda är mitt öde blifvet:
Död är min vaka, sömnen livvets lycka.
Men om en sådan sömn du liknar, må,
O död, du sluta mina ögon då!»
65. Re'n horisontens rand för solens skifva
Begynt att rodna, molnen hade flytt
Från himlafästet och den dag, som grytt,
Ej tycktes lik den förra dagen blifva.
Upp Bradamante steg, att sig begifva
På färden, och sig väpnade på nytt
Och tackade förbindligt slottets värd
För gästfrihet, så artigt der beskärd.

66. Och snart hon fann budbärerskan, som med
Sitt följe utaf tärnor och af svenner
Re'n slottet lemnat och ditåt nu red,
Der länge väntat de tre riddersmänner,
Som qväll'n förut hon utur sadeln ned
Med gyllne lansen kastat, som ni känner,
Och hvilka hela natten utan hägn
Af hus fått lida storm och köld och regn.
67. Lägg härtill, att så de som deras kampar
Med tomma magar här alltjemt fått stå
(Man hackar tänderna, i dyn man stampar);
Men nästan mer (dock *nästan* ut må gå)
Den harm på deras högmöds liktorn trampar,
Att gesandtinnan yppa skall också
För drottningen, att de ur sadeln gingo
För första franska lans de möta fingo.
68. Och färdiga att stupa, eller hämnas
Den snöda skymf, som dem tillfogad var,
Att hos Ullania (ej kom att nämnas —
Jag tror — förut det namn som denna bar)
Den låga tanke icke qvar må lemnas,
Som hon om dem kanhända fattat har,
Till kamp de genast Haimons dotter mana,
Så snart den tappra de på bryggan spana.

69. Att hon en jungfru var, ej tänkte de,
Ty intet sågs hos henne jungfrun röja.
Ej lust hon kände att i strid sig ge,
Ty brådt hon hade och ej ville dröja.
Men så enträgne voro desse tre,
Att hon för skam skull måste dem förnöja;
Hon sänkte lansen, gaf en hvar en stöt,
Till mark dem sträckte, och så striden slöt.
70. Ty, utan att ens se sig om, hon vände
Dem ryggen genast och försvann helt fort.
Men desse, som, att skölden vinna, lände
Till dessa trakter från så fjerran ort,
Helt tysta reste sig, ty hvad som hände,
Med modet äfven slut på språket gjort.
Af häpnad och förvåning slagna, de
Ej hade mod att på Ullania se.
71. Ty många gånger under vägen hade
De skrutit mer än skäligt var: ej fanns
En riddare, en paladin — de sade —,
Den sämste af dem vuxen med sin lans.
Hon, som det högmod, de i dagen lade,
Än mer vill kufva och förmå till sans,
Dem veta lät, att ej af franska adeln
En man, men blott en mö dem bragt ur sadeln.

72. »Hvad? — säger hon, att deras stolthet sänka —
Då här en jungfru kunnat ned er slå,
Hvad bör ni om Rinaldo, Roland tänka,
Som utan grund ej stå i ropet så?
Om Carl åt en af dem vill skölden skänka,
Så frågas, om I kunnen bättre stå
Mot dem, än mot en jungfru, när det gäller?
Jag tror det ej, och I det tron ej heller.
73. »Nu nog med detta är; på er förmåga
Mer tydliga bevis ej tarvas just.
Och den af er, som vill förmätet våga
Ännu en gång i Frankrike en dust,
Han söker att med skada skammen råga,
Som här i går och dag gjort honom pust;
Så framt han ej det vill berömligt kalla,
Att för så tappra hjeltars händer falla.»
74. När nu Ullania för dem gjort klart,
Att det en mö var, som dem nederlade,
Som deras rykte mer än beck gjort svart,
Det rykte, som så härligt strålat hade;
Och då, der *en* förslog, nu uppenbart
Af tio blef bekräftadt hvad hon sade, —
Hardt när, i raseri och smärtfull harm,
De hade stålen vändt mot egen barm.

75. En sådan skymf de ej förmådde lida,
I raseri't de sletto vapnen af;
Ja, sjelfva svärden ryckte de från sida
Och kastade dem ned i slottets graf.
Att dem en jungfru hade bragt så vida
Och fällt till mark, olidlig harm dem gaf;
Och, att försona skuld så stor, de svära
Att på ett år ej några vapen bära;
76. Och att till fots blott färdas under tiden,
Må vägen jemn, må stel och brant han gå;
Och att ej, se'n den tiden är förliden,
Bestiga häst och taga vapen på,
Förr'n andra vapen de, med rätt af striden,
Förvärfvat sig, och hästar äfvenså.
Så vapenlösa och till fots de vandra,
Att böta för sitt fel; till häst de andra.
77. Om qvällen Bradamante når ett slott
På vägen till Paris. Der fick hon höra
Om Carl och om Rinaldo, huru brådt
De lyckats Agramant på flykten köra.
Godt var härberget här och bordet godt,
Men intet kunde henne fägnad göra;
Hon föga åt och föga sof; hon fann
Ej ro, och knappt hon stilla vara kan.

78. Dock ej hos henne vill jag mig förhala.
Jag vänder åter till det riddarpar,
Som sina hästar bundit vid den svala,
Aflägsna källan, som beramadt var.
Den kamp, hvarom jag nu för er vill tala,
Ej tvist om land och rike vållat har,
Men hvem af dem som på Bajard skall rida
Och knäppa Durindana vid sin sida.
79. Trumpeter eller slikt här icke ge
Signal till kamp, fäktmästarn vink ej gifver,
När man skall hugga till, när för sig se,
Dem sporrande till mod och kämpaifver.
På en gång sina svärd nu draga de
Till anfall qvickt och striden liflig blifver.
Re'n höras huggen falla täta, tunga,
Och vreden tänds och deras blickar ljunga.
80. Två andra svärd jag känner ej, hur värda
Att prisas för sin härdning, som förmått
Att tre af dessa vilda hugg uthärda,
Som föllo med en kraft förutan mått;
Men dessa voro så beundransvärda,
Och i så många prof de re'n bestått,
Att, om de flöge klinga emot klinga
I tusen hugg, dock ej de skulle springa.

81. Hit, dit Rinaldo flyttar stegen med
Behändighet och konst, att sig bevara
Mot Durindana, der hon susar ned;
Han vet hur genom jern dess egg plär fara.
Gradass fördubblar huggen, mäkta vred,
Men mest de träffa tomma luften bara;
Och träffa de, så träffa de blott der,
Hvar föga skadlig deras verkan är.
82. Med mer beräkning Franken stålet svänger,
Tungt föll det på den andres armar ner.
I sidan än, och än der pansar't hänger
Med hjelmen samman, hugg på hugg han ger;
Men ej en ring han bryter eller spränger,
Ty lik demant sig denna rustning ter.
Och var den hård, låg grunden deruti
Att den var smidd med hjälp af hexeri.
83. En god stund utan någon rast de båda
I denna tvekamp inbegripna stått;
De ej till höger eller venster skåda,
Men på hvarandras bistra anlet blott.
Då hörs ett larm en annan strid förråda,
Som gjorde slut på deras egen brådt.
Vid bullret vända de sig om, då de
Bajard i nöd och fara stor få se.

84. Bajard i strid de med ett odjur se,
Mer stort än han, en fågel, hvilken räckte
En näbb der ut, som höll väl alnar tre;
Lik var han eljest flädermössens slägte.
En färg, så svart som bläck, hans fjädrar te,
Och klor så långa, hvassa ut han sträckte;
Som eld hans ögon brunno, grymma, leda,
Två segel liknade hans vingar breda.
85. Om det en fågel var, derhän jag ställer;
Hvar slika finnas, aldrig sport jag har.
Jag aldrig sett, ej läst om sådan heller
Hos någon, då Turpin jag undantar.
Jag därför tror (som gissning blott det gäller),
Att detta djur en afgrundsande var,
Af Malegys frammanad under tiden
I slik gestalt, att göra slut på striden.
86. Rinaldo trodde äfven så, och se'n
Med bittra ord han Malegys det sade.
Men denne nekade och, för att ren
Sig två från hvad till last han honom lade,
Han vid det ljus, som ger åt solen sken,
Dyrt svor att ingen skuld häri han hade.
Om fågel eller djefvul, — ned det for
Och grep Bajard med sina hvassa klor.

87. Den starka hästen tygeln sönderslet
Och, vildt förgrymmad, sig mot fågeln vände
Med hof och tand och sparkade och bet;
Men denne plötsligt upp i luften rände,
Kom sedan ned igen med hastighet,
Kringflög Bajard och klon i honom spände.
Bajard, som, sårad, inga vapen har
Till värn och skydd, omsider flykten tar.
88. Han flydde åt en skog, der närbelägen,
Och sökte undflykt der den tätast var.
I luften fågeln följer städs enträgen
Och spanar noga hvart han kosan tar.
Men djupt åt skogen in styr hästen vägen,
Tills i en grotta han sig undsatt har.
När spåret så det mist, det djur med vingar,
Att andra byten jaga, upp det svingar.
89. Rinaldo och Gradass, som oro känna,
När stridens föremål der flyr så brådt,
Nu blifva ense att uppskjuta denna,
Tills från den klo Bajard de frälsa fått,
Som honom tvang att inåt skogen ränna;
Med vilkor, att, hvem först som honom nått,
Han skall till källan honom återföra,
Der sedan slut på striden man vill göra.

90. Så lemna källan de, och i de spår
De skynda fram, som de i gräset finna.
Bajard likväl allt större försprång får;
För tröga ben de ha att honom hinna.
Gradass, hvars häst helt nära bunden står,
Sprang upp på den och sågs i hast försvinna,
Långt bakom lemnande vår paladin,
Missmodig, harmsen mer än någonsin.
91. Rinaldo alla spår förlorar snart
Utaf sin häst, som i så brådstört sken
Blott sökte vägar af oländig art
Bland bäckar, busksnår, klippor, träd och sten,
Att undgå denna klo, som sköt med fart
Ur höjden ned och gjorde honom men.
Rinaldo, efter fruktlöst, långt besvär,
Till källan återgick att vänta der;
92. I fall Gradass der skulle sig infinna
Med hästen, såsom nyss aftaladt var.
Men då han såg här intet var att vinna,
Han sorgsen åter hem till lägret drar. —
Nu till Gradass, som lyckas hästen hinna
Och bättre tur än paladinen har.
Hans klokhet ej, men blott hans lycka gör,
Att han Bajard helt nära gnägga hör.

93. I djupa grottan fann han hästen så,
Der skräcken syntes honom än betvinga,
Att han ej vågade ur gömman gå;
Han därför ej från hedningen skall springa.
Aftalet denne väl sig minner på,
Att han till källan borde hästen bringa;
Men att det hålla nu ej lust han hade,
Och för sig sjelf han så i tysthet sade:
94. »Må hvem som vill med kamp och krig den ega,
Med frid att få den, finner jag mer godt.
Från verdens andra ända hit långväga
Jag kom, och detta för Bajards skull blott.
Och den bedrager sig, det kan jag säga,
Som tror jag lemnar den, då jag den fått.
Och vill Rinaldo honom ha, då må,
Som jag till Gallien, han till Indien gå.
95. »Ej mindre trygg är han i Sericana,
Än jag re'n tvenne gånger varit här.»
Så sägande, på mera jernad bana
Till Arles han drog och fann der Morers här.
Och sedan med Bajard och Durindana
Han steg om bord uppå ett fartyg der.
Men härom annan gång; nu ryggen vänder
Jag åt Gradass, Rinaldo, Galliens stränder.

96. Jag Astolf följa vill, som, van att rida
Det vingedjur, som tygel, sadel bar,
Så hastigt genomflugit rymden vida,
Att örnen, falken har ej flygt så snar.
Se'n han från haf till haf och från en sida
Till annan Gallien genomströfvat har,
Mot vester till det berg han farten vänder,
Som skiljer Frankrikes och Spaniens länder.
97. Navarra, Aragonien på sitt tåg
Besökte han och allas undran tände.
Långt ut till venster Tarragona låg,
Till höger låg Biscaya. Sedan lände
Han till Castilien; Portugal han såg,
Till Cordova, Sevilla farten vände.
Hvarenda stad, så väl vid hafvets strand
Som längre in, han såg i Spaniens land.
98. För honom Cadiz och det mål sig ter,
Som förr Alciden satt för sjömäns skara.
Från Atlas' haf till Nilens stränder ner
Han tänker nu att Afrika befara.
Berömda Balearerna han ser,
Ser Iviza helt när, på färden snara.
Han vände tygeln åt Arzilla se'n
Och öfver Medelhafvet flög i sken.

99. Han ser Marokko, Fez, Oran, Hippona,
 Algier, Buzea, stolta städers rad,
 Som framför andra smyckas utaf krona,
 Af krona utaf guld, ej gräs och blad.
 Biserta, Tunis ser han (tycks ej skona
 Sin häst), Alzerbes ö och Capes' stad;
 Han Tripolis och Berenice såg
 Och Ptolemais, och kom till Nilens våg.
100. Från Atlas' skogsrygg ned till hafvets strand
 Der fanns ej trakt, som han ej såg, rundtom.
 Han öfverför Cyrenes klippeland,
 Carenas bergstrakt lemnande bakom,
 Och öfver öde ökenfält af sand
 Till Nubiens gräns, till Albajada kom.
 Bakom sig Battu's graf han lemnat brådt
 Och Ammons tempel, nu en grushög blott.
101. Till Tremisen nu fågeln honom bringar
 (Muhamedanskt är detta Tremisen).
 Till andra Etiopier hästens vingar
 Hinsidan Nil'n han styr med fart, ej sen.
 Till Nubiens hufvudstad i luften svingar
 Han mellan Dobas och Coalle se'n.
 Här kristna bo, och Saracener der;
 Och städs på gränsen man i vapen är.

102. Senap är Etiopiens kung; med ära
För spiran håller korset han i hand.
Folk, städer riklig skatt till honom bära,
Allt härifrån till röda hafvets strand.
Tillgifven är han Kristi rena lära,
Som honom frälsa kan från afgrund's brand.
I detta land, jag låtit mig berätta,
Med eld man plär det helga dop förrätta.
103. Här steg nu Astolf af och sig beredde
Att kung Senap besöka i hans slott.
Mer prunkande, än fast, den borg sig tedde,
Hvarest sitt hof höll Etiopiens drott.
De kedjor, som på bryggor, portar sedde
Här bli, dörrhakar, låsar, stort och smått,
Kort, allt hvad som hos oss man göra plär
Af jern, det görs af klara guldets här.
104. Allt lyser af den finaste metall,
Högt skattad här, fast han ses öfverflöda.
På pelare af klaraste kristall
Sig borgens vida gallerier stöda.
Rubin, smaragd, safir, topas och all
Sorts ädelsten, blå, hvita, gula, röda,
Med likfördelta afstånd, uti glans
Taklisten smycka med en strålrík krans.

105. På väggar, golf och tak är prakten mängd
Med perlor, ädelsten, hvart man sig vänder.
Här växer balsam; ej i sådan mängd
Den var att skåda i de helga länder.
Vår bisam kommer ifrån denna ängd,
Och härifrån ambran söker andra stränder.
Kort sagdt, från dessa nejder allt man får,
Som städs hos oss så högt i värde står.
106. Egyptens Sultan, sägs det, att sig freda,
Åt denne konung måste ge tribut,
Emedan han förmår att Nilen leda
Åt annat håll, att landet torkar ut,
Och så åt Cairo och dess nejd bereda
Fullkomlig brist och hungersnöd till slut.
Senap utaf sitt folk benämnd han är;
Hos oss han presten Johan kallas plär.
107. Bland alla dem, som man sett här regera,
Så rik som han och mäktig ingen var.
Men trots sin makt, sitt guld och skatter flera,
Han sina ögons bruk förlorat har.
Och detta var ej värst ändå; ty mera
Det honom plågar och all fröjd förtar,
Att, trots sin rikedom, beryktad vida,
En ständig hungers qval han måste lida.

108. Om denne arme drifves af begär
Att läska törsten eller smaka föda,
Så kommer genast afgrunds hämdehär,
Harporna, de skändliga och snöda.
Med näbb och klor de störta kärnen der
Omkull och glupskt af rätterna sig göda;
Och hvad som deras buk ej rum kan ge,
Nedsöladt och osnyggadt lemna de.
109. Orsaken var, att, då ännu han stod
I ålderns vår, så krönt af lyckan blida,
Och, utom i sin rikedom, i mod
Och kraft gick öfver alla andra vida,
Han greps, som Lucifer, af öfvermod
Och tänkte mot sin Skapare att strida;
Han med sin här drog mot det berget opp,
Der från sin källa Nilen tar sitt lopp.
110. På detta höga berg — han hade sport —,
Som ofvan molnen sig mot himlen höjde,
Låg jordens paradys, den sälla ort,
Der Adam förr så kort med Eva dröjde.
Med fotfolk och kameler drog han fort
Och elefanter; stolt han väg sig röjde,
Begärlig att, om folk der bodde, tvinga
Det under sig och det till lydnad bringa.

111. Men Gud bestraffade hans öfverdåd
Och lät bland hären ut sin engel fara,
Som hundratusen slog med död så bråd;
Sjelf blef han dömd i evig natt att vara.
Se'n till hans bord, att hämnas slikt ett dåd,
Från afgrund sändes ut den leda skara,
Som slukar snålt hans mat och förorenar
Och honom sjelf att smaka den förmenar.
112. I djup förtviflan ständigt lefver han,
Emedan en profet han hört förklara,
Att vid sitt bord han aldrig hoppas kan
Från rofferi och stank befriad vara,
Förrän man der får se en riddersman
På vingad häst igenom luften fara.
Och som han slikt omöjligt tror, bedröfvad
Han lefver jemt och hvarje hopp beröfvad.
113. Men nu, då folket, i förvåning bragt,
Högt öfver torn och murar såg på lätta
Vinghästen riddarn susa ned med makt,
Lopp en åstad att kungen det berätta.
Han strax påminde sig hvad siarn sagt
Och, glömmande i glädjen öfver detta
Sin trogna staf, han skyndade emot
Luftriddarn, trefvande med hand och fot.

114. Se'n Astolf nu i vida kretsar hade
Sig sänkt, han steg på slottets borggård ner.
Till honom för'd, sig kungen ödmjukt lade
På knä, med uppsträckt hand, lik en som ber:
»Guds engel, nye frälsare! — han sade —
Är jag ej värd att Gud mig tillgift ger,
Betänk att vår natur är synd bedrifva,
Men er att nåd den ångerfulle gifva.
115. »Djupt kännande min skuld, jag vill ej våga
Den bön, att du mig synens kraft beskär.
Att du det kan, jag sätter ej i fråga:
Du är en salig ande, Gudi kär.
Dig vare nog att blindhet mig skall plåga;
Tillåt ej att mig hungern ock förtär.
Förjaga blott Harpyerna, de snöda,
Att ej de mer beröfva mig min föda.
116. »Inom min borg, att dig min tack förklara,
Ett tempel resas skall af marmor ren;
Af guld der skola tak och portar vara
Och utan, innan stråla ädelsten;
Ditt helga namn det evigt skall bevara,
Ditt under ristas der för framtid sen.»
Så talar blinde kungen och gör bot
Och söker fåfängt kyssa Astolfs fot.

117. »En engel ej, en annan frälserman
 Från himlen ej jag är — nu Astolf säger —
 Jag är en dödlig syndare, försann,
 Som du, ovärdig nåd, om rätt jag väger.
 Dock vill jag dig befria, om jag kan,
 Från dessa monster. Om jag framgång eger,
 Tillskrif ej mig, men Gud allena det,
 Som till ditt bistånd hit mig komma lät.
118. »Gör Gudi löften, Honom de tillhöra;
 Bygg Honom altaren och tempel opp.»
 Nu kungen låter sig till slottet föra
 Med Astolf, följd af sina ädlas tropp.
 Han der befäller tjenarne att göra
 En måltid strax i ordning, i det hopp
 Att denna gången ej, som eljest händer,
 Man maten rövva skall utur hans händer.
119. Och i en präktig sal man så bereder
 Den konungsliga taffeln strax, och der
 Med kung Senap allena Astolf neder
 Sig satte nu. Måltiden in man bär.
 Då hör, hvad gny sig ut i luften breder
 Från fasansfulla vingslag! En här
 Harpyer, skändliga, slå ned kring faten,
 Ditlockade af oset ifrån maten.

120. Sju kommo farande, med anlet trumpna,
Qvinnsanlet lika, vissnade och grå,
Af långsam hunger magra och hopkrumpna,
Som döden rysliga att se uppå;
Med stora, hemska vingar, händer skruppna,
Långfingrade, med krumma klor också,
Tjock buk och stinkande, samt svans, som hängde
Långt ned och ormligt snodde sig och svängde.
121. Knappt hörs i luften gny't, förr'n skaran kom,
For ned på bordet och med hungrig ifver
Slök i sig maten, hvälfde kärlden om;
Orenlighet och träck den från sig gifver,
Och så olidlig stank sig spred rundtom,
Att täppa näsan till nödvändigt blifver.
Af vreden eggad, Astolf svärdet drog
Mot glupska djuren och i högen slog.
122. Han än på hals och än på rygg dem slår
Och hugg på hugg dem ger på bröst och vingar;
Men, som han träffat mot en säck med blår,
Hvart hugg är matt och ingen verkan bringar.
I fred ej fat, ej bägar' vara får,
Och förr ej skaran sig ur salen svingar,
Än med sin snåla glupskhets den berört
Allt som der fanns, och smutsat och förstört.

123. Senap så säkert hade räknat på,
Att Astolf skulle monstren brådt förjaga;
Men nu, då intet hopp tycks återstå,
Han börjar att förtviflad sucka, klaga.
På hornet Astolf kom att tänka då,
Hvaraf han nytta plär i nöden draga;
Det medlet, tänkte han, det bästa är,
För att förjaga denna afgrundshär.
124. Han kungen först och allt hans hoffolk tvang
Att stoppa vax i öronen. Hvert ben
Väl eljest brådtom fått vid hornets klang,
Och de ur staden flytt hvarenda en.
Han tygeln fattade, i sadeln sprang
På hippogryfen och grep hornet se'n
Och gaf åt taffeltäckaren en vink,
Ett annat bord att duka i en blink.
125. Man i ett öppet galleri tillredde
Ett annat bord med andra rätter på.
Harpyerna som vanligt sig betedde;
Strax låter Astolf hornet ljuda då.
Roffoglarne med vax sig ej försedde;
Vid första ljudet, som de höra få,
De ej uthärda, men förskräckta fly
Och ej om mat sig eller annat bry.

126. Nu skyndar Astolf hästen sporren ge,
Som strax tog flygt mot luftens regioner.
Så stad som slott han snart ej mer kan se,
Och, monstren jagande, han hornets toner
Bakom dem skalla lät beständigt. De
Förskrämda flykta mot de heta zoner,
Till dess de nå det höga berget, hvar,
Om någonstäds, sin källa Nilen har.
127. Vid foten just af berget går det här
I jorden djupt en grotta in, som leder
Igenom säker port — så sägnen är —
Den som har lust till afgrund stiga neder.
Hit skyndar nu den rofbegifna här
Och sig en tryggad tillflyktsort bereder;
Ned till Cocytens strand den sig beger,
Och längre, der ej hornet höres mer.
128. Vid mörka afgrundshålan, der en hvar
Går ned, som öfvergifver ljuset klara,
Sitt horn från munnen hertig Astolf tar,
Och hästen drager in de vingar snara.
Men förrän jag dit ned med honom drar,
Jag vill, för att min vana trogen vara,
Se'n pennan rundt kring bladet har fått ila,
Nu sluta sången och en stund mig hvila.

Trettiondefjerde Sängen.

1. **O** I harpyer, glupska, afskyvärda,
Som Guds dom sändt att hvarje bord omge
Uti vårt land, det blinda, syndinsnärda,
Till straff för gamla svåra brott kanske!
Skuldlösa barn och fromma mödrar, tärda
Af hunger, digna ner och nödgas se
Hur dessa monster i ett mål förtära
Hvad ämnadt var att dem för lifvet nära.
2. *Den* tog, försann, ett föga vist beslut,
Som upplät hálorna, de länge stängda,
Ur hvilka stank och roflust foro ut
Italien att förpesta, det beträngda.
Det sköna lifvet då tog hastigt slut
Och lugnet så på flykten drefs, att, mängda
Med krigets fåsor, nöd och all olycka
Det tryckt allt se'n, och länge skola trycka;

3. Tills det en dag de tröga söner får
I håret fatt och skakar med de orden
Ur sömnen opp: »Finns ingen här, som går
Mot Calais, Zetes upp på Wälska jorden?
Som kan från stank och klor befria borden,
Att renlighet der åter oqvald står:
Som desse Phineus förr, och Astolf se'n
Befriat kung Senap från dylikt men?»
4. I fruktansvärda hornet Astolf tutar,
Framför sig jemt de leda monster jagande,
Tills vid ett berg den vilda jagten slutar,
Dit in de fly, ej hornets klang fördragande.
Till grottans öppning Astolf örat lutar
Och hör der rop och tjut och rysligt klagande
Och evigt jammerskri, som luften skär;
Hvaraf han slöt att helvetet var här.
5. Här vill nu Astolf nedgå dristeliga
Och skåda dem, som mistat solens sken,
Till medelpunkten utaf jorden stiga
Och se hvart afgrundssvalg, hvar plågoscen.
»Hvem kan mig skrämma—sad' han—hvem bekriga?
Med hornet hjälper jag mig ju allen.
Jag Pluto, Satan jagar bort på stund
Och hutar från min väg trekäftad hund.»

6. Från vingehästen sprang han nu och drog
Den till ett litet träd, hvarvid han band den;
Steg se'n i hålan ned, men först han tog
Sitt värn för hvarje fall, sitt horn i handen.
Ej långt han gått ännu, då honom slog
I ögon och i näsa, som vid branden
Af beck och svafvel, mörk och vidrig rök;
Men ej han afstår dock från sitt försök.
7. Ju längre in han når likväl, ju mer
Förtätas röken, mörkret, hvilka störa
Hans väg; om längre in han sig beger,
Han qväfs och måste återfärden göra.
Nu någonting, han vet ej hvad, han ser
Upp under hvalfvet af och an sig röra,
Liksom ett lik, af vinden sakta svängdt,
Som flera dar i regn och solsken hängt.
8. Så föga eller intet ljus här tränger
I rökiga och mörka gången ner,
Att hvad det är som der i luften hänger
Han ej urskilja kan, hur skarpt han ser.
För att förvissa sig derom, han svänger
Sitt svärd och ett par hugg deråt han ger.
Då tänkte han: det månd' en ande vara;
Ty honom tycks ett moln han träffat bara.

9. En sorgsen stämman nu han säga hör:
»O, stig dit neder, och ej andra gäck!
För mycken plåga re'n mig röken gör,
Från afgrund stigen upp att allt här fläcka.»
Förvånad, riddaren en lem ej rör;
Till skuggan säger han: »Må himlen stäcka
Så rökens vingar, att de dig ej nå;
Men om ditt öde låt mig kunskap få.
10. »Och vill du att jag bud om dig skall bringa
Till verlden, vill jag gerna dig villfara.»
»Till väna ljuset — höres svaret klinga —
Att återvända, om i ryktet bara,
Så ljuft mig tycks, att längtan måste tvinga
Från mina läppar orden, att dig svara
Och säga dig mitt namn och hvem jag är,
Fast talet gör mig plåga och besvär.»
11. »Jag Lydia är, o herre — for hon fort —;
Af Lydiens konung född, man högt mig prisat.
Mig Herrens straffdom hit till denna ort,
Af evig rök att plågas, har förvisat,
Emedan jag i lifvet orätt gjort
Den trogne älskarn och mig grym bevisat.
Otalig mängd har här sin boning fått,
Som dömts till samma straff för samma brott.

12. »Här längre ned bland mera rök och men
Anaxarete dväljs, den föga blida.
På jorden hennes kropp blef vänd i sten,
Hit själen kom att för sin hårdhet svida,
Emedan hon försmådde kärlek ren
Och kallt såg osäll yngling döden lida.
Här Daphne nu för sent får ångra det,
Att hon så långt Apollo springa lät.
13. »För långt det blefve att beskrifning lemna
På alla qvinnosjälar, hvilka här
Få röna huru otack vet sig hämna;
Ty stort, otäljbart deras antal är.
Än längre blefve det de män att nämna,
Som otacks straff här plågar och förtär,
Som till än värre ort ha dömts hit neder,
Der röken bländar dem och elden sveder.
14. »Som mer lättrogna qvinnorna plä' vara,
Är mera straffvärd den sin tro förgat
Mot dem; hvad Theseus, Jason fått erfara,
Och den som störde kung Latini stat,
Och han, som bragte Thamar i sin snara
Och föll för Absalons, sin broders, hat;
Och tusen andra fler, dem straffet nådde,
Som sina qvinnor, sina män förrådde.

15. »Men för att tala nu om mig — ej flera —
Och om det fel, som hit mig bringat har,
Jag fordom var så skön, men stolt än mera,
Att knappt jag tror min like verlden bar.
Och ej jag säga kan dig, hvilketdera,
Skön eller stolt, i högre grad jag var;
Fastän min stolthet dock sitt upphof fick
Af denna skönhet, som betog hvar blick.
16. »En riddersman, som öfver alla blänkte,
Vid denna tiden uti Thracien fanns.
Af flera vittnen, dem han tillit skänkte,
Han prisas hört min skönhets underglans;
Och därför nu af egen drift han tänkte
Att mig sin kärlek ge, i tro att hans
Berömda tapperhet så värd den gjorde,
Att jag hans hjertas skänk försmå ej borde.
17. »Han kom till Lydien. När han skådat mig,
Så blef än mer af kärlek han betagen.
Han bland min faders hofmän ställde sig
Och steg i rykte städse från den dagen.
För långt det blefve att förtälja dig
Hans bragders mängd, de många hjeltedragen,
Hans stora tjänster, icke nog att prisa,
Blott han mer tacksam herre fått dem visa.

18. »Pamphylien, Carien och Cilicien tog
Med dennes hjälp min fader under tiden;
Ty aldrig ut mot fienden han drog,
Om *han* ej honom rådt att våga striden.
Nu denne trodde sig ha tjenester nog
För lönen gjort, och, se'n man slutat friden,
Som lön för byten af så viktigt slag,
Min hand af kungen han begär en dag.
19. »Han afslag fick af konungen, ty han
Åt furstlig måg vill dottern anbefalla,
Åt denne ej, en simpel riddersman,
Som mer än svärdet ej för sitt kan kalla.
Min far, som blott för vinning lefva kan
Och girighet, som föder laster alla,
För ädelhet och dygd så aktning bär,
Som åsnan lyrans toner akta plär.
20. »Alcest (ty detta namn den riddarn bar,
Jag talar om), när han sig finner så
Tillbakasatt af den, som pligtig var
Att honom löna, afsked tager då
Och hotar konungen, förr'n bort han far,
Att denna vägran han skall ångra få.
Och till Armeniens konung drar han sedan,
Min faders fiende se'n gammalt redan.

21. »Och denne eggade han upp, att han
Beslöt att krig mot Lydiens konung föra.
Han sjelf blef satt att föra hären an,
Ty ryktet om hans bragder nått hvart öra.
Hvad annat som i detta krig han vann,
Det skulle allt Armeniens kung tillhöra;
Och för sig sjelf, när segern vunnen är,
Min skönhet blott som byte han begär.
22. »Allt hvad min far i kriget lida fått
Utaf Alcest, jag ej utsäga kan.
Han fyra härar slog; förr'n året gått,
Min far sig allt sitt land beröfvad fann,
Förutom blott ett starkt befästadt slott
På klippig höjd; här inneslöt sig han
Med sin familj och sina vänner gamla
Och med de skatter, han i hast hann samla.
23. »Belägrad af Alcest i detta slott,
Min far kom snart i så förtviflad fara,
Att han det vilkor skulle ansett godt,
Att mig till maka, ja trälinna bara,
Med halfva riket, honom ge, om blott
För vidare förlust han fri fått vara.
Ty viss han eljest var att allting bli
Beröfvad snart och dö i slafveri.

24. »Min far besluter, innan slikt skall hända,
Att pröfva enda medlet som är qvar,
Och att ur borgen till Alcest mig sända,
Mig, som till allt det onda grunden var.
Så till Alcest, att denna nöd afvända
Och i hans våld mig lemna, hän jag drar,
Och bjuder rikets halfva del tillika,
Och mer, om blott han låter vreden vika.
25. »Alcest, då man min ankomst honom sade,
Kom mot mig blek och darrande. I skick
Han mer af fånge och besegrad hade,
Än utaf segrare. Vid första blick
Jag såg hans kärleks glöd och orden lade
Ej så, som först var ämnadt: då jag fick
En slik anledning, annan plan jag gjorde
Nu upp, som för hans tillstånd passa borde.
26. »Hans kärlek jag fördömer och beklagar
Hans stora grymhet, att han så med krig
Förföljt min far mot billighetens lagar
Och genom våld försökt att vinna mig,
Som i all vänlighet om några dagar
Han kunnat få, om blott han visat sig
Så ädel som från början han sig tedde,
Då han sig kungens, allas gunst beredde.

27. »Och om min far ej genast velat höra
Hans höfviska begäran, — ty hans art
Var något kärft, han lånte ej sitt öra
Åt första ord och böjdes ej så snart, —
Så hade han ej därför bort upphöra
Med trogen tjenst och så ge vreden fart,
Men genom fortsatt trohet hellre hinna
Det mål, som innan kort han kunnat vinna.
28. »Om obeveklig ock min far förblifvit,
Med böner jag på lifvet honom gått,
Tills han åt älskarn mig som maka gifvit.
Ja, om han i sin vägran fast bestått,
Jag skulle lönligt saken så bedrifvit,
Att af Alcest beröm och tack jag fått.
Men då han velat *så* mig eftersträfva,
Jag fast beslutit att min kärlek qväfva.
29. »Och fast jag hade kommit, rörd utaf
Medömkan med min faders läge bara,
För visso dock den fröjd, jag honom gaf
Emot min vilja, lång ej skulle vara;
Ty bädda ville jag min egen graf,
Så snart, ur stånd att mer min dygd bevara,
Jag nödgats, hvad han önskar, honom ge,
Som genom våld allena kunde ske.

30. »Jag sade dessa ord och andra fler',
Då öfver honom jag fått sådan makt;
Och ångerfull jag gjorde honom mer,
Än en botgörare i öknens trakt.
Han föll till mina fötter ödmjukt ner
Och bad att med den dolk, som med han bragt
Och som med våld han ville på mig tvinga,
Till straff jag skulle honom genomstinga.
- 31 »Då sådan nu jag honom fann, beslöt
Jag att min seger till fullbordan drifva.
Jag gaf förhoppning, honom ej försköt:
Han kunde än mig få och lycklig blifva,
Om blott, försonande hvad allt han bröt,
Min far han ville riket återgifva
Och hädanefter söka vinna mig
Med trogen tjenst och kärlek, ej med krig.
32. »Han detta löfte genast gaf och sände
Mig orörd, som jag kommit, till vårt slott
Och tog ej ens en kyss, hur åtrån brände.
Du ser, om oket på hans hals jag fått,
Du ser, om Amor kraftigt bågen spände,
Om här behöfdes några flera skott.
Han genast till Armeniens konung drog,
Som hade rätt till allt hvad in han tog;

33. »Och honom bad bevekligt denna strid
Att ända, åt min far hans rike skänka
Och draga till Armenien hem i frid
Och den, hvars land han härjat, mer ej kränka.
Af vrede glödde kungens kind härvid,
Han sade, att på slikt ej var att tänka:
Krig ville han, så länge som min far
En tumsbredd af sitt land än egde kvar.
34. »Och om Alcest sig låtit på det sista
En kvinna dåra, vore skadan hans.
Men för hans bön han icke ville mista
Hvad under ett års tid med möda vanns.
Alcest ånyo ber och börjar brista
I klagan ut, att han så döf befanns.
Till slut, af vrede tänd, han hotar kungen:
Han höra *skall*, om villig eller tvungen.
35. »Så vreden växer, att den honom bringar
Från onda ord till värre handling. Nog:
Han mot Armeniens konung svärdet svingar
Bland tusen, som till dennes hjälp man drog,
Och trots dem alla honom strax ombringar;
Och samma dag Armeniens här han slog
Med hjälp af soldadt folk från Thraciens ängd
Och från Ciliciens, jemte annan mängd.

36. »Fullföljande sin seger, medel fann
Han, utan kostnad å min faders sida,
Att vinna riket förr'n en månad svann.
Och till ersättning för hvad han fått lida,
Förutom rika byten, dels han vann
Och dels skattskyldigt gjorde hela vida
Armenien, jemte Cappadociens land,
Och drog Hyrkanien kring till hafvets strand.
37. »I stället för triumfen, dödens slag
Vi honom ämnat när han kom tillbaka;
Men starkt hans anhang var, för nederlag
Och skam vi frukta och vår plan försaka.
Jag låtsar honom älska, dag från dag
Ger honom hopp att få mig till sin maka;
Men först mot andra fiender han borde
Sin kraft bevisa — jag det vilkor gjorde.
38. »Och ensam än, och än med ringa tropp
Till vilda företag jag honom sände,
Der tusen ändat snart sitt lefnadslopp;
Men städse han med seger återvände,
Fast med vidunder han tog striden opp,
Med vilda skräckgestalter bälte spände,
Med jättar och med Lestrygoners band,
Som foro fram fiendtligt mot vårt land.

39. »Så stora mödor ej Eurystheus lagt,
Ej Juno, på Alcid i forna tider
I Lerna, Thracien, i Ætolisk trakt,
På Erymant, i Nemea, bland Numider,
Vid Thybris och Iberus, som med makt
Af falska böner (ångern ännu svider)
Jag mordiskt grym min älskare beredt,
Ej nöjd förr'n honom undanröjd jag sett.
40. »Men då för mig ej ville lyckas detta,
En plan jag valde af mer verksam art.
Han drefs att sina vänner oförrätta,
Så att af alla han blef hatad snart.
Han, hvilkens högsta önskan var att rätta
Sig efter mig, var färdig uppenbart
På första vink af mig att armen lyfta,
Likgiltig emot hvem den skulle syfta.
41. »Så snart jag fann att genom medel slika
Jag undanröjt hvar ovän till min far
Och genom honom sjelf Alcest tillika
Besegrat, som en vän ej egde kvar,
Då lät nu mer jag all förställning vika
Och sade honom öppet, att jag bar
Ett dödligt hat till honom oupphörligt
Och ville honom dödad se, om görligt.

42. »Men se'n besinnande, att för hans död
Jag dåligt rykte hade att befara
(Man visste hvad han gjort för mig, och snöd
Och grym jag städse skulle anses vara),
Mig syntes nog, om honom jag förbjöd
Att komma mer för mina ögon bara.
Ej se jag ville honom mer, ej höra,
Ej taga mot ett bud, ett bref ej röra.
43. »Slik hjertlös otack grämde honom så,
Att, öfvervunnen af de qual han lider,
Och se'n han länge slösat böner på
Min hårdhet, han vardt sjuk och dog omsider.
Till straff nu för den synd, jag djerfts begå,
Mitt anlet svärtas här, mitt öga svider
Af gråt; så blir i tider utan tal,
Ty ej förlossning ges från afgrunds qual.»
44. Här Lydia teg; och Astolf sig beger
Framåt, att se om andra fler' här dväljas.
Men tjocka mörkret tätnar mer och mer,
Hvaraf till straff de otacksamma qväljas.
En tvärhand ens han ej framför sig ser,
Han måste vända om, här kan ej väljas;
Ja, vill han ej af röken qväfvas, fort
Han måste skynda sig från denna ort.

45. Och stegens snabba vexling röjde ock
Mer en som löper, än som går. Med ifver
Han upp för branten steg bland klippeblock,
Tills grottans öppning ändtligt synlig blifver;
Och luften, nyss så qväfvande och tjock,
Af ljuset genombryts, som färg den gifver.
Med möda och beklämning ut han kom
Och rök och grotta lemnade bakom.
46. Och för att återvägen må bli stängd
För dessa odjur, glupska utan måtta,
Han samlar sten och grenar uti mängd
Från träden här och gör för denna grotta
En stängselmur, så tät och sammanträngd,
Att knappt der mellan smyga kan en råtta.
Så väl hans arbet' lyckas, att de leda
Harpyer aldrig verlden mer ofreda.
47. Den svarta, beckbemängda rök sig hängde,
Då han i grottan var, ej utanpå
Allen' och allting svärtade, men trängde
Sig innanför hans kläder äfvenså.
Han derfor gick, se'n öppningen han stängde,
Att söka vatten, för att af sig två.
En källa, som ur klippan sprang, han nådde,
Och der från fot till hjessa han sig tvådde.

48. Han se'n besteg sin vinghäst och mot skyn
Sig lyfte för att hinna bergets topp,
Som reste sig så högt, att för hans syn
Den sträckte sig hardtnär till månen opp.
Till himlen upp från jordens låga bryn,
Af lust att se, han styr sitt vingelopp.
Allt högre flög han genom rymden brådt,
Till dess han spetsen utaf berget nått.
49. Guld, diamant, topaser och rubiner,
Safir och krysolith och perlors krans
De blommor likna, dem den sol, som skiner
Häruppe, smyckar med en brokig glans;
Af gräsets grönska — fanns, der nordan hviner,
En slik att se — smaragden öfvervanns;
Och träden bära löf ej mindre gröna,
Af frukter höljda städs och blommor sköna.
50. Bland grenarne der sjunga fåglar, rika
På färger, hvita, röda, gula, blå.
Här silfverbäckar sorla; spegellika,
Mer klara än kristall, här sjöar stå.
En ljuflig vind, som alltid fläktar lika
Och från sin art ej vexlande plär gå,
Gör luften dallrande, att dagen bränner
Ej med sin glöd och hettan man ej känner.

51. Han rövvar skilda dofterna, som sprida
Sig ut från blommor, gräs och frukter här,
Och blandar så en vällukt hop, hvars blida
Och ljufva sötma själ och sinne när.
Ett slott sig reser midt på slätten vida,
Som utaf lågor flamma tycks; så är
Det skimrande af glans och klara strålar,
Långt öfver allt hvad för vår syn sig målar.
52. Fram Astolf rider emot slottet höga
(Fem mil i omkrets breder sig dess prakt);
Sin häst han makligt drifver, och hans öga
Med undran njuter af den sköna trakt.
Af himlen och naturen gynnad föga,
Ja ond och usel, i förnedring bragt
Han anser nu den verld, som vi bebo;
Så ljuf är denna, klar och full af ro.
53. När ljuspalatset han sig närmat har,
Hvem kan hans häpnad och förvåning måla?
En enda ädelsten, mer röd och klar
Än en karbunkel, ser han muren stråla.
O underverk! O konst Dedalisk! Hvar
Såg man hos oss en sådan byggnad pråla?
Ej maken fanns; en hvar må tiga nu,
Som prisar världens underverk, de sju.

54. Ur sälla borgen, som hans undran väckt,
Såg Astolf ut mot sig en gubbe skrida.
Röd var hans mantel, eljest hvit hans drägt;
Som mjölk var den, som purpur manteln vida.
Hvitt var hans hår, hans kind af skägg betäckt,
Som hvitt på bröstet föll i vågor sida.
Så vördnadsvärd hans uppsyn var, som om
En utvald ifrån paradiset kom.
55. Sitt tal med fryntlig panna gubben vände
Till Astolf, som steg af på vördsamt vis:
»Du riddare, som himlens vilja sände
Hitåt till detta jordens paradiset,
Fast ej din resas afsigt rätt du kände,
Fast på din åtrås mål du ej är vis,
Så tro dock ej, att utan högre plan
Från fjerran nord du styrde hit din ban.
56. »Att lära huru kejsarn i hans krig
Du bistå skall och helga tron försvara,
Du kommit har att hemta råd af mig
En väg så lång, fast ingen rådt dig fara.
Dock ej på vishet, mod beropa dig,
Min son, att hit du kom, det ber jag bara;
Ty ej ditt horn, ej vingad häst dig blifvit
Till gagn, om Gud ej denna nåd dig gifvit.

57. »Vi skola tala mer om detta se'n,
Och jag vill säga hur du skall dig skicka.
Men länge nog du bör ha fastat re'n,
Så kom med mig att först dig vederqvicka.»
Den gamle fortfor så med stämman len,
Och Astolf sågs på honom häpen blicka,
Då, hörande hans namn, han upplyst blef,
Att det var han, som evangelium skref:
58. Johannes, den Försonarn var så blid,
Om hvilken bröderna det talet förde,
Att ej han skulle dö på någon tid;
Om hvilken Frälsaren man säga hörde
Till Petrus så: »Hvad kommer det dig vid,
Om, tills jag kom, ej döden honom rörde?»
Fast han ej sade ut: »han dö ej skall»,
Så ses att han det ment i alla fall.
59. Hit togs han upp och här i sällskap kom,
Ty patriarken Henok var här redan,
Elias ock, profeten: desse, som
Ej skådat än sin lefnads sol i nedan.
Evärdlig vår de här, högt ofvanom
Vår kränka pestluft, städse njutit sedan,
Och skola så, tills domsbasunens gny
Förkunnar Kristus uti himlens sky.

60. Med vänlighet de helga män här visa
Åt riddaren en boning an; och nöd
Ej heller led hans häst: att hungern lisa,
Med korn förplägas han till öfverflöd.
Åt Astolf sjelf man Edens frukter bjöd,
Af smak så utsökt och så värd att prisa,
Att han ursäktligt fann det första par,
Om det för sådan frukt ohörsamt var.
61. När riddarn tillfredsställt naturens kraf
(Af hans strapatser kan till dem man sluta),
Så väl med föda som med sömn, ty af
Allsköns bekvämlighet han här fick njuta,
Och när Aurora gubben öfvergaf,
Som trots hans ålder hon ej kan förskjuta,
Så såg han, knappt uppstigen än, der stå
Den lärjunge, som Herren älskat så.
62. Han riddarn tog vid hand och talet vände
Kring många saker, som förtigas må,
Och sade se'n: »O son, från Gallien lände
Du nyss, och vet ej hvad der händt ändå.
Så vet att Roland, han, din tappre frände,
Då han från rätta stråten dristat gå,
Af Gud är straffad, som, då kränkt han är,
Den mest han älskar, mest ock aga plär.

63. »Er Roland, hvilken Gud för stridens bana
Med högsta mod och kraft utrustat har
Och, mot den menckliga naturens vana,
Från födseln gjort för jernet osårbar,
Emedan så han velat honom dana
Till kämpe för den helga trons försvar,
Liksom han Simson mot de Filisteer
Utkorade till skydd för de Hebreer;
64. »Er Roland mot sin Herre sig betett
Högst otacksam för denna nåd, ej ringa;
Ty han det trogna folket öfvergett,
Då han som mest det bort sitt bistånd bringa;
En skändlig kärlek honom så förledt,
Af hednisk mö han lät sig så betvinga,
Att två, tre gånger han i vredesmod
Sin trogne frände efter lifvet stod.
65. »Och derfor Gud till straff har honom slagit
Med galenskap, att han sig naken ter;
Och så förståndet han från honom tagit,
Att ingen, minst sig sjelf, han känner mer.
Så, läsa vi, Nebukadnesar dragit
Sitt straff, af Herrens tuktan slagen ner:
I sju år lät Han honom vansint gå
Och, liksom oxar, äta hö och strå.

66. »Men som långt mindre är gref Rolands brott,
Än det som Babels stolte kung bedrifvit,
Så har Guds vilja trenne måna'r blott
Till sonande af skulden föreskrifvit.
Och att på väg så lång nå detta slott,
Det har blott därför dig förunnadt blifvit,
Att utaf oss du sättet lära må,
Hur Roland sitt förstånd skall återfå.
67. »Sannt är, en annan färd du måste göra
Med mig, och denna bort från jorden bär.
Till månens krets jag måste upp dig föra,
Som af planeterna oss närmast är;
Ty läkemedlet, som vi söka böra,
Att Roland återge förstånd, finns der.
När nästa natt nu månens klot vi skåda
Här öfver oss, så färdas dit vi båda.»
68. Om detta och om andra saker fler'
Hörs gubben dagen ut mångordig vara.
Men när i hafvet solen sjunkit ner
Och högt stod månens silfverklot, det klara,
En vagn drogs fram, på hvilken färden sker,
När man vill himlens vida rymd befara,
Den vagn som på Judeens berg mot skyn
For med Elias bort ur menskors syn.

69. Fyrspannet, rödare än eld, nu förde
Aposteln fram och det för tisteln spände,
Steg se'n med Astolf upp och tygeln rörde
Med vana händer och mot skyn det vände.
I kretsar vagnen upp mot himlen körde
Och inom kort till eldens rike lände;
Men genom gubbens kraft det undret skedde,
Att lågan ej vid genomfarten svedde.
70. De eldens hela krets igenomfara,
Och se'n till månens rike färden bar.
De honom se till största delen vara
Lik glättadt stål, så fläcklös och så klar;
Och lika — eller föga mindre bara —
Till storlek syns han med vårt klot, som har
Sin plats här ytterst samt med hafvet, som
Omsluter det och rundt det famnar om.
71. Af djup förvåning Astolf fattad blifver,
Att, nära sedt, så stort var detta land,
Som bilden af en liten tallrik gifver,
När vi det skåda ifrån jordens rand.
Och skärpa måste han sin blick med ifver,
Om utaf jorden med dess haf ett grand
Han skönja vill; ty, utan ljusets lån,
Ej hennes bild kan skådas långt ifrån.

72. Här uppe floder, sjöar, fält sig bredde,
Men de med våra hade likhet föga;
Och slätter, dalar, höjder, berg sig tedde,
Med sina städer, sina borgar höga,
Och hus, så stora, att, hvart färden ledde,
Ej större förr och se'n mött Astolfs öga.
Och vida skogar täckte mången trakt,
Der nymfer höllo efter djuren jagt.
73. På detta allt ej Astolf akt nu gifver,
Ty icke därför hit han styrt sitt tåg.
Aposteln till en dal sig nu begifver,
Som klämd emellan tvenne berg der låg,
Dit underbarligt allting samladt blifver,
Som *här* förloras genom sorglös håg,
Igenom tiden, slumpen; kort, hvad här
Förloradt går, det blir bevaradt der.
74. Ej riken blott och skatter menar jag,
Med hvilka bort det falska hjulet drager;
Men mycket ock, som är af annat slag,
Som lyckan icke gifver eller tager.
Der månget rykte finns, som dag för dag,
Trädmasken likt, här nere tiden gnager.
Der finnas böner, löften utan ända,
Som upp till Gud vi syndare plä' sända.

75. Der finnas kärleks suckar, kärleks tårar,
Den tid, som gagnlöst man förstör vid spel,
Den långa lätjan utaf dumma dårar,
Fruktlösa planer, hvilka här slå fel.
Fåfänga önsknigar i mängd man spårar,
Af platsen fylla de den största del.
Allt, med ett ord, som du här nere mist,
Det kan du återfå i månen visst.
76. När Astolf fram bland dessa högar skrider,
Han frågor gör om månget föremål.
Han ser en mängd af blåsor, som med strider
Uppfyllda tyckas och med larm och skral,
Och hör att kronorna från gamla tider
Det är, Assyriers, Lydiers pomp och prål,
Och Persers, Grekers; fordom så berömda,
Fast deras namn nu nästan äro glömda.
77. Metkrokar utaf guld och silfver många
Han ser bredvid, och skänker äro de,
Som man, i hopp att nåd och ynnest fånga,
Åt kungar, furstar, gynnare plär ge.
Han snaror ser bland blomsterkransar långa,
Och dessa bilder utaf smickret te.
Gräshoppor, spruckna på ett snöpligt vis,
Betyda verser till de högas pris.

78. Guldkedjor, fjettrar af juveler gälla
För kärlek, som olycklig utgång fått.
Der funnos örnklor, och de föreställa
Den makt, som furstar sina män bestått.
Blåsbälgar, som med fyllda säckar svälla,
Betyda furstars gunst, i ymnigt mått
Åt Ganymeder skänkt, men som sin kos
Likt rök förgår med deras ålders vår.
79. Han ser der slott och städer, fallna ner
I grus, med skatterna som de betäcka;
Traktater — hör han — detta virrvarr ter
Och sammansvärjning, som sig lät upptäcka.
Han ormar der med qvinnoanlet ser,
Verk af falskmyntare och tjufvar fräcka;
En mängd af bräckta flaskor får han se,
Och på eländig hoftjenst tyda de.
80. En mängd af utspild soppa ser han se'n
Och frågar ledaren, hvad det skall vara.
Almosor, svaras, lemnade af en
Att delas ut, se'n han fått hädanfara.
Han till en hög af blommor kom; gemen
Var stanken nu, men förr de doftat rara;
Det var den skänk (men säg det ej för prester),
Som Konstantin förärade Sylvester.

81. Han ser en mängd af limspön, och det är,
O damer, edra fängslande behag.
För långt det blef, om jag beskrefve här
Allt hvad deruppe sågs af skilda slag;
Till slutet kom jag ej på mång' god dag,
Ty allt som finns härnere, finnes der.
Blott dårskap finns der ej i minsta mån;
Den stannar *här*, och kommer ej härfrån.

82. Nu kom han oek till verk och dagar, som
Han sjelf förlorat. Om den honom ledde
Ej hade tolkat hvad som förekom,
Han ej dem känt i den gestalt de tedde.
Se'n såg han det, hvarmed vi så försedde
Oss tro, att Gud vi aldrig be derom:
Förstånd jag menar; hvaraf ensamt mer
Här fanns, än annat allt som man här ser.

83. Det var liksom en vätska, tunn och klar,
Som, illa täppt, fördunstar på minuten.
På mängd af flaskor man den tappat har,
I större, mindre var den innesluten.
Den största ibland alla den dock var,
I hvilken grefvens klokhet blifvit gjuten;
Den från de andra kändes lätt igen.
Rolands förstånd stod skrifvet uppå den.

84. Så hvarje flaska hade namnet på
Den, hvilken sitt förstånd der finna borde
Af sitt en stor del Astolf såg också;
Men hvad som mest dock hans förundran gjorde,
Var att om dem (och de ej voro få),
Som han ej trodde mist ett gran, man sporde
Nu här att de deraf ej hade stort,
Ty mesta delen fanns på denna ort.
85. Af kärek *en* det mist och *en* för ära,
En, som sitt hopp på höga herrar byggt,
En, som plöjt hafven för att vinst uppskåra,
En, i juveler, målningar förryckt,
En, i den visdom, trolldomskonster lära,
En ann' för annat, som han ypperst tyckt.
Förstånd af astrologer, af sofister
Och af poeter här ej heller brister.
86. Sin flaska Astolf tog, ty lof till detta
Han af apocalypsens auktor fick;
Han blott behöfde den till näsan sätta,
Och strax förståndet till sitt ställe gick.
En lång tid sedan — hörs Turpin berätta —
Var Astolfs klokhed i det bästa skick;
Men för ett felsteg se'n, förr'n han det visste,
För andra gången sitt förstånd han miste.

87. Den största flaskan tog han sedan, den,
Som syntes fylld med Rolands klokhet vara;
Och nu hon tycktes honom tyngre, än
Han trodde, då hon stod bland denna skara.
Förr'n ned från denna ljusa sfer igen
Till mera mörka riddarn skulle fara,
Till ett palats aposteln honom för,
Hvarest en flod sågs rinna nedanför.
88. Han hvarje rum i slottet uppfyllt fann
Med lin och silke, bomull, ull, i flockar
Af sköna, fula färger om hvarann.
I första sal'n en fru med gråa lockar
På rullen trådar af allt detta spann;
Som när om sommaren, då skörden lockar,
Bondqvinnan ut de våta trådar drar
Från hylsan, hvari masken spunnen var.
89. När full är rullen, bär en annan qvinna
Den bort och bringar genast fram en ann.
De sköna, fula trådar från hvarann
En tredje skiljer åt. »Hvad spånad spinna
De här? Jag detta ej begripa kan» —
Så Astolf frågar nu. »Jo, här vi finna
De trenne Parcer — gubben ger till svar —
Som spinna så de dödeligas dar.

90. »Så länge som en totte räcker här,
Så länge blott ett menskolif kan räcka.
Natur och Död se hit, att veta när
Det rätta stunden är ett lif att släcka.
En qvinna skiljer trådarne isär,
Och prydnader man väfver af de täcka
För paradiset; af de fula snor
Man hårda band åt de fördömdas chor.»
91. På alla tottar, när de spunnits ner,
Att ämne se'n för annat arbet' vara,
Man namnen tryckta på små plåtar ser,
Af jern och silfver och af guldets klara.
De ligga hopade i högar fler,
Dem brådt en gubbe, som har fötter snara,
Ses bära bort med oförtröttadt nit
Och återvända städs med samma flit.
92. Så flink var gubben och i benen qvick,
Att född han tycktes endast för att springa;
Så fort sitt rockskört fullt med namn han fick,
Han skyndade att dem från stället bringa.
Hvi så han gjorde och hvarthän han gick,
Om detta må den nästa sången klinga,
Om ni, till tecken att den fägnar er,
Ett vänligt öra mig som vanligt ger.
-

Trettiondefemte Sången.

1. **H**vem, herskarinna, far till himlen höga,
Att hemta *mitt* förstånd tillbaka ner?
Ty, se'n mig träffat pilen ur ert öga,
Jag dagligen förlorar mer och mer.
Dock en förlust så stor mig grämer föga,
Om ej den växer, om ej värre sker;
Ty skall jag mer förlora, fruktar jag
Att bli den galne Roland lik en dag.
2. Dock, att få mitt förstånd tillbaka bragt,
Jag tror ej att jag just behöfver fara
Till månen eller paradiset's trakt;
Så högt upp tror jag ej det hemma vara.
Till edra kinder, edra ögon klara,
Till barmens mjella alabasterprakt
Det sig förirrat; der jag med min mund,
Om er det täcks, vill hemta det på stund.

3. Nu Astolf gick igenom salar vida,
Att skåda lif, ej ännu tända, se'n
Han sett kring ödets rulle snabbt sig vrida
De lif, som börjat här på jorden re'n.
Han ser ett garn, som öfverträffar vida
I glans det finsta guld; ej ädelsten
En tusendel så skön man skulle finna,
Om till en tråd man kunde honom spinna.

4. Betagen blef han af det underbara
Och sköna garn, som utan like är;
Och stort begär han kände att erfara,
Åt hvem beskärddt det blifva skall, och när.
Evangelisten skyndar uppenbara,
Att det skall börja tjugo år, förr'n här
På jorden efter Kristi börd det år
Gått in, som *M* och *D* till tecken får.

5. Och som bland garnen här ej något lika
I glans och skönhet var med detta ena,
Så skulle ock det lif, det lyckorika,
Som deraf kom, i verlden stå allena;
Ty alla gåfvor, som natur tillika
Med egen sträfvan, då de sig förena
Med lyckans ynnest, åt en man beskära,
Det ärfver med ofelbar, evig ära.

6. »Der floders konung stolta hornen sträcker
Nu kring en ringa köping — säger han —
(Framför är Po, men mist och dimma täcker
En sumpmark bakom), *der* jag skönja kan
I tidens lopp en stad, som undran väcker,
Den skönsta i Italien, försann,
Af murar stolt och af palats som skina,
Men ock af konstners flor och seder fina.
7. »Så hastig lyftning är ej att tillskrifva
Blott lyckan, ej af slump den blir beskärd;
Af Gud den skänks, att platsen måtte blifva
Den mannen, som han fram skall föda, värd; —
Så grenen, att han härlig frukt må gifva,
Sorgfälligt ympad blir och skött och närd;
Så konstnärn ger det guld en finhet ren,
Der in han fatta vill en ädelsten.
8. »Så ädel, skön omklädnad aldrig bar
En själ på jorden. Sällan steg dit neder
Och sällan stiga skall en själ så klar
Ifrån de nejder, der sig ljuset breder,
Som den en evig vishet ämnat har
Åt Hippolyt af Este, Wälsklands heder.
Ty Hippolyt af Este skall man nämna
Den man, som Gud så härlig skänk vill lemna.

9. »Hvad som, fördelt på många, att dem alla
Ge prydnad, skulle fullt tillräckligt blifva,
Det allt på denne endes lott skall falla,
Om hvilken du mig bedt upplysning gifva.
Han dygder stödja, konster fram skall kalla;
Om alla hans förtjenster här beskrifva
Jag ville, fruktar jag att Roland visst
Fick länge lida på förståndet brist.»
10. Så svar om allt, hvad Astolf veta kräfde,
Aposteln ger; och när de hunnit gå
Igenom alla rummen, der man väfde
Och spann de dödeligas lif, de två
Till floden gingo ned, som dyster häfde
Sin bölja, grumlig utaf sand och grå.
På stranden här de funno gubben, som
Med namnen oupphörligt gick och kom.
11. Vid slutet, om ni mins, af förra sången
Jag honom lemnade, då han försvann,
Till anlet gammal, men så qvick i gången,
Att ej en hjort i loppet honom hann.
Med namn han fyllde manteln, hela fången;
Väl högen minskas, men ej slut tar han;
Och här i floden, kallad Lethe, brukar
Han kasta bördan ned, som svallet slukar.

12. Knappt gubben hunnit, som jag sade er,
Till stranden, förr'n han låter bördan falla
Och namnen, slösande, åt floden ger,
Hvars vågor grumliga och dystra svalla.
En tallös mängd till botten sjunker ner,
Ty utan minsta gagn de äro alla;
Af hundra tusen, hvilka ned sig bädda
I flodens sand, kan knappast ett sig rädda.
13. Längs med och rundt kring denna flod en skara
Af korpar, kajor, gamar flög, tillika
Med andra fåglar, som ej strupen spara,
Men föra väsen med att kraxa, skrika.
Att fånga byte äro alla snara,
Då de se slösas dessa skatter rika;
En brukar näbben och en annan är
Med klon tillreds, men långt ej bördan bär.
14. Ty när de vilja upp i luften fara,
För tung för deras krafter bördan är;
De stolta namn, dem glömskan skulle spara,
I Lethe störta ner och drunkna der.
Två svanar ses bland denna fågelskara,
Så hvita, herre, som den örn ni bär.
De hålla säkert kvar de namn, de fått,
Och skynda gladt sin väg med bytet brådt.

15. Så, mot hvad gubben tänkt i sinnet leda,
Som vill dem ge åt floden, några få
Af namnen dessa ädla fåglar freda;
De andra uti glömskans famn förgå.
Än simma helga svanarne, än breda
Till flygt de sina vingar, tills de nå
Vid flodens strand ett ställe, der de båda
En kulle och på den ett tempel skåda;
16. Ett tempel, helgadt åt odödligheten.
En nympf från kullen går i samma stund
Till stranden neder af den mörka Lethen
Och namnen tar ur dessa svanars mund;
Och se'n hon fäster dem för evigheten
Uppå en bildstod midt i templets rund.
Hon der dem helgar och vet så bevara,
Att de der evigt stråla lika klara.
17. Hvem gubben var och hvarför gagnlöst så
Han floden lät de sköna namn förtära,
Och hemligheten, meningen också
Af fåglarne och templet, som låg nära,
Från hvilket nymfen sågs till floden gå:
Allt detta Astolf ville gerna lära
Att känna, hvarför han den fromme man
Nu derom sporde; och till svar gaf han:

18. »Vet, att ett blad ej rör sig hos er,
Hvaraf ett tecken ej röjs här tillika.
Allt hvad på jorden händer eller sker,
Sker äfven här, fast sättet ej är lika.
Den gamle der, med skäggtill bröstet ner,
Hvars snabba fötter aldrig honom svika,
Förrättar här med ifver, sällan spord,
Det samma just, som Tiden på er jord.
19. »Så snart på rullen tråden spunnen är,
Ett lif på jorden måste slutet hinna.
Der dröjer ryktet kvar och tecknet här;
Odödlighet de skulle båda vinna,
Om *här* ej han, som långa skägget bär,
Och *der* ej tidens makt dem lät försvinna:
Han kastar dem i floden, som du ser,
Hon sänker dem i evig glömska ner.
20. »Och som här gamar, korpar, kajor med
En mängd af andra fåglar, som så skråla,
Sig möda att, förr'n namnen sjunka ned,
Ur vattnet rädda dem som skönast stråla:
Så ha hos eder smickrare för sed,
Spioner, kopplare, snyltgäster snåla,
Som frodas plä' vid hofven, sedda der
Mer nådigt an, än den som dygdig är.

21. »De kallas fina hofmän, för sitt dåd
Att kunna svin och åsnor imitera.
Så snart här afklippts deras herres tråd
Af parcen, nej af kärlek, vin fast mera,
Strax desse då, som gödts utaf hans nåd,
Blott födda för att äta, vegetera,
I munnen bära några dar hans namn,
Att sedan släppa det i glömskans famn.
2. »Men liksom svanarne till templet föra
Med fröjdfull sång de namn, som de ha fått,
Så män, det värda, få af skalder höra
Sitt lof och räddas undan glömskans lott.
O kloke furstar I, som veten göra
Författarne till vänner, Romas drott
Så tagande till mönster, värdt att följa,
I ej behöfven frukta Lethes bölja!
23. »Dock, liksom svanarne, så äro få
De skalder, som förtjena namnet bära;
Dels därför att ej himlen plägar på
Berömda män just öfverflöd beskära,
Dels genom karga furstars skuld också,
Som låta nöden snillena förtära,
Förtrycka dygden, gifva lasten ros
Och jaga ädla konsterna sin kos.

24. »Gud sjelf, för att åt glömskan dessa viga,
Beröfvat dem förstånd och syn också,
Så att de nödga poesi'n att tiga,
Att döden må dem helt och hållet få.
De skulle lefvande ur grafven stiga,
Om än de setts på lastens vägar gå;
Om skalderna de gjort till vänner blott,
En doft, mer ljuf än rökelse, de fått.
25. »Så from ej var Eneas, ej Akill
Så tapper, Hektor djerf, som ryktet lärde;
Mång tusen funnits, om man pröfva vill,
Som öfvergingo dessa uti värde.
Men slott och städer, jemte gods dertill,
Som deras rika ättlingar beskärde,
Ha vållat, att till ärans högsta topp
De lyftes af berömda skalder opp.
26. »Så fromt och mildt Augustus ej förfarit,
Som af Virgilius utbasunadt blef.
Att god hans smak i poesien varit,
Har godtgjort hvar förvisningsdom, han skref.
Om Neros grymhet aldrig man erfarit,
Och han på samma ära nog fått bref
(Fast jord och himmel ock han mot sig retat),
Om han författarne att vinna vetat.

27. »Homer åt Agamemnon seger ger,
Och fegt och trögt han Trojas folk beskrifver;
Penelope sig trogen städse ter,
Trots friarskarans hån och trägna ifver.
Men vill du sanning se, ej mindre, mer,
Motsatsen tänk af hvad berättadt blifver:
Att Grekland tappade och Troja vann
Och att Penelope förgat sin man.
28. »Se åter i hvad dager ryktet ställer
Elisa, som så kysk och blygsam var;
Hon för en slyna städse går och gäller,
Emedan hon ej Maros ynnest har.
Förvånas ej, att slika ord jag fäller,
Att denna sak jag mig så nära tar.
Författarne jag älskar, och med skäl,
På jorden var en sådan jag jemväl.
29. »Och hvad ej tid, ej död kan från mig taga,
Jag framför andra vann på denna ort;
Det Honom, som jag prisat, täckts behaga
Mig ge den sköna lön, som här jag sport.
Dem, som på jorden bo, jag må beklaga,
Der ädelmodet stänger nu sin port,
Den de, med bleka och förtärda drag,
Förgäfves klappa på båd' natt och dag.

30. »Alltså, som sagdt, de lärda äro få,
Och få nu efter diktens lager fika;
Ty der ej skydd, ej näring står att få,
Der rymma menniskor, och djur tillika.»
Den gamles ögon, när han talte så,
Helt plötsligt glänste, tvenne flammor lika.
Men blidt han log igen mot riddarn snart,
Och åter blef hans mörka anlet klart.
31. Men Astolf hos aposteln stanna får
Tills vidare. Jag nu ett hopp vill göra
Från himlen ned till jorden, om det går,
Ty vingarne ej mäkta mer mig föra.
Till mön jag vänder om, hvars ro med svår
Anfäktning grymt svartsjukan kom att störa.
Jag henne lemnade, der qvickt till jord
Hon slog de trenne kungarne från nord.
32. Och till ett slott om qvällen samma dagen
Hon kom — på vägen till Paris det låg.
Der hörde hon, att Agramant var slagen
Och att till Arles han ställt sitt återtåg.
Viss, att med honom Rudiger var dragen,
Hon knappt i öster ljustet tändas såg,
Förr'n åt Provence hon drog, hvarthän (så blifvit
För henne sagdt) sig äfven Carl begifvit.

33. På raka stråten åt Provence hon drar;
Då mötte hon en tärna under vägen,
Som huld till åtbörd, skön till anlet var,
Fast nu förgråten och af sorg förlägen.
Det var den ädla mön, som kärlek bar
Till Brandimart, så trogen och så trägen,
Den hulda, som sin älskling lemnat har
Vid bron hos Rodomont som fånge qvar.
34. Hon sökte nu en riddare att finna,
Som var, likt uttern, van till strids att gå
I vatten som på land och, för att vinna
På hedningen, förstod att kraftigt slå.
När Rudigers bedröfvade väninna
Fann denna, som bedröfvad var också,
Hon henne vänligt helsade och sporde,
Hvad sak det var som henne sorgsen gjorde.
35. På henne jungfrun såg och tänkte: detta
Är visst den riddarn, jag af nöden har.
Se'n börjar hon om bryggan att berätta,
Som Algiers konung stänger för en hvar,
Och att han nära var en gräns att sätta
För hennes älsklings lif; ej att han var
Mer tapper just, men Moren slugt förstod
Att draga fördel utaf bro och flod.

36. »Är du så tapper och till hjälp benägen —
Hon sade — som din uppsyn tyder på,
Så hämnas mig på den, som så förvägen
Min herre tog och mig bedröfvat så;
Om ej, så säg mig, hvart jag skall ta vägen,
Att finna en, som djerfs mot honom gå,
Och som så skickligt vet att vapnen föra,
Att flod och brygga gagn ej Moren göra.
37. »Du gör ej blott, hvad hvarje ädel man
Och riddare i slikt fall höfs. Jag säger,
Att ingen du i verlden bistå kan,
Som är som han så trogen. Jag ej väger
Hans andra dygder, det ej står mig an
Upprepa dem; ty han så många eger,
Att den som icke känner dem, han visst
Kan sägas ha båd' syn och hörsel mist.»
38. Den ädla jungfrun, städs beredd att gå
Till hvarje företag, der hon kan göra
Sig värdig att beröm och ära få,
Beslöt att genast Fleurdelis bönhöra;
Och helst nu, då hon är förtviflad så,
Hon går, om ock det skall till döden föra;
Beröfvad Rudiger (hvad hon för gifvet
Har tagit re'n) den arma hatar lifvet.

39. »Du väna mö, så vidt som jag förmår —
Hjeltinnan svarar — vill jag söka hämna
Din skymf i strid så farlig och så svår,
Af andra skäl, dem jag ej nu vill nämna;
Dock mest därför, att du din vän består
Ett vitsord, som jag tror man få kan lemna:
Att han i kärlek trogen är; försann,
Jag trodde att otrogen var hvar man.»
40. Hon med en suck de sista orden sade,
En suck ur hjertats djup, och ropte se'n:
»Framåt!» Sin väg de snabbt tillryggalade
Och nådde passet andra dagen re'n.
Så snart som väktaren dem varsnat hade,
Att blåsa i sitt horn han ej var sen;
Och Moren genast, enligt vanan, drager
Sin rustning på och plats på bryggan tager.
41. När Bradamante kom till bryggan ned,
Han hotar att hon strax skall dödad blifva,
Så framt ej vapnen och den häst, hon red,
Hon vill som offer här åt grafven gifva.
Den tappra krigerskan med uppsyn vred —
Hon hade nyss hört Fleurdelis beskrifva,
Hur Isabella grymt han dödat har —
Gaf stolte Saracenen detta svar:

42. »Hur kan du, odjur, skuldlöst folk här tvinga
Att böta för hvad ondt du företog?
Ditt eget blod dig höfs till offer bringa;
Du henne dödat, det är kunnigt nog.
Här båta prydnader och vapen inga
Af alla dem, du ned från hästen slog.
Ett mer tacknämligt offer henne lemnas,
Om jag dig dödar, för att henne hämnas.
43. »Och, skänkt af mig, skall offret mer behaga,
Då, liksom hon, jag ock en jungfru är.
För annat ej, än blodig hämd att taga,
Jag kommit hit; blott *det* är mitt begär.
Men förr'n till kamp vi mot hvarandra draga,
Ett vilkor och beting må göras här:
Om jag besegras, må du så förfara
Med mig, som med de andras fångna skara;
44. »Men om *du* faller, som jag hoppas, så
Skall min din häst, liksom din rustning, vara.
Jag dessa blott åt grafven viger då,
Men tager ned dem väggarne förvara;
Och hvarje fånge här skall frihet få.»
»Mig synes billigt — Rodomont hörs svara —
Hvad du begär; men fångarne dig ge,
Det kan jag ej, ty borta äro de.

45. »Jag hem till Afrika dem låtit sända,
Men jag dig lofvar, och jag derpå svär,
Att, om mot all förmodan skulle hända,
Att du i sadeln blir, jag faller här,
Jag deras bojor skall i frihet vända
Inom så kort tid, som nödvändig är
För att ett bud kan hinna dit och föra
Der ut, hvad du, i så fall, ber mig göra.
46. »Men i fall *du* ur sadeln kastad blifver,
Som bättre höfs, som jag förvissad är,
Jag ej din rustning fordrar eller skrifver
Ditt namn bland deras, som besegrats här.
Jag dina sköna ögon segern gifver,
Ditt sköna hår, ditt ljufva anlet, der
Så tjusande behag och kärlek blandas,
Blott du vill älska mig och hat ej andas.
47. »Jag sådan kraft och sådan styrka har,
Att nederlag ej bör med harm dig bränna.»
Den tappra log, men löjjet bittert var
Och vrede, mer än annat, gaf tillkänna.
Hon gaf den stolte Moren intet svar,
Men sporrade sin häst och lät den ränna
Mot bryggan ned; med gyllne lansen se'n
Hon sprängde fram mot trotsig Saracen.

48. Kung Rodomont till kamp nu äfven sprängde;
Han kom som stormen, och med larm så stort
Det brakade i bron, att dånet trängde,
Likt åskan döfvande, till fjerran ort.
Som vanligt verkade den lans, hon svängde;
Ty hedningen, som förr ej sådant sport,
I luften slungad blef, fast stålbelastad,
Och hufvudstupa ned på bryggan kastad.
49. Hon flög förbi, men uti loppet snara
Knappt hästen fick en plats att trampa på;
Det vådligt var och icke utan fara,
Att hon ett bad i' floden kunnat få.
Men Rabikan, som ni hört aflad vara
Af eld och vind, var lätt och smidig så;
Att han sin väg på smala randen fann;
Ja, på en svärdsegg skulle lupit han.
50. Till fallne hedningen på ögonblick
Hon vände om och sade spotska orden:
»Nu ser du, hvem som tappade, som gick
Till marken, brådt ur sadeln kastad vorden.»
Ett ord ej Moren fram för häpnad fick,
Att af en jungfru han var sträckt till jorden;
Han hvarken kunde eller ville svara,
Han af förvåning tycktes från sig vara.

51. Bedröfvad, tyst han upp från marken klifver,
Och sedan fem, sex steg han hade gått,
Han skölden, hjelmen, alla vapnen rifver
Utaf och slungar dem mot klippan brådt.
Till fots, allena, han sig bort begifver;
Dock först en väpnare befallning fått,
Att gå till Libyen och i frihet der
Hans fångar sätta, som aftaladt är.
52. Han gick sin väg och hördes mer ej af;
En grotta var hans boning se'n, man sade.
Men Bradamante vid den höga graf
Den rustning hängde, som han af sig lade,
Och nedtog alla, hvilkas påskrift gaf
Till känna, att de fordom burits hade
Af riddare, som hört till kejsarns skara;
De andra tog hon ej, men lät dem vara.
53. Förutom Brandimarts, bland andra många,
Oliviers, Sansonets igen hon känt;
De riddarn af Aglant i dagar långa
Re'n hade sökt och hit sin kosa vändt.
Här togos de af Rodomont till fånga,
Som dagen förut hade bort dem sändt.
Nu dessas vapen från den höga sten
Hon tog och bragte dem i tornet se'n.

54. De andra alla lät hon hänga qvar,
Som ifrån hedningar här tagna blifvit.
Bland vapnen ock den konungs rustning var,
Som Frontalatt så fruktlös möda gifvit;
Jag menar den Cirkassiens konung bar,
Som, se'n kring berg och fält han länge drifvit,
Här lemna fick sin andra häst också
Samt vapenlös och ledig sedan gå.
55. Från denna bro, så vådlig, full af fara,
Till fots och vapenlös sin väg han drog,
Likt andra, dem kung Rodomont fann vara
Utaf sin tro och därför fast ej tog.
Men vända om till lägret och sin skara,
Dertill han hade icke panna nog;
Ty efter allt hans skryt, det nogsammt kända,
Det varit nesligt, så att återvända.
56. På nytt begäret nu sig känna låter,
Att söka den hans själ i bojor lagt.
Han till sin lycka sporde (ni förlåter
Att jag ej vet hvem honom detta sagt),
Att till sitt land hon tagit kosan åter;
Och därför, sporrad utaf kärleks makt,
Han följer henne, som hans hjerta tänder. ---
Men jag till Haimons dotter återvänder.

57. Se'n i ett annat bref hon gett till känna,
Att vägen genom passet fri hon gjort,
Nu Fleurdelis, som kände sorgen spanna
Sin klo i hjertat och som gret allt fort,
Med vänlighet hon frågade, hvart denna
Nu ville blifva förd från denna ort.
»Min önskan vore — så till svar hon säger —
Till Arles att gå, till Saraceners läger.
58. »Jag hoppas der ett skepp och sällskap finna,
För att till andra stranden kunna nå.
Jag ro ej ger mig, förr'n jag lyckas hinna
Min herre och min man, hur det må gå.
Jag allt försöka vill, att frihet vinna
Åt honom åter; skulle falskt också
Det löfte vara, Rodomont dig gjorde,
Jag andra sätt och medel finna torde.»
59. »Jag gerna — Bradamante säger då —
Ett stycke vill ledsaga dig på vägen,
Tills murarne af Arles vi skåda få;
Dock skall du der, om du mig är benägen,
Uppsöka Rudiger, beryktad så
Kring alla land som tapper, oförvägen;
Gif honom denna häst, från hvilken jag
Den stolte Saracenen fällt i dag.

60. »Och säg åt honom dessa orden bara:
En riddare, som klart bevisa kan
Och för all världen tydligt uppenbara,
Att du betett dig som menedig man,
Dig sänder, att du förr må färdig vara,
Som gåfva denna hästen: din är han.
Du skall dig rusta, säger han, och göra
Dig redo, för att strid med honom föra.
61. »Säg detta blott; och vill han veta se'n
Hvem som dig sändt, så säg du vet ej detta.»
Den andra svarade med stämman len:
»Jag färdig är för dig (och det med rätta)
Att offra lifvet och ej ord allen',
Som ditt på spel för mig du velat sätta.»
Den tappra tackade med vänlig min
Och se'n vid tygeln henne gaf Frontin.
62. Längs floden nu de sköna jungfrur båda
Raskt trafva framåt uti vägens sand
I långa marscher, tills de Arles få skåda
Och höra hafvet brusa mot sin strand.
Men Bradamante hejdar ridten bråda
Vid första bommen, vid förstadens rand;
Hon Fleurdelis vill lemna tid att föra
Till riddarn hästen, som hon lofvat göra.

63. Fort öfver bryggan, genom porten tränger
Nu Fleurdelis i staden in, förser
Sig med en ledare och genast spränger
Till riddarns boning; der hon stiger ner
Af hästen, och det bud, som henne hänger
På läppen, för hon fram och hästen ger.
Se'n går hon, utan att på svaret bida,
För att sitt eget värf med hast bestrida.
64. Förvånad stod der Rudiger och kände
Sig helt förbryllad; hur han grubbla må,
Han ej utgissa kan, hvem honom sände
På en gång hån och artigheter så.
Som trolös manad ut! Att detta hände,
Att denne, att der någon kunnat gå
Så långt, han ej begriper; sist af alla
På Bradamante kunde tanken falla.
65. Att Rodomont det var, det håller han
För troligast: hvem kan det eljest vara?
Men ej han fatta och begripa kan,
Hvad skäl som honom bragt att så förfara.
I tvist han ligger ej med någon man,
Så vidt han vet, mer än med denne bara.
Men under tiden jungfrun från Dordona
Högt yrkar kamp och låter hornet dåna.

66. Till Agramant, Marsil man bud nu bar
Om riddarn, som på striden syntes bida;
Och Serpentin, som just tillstädes var,
Utbad sig tillstånd att med honom strida:
»Den djerfve — sad' han — jag till fånga tar.»
Re'n folket samlar sig på muren vida;
Ej gammal, ung der finns, som ej vill se,
Hvem af de två som skall sig tapprast te.
67. I rustning skön och präktig öfverdrägt
Re'n Serpentin till anfall lansen svingar.
Vid första mötet han till mark blef sträckt,
Och hästen flydde, som om han haft vingar.
Fort ilar jungfrun efter som en flägt,
Vid tygeln fattar den, tillbaks den bringar
Och säger så: »Sitt upp, din herre bed,
Att han en bättre kämpe sänder ned.»
68. Kung Agramant, som med en talrik skara
Från muren åsåg striden nedanför,
Förvånas att se främlingen förfara
Så ädelt mot den fallne. »Fången gör
Han honom ej, fast lätt det kunnat vara» —
Han säger, så att folket rundt det hör.
Nu Serpentin, som hon befalde, kom
En bättre riddare att bedja om.

69. Grandon ifrån Volterna, hvilken är
Den stoltaste bland Spaniens riddarleder,
Den andra kampen, vredgad, nu begär
Och ilar hotande till stället neder.
»Din höflighet skall ej dig gagna här —
Han säger — ty, om jag ditt fall bereder,
Jag till min herre dig som fånge för;
Men, om jag lyckas som jag plär, du dör.»
70. Den tappra svarade: »Din grofhet denna
Min höflighet ej minska kan; jag som
Det bästa råder dig, förr'n benen bränna
Mot hårda marken här, att vända om;
Vänd vackert om och gif din kung till känna,
Att ej för sådana, som du, jag kom,
Men att jag kom en krigare att finna,
Som det var mödan värdt att öfvervinna.»
71. De bitande och skarpa orden tände
En häftig eld i Saracenens blod;
Ett ord till svar ej fram han fick, men vände
Sin häst till anfall uti vredesmod.
Hon svängde ock och mot den stolte rände
Med Rabikan och gyllne lansen god.
Knappt denne skölden träffat, förr'n, med benen
I vädret, flög ur sadeln Saracenen.

72. Hon grep hans häst och, kommen riddarn nära,
Hon säger stolt: »Jag sade det ju dig:
Det bättre varit dig mitt bud att bära,
Än brinna så af lust till kamp och krig.
Din konung bed, att mig ej mer besvära,
Men sända hit en man, som liknar mig;
Er andra har jag ingen lust att möta,
Ty föga I förstån att vapnen sköta.»
73. På muren vet man ej, hvem riddarn der
Kan vara, som tycks öfver alla lysa.
De tappreste man nämner bland den här,
Som ofta kom dem att i hettan frysa.
På Brandimart man gissar; att det är
Rinaldo, denna tro de fleste hysa.
Ja, mången skulle trott det Roland var;
Men dennes olycksöde sport man har.
74. Lanfusas son om tredje striden beder:
»Ej att jag hoppas att jag segra skall —
Han säger —, men om äfven jag fällt neder,
Ursäktas lättare de andras fall.»
Och genast allt i ordning han bereder,
Som nödigt är för strid; och ur sitt stall
Bland hundra hästar ut han väljer en,
Vid loppet van och känd för snabba ben.

75. Att jungfrun möta, lansen an han lade,
 Men först de helsade hvarann. »Om här
 Det lofligt är att spörja — jungfrun sade —
 Så var så artig, säg mig, hvem ni är.»
 När Ferragù på frågan svarat hade —
 Ty sällan han sitt namn fördölja plär —
 Hon lade till: »Jag vill er ej försmå,
 Men hellre jag en annan sett ändå.»
76. »Hvem?» — sporde Ferragù. Hon hördes svara:
 »Jo, Rudiger.» Knappt ordet fram hon får,
 Förr'n i det samma sågs en sky der fara,
 En sky af rosor öfver kindens vår.
 Hon lade sedan till: »Hans rykte klara
 Har gjort att efter denna kamp jag trår.
 Ej annat önskar jag och bryr mig om,
 Än pröfva få hans kraft; jag därför kom.»
77. Okonstladt dessa ord hon talat hade,
 Misstydda kanske af dem henne höra.
 »Först låt oss pröfva — Ferragù nu sade —
 Hvem af oss bäst förstår att lansen föra.
 Om, liksom många re'n du nederlade,
 Du faller mig, må, att mitt fel godtgöra,
 Den ädle riddarn sig infinna här,
 Den du att möta har så stort begär.»

78. Visiret jungfrun lyft och röjt behagen
Vid detta samtal, så att Ferragù
Kom att få se de sköna anletsdragen
Och halft besegrad re'n sig kände nu;
Och tyst han sade inom sig, betagen;
»Det är en paradisets engel ju;
Och förr'n han ens berört mig med sin lans,
Han fällt mig re'n med sina ögons glans.»
79. De togo fält; och, som de andra tvenne,
Så äfven Ferragù ur sadeln far.
Hon hästen artigt höll också åt denne
Och sade: »Återvänd, håll ord, var snar!»
Helt skamflat Ferragù red bort från henne
Och fann snart Rudiger, som nära var
Kung Agramant, och honom kunnigt gjorde,
Att riddarn han på fältet möta borde.
80. Och Rudiger, okunnig än hvem så
Till kamp förmätet dristat honom kalla,
Blef glad, i visshet om att seger få,
Och skyndade sin rustning frambefalla.
Och *det* hans mod ej kunde nederslå,
Att han de andra sett så plötsligt falla.
Hur han sig väpnade, red ut, hvad som
Se'n följde — mer i nästa sång derom.
-

Anmärkningar.

Tjugufemte Sången.

St. 4.

Rodomonts och Mandricards hist. forts. Sång. 26, St. 68.

St. 11.

Vid andra borgen — Pinabels slott. Se Sång. 22, St. 86.

St. 14.

— *den store djefvulen* — en kanon, tillhörig hertig Alfons I af Ferrara, som för sin storlek och fruktansvärda verkningar erhöll detta namn.

St. 15.

Af Falerina smiddes denna klinga. — Falerina, drottning af Or-gagna och en mäktig fé, hade förfärdigat ett magiskt svärd, för att dermed döda Roland. Men denne bemäktigade sig svärdet och förstörde dermed hennes trädgård. Se *Orl. Inamor.* B. 2, Sång. 3, 4.

St. 24.

Men när en dag i hufvudet ett sår

Hon fått — Se anmärkningen till Sång. 4, St. 41.

St. 32.

Hippolyta — en tapper amazon, som bekämpade Herkules och Theseus, med hvilken senare hon sedermera förmälde sig. Se anm. till Sång. 20, St. 1.

St. 36, 37.

Semiramis, drottning af Assyrien, blef upptänd af kärlek till sin son Ninyas; *Myrrha* till sin fader, Assyriske konungen Cinyras. *Pasiphaë*, gemål till konung Minos af Kreta, förälskade sig i en tjur och uppnådde sitt mål förmedelst en af Dedalus förfärdigad ko af trä.

St. 72.

Oäkta son af Buovo denne var — Bernhard, stamfader för huset Clermont, efterlemnade flera söner. Af dessa voro de äldsta Haimon af Dordogne, Buovo af Aigremont och Gerhard af Roussilon. Richardett var son af Haimon; Malegys och Vivian äkta söner af Buovo; Aldigier hans oäkta son; de trenne sistnämnde och Richardett voro sålunda kusiner Rolands fader, Milon af Anglant, var äfvenledes en sou af Bernhard af Clermont. Den noggrannaste upplysning om härstamningen af detta hus och dess släktskap med Frankrikes konungahus lemnar den gamla romanen: *I Reali di Francia*.

St. 74.

Bertolag härstammade från huset Mainz. Öfver fiendskapen mellan denna släkt och huset Clermont se anm. till Sång. 2, St. 67.
Lanfusa — moder till Ferragù.

Tjugusjette Sången.

St. 30.

Och detta en af Merlins brunnar var — Angående Merlin se anm. till Sång. 3, St. 10.

St. 31.

Ett gräsligt odjur såg man här — Kommentatorerna af Ariosto äro ej ense om med detta allegoriska djur skall menas Girigheten eller Vidskepelsen; sannolikt den förra.

St. 34.

De här omnämnde fyra hjeltarne äro kejsar Maximilian I, kejsar Carl V, konung Frans I af Frankrike och k. Henrik VIII af England.

St. 36.

Den tionde — Påfven Leo X.

St. 41.

Ja Python sjelf — En stor orm, som huserade i trakten af Delphi och nedgjordes af Apollo.

St. 44.

Han öfver Alperna och nederslår

Den här — Schweizarne, som vid öfvergången af Alperna satte sig till motvärn.

Som raserit, från betesmarker gröna — Schweizarne idkade då till största delen boskapsskötsel.

St. 45.

Och krossar Schweizarn, slår hans makt så neder — i den berömda slagtingen vid Marignano (1515), som för Frans I öppnade vägen till Mailand.

Den stolta fästning blir af honom tagen — Milanos kastell, som ansågs för ointagligt.

St. 47.

— — *den klokhet djerfva,*

Som Trasimenus såg och Trebias ström — Hannibal, som slog Romarne vid sjön Trasimenus och floden Trebia.

Han skall ock Alexanders lycka ärfva — Det tyckes sällsamt att tillskrifva Frans I lycka, då han, som bekant, misslyckades i sina flesta företag. Men Ariosto diktade dessa stanser i början af konungens regering, då lyckan var honom i lika hög grad gynnsam, som hon sedan blef motsatsen.

St. 48.

Sitt namn en Bernhard bland de främste hade — Kardinal Bernardo Divizio från Bibiena, en af de lärdate män på sin tid, var författare af lustspelet *Calandria*, hvilket de fleste anse för den första verkliga uppförda Italienska komedi. Fernow tillskrifver dock Ariostos *Cassaria* denna ära.

St. 52.

Två, som i skölden ha det berg — Med detta berg menas ön *Ischia*, fordome tillhörig markiserna af Avalo.

Typhoeus — se anm. till Sång. 16, St. 23. Giganternas fötter löpte ut i form af ormar.

St. 53.

Men Ferdinand Gonsalvo — Denne berömde fältherre förvärfvade sig, under Ferdinand den Katolskes regering, genom talrika krigsbragder (hufvudsakligen genom eröfringen af Granada och Neapel) tillnamnet *el gran capitano*.

St. 60.

Förtvifladt fäktande med larm och dån

Emot en riddare — mot Mandricard. Se Sång. 24, St. 97 ff.

St. 81.

Penthesilea på Trojanska fälten — Penthesilea, Amazonernas drottning, bistod Trojanerna mot Grekerna och kämpade med Akilles.

St. 99.

En vit örn uti blått fält skölden tedde,

Som fordome Trojas sköna vapen var, — Trojas konungahus förde (enligt Bojardo, *Orl. Inamor.* B. 3, S. 2) i sitt vapen den hvita örn

som bar den Trojanske prinsen Ganymedes till himlen. Först vid Hektors olyckliga död blef den hvita örnen förvandlad i en svart. Rudiger förde detta vapen på grund af sin härstamning från Priami hus (jempf. anm. till Sång. 2, St. 32); Mandricard hade, såsom ofvan är nämndt, fått Hektors egen sköld i sina händer. (Se Bojardo, B. 3, S. 2.)

St. 101.

Re'n förr en gång de varit hardt deran

Att slåss, de tappra två, för denne bara. — Gradass skilde då de båda kämparne åt, i det han började en strid med Mandricard af annan grund. Se Bojardo, B. 3, S. 6.

St. 121.

Den hjälm, som Babels konung låtit göra — Nimrod, Rodomonts anherre, som (enligt den romantiska legenden) byggde Babels torn, för att bekriга himlen.

Tjugusjunde Sången.

St. 4.

Demonen, jagad ifrån himlens port, — den som for in i Doralises häst.

St. 9.

En gammal svekfull trollkarl — Se Sång. 2, St. 15.

St. 12.

Rinaldos hist. forts. Sång. 30, St. 90.

St. 32.

Och Icars vingar önskade sig många — Icarus, Dedali son, flydde från Kreta med sin fader medelst af denne förfärdigade vingar. Men emedan han för mycket närmade sig solen, smälte vaxet på hans vingor och han störtade i hafvet.

St. 47.

Ett dylikt Parmesanen skåda får

Vid vägen, när hans färd åt Borgo går. — Borgo, en liten köping i närheten af Parma

St. 52.

Så på Thermodons strand i forna dar

Hippolyta sig tedde med sin skara — Vid denna flod (nu Terma) i riket Pontus bodde Amazonerna, bland hvilka Hippolyta utmärkte sig genom mod och tapperhet.

St. 55.

Gradass, Sericanernas konung, seglade med en oerhörd härmakt till Europa, endast i den afsigten att eröfra Rolands svärd Durindana och Rinaldos häst Bajard. Sedan han landat i Spanien och betvungit Marsil, drog han i förening med denne till Frankrike, belägrade Paris och tog kejsar Carl till fånga. Men han blef i tvekamp besegrad af Astolf och nödgad att med oförrättadt ärende lemna Frankrike. Se Bojardo, B. 1, S. 4—7.

St. 72.

Brunell med list den vid Albracca tog — Hur Brunell förstod att stjäla Angelikas ring, Sakripants häst, Marfisas svärd samt Rolands svärd och horn, förtäljer Bojardo, B. 2, S. 5 och 11.

St. 84.

Händelsen förtäljer Bojardo, B. 2, S. 5.

St. 85.

Öfver rofvet af Marfisas svärd se anm. till Sång. 18, St. 108.

St. 87.

Tingitanas stat — det nuvarande Tanger.

St. 95.

Se'n ringen ifrån honom tagen var — Se Sång. 4, St. 14.

St. 116.

Sakripants hist. forts. Sång. 35, St. 54.

St. 137.

Och Johan Frans Valerio hette han — Denne Valerio var en vän till skalden och stor qvinnohatare. Som sådan betecknas han Sång. 46, St. 16.

Tjuguåttonde Sången.

St. 4.

Astolf, som Longobarders krona bar — Det historiska namnet på den här betecknade Longobarderkonungen är Agilulf. För öfrigt är denna berättelse känd genom Lafontaines bearbetning och genom den efter denna bildade fransyska operan *Joconde*.

St. 9.

För honom långt som att till Tanais fara — Tanais, floden Don i Ryssland.

St. 24.

— och på Hornsborg han varit har — Originallet har *Corneto*, en liten ort nära Rom. För att ej ordspelet må gå förloradt, har det blifvit återgifvet med Hornsborg.

St. 40.

Vid Agnus Dei han låter kungen svära. — Agnus Dei, egentligen ett af påfven helgadt stycke vax eller en sedel, hvarpå Guds Lam är afbildadt. Här menar skalden utan tvifvel hostian, såsom synes af St. 44.

St. 54.

Syphax' rike — Syphax, konung i Numidien, lefde på Scipios tid.

Xattiva — en stad i Spanien nära Valencia.

Tjugunionde Sången.

St. 19.

Som honom gör lik Cynus och Achill. — Cynus, son af Neptun, samt Achilles, son af Peleus och Thetis, voro båda osårbara.

St. 28.

Än den, hvars död Tarquin i landsflykt sände. — Lucretia, som genom sin död föranledde Tarquini fördrifvande från Rom.

Ja, vid den okränkbara våg jag svär — Styx; en ed, som för de gamle gudarne var orygglig.

St. 29.

Detta, till alla Isabellors gunst, gifna löfte är utan tvifvel en hyllning åt Isabella af Este, förmäld hertiginna af Mantua, syster till Alfons och Hippolyt. Jemf. Sång. 13, St. 59 61.

St. 30.

Till tredje himlen — Venus' himmelskrets, der de älskandes andar ha sitt hemvist.

St. 33.

Den stolta byggnaden ej olik är

Den Hadrianus lät vid Tibern bygga. — Hadriani grafvård, nu fästet S. Angelo.

St. 48.

Rodomots hist. forts. Sång. 31, St. 65.

St. 49.

Fleurdelis' hist. forts. Sång. 31, St. 38.

St. 59.

Syene, en stad i öfre Egypten, på gränsen af Etiopien.
Om der till Ammon Garamanten ber — Garamanterna, ett folk-
 slag i inre Afrika, som dyrkade Jupiter Ammon.

Trettionde Sången.

St. 16.

Rolands hist. forts. Sång. 39, St. 35.

Det lärer nog en annan bättre sjunga. — Flera Italienska skal-
 der, Brusantino, Paolucci och andra, ha besjungit Angelikas senare
 äfventyr, dock, som det synes, icke bättre. Ätminstone äro deras
 dikter föga bekanta.

St. 39.

Du torde minnas, huru ensam jag o. s. v. Se Sång. 14, St. 38 ff.

St. 40.

När Mandricard tillkämpade sig Hektors vapen, befriade han de
 här nämnda riddarne, som, vid ett föregående försök af samma slag,
 hade råkat i fångenskap. Se Bojardo, B. 3, S. 1, 2.

St. 46.

Som tillhört hjälten förr, Paris' försvar — Roland.

St. 48.

Från båda sidor kom i farten bråda
Den fågel, hvilken fordom dundrarn bar;
Som man den fick uti Thessalien skåda,
Med andra vingar dock, i forna dar.

Båda kämparne förde i skölden den hvita örnen (sedermera huset
 Estes vapen). Skalden anspelar på slagtningen mellan Cesar och Pom-
 pejus vid Pharsalus i Thessalien, der båda härarne förde den Romerska
 örnen; »med andra vingar dock», nemligen icke hvita, utan svarta.

St. 75.

Rudigers hist. forts. Sång. 31, St. 88, samt sedan Sång. 35, St. 63.

St. 93.

Rinaldos gemål, som Ariosto här i förbigående omnämner, hette Clarissa, enligt Bojardo. Utförligare om henne berättar Torquato Tasso i sin ungdomsdikt *Rinaldo*.

Trettioförsta Sången.

St. 7.

Bradamantes hist. forts. Sång. 32, St. 10.

St. 26.

Tills tröga himlabjörnen ryggen vändt. — Trög kallas Björnens stjernbild därför, att han i kraft af sin ställning närmare polen beskriver en liten cirkel, då de aflägsnare stjernorna genomlöpa en större.

St. 41.

Hur de hvarann med vreda blickar mätt
För Truffaldin — Historien om Truffaldin, den grymme och arglistige konungen af Baldak, som af Rinaldo bekrigades, men försvarades af Gryf, Aquilant och andra riddare, förtäljer Bojardo, B. I, S. 13 ff.

St. 49.

Till tredje, fjerde väkten utaf natten — I de Romerska lägren var natten indelad i fyra väkter (*vigilie*), af hvilka hvardera utgjorde tre timmar.

St. 50.

Och björnar, getter upp på fästet skrida,
Och ormar utan gift och vilddjur fler — Stjernbilder, som man tillagt dessa namn.

St. 56.

Ej sämre än de Myrmidoner, som
Akilles följde — Ett Thessaliskt folk, som följde Akilles vid Trojas belägring.

St. 58.

Galesus — (nu Galaso) en flod i nedre Italien, i trakten af Tarent, der fårskötsel bedrefs.

Cinyps eller *Sinyphus* (nu Zenifes), en flod i norra Afrika, vid hvars stränder (enligt Virg. Georg. III, 311 ff.) talrika gethjordar plögade beta.

St. 79.

Fleurdelis' hist. forts. Sång. 35, St. 33.

St. 91, 92.

Gradass' härtåg till Spanien och Frankrike, för att eröfra Bajard och Durindana, samt hur Malegys förhindrade hans trekamp med Rinaldo, förtäljer Bojardo, B. 1, S. 4 ff.

St. 102.

Se'n lät han kalla Buovos son — Malegys.

St. 107.

Milons son — Roland.

St. 109.

Så att de ifrån Hautefeuille och Poitiers — Grenar af det mot Clermonts hus fiendtliga huset Mainz.

St. 110.

Rinaldos och Gradass' hist. forts. Sång. 33, St. 78.

Trettioandra Sången.

St. 11.

Pyrois, Æthon — Två af de fyra för solens vagn spända hästarne.
Hon tyckte hvarje dag var mera lång
Än den, Hebrén förbjöd sitt lopp fullända — Josua befalde, som man vet, solen att stå stilla, för att kunna fullända segern öfver Amoriternas fem konungar. Jos. kap. 10, v. 12, 13.

Än den då aflad blef Alcmenes son. — Jupiter förlängde den natt, då han med Alceme aflade Herkules, till tiden af tre nätter.

St. 48.

Hvi Astolf henne gaf den o. s. v. — Se Sång. 23, St. 14, 15.

St. 63.

Bocchus — konung i Mauritanien, svärfader och bundsförvandt till Jugurtha.

St. 83.

Än Argus sin från Io vändt — Io, dotter af Argiviske konungen Inachus, älskad af Jupiter och förvandlad i en ko, blef på den svart-sjuka Junos befallning bevakad af den hundraögde herden Argus.

St. 89.

Tristan, en af Taffelrundens berömdaste riddare, blef af sin onkel, konung Mark af Cornwall, skickad till Irland, för att hemta den med

den sistnämnde förlofvade konungadottren Isolde. Brudens moder sände med denna en trolldryck, som skulle tillförsäkra henne hennes gemåls kärlek. Genom misstag förtärde under öfverfarten Tristan och Isolde af denna dryck och förälskade sig i hvarandra.

Trettiotredje Sängen.

St. 1.

Skalden omnämner i denna strof forntidens berömdaste målare, liksom i den följande några af de förnämsta bland nyare tidens.

Clotho — en af de tre Parcerna.

St. 2.

Han, Mikael, engeln, med sin herskarmin, — Michel Angelo, som bekant lika stor bildhuggare som målare.

St. 4.

Vid sjön Avernus eller Nursias grop — Vid sjön *Avernus* i Campanien troddes nedgången vara till underjorden. I *Nursias* hålor, vanligen kallade Sibyllas grottor, hålla, enligt folktron, trollkarlar sina sammankomster. De befinna sig på Monte-Vittore, nära det nuvarande Norcia i hertigdömet Spoleto.

St. 6.

— *våra skaror* — Fransmännen.

St. 7.

Som efter Marcomir här spiran bar. — Pharamund, son af Marcomir, skall i början af femte århundradet hafva herskat i Frankrike.

St. 13.

Kung Sigisbert, med sina krigarleder — Sigisbert, Frankernas konung, hade af grekiske kejsaren Mauritius genom en stor summa guld blifvit förledd att infalla uti Italien för att derifrån fördrifva Longobarderna. Han trängde öfver Jovisberg (det stora St Bernhard) in i Lombardiet, men blef besegrad och tillbakadrifven af Longobardernas konung Eutar.

St. 14.

Se Chlodvig der med hundratusen man — Chlodvig drog ut med en stor här, för att eröfra Italien. Grimoald, hertig af Benevent, som dragit honom till mötes, gjorde ett låtsadt återtåg och öfverlemnade åt honom sitt läger, i hvilket befann sig en stor mängd vin. Frankerna, berusade och försänkta i sömn, blefvo sedan under natten af Grimoald öfverfallne och nedgjorde.

St. 15.

Konung Childebert sände, för att hämnas Chlodvigs död, tre fält-herrar med trenne härar till Italien, hvilka till största delen blefvo upprifna af sjukdomar.

St. 16.

Pipin drog, på uppmaning af påfven Stefan, till Italien och besegrade Longobardernas konung Aistulf. Hans son, Carl den store, tog Aistulfs son Desiderius efter en lång belägring till fånga i Pavia och gjorde på Longobardernas rike en ända.

St. 17.

Pipin den yngre, Carls son, drog emot Venetianerna och intog allt landet mellan Po's mynning och hufvudstaden. Sedan han besatt öarna omkring Venedig, lät han vid Malamocco slå en träbro, som, till stor förlust för hans här, blef af stormar förstörd.

Rialto, en berömd brygga i Venedig

St. 18.

Ludvig, konung af Burgund, som inträngde uti Italien, blef af Berengar I besegrad och fången, men frigifven under vilkor att icke mer bekriega Italien. Han bröt detta fördrag, blef besegrad af Berengar II, beröfvad sina ögon och i detta tillstånd återsänd till sitt land.

St. 19.

Rudolf, konung af Burgund, hade af Italienarne blifvit kallad öfver Alperna, för att fördrifva den af dem förhatade Berengar II. Det lyckades honom; men Berengar kallade Hunnerna (Ungern) och Bayern till hjälp, hvilka Rudolf icke mäktade att motstå. Nu kallade Italienarne till bistånd grefve Hugo af Arles, som besegrade dessa och innehade riket i tio år. Då han sedermera förlorade folkets gunst, blef han nödgad att sluta ett fördrag med Berengar III, i kraft hvaraf riket, efter Hugos och hans son Lothars död, tillföll Berengar.

St. 20.

Carl af Anjou, broder till Ludvig IX af Frankrike, förmåddes af påfven Clemens IV att draga till Italien. Han besegrade konung Manfred af Neapel, naturlig son af kejsar Fredrik II, och senare, i slagningen vid Tagliacozzo, Fredriks olycklige sonson Conradin, den han lät halshugga i Neapel. Fransmännens outhärdliga förtryck föranledde den under benämningen af den Sicilianska aftonsången bekanta sammansvärjning. Alla Fransmän på Sicilien blefvo, vid tecknet af vesperklockan, på en dag mördade.

St. 21, 22.

Grefven af Armagnac kom till Italien, för att bistå Florentinerna mot Galeazzo Visconti, hertig af Mailand. Han kringrande fästningen Alessandria, men blef på samma gång anfallen från ena sidan af besättningen och från den andra af hertigen. Hans här blef tillintetgjord, och han sjelf dog såsom fånge af sina sår.

St. 23.

Johanna II, drottning af Neapel, förmälde sig med grefven Jakob De la Marche; men när denne ville beröfva henne riket, fördref hon honom med tillhjälp af Frans Sforza och upptog Alfons af Aragonien till son och efterföljare. Denne besegrade Ludvig och Reinier af Anjou, hvilka gjorde anspråk på Neapels thron. Alfons efterträddes af sin son Ferdinand, som förgäfves kämpade mot Johan af Anjou, Reiniers son.

Bruttier, Daunier, Salentiner, Marser — folk i nedre Italien.

St. 24.

Carl VIII af Frankrike, arfving till huset Anjou's anspråk på Neapel, drog till Italien, gick öfver Liris (nu Garigliano) och besatte utan motstånd hela konungariket, på ön Ischia när, under hvilken giganten Typhon troddes ligga begravnen. Här rönt han motstånd af Inigo del Vasto, hvilken denna ö då tillhörde.

St. 27.

Som bort till Pharos — vid hafssundet af Messina.

St. 28.

Nereus, Achilles, Ulysses och *Nestor* äro bekante ur Homeri sånger. *Ladas* var en berömd snabblöpare hos Alexander den store.

St. 29.

Jupiter var född på *Kreta*, Herkules och Bacchus voro födde i *Thebe*, Apollo och Diana på *Delos*.

St. 30.

Den i denna och föregående stanser, liksom på flera andra ställen af *Den rasande Roland*, firade hjälten är Alfonso d'Avalo, markgrefve af Vasto, son till den ofvannämnde Inigo. Han var visserligen en utmärkt fältherre hos Carl V, dock synes det honom så rikligt tilldelade berömmet mer grunda sig på skaldens personliga förkärlek för honom, än på öfvervägande förtjenster.

St. 31.

Ludvig Sforza, hertig af Mailand, uppågade Carl VIII till krigståget mot Italien, för att förödmjuka sin gamle fiende, Neapels konung, Alfons af Aragonien. Carls oföväntade framgångar väckte Ludvigs bekymmer. Han förband sig med Venedig och påfven Alexander VI, för att afskära Carl återvägen till Frankrike. Men konungen banade sig väg midt igenom den fiendtliga hären och uppnådde lyckligt sina stater.

St. 32.

Efter Carls aftåg ur Neapel tillintetgjorde Alfons' son Ferdinand, med biträde af hertigen af Mantua, inom kort tid den kvarlemnade Franska hären, och af den så lyckligt påbörjade eröfringen återstod för Fransmännen ej en fotsbredd land.

St. 33.

En Morisk slaf i Franska hären, som var bestucken af Alfons af Pescara, lofvade att öppna Castel Nuovo för Ferdinands trupper. Men, för att få dubbel vinning, förrådde han mot en hög belöning denna plan för Fransmännen och dödade Alfons genom ett pilskott.

St. 34.

Ludvig XII af Frankrike, i förbund med Venedig och påfven, eröfrade Mailand och tog till fånga hertig Ludvig Sforza, med tillnamnet *il Moro* (så benämnd med anledning af ett födelsemärke, liknande ett mullbär, eller må hända för hans mörka ansigtspärs skull). Liksom hans företrädare Carl VIII, skickade han då mot Neapel en här, som vid Garigliano af Spaniorerna blef slagen och tillintetgjord.

St. 35.

Den Spanske fältherren Ferdinand Gonsalvo, med tillnamnet *el gran capitano*, slog Fransmännen vid Seminara och Cirignola i Apulien. I den sistnämnda slagtningen stupade den Franske anföraren hertigen af Nemours.

St. 36.

Tillbaka vände han sig nu och en.

Som sålt sin herres borg, han lät dem skåda — Bernardino di Corti, åt hvilken Ludvig Sforza hade anförtrött Milanos fäste, sålde det åt Fransmännen.

Han visar Schweizarn o. s. v. — De af Ludvig Sforza besoldade Schweizarne utlemnade honom, mot en betydlig penningssumma, i fiendens hand.

St. 37.

Cæsar Borgia, den beryktade sonen af Alexander VI, visste att så insmickra sig hos Ludvig XII, att denne utnämnde honom till

hertig af Valentinois och gaf honom till äkta en anförvandt till kongungen af Navarra, Charlotte af Albret. Stödjande sig på Ludvigs gunst, lät han dels döda, dels fördrifva de förnämsta Romerska magnaterna, och gjorde sig till herre af Romagna.

Hur Ludvig sågen från Bologna drifver,

Att påfven ollonen plantera kan — Påfven Julius II, som förde ollonen i sitt vapen, fördref med Ludvigs tillhjälp familjen Bentivoglio, hvars vapen var en såg, ur Bologna och underlade sig staden.

St. 38.

Slagtingen vid Ghiaradadda (14 Maj 1509) mellan Fransmännen och Venetianerna var en af de blodigaste i dessa krig. Mer än 8000 af de senare blefvo på platsen, och deras anförare, Bartholomeo af Alviano, blef fången.

Se hur han vredgad blir och ej kan lida,

Att påfven går utom Romagnas ängd — Påfven Julius II, uppbragt på hertig Alfons af Ferrara, därför att denne icke ville öfverge Fransmännens parti, anföll honom med krig och frantog honom Modena samt andra af hans besittningar. Deremot fördref Ludvig de påfliga trupperna ur Bologna och satte åter familjen Bentivoglio i besittning af denna stad.

St. 39.

Felsina — det gamla namnet på Bologna. *Chiassi* eller *Ciasse* — en ort vid Adriatiska hafvet, nära Ravenna.

St. 40.

Öfver slagtingen vid Ravenna jemf. anm. till Sång. 14, St. 2.

St. 41.

Efter denna blodiga slagting kallade påfven ånyo Schweizarne till Italien. Det lyckades desse att drifva Fransmännen ur Mailand och att sätta på sin faders thron den unge Maximilian, son af Ludvig Moro (en gren af mullbärsträdet).

St. 42.

Fransmännen återvände ännu en gång, men blefvo af hertig Maximilian, med biträde af de besoldade Schweizarne (som hade förrådt hans fader), slagne vid Novara. För denna seger erhöillo Schweizarne af påfven titeln: den heliga kyrkans beskyddare.

St. 43.

Efter Ludvig XII:s död beslöt hans efterträdare Frans I att hämnas nederlaget vid Novara. Han gick öfver Alporna och slog i den berömda två dagars slagtingen vid Marignano (13 och 14 Sept.

1515) Schweizarne så grundligt, att af dessa stupade mer än 8000 (enligt andra 15000). Återstoden gick hem.

St. 44.

Efter slagtingen vid Marignano föll hela hertigdömet Mailand i Fransmännens händer. Maximilian måste ge sig fången och blef liksom hans fader (dock på bättre vilkor) förd till Frankrike. Countabeln Carl af Bourbon försvarade under det följande året Milanos citadell mot den anryckande kejsrerliga hären; men då Fransmännen hade gjort sig högst förhatade, måste de några år senare (1521) åter utrymma Mailand.

St. 45.

Se der en annan Frans — Frans Sforza, den andre af detta namn, Maximilians broder.

St. 46.

Fredrik Gonzaga, hertig af Mantua, bestred Fransmännen återvägen till Mailand genom besättaude af passen vid Ticino och genom det tappra försvaret af Pavia.

Se, der I kunnen två markgrafvar skåda — Pescara och del Vasto, båda af huset Avalo.

St. 47.

Förrådiskt lockad uti negerns snara — Jemf. anm. till St. 33.

St. 48.

Det är den hjelte god — Se anm. till St. 30.

St. 49.

Bicocca — ett kastell vid Pavia.

St. 50—53.

Beskrifning på den afgörande slagtingen vid Pavia (24 Febr. 1525), i hvilken Frans I blef fången. De båda markgrafvarne, Pescara och del Vasto, hade största andelen i de kejsrerligas seger.

St. 54.

Den fångne konungen fördes till Spanien och förblef der till i Mars 1526, då han slutligen, mot gislan af sina båda söner, erhöil friheten. Men han förnyade snart kriget uti Italien, och det på samma tid då hans eget rike anfölls af England.

St. 55.

År 1527 blef Rom af Carl V:s krigshär, anförd af den från Frankrike affallne Carl af Bourbon intaget och på det förskräckligaste plundradt och ödelagdt. Detta skedde i åsyn af Ligans här, hvars anförare sins emellan voro oenige. Påfven tog jemte flere kardinaler sin tillflykt till fästet San Angelo och måste dyrt köpa sin frihet efter en sju månaders belägring.

St. 56.

Lautrec, som Frans I hade skickat till påfvens hjälp, dröjde så länge, tills denne utan hans bistånd blifvit fri. Härpå vände han sig mot Neapel.

Den stad belägrar han, som gömmer liket

Utaf sirenen — Neapel, der sirenen Parthenope skall vara begrafven.

St. 57.

Andreas Doria, då i Frans I:s tjänst, slog vid Capo d'Orso den kejserliga flottan, som ilade till Neapels hjälp. Dock blefvo Fransmännen icke länge i besittning af konungariket, emedan de till största delen blefvo upprifne af sjukdomar.

St. 76.

Ullanias och de tre konungarnes hist. forts. Sång. 37, St. 25.

St 78.

Bradamantes hist. forts. Sång. 35, St. 31.

St. 91.

Rinaldos hist. forts. Sång. 38, St. 65.

St. 96.

Gradass' hist. forts. Sång. 40, St. 46.

St. 98.

Arzilla — en sjöhamn i konungariket Fez.

S. 100.

Battus' graf — Staden Cyrene, uppbyggd af Battus, omtalas af Catullus C. VII: *Batti veteris sacrum sepulcrum*. Ej långt derifrån var Jupiter Ammons berömda tempel.

St. 106.

Hos oss han presten Johan kalla plär. — Sagan om en kristlig konung i Afrika eller Asien, som skulle bära det sällsamma namnet

Fresten Johan, var i medeltiden vida utbredd. Marco Polo hänvisar honom till Tartariet.

St. 108.

Harpyerna — Enligt fabeln ett slags rofgiriga fåglar, eller andar i fågelskepnad, med kvinnoanleten. Förekomma, som bekant, hos Virgilius.

Trettiofjerde Sången.

St. 2.

Den tog, försann, ett föga vist beslut — Menas troligen påfven Julius II, som efter slaget vid Ravenna kallade Schweizarne till Italien.

St. 3.

— — *Finns ingen här, som går*

Mot Calais, Zetes upp — Calais och Zetes, de bevingade sönerna af Boreas och Orithyia, befriade från Harpyerna den blinde Thrakiske konung Phineus på samma sätt, som Astolf här befriade Senap.

St. 12.

Anaxarete — en skön jungfru på Cypern, försmådde Iphis' kärlek, som af förtviflan hängde sig utanför hennes dörr. Till straff för sin hårdhet blef hon af gudarne förvandlad till sten.

St. 14.

Theseus bedrog Ariadne, *Jason* Medea; *Aeneas* (som störde kung *Latinus* stat) öfvergaf Dido; *Amnon*, Davids son, bedrog Thamar och retade derigenom sin och hennes broder Absalon till blodig hämd. 2 Sam. 13.

St. 19.

Som åsnan lyrans toner akta plär — enligt det gamla ordspråket: *Asinus ad lyram*.

St. 38.

Lestrygoners band — Lestrygonerna skildras i Odyssén som grymma menniskoätare.

St. 39.

Så stora mödor ej Eurystheus lagt,

Ej Juno, på Alcid i forna tider — Eurystheus, konung af Mycene, pålade Herkules, på Junos anstiftan, de bekanta tolf arbetena.

St. 58.

Om hvilken bröderna det talet förde

Att ej han skulle dö på någon tid — »Då gick ett tal ut ibland bröderna: Denne lärjungen dör icke. Och Jesus sade icke till honom:

Han dör icke; utan, om jag ville att han skulle blifva, till dess jag kommer, hvad kommer det dig vid?» Joh. Ev. kap. 21, v. 23.

St. 61.

Och när Aurora gubben öfvergaf — Tithonus, hennes gemål.

St. 64.

Sin trogne frände — Rinaldo, som äfven älskade Angelika.

St. 80.

*Det var den skänk (men säg det ej för prester),
Som Konstantin förärade Sylvester. — Enligt flera katholska historieforskarens påstående, lade Konstantin den store grunden till påfvens världsliga makt, genom att skänka åt påfven Sylvester staden Rom jemte andra besittningar. Ariosto tyckes ej haft bättre mening om verkningarna af denna skänk, än Dante:*

*Ahi, Costantin, di quanto mal fu matre,
Non la tua conversion, ma quella dote,
Che da te prese il primo ricco patre!* Inferno, C. 19.

Trettiofemte Sången.

St. 4.

Att det skall börja tjuo år, förr'n här o. s. v. — Det med M D betecknade året är 1500. Tjuo år förut (1480) föddes Hippolyt af Este, åt hvilken skalden i dessa stanser bringar sin hyllning.

St. 6.

Nu kring en ringa köping — Ferrara, sådant det torde ha varit på Carl den stores tid.

St. 14.

Så hvita, herre, som den örn ni bär. — Örnen i Estes vapen.

St. 26.

Har godtgjort hvar förvisningsdom, han skref — Octavianus och hans medtriumvirer proskriberade, för att försäkra sig om herraväldet, en mängd af de anseddaste Romare.

St. 28.

Elisa — vanligen kallad Dido, som, enligt Virgilius, temligen lätt hängaf sig åt Eneas.

St. 31.

Astolfs hist. forts. Sång. 38, St. 24.

St. 52.

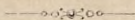
Rodomonts hist. forts. Sång. 46, St. 101.

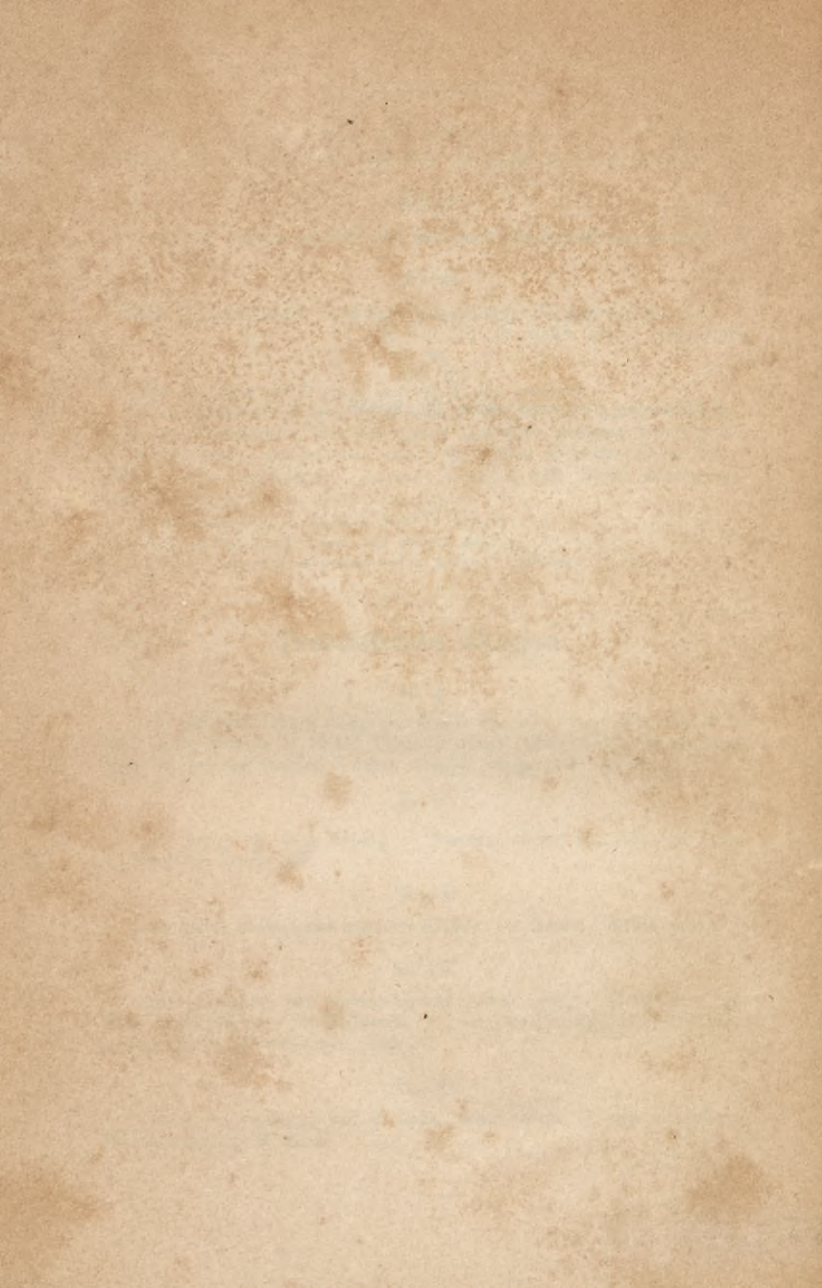
St. 54.

Som Frontalatt så fruktlös möda gifvit — Frontalatt var Sakripants häst. Jemf. Sång. 27, St. 113 ff.

St. 63.

Fleurdelis' hist. forts. Sång. 39, St. 38.

6000145277

Göteborgs universitetsbibliotek

